

Toresteinar

Ei undersøking av utbreiinga av eldre gjenstander
av stein, sekundært deponert i jernalderkontekstar i
Vest-Noreg

Kristine Søyland

Masteroppgåve i arkeologi, ved AHKR.

Universitetet i Bergen

Haut 2017

Abstract

In this thesis I have focused on the phenomenon of the deposition and use of the so called “thunderstones” or “thunderbolts” in Skandinavian Iron Age.

The term *thunderstone* or *thunderbolts* mostly represent artifacts of stone originally produced in the stone age or in the bronze age, and secondarily used and/or deposited in the Iron Age, Medieval period or in more modern folkloric context.

Some of the Scandinavian terms for thunderstone is *torestein*, *tordenkil*, *åskvigg* and *torevigg*.

The question I have tried to answer in this study is:

How big is the distribution of artifacts of stone originally made in the stone age or the bronze age, which are consciously secondarily deposited in the time between year zero and 1030 years AD in Iron Age context like house structures and graves in the western part of Norway?

This requires a quantitative survey of the artifacts stored in Universitetsmuseet i Bergen and in Arkeologisk museum, Universitetet i Stavanger. Based on the result of the survey and the knowledge already produced around this thunderstones, I wouldt like to discuss the phenomenon theoretically.

The purpose of the thesis is to shed some light one this phenomenon of thunderstones in pre-Christian Scandinavia, and hopefully increase knowledge, and interest for this topic.

Forord

Fyrst ynkjer eg å takke for hjelpa eg fekk ved Arkeologisk museum, Universitetet i Stavanger spesielt av Håkon Reiersen, Ingvild Aarstad Grønbeck og Åsa Karin Elisabet Dahlin Hauken som tålmodig hjalp meg med å finne gjenstandene og sjeldne tilvekstkataloger. Dykk ved Arkeologisk museum fekk meg også til å føle meg velkommen på museet og spesielt rundt lunsjbordet. Også stor takk til fotoavdelingen på AM som framskynna fotografering av S7352, slik at eg fekk bilete av denne spesielle bergartøksa med urnordiske runer på.

Ved Universitetsmuseet i Bergen ynskjer eg å takke Sonja Marie Innselset, Asbjørn Engevik og Tor Arne Waraas som hjalp meg med å sjå nærare på gjenstandene i magasinet, tross travle arbeidsdager grunna soppangrepet i steinaldermagasinet.

Stor takk for høgst nødvendige tekniske råd og hjelp til Angie Johansen, Louise Bjerre Petterse, Ole Fredrik Unhammer og kjæresten min Tore Vik. Tusen takk til Rein Tveit som gav meg nyttig hjelp med rettskriving.

Til slutt stor takk til alle mine fantastiske vener som har holdt humøret mitt oppe.

Innholdsliste

Abstract	2
Forord	3
Tabelliste	5
Figurliste.....	6
1. Innleiing	7
1.1. Gjenstandsgruppa	7
1.2 Problemstilling.....	10
1.3 Tid	11
1.4 Rom	11
1.5 Framgang.....	12
2. Forskningshistorie	13
2.1 Opplysningstida og byrjinga av arkeologifaget	13
2.2 1800-talets arkeologi	14
2.3. 1900-talet.....	15
2.4 Tolkningar av toresteinar funne ved arkeologiske undersøkingar av jernaldergardar og gravar av norske arkeologer på 1900-talet	18
2.5 Amulettar i Anglo-Saxiske gravar.....	22
2.6 Tolkningar av toresteinar ved arkeologiske undersøkingar av mellomalderbyar	23
2.7 Tolkingar etter millenium.....	24
2.8 Populærvitskaplege artikkelar	25
2.9 Konklusjon av forskningshistoria.....	26
3. Historiske kjelder og folkloriske førestellinga	27
3.1 Klassiske kjelder.....	27
3.2 Lapidarier.....	28
3.3 Norrøne litteratur.....	28
3.4 Folklorisk førestellingar	30
3.5 Potensielle toresteinar i tilvekstkatalogane funne i etterreformatoriske kontekstar	37
3.6 Oppsummering av historiske kjelder og folkloriske førestellingar	40
4. Metode for gjennomgang av empiri	41
4.1 Metodisk innfallsvinkel.....	41
4.2. Praktisk fangangsmåte	43
5. Empirisk materiale	45
5.1 Innsamlinga av det empiriske materialet.....	45

5.2 Statistisk resultat.....	46
5.3 Geografisk fordeling.....	47
5.4 Fordeling i kontekst.....	47
5.4.1 Husstrukturer som kontekst.....	48
5.4.2 Graver som kontekst	50
5.4.3 Runeinnskrift	55
5.5 Runde steinar	56
5.6 Fordeling i tid	57
5.7 Kan ein kople konteksten til kjønn?	58
5.8 Fleire toresteinar til stade i same kontekst?.....	59
5.9 Teikn på medisinsk bruk?.....	61
5.10 Korleis kan me vite at ein gjenstand i flint har blitt brukt som eldflint?	61
5.11 Døme på funn i katalogen som ikkje er statistisk analysert	63
5.12 Nokre uvanlege gjenstander frå vestlandet.....	66
6. Andre funn av toresteinar	68
6.1 Andre funn i Noreg.....	68
6.2 Funn frå Sverige.....	71
6.3 Funn frå Danmark.....	72
6.4 Funn frå Estland.....	73
6.5 Funn frå Island.....	73
6.6 Europeiske dømer.....	75
7. Diskusjon.....	76
8. Konklusjon	83
9. Litteraturliste	85

Tabelliste

1 Tabel Gjenstander i folkloriske kontekster.....	38
Tabell 2 Statistisk analyserte gjenstandar	46
Tabell 3 Geografisk utbreiing	47
Tabell 4 Kontekst.....	47
Tabell 5 Kvite runde steinar.....	56
Tabell 6 Fordeling i eldre og yngre jernalder	57
Tabell 7 Fordeling i yngre romersk jernalder, folkevandringstid og vikingtid.....	58
Tabell 8 Kjønn.....	59

Tabell 9 Fleire tresteinar tilstade	60
---	----

Figurliste

Figur 1 S9643 (Bilete tatt av Arkeologisk museum, Universitetet i Stavanger)	48
Figur 2 S7961	49
Figur 3 S7960	49
Figur 4 S4900 q).....	49
Figur 5 B11705.....	49
Figur 6 S4792 ø).....	50
Figur 7 S4792 æ).....	50
Figur 8 B13954 /59	51
Figur 9 B13954 /61	51
Figur 10 B13954 /62	51
Figur 11 B13954 /62	51
Figur 12 S12222 f) (Bilete tatt av Arkeologisk museum, Universitetet i Stavanger)	52
Figur 13 B4284 d)	52
Figur 14 S4788 e).....	53
Figur 15 B8991 t)	53
Figur 16 B8991 u)	53
Figur 17 B11283.....	54
Figur 18 S6185 qq).....	54
Figur 19 S6185 qq).....	54
Figur 20 S7352 (Bilete tatt av Arkeologisk museum, Universitetet i Stavanger)	55
Figur 21 B12828.....	56
Figur 22 Merkjer på eldf Flint.....	62
Figur 23 Merkje på eldf Flint	62
Figur 24 Merkje på eldf Flint	62
Figur 25 Merkje på eldf Flint	62
Figur 26 Merkje på eldf Flint	63
Figur 27 Merkje på eldf Flint	63
Figur 28 B14990 /9	64
Figur 29 B4977 e).....	64
Figur 30 B138995 124)	65
Figur 31 B7003 k).....	66
Figur 32 B10768 n)	67
Figur 33 B10768 n)	67
Figur 34 B4288.....	68
Figur 35 B5060 l).....	69
Figur 36 B5060 l.....	69

Appendix 1	Oversikt over analyserte variablar.....	90
-------------------	--	-----------

Appendix 2	Funnkatalog.....	94
-------------------	-------------------------	-----------

1. Innleiing

Toresteinar, tordenkiler, ceraunia, thunderstons, elfarrows, ukonvaja, donderstenen, donnerkeil, åsksten, torvigg. Funngruppa som eg skal ta for meg eit fenomen som har mange namn og store variasjonar. Desse gjenstandane som innimellom vert kalla *toresteinar* som ofte er gjenstandar av stein orginalt produsert i steinalder og bronsealder, deponert i så mykje yngre kontekstar at den kollektive hukommelsen om kva den primære fynksjonen deira var er forsvunne. Denne gjenstandsgruppa har ikkje fått så mykje merksemd, og blir mange gongar tolka som tilfeldige buplassfunn som med tilfeldigheit har dukka opp i den mykje yngre konteksten. Som me kan sjå i kapittelet om forskningshistoriet, så vert denne gjenstandsgruppa enten ignorert eller nokre få gongar gitt merksemd i vitenskaplege artikklar eller populærvitenskaplege små artikklar som tordenkilar. I følgje forskningshistoria er *toresteinane* i folkloren og hjå lærde i førvitenskaplig tid også kopla til naturforma gjenstander som kvite runde steinar, bergkrystall, forssiliserte kråke boller, belemnitter og større fossiliserte haitenner.

1.1. Gjenstandsgruppa

Eg nyttar strategisk omgrepet *torestein* som ein nynorsk motpart til det danske og bokmålske omgrepet *tordenkil* som mange arkeologar nyttar om denne gjenstandsgruppa. I litteratur nemnt i forskningshistoria er det vert nemnt gjenstander av stein frå steinalderen som i folkloren har blitt blant anna omtalt som *toresteinar* og assosiert med torevêr. På engelsk vert denne gjenstandsgruppa kalla for *thunderstones* eller *thunderbolts*.

Grunna i at oppgåva mi er skreve på nynorsk, og vêrtypen gjenstandsgruppa ofte har blitt assosiert med i ulike kjelder, heitar torevêr på nynorsk, er det mest naturleg for meg å nytte omgrepet *torestein*. Omgrepet *torestein* er å finne i 4. utgåve av Nynorskordboka, der

omgrepet tyder spesielle steinar som i folketrua har blitt assosiert med torevêr (Hovdenak et al., 2006: 1280).

Med å nytte omgrepet *torestein* om gjenstandar av stein frå steinalder og bronsealder funne i kontekstar frå jernalderen, kan det verka som om eg konkluderer at folk i Skandinavia i jernalderen assosierte denne gjenstandsgruppa med torevêr på same måte som nedteikna i kjelder om folketru i historisk tid. Eg kunne ha synt meir eksplisitt at eg ikkje konkluderer at folk i jernalderen hadde førestelningar knytta torevêr knytta når desse *toresteinane* er å finne i jernaldarkontekstar, med å konsekvent omtale denne gjenstandsgruppa som «*gjenstandar av stein frå steinalder og bronsealder funne i så mykje yngre kontekstar at den kollektive hukommelsen knytta til desse har med stor sannsynlighet forsvunne*». Problemet med å omtale desse gjenstandane så langdrygt, ville det ha vore lite praktisk, unødig mykje skrift og slitsomt å lese. Eg kunne og valt å konsekvent omtalt *toresteinane* som «denne gjenstandsgruppa», noko som hadde vore for lite konkret. Ei anna årsak er at omgrep som *tordenkil* og *torestein* har leng blitt nytta i faglitteraturen, og desse omgrepa er korte og praktiske å bruke. Derfor nyttar eg strategisk omgrepet *torestein* gjennom heile studien.

Omgrepet *torestein* vil då tyde:

Gjenstander av stein laga i steinalder eller bronsealde eller som liknar i utsjånad, som er funne i kontekstar så mykje yngre at den kollektive hukommelsen til menneskja i samtida med denne nyare konteksten tvilsom vil ha kunnskap om gjenstandene sin opprinnelege funksjon, og at menneskja i den yngre konteksten si samtid har forholdt seg medviten om desse gjenstandene symbolsk gjennom folketrua si.

Steingjenstandar som eg vil ta for meg for å sjå på utbreiinga av dette fenomenet er: økser, meislar, skraparar, pilspissar, spydspissar, koniske kjerner, og andre «klåre» gjenstander som ikkje ser ut som vanlege steinar. Store fine flekker og avslag, som hadde vore lett få auge på i jorda og som ikkje ser ut som naturforma stein, vil eg også sjå på. Eg kjem ikkje til å fokusere på avslag, og flintbitar, som kan sjå ut som naturdanna steinar eller ser ut som eldflint.

Gjenstandar som er mindre enn om lag 5-4 cm får ikkje merksemd med mindre dei er meget forseggjorte, som til dømes flateretusjerte pilspissar. Kvite runde steinar vil eg ikkje ta for meg, sjølv om dei ofte har vert sett på som *tordenkilar/toreteinar* i folketrua net som eldre tilverka gjenstandar av stein. Likevel vil eg leggje merke til desse kvite runde steinane, viss dei er til stades i same kategori som menneskjeforma *toresteinane*.

Den tilgjengelige litteraturen syner at *toresteinar* er funne i både gravar og hus-strukturar frå jernalderen. Derfor tar eg og føre meg *toresteinar* funne både i grav- og hus-kontekstar.

Det er stor variasjon på korleis *toresteinar* vert omtala, viss den vert omtalt i det heile. For arkeologar som overser dette fenomenet vert kommentert av Eva Thäte og Olle Hemdorff slik «*Dessverre blir slike funn av «ubetydeliger» gjenstander sjeldan rapportert på en tilfredsstillende måte fordi man ikkje har anerkjent verdien av dem som arkeologisk kjelde.*»(Thäte og Hemdorff, 2009: 45)

Peter Carelli forteller at arkeologer ofte vekkforklarer funn av eldre steinaldergjenstander som har havna i mellomalderkontekster (Carelli, 1996: 153).

Bjørn Myhre påstår:

«*Utgraverne har sjelden lagt stor vekt på funn av slike gjenstander i jernalderkontekst; de er vel ofte blitt sett på som tilfeldig oppsamlet av jernalderfolket på eller i nærheten av gården*» (1988: 320).

Det er kanskje lett å innbille seg at folk forholdt seg aktivt kunn til dåtidas produserte materielle kultur, sjølv om det er fleire døme funnforhold der monumentar og gjenstandar vert gjenbrukt? Denne innbillelsen eller forgløymelsen er viktig å utfordre.

I den tilgjengelige litteraturen det denne gjenstansgruppa vert omtalt så dukker det ei hypotese opp igjen mange gonger. Hypotesen går ut på at desse gjenstandane av stein produsert i steinalder eller bronsealder, vart bevist deponert sekundært med bakgrunn i førestellingar i folketrua.

Ei anna hypotese som vert presentert ofte er at *toresteinane* i jernalderen og mellomalderen har blitt assosiert med idear til *torevêr/torden* i folketru og religion, som liknar ideane om *toresteinane* i folkloriske kjelder frå historiske tid og idear til nokon av (førvitenskapelege) opplysningstida og reformasjonens lærde.

Hovedfokuset mitt kjem til å vera på *toresteinar* i form av gjenstander av stein forma i steinalder eller bronsealder, men viss det dukker opp kvite runde steinar, bergkrystall eller andre spesielle gjenstander som er i folkloren koplå til idear rundt *torden*, så vil dette få merksemd. Når dei har hatt like idear koplå til seg i seinare tid så kan nærværet av desse naturforma *tordenkilane* som dei menneskjeskapte *tordenkilane* i folkloren, så kan nærværet

av desse naturforma tordenkilane i dei same kontekstane som dei menneskeskapte tordenkilane så bør dette belyst, for å letterregjere framtidig tolkning.

Sidan forskningslitteraturen tida etter studien til Christian Blinkenberg i 1909 berre har hatt hatt små korte kvalitative heilhetlige tilnærmingar med nokre få dømer som vert samelikna, velger eg å ha ei beskrivene kvantitativ deduktiv tilnærming til dette temaet. For å teste desse hypotesane som forskningslitteraturen presenterer vil eg finne ut om dette er eit fenomen med å sjå på utbreiinga på Vestlandet i jernalderen i perioden for om lag år 0. ved Kristi fødsel til om lag 1030 e.Kr.

Hensiktene er å få auka kunnskap om fenomenet med tordenkiler i skandinavisk jernalder og synnleggjere fenomenet for framtidens forskning og arkeologiske undersøkingar.

1.2 Problemstilling

Derfor spør eg:

Kva er utbreiinga og omfanget av sekundært deponerte tordekiler på vestlandet i Vest-Noreg perioden 0 e.kr til om lag 1030 e.Kr. og ligg det naturforma tordenkiler i lag med desse i same kontekst?

Kanskje problemstillinga kan føre til svar på spørsmål som:

Kan ein eventuell gjenbruk på tvers av tidsperioder sei noko om oss som menneskjer?

Kanskje me moderne menneskjer er såpass fastlimt i den lineære tidsoppfatinga, til å sette oss inn i forhistoriske menneskjar sine oppfating av tid og eldre gjenstander?

Er desse funna verkeleg gjenstandar frå steinalder og tidlig bronsealder, eller er dei etterlikningar?

Ved gjennomgang av empirien vil eg undersøkje om klassifiseringa stemmer. Eg vil og vurdere om gjenstandane er klåre reiskapar og har ei utsjånad som for folk i jernalderen vil oppfattast på same måte som steingjenstandane arkeologar oppfatar som klåre reiskap frå steinalderen. Viss eg får undersøke kor god er kontekstane er, så kan det vera lettare å vurdere om desse eldre steingjenstandane er lagt ned intensjonelt.

Er det til dømes ei større utbreiing i nokre periodar enn andre, er det stort mengd toresteinar i husstrukturar frå jernalderen samanlikna kor mange som er funne i graver. Et er noko som tyder på om toresteinar var meir assosiert med menn eller med kvinner. Kan plasseringane av fortelje om korleis toresteinane sine oppgåver, og ser me anntydning til spesielle gjenstandar til stades i lag med toresteinane. Kan formen og mengda på den geografiske utbreiinga sei noko om kulturelle trekk, og eventuelt stadfeste eller avkrefte om toresteinar er eit fenomen.

For å kunne svare på dette her må eg også sette meg inn i tolkningane i forskningshistoria og nokre av kjeldene brukt til å kome fram til denne tolkninga. Kjeldene er blant anna folklorisk materiale og litterære kjelder frå mellomalderen.

1.3 Tid

Det finnes dømer på toresteinar funne i kontekstar både i jernalder, mellomalder, etterreformatorisk tid og frå opplysningstida.

I løpet av oppgåva eg nemner dei ulike tidspeiodane i jernalderen som er aktuelle for tidspenget i problemstillinga. Då nytter eg inndelingane av desse periodane slik det er framstilt i *Jernalderen i Norge* av Bergliot Solberg. Romersk jernalder er frå Kr.f. til 400 og skilje mellom eldre og yngre romersk jernalder er om lag rundt 200 e.Kr. Når eg nemner folkevandringstida, så meiner eg tida om lag 400-550 e.Kr. Når eg skriv om Merovingertida så er det perioden 550 til 800 e.Kr og til slutt vikingtida som tyder perioden 800 til 1030 e.KR. Å ha eksakte dateringer av kontekstane er ikkje eit mål i oppgåva (Solberg, 2010: 66, 72, 124, 128, 178, 183, 212).

I denne studien kjem eg ikkje til å ha noko fokus på ei eksakt dateing av tida *toresteinane* frå steinalder og bronsealder vart produsert. Den spesielle utsjånaden, variasjonen i formen og ikkje minst at toresteinane har eit uvanleg utsjånad samanlikna med andre naturlige steinar gjer at den eksakte dateringane ikkje får fokus.

1.4 Rom

Toresteinar er å finne blant anna i geografiske område som Noreg, Skandinavia og Europa.

I denne oppgåva avgrensar eg studien geografisk til å gjelde Vest-Noreg. Det vil seia fylka Rogaland, Hordaland, Sogn og Fjordane og Møre og Romsdal. Gjenstandar og kontekstar funne av andre landsdelmusea enn Universitetet i Bergen og Arkeologisk museum, Universitetet i Stavanger, vert ikkje tatt med i undersøkinga av empirien.

Kontekstane dei empiriske gjenstandane er funne i er gravar og hustufter frå jernalderen.

1.5 Framgang

Fyrst vil eg ta for meg forskingshistoria og deretter kjelder som ofte brukt brukt i tolkinga av gjenstandane. Desse kjeldene kan vera klassisk kjelder, norrøne soger og anna litteratur frå mellomalderen for så å gå gjennom folkloriske førestellingar. Deretter forklarar den metodiske innfalsvinkelen min og den praktiske gjennomføringa av undersøkinga. Så kjem endelig resultatata frå empirien som vil bli presentert og deretter nokre dømer på toresteinar andre stader i Norden. Eg vil til slutt diskutera den arkeologiske materialet frå analysen i samband med forskningshistoria, gamle litterære kjelder, folklore og andre liknande funn frå andre stadar i Norden. I diskusjonen vil eg ta føre meg teoriar kopla til gjenbruk og kollektiv hukommelse, folkloriske førestellinar, gamle skriftlege kjelder og andre funn frå andre stader i Noreg og Nord-Eurpa så kjem eg til å drøfte det empiriske resultatet mitt.

Forhåpentlig vil denne gjennomgangen av empirien syne mønster i tid og rom, type kontekstar og type gjenstandar tilstades. Desse eventuelle mønstra kan syne kulturelle trekk i jernaldersamfunnet, som vil vera intressant ved tolkning av funksjonen toresteinane hadde i jernalderen og korleis folk forholdt seg til dei.

2. Forskningshistorie

2.1 Opplysningstida og byrjinga av arkeologifaget

Etter reformasjonen i Europa, vart det ei samlarinteresse hjå overklassen, som resulterte i samlingar av all slags merkelige kurositetar i blant anna kalla *Wunderkammer* eller *cabinet de curiosités*. Desse samlingane oppstod fyrst i Italia på 1500-talet på same tid som renessansen og kunstkammer. Ole Worm hadde ein av dei store samlingane og hadde sitt eige museum som inneheld alt frå fossilar til steinalderreiskap (Svestad, 1995: 96-99; Johanson, 2009: 134-139).

I boka *Museum Wormianum* utgitt i 1655 fortel Worm om toresteinar kalla *ceraunias* og *brontias*. *Brontias* som i verkelegheita er forsteina kråkeballar eller sjøpiggsvin, meinte Worm vart danna av torevêr. Han kalla dess *ceraunia* som er det latinske omgrepet for torestein. Worm var open for at dei økseforma *ceraunia* kunne vera tidlegare metallreiskap som var forvittra til stein etter long tid i jorda, og kanskje ikkje danna av torevêr som (Svestad, 1995: 101-103; Johanson, 2009: 136-137).

Oppdaginga av at *toresteinar* eigentleg var mykje eldre reiskap laga av menneskje i eldre tide, og ikkje produsert av lynet, var ein del av byrjinga av arkeologifaget. Matthew R. Goodrum (2008) har i artikkelen *Questioning Thunderstones and Arrowheads: The Problem of Recognizing and Interpreting Stone Artifacts in the Seventeenth Century* synt kor radikalt venderpunkt oppdagelens av at *Ceraunia* eigentleg var fossilar og gjenstander frå steinalderen var for vitskapen. *Ceraunia* er det latinske namnet på torestein, som har vore brukt av lærde i klassisk tid, mellomalderen og reformasjonen.

Lærde på 1600-hundretalet hadde kunn 4 typar kjelder når dei vart konfrontert med forhistorisk materiell kultur. Desse var folkeminner, myter og legendar, gjenstandane i seg sjølve, klassiske skriftlege kjelder. Dermed vart reiskap frå steinalderen oppfatta som *tordenkiler*, *fe-pilar* og *alveskot* (Daniel, 1981: 34-35).

I følge Goodrum var det 4 viktige førsettinga for et at røynda om primærfunksjonen til *Ceraunia*. Det fyrste forholdet var opprettinga av kuriositetskabinett eller museum som bestod av hetrogene samlingar av både spesielle kulturelle gjenstander frå forskjellige tider og

geografisk område, i lag med naturskapt gjenstander med spesiell utsjånad. Det andre var amerikansk reiskap laga av stein som vart tatt med til Europa, i samband med oppdaginga av Amerika. Det tredje var boktrykkerkunsten som blant anna resulterte i naturhistoriske leksikon som innholdt informasjon om blant anna *Ceraunia*. Det siste forholdet var kunnskap frå klassiske romerske historiske kjelder i lag med bibelen, og ikkje berre kunnskap om dei ulike steinbøkene lapiderum frå mellomalder og klassisk tid (2008: 497, 507-508). Dette tilrettela for å samanlikne reiskap frå steinalderen som klassifisert som *Ceraunia*, med steinreiskap frå Amerika, og klassiske romerske kjeldar som nemner bruk av pilar og øksar laga av stein.

Men røynda om primærfunksjonen til gjenstander klassifisert som *Ceraunia*, vart ikkje avsløyr i ein håndvenning. I midten av 1600-talet framstilte *Ulysses Aldrovandi* framstilte steinalderreiskap som eit resultat av ein miks av forskjellige stoffar i mørke skyar, som igjen koagulerte og så ved hjelp av varme blitt harde for så å bli spytta ut ved lyn og torden (Daniel, 1981: 34-35).

Medan i Vatikanet som hadde både ei samling av reiskap av stein produsert av urbefolkninga i Amerika og samlingar av såkalla *ceraunia*, greide ein ansatt i Vatikantest botaniske hagar kalla Michele Mercati (1541-93) til ei meir vellyka tolkning. Han var ein av dei fyrste som avslørte røynda om primærfunksjonen til *cerania*/toresteinar. Han var inspirert av samlinga av amerikanske reiskap oppbevart i Vatikanet, klassiske forfattarar og bibelen. Dette var årsaken at han i boka si *Meallotheca* som var upublisert fram til 1717, framstilte reiskap frå steinalderen som krigsvåpen frå mykje eldre tider der metall ikkje var i bruk (Daniel, 1981: 34-35; Johanson, 2009: 135-136).

Sjølv om fleire oppdaga primærfunksjonen til toresteinane, tok det tid før denne røynda vart godt kjent. I eit nordisk døme på dette ser me i det naturhistoriske leksikonet *Norges Naturlige Historie* til Pontopidan der han skriv «*De saa kaldte ceraunei lapides, som man fordum holdt for Torden-Steene, skiønnes nu noksom at være med Konst slebne i Form af Øxser, Hamre, Kiler eller Knive,...*» (Pontoppidan, 1752: 287).

2.2 1800-talets arkeologi

På 1800-talet når arkeologifaget begynte for alvor å slå rot i Skandinavia, vart fenomenet med eldre steingjenstandar i yngre jernalderkontekstar gitt lite men noko merksemd.

I boka *Om Den Yngre jernalder i Norge* skreiv Rygh (1877):

«Oldsager frå Stenalderen, eller Brudstykker af saadanne, ere fleire Gange trufne i Hauger frå den yngre Jernalder²). Lignende Fund ere omtrent ligesaa hyppigt gjorte i ældre Jernalders Hauger³), og de maa ganske vist forklares paa same Maade for begge Perioders Vedkommende. Der kan neppe være nogen Tvivl om, at de ere komne i Haugerne i Kraft af den Overtro, som man jo paa mange Steder lige ned til vor Tid har knyttet til Jordbundene Sager fra Stenalderen, at de altsaa ere medgivne den Døde som Talismaner eller i lignende mening 1).» (Rygh, 1877: 180/80-181/81)

Rygh opnar for moglegheita for at nokon av steinalderreiskapen i gravkontekstane frå yngre og eldre jernalder har tilkommt her ved tilfeldigheit, men meiner mange av steinalderreiskapen må ha blitt medviten deponert ut frå religiøse førestellingar. I samband med dette refererar Rygh til Montelius` s Sveriges forntid, Text. I, 158 og steinalderreiskap funne i gravkontekstar frå jernalderen.

Ein annan arkeolog kalla Helvig Conrad Engelhardt gav også noko merksemd til steinalderreiskap funne i jernalderkontekstar med denne korte tolkninga:

«at træffe enkelte Oldsager af Sten, Som man udentvivel har tillagt en overtroisk Betydning og betragtet som Amuleter, Ligesom paa den anden Side Odds Saga vise, at man i langt senere Tider brugte Stenpile ved visse Leiligheder, fordi man troede, at de var er kraftigere Vaaben mod Troldom end Metalpile.» (Engelhardt, 1875: 64)

Denne tolkninga kom C. Engelhart med etter å ha nemnt gjenstander frå steinalderen som var tilstades i tyske og danske gravfelt frå jernalderen. Teksten handlar om påverkad frå den klassiske verda som ein kunne sjå i det arkeologiske materialet i Norden. Han nemner døme på liknade funn i romarsk og etruskisk materiale. Det er og intessant at han antyder at fenomenet *toresteinar* orginalt var ei kulturpåverknad frå den klassiske verda, og at han gjer denne gjenstansgruppa ein magisk tyding ved hjelp av fornaldersagaen *Örrvar Odds Saga* (Engelhardt, 1875: 1-2, 63-65).

Det som her er interessant er å observere at både Rygh og Engelhardt hadde eit fraværet av tolkingar som koplur *toresteinar* til førstellingar rundt torevêr.

2.3. 1900-talet

I 1909 publiserte arkeologen Christian Blinkenberg «*Tordenvåbenet i kultus og folketro – en komparativ-archæologisk undersøgelse*», som vart oppfølgt av ein engelskspråklig versjon i

1911. Publikasjonen var ei brei studie som tok føre seg «tordenvåpen» frå fleire gamle kulturar som til dømes den minoiske, mesopotanske, romerske og norrøne. Han tek og føre seg «tordenvåpen» i ulike religionar frå samtida i heile verda og i samtidas europeiske folkloriske førestellingar om steinalderreiskap i form toresteinar som datt ned frå himmelen i torvêr. Han har bakgrunn i klassisk arkeologi og hans originale formål med studien var å sjå på det historiske forhold mellom førestellingar om «tordenvåpenet» i gresk område til ulike tider, som det mykenske, greske i antikken og i nåtida med då fokus på steinøkser. Gjennom arbeidet med materialet, bestemte han seg for å skifte fokuset på «tordenvåpenet» i nordisk kultur i staden. Han nytta *Dansk Folkemindesamling* som kjelde når han tok føre seg det danske folkloriske materialet. (Blinkenberg, 1909: 5).

Blinkenberg nemner eit par dømer frå Middelhavet der det har blitt dokumentert steinarlerreiskap i yngre kontekstar som heim meiner kan bakgrunn i ein «tordenkult». Til dømes eit Mykensk gravfunn frå Faistos ein øks typisk frå gresk steinalder eit sekundært gjennombora hol til anheng som amulett. Denne kan ha vore ein torestein, på bakgrunn av økser i «tordenkult» og som attributt til guddommar assosiert med torevêr. I Hellas skal det i nærheten av Gytheion i Lakoni ha vore i antikken ein tilhugga stein kalla *Zeus Kappotas*. I gamle Roma skulle eit alter til Juppiter lapis, vera ein type stein. Dette kan i følgje Blinkenberg samanliknast med ei klebersteinsøks funnet på Knossos og med steinøksane eller øksliknande steina på altere i Sør-India. Altså så meiner Blinkenberg å sjå ei kopling i førestelingar rundt *toresteinar* og guddommar assosiert med torevêr i fleire ikkje-kristne religionar, og meiner at desse mogleg kan ha same opphav eller resultat av stor kulturutveksling over store geografiske områdar (Blinkenberg, 1909: 30-33, 89).

Blinkenberg tar føre seg for det meste andre typer «tordenvåpen» som var laga i andre materialer og samelikna desse kryss av tid og geografiske grenser. Til dømes dobbeltøksten av bronse som attributt og «tordenvåpen» for gudar i det mykenske området, «Lilleasia», Assyria og nordlige Syria. Kjelda han brukte for dette var blant anna avbildningar av gudar assosiert med torevêr frå det hettitiske og assyriske området Adad med ein einegga øks. Blinkenberg drar analogiar av dette med blant anna Tors Mjøltnir i norrøn religion og Indras Vajra i hinduistisk religion (Blinkenberg, 1909: 18-30). I det Skandinaviske folkloriske materialet nemner han runde steinar og fosilar som til dømes fosiliserte kråkeboller vart også rekna som toresteinar? (Blinkenberg, 1909: 40-41)

Han tar opp bruken av det latinske omgrepet for torestein *Ceraunia* opprinnelig kjem av det greske namnet på Zevs sin attributt tordenkilen *Keraunos*, og at dette omgrepet har gått i arv til Plinius den eldre i Romerriket, og vidare til lærde på 16- 17.- hundretalet. «*At Grækerne i den klassisk oldid virkelig har oppfattet stenøxerne som tordenstene, fremgår med al sikkerhed af troditionen om ceraunia, som Plinius har meddelt efter en græsk forfatter Sotacus*» (85a). *Fra Plinius er denne notits gået over de sen-antike og middelalderlige stenbøger; endnu hos det 16.-17. århundredes polyhistoriske forfattere lever den op til en pseudovidenskabelige teori om lynfænomenernes oprindelse, tordenstenens dannelse o. s. v.*»(Blinkenberg, 1909: 22). Andre har og i seinare tid kopla Zevs sin *Keraunos* (tordenkilen) i lag med toresteinstrua, norrøne guden Tor og den finske toreguden Ukko. Mykje tyder på at latinske namnet for torestein *Ceraunia* er ei etterfølgjar av det greske *Keraunos* (Salo, 1990: 111-114; Johanson, 2009: 155).

I følgje Blinkenberg er det som er felles førestelling om lynet som skyter ut ein torestein med ein øydeleggjande kraft ner i jorda, og var nedkommen frå ein mektig gud eller anna overnaturlig kraft i himmelen. Det lynet har truffe reknast som heilag eller tabu og *toresteinen* som i følgjer førestellingane skulle liggje igjen i jorda, skulle ha ei magisk kraft. Kraften frå *toresteinen* kan nyttast som vern mot blant anna uvêr. Vern mot plagar skapt av vonde overnaturlige vesnar som vert skremt vekk av torensteinar som mot sjuktdom på folk og fe i folkemedisinen. Blinkenberg konkluderer med at desse førestelningane strekk seg så langt tilbake i tid som til steinalderen, og vert bevart heilt fram til moderne tid. Han undrar seg om førestellinga kan ha vert så utbreiia på grunn av kontakt mellom kulturar eller grunna menneskjelege annlegg (Blinkenberg, 1909: 33-37).

I følgje Blinkenberg er det ei universelt førestelling om *toresteiner*, som vernar mot vonde overnaturlige vesnar (Blinkenberg, 1909: 11-12). Dette konkluderer han med i fire påstander. 1. Tordensteinens-trua store geografiske utbreiing som tyder på at den tidlig vandre frå folk til folk. 2. Slike førestelningar har utvikla seg vidare i dei austlege middelshavslanda i bronsealderen. 3. Den «primitive karakteren» til tordensteinstrua tyder på at den har eit opphav som henger saman med naturoppfatninga og religiøse iderer til folk på eit tidlig utviklingsstadim. 4. Reiskapsbruken i steinalderen hadde ein slik utforming at den kunne vere ein naturlig forklaring på torensteintrua si opprinning (Blinkenberg, 1909: 41-44).

Sjølv om fleire av påstandene til Blinkenberg ikkje held mål i dag, så har han blitt referert til av mange av arkeologane som har tatt føre seg toresteinar i jernalderen og mellomalder

(Hagen, 1953; Meaney, 1981; Myhre, 1988; Ringstad, 1988; Carelli, 1996; Carelli, 1997; Thäte og Hemdorff, 2009; Johanson, 2009). Derfor vil eg påstå at studien «*Tordenvåbenet i kultus og folketro – en komparativ-archæologisk undersøgelse*», har hatt ei kanonisk rolle i forklaringa på kvifor ein finner gjenstander av stein produsert i steinalderen eller bronsealderen i yngre kontekstar som jernalder og mellomalder, og kvifor dei kan bli omtalt som *toresteinar*.

Den engelspråklege utgåva *The Thunderweapon in Religion and Folklore: A Study in Comparative Archaeology* (Blinkenberg, 1911) også vert flittig referert til av engelskspråklege (Meaney, 1981; Johanson, 2009).

Eit døme på denne flittige refereringa ser me i boka som berre handla om flintknakking. Eit kapitlet starter med sitatet «*Implements of flint such as axes, knives, weapon points, etc., are called by the peasantry by the singular name of thunderstones....; they believe that these parts, have fallen down in thunderstorms.*» (Dean S. Rost ref. Blinkenberg 1911: 73 ref. Whittaker, 2012: 23). Seinare i kapitlet vert det referert til Blinkenberg igjen når vitskapsfolk før 1700-talet rekna steinreiskap for tordensteinar produsert av lyn og torden (Whittaker, 2012: 54).

2.4 Tolkningar av toresteinar funne ved arkeologiske undersøkingar av jernaldergardar og gravar av norske arkeologer på 1900-talet

Arkeologen Jan Petersen som jobba mykje i Rogalandsområdet i fyrste halvdel av 1900-talet, kom over fleire funn ved sine arkeologiske undersøkingar som kan vore toresteinar som han veia lite merksemd, sjølv om han har funne fleire av desse gjenstandane som seinare har blitt referert til av andre som til dømes Bjørn Myhre og Anders Hagen. Vanligvis har han omtalt potensielle toresteinar som «*de minner fra steinalderen som har ligget igjen i hustuftene*» (Petersen, 1933: 98). Han skriv kort til slutt av boka *Gamle gårdsanlegg i Rogaland: Fra Forhistorisk Tid og Middelalder*, at han har funne åtte knusesteinar, der to var av kvarts som syner spor etter slag der den eine var funne på Birkeland 2, og den andre frå Ullaland 1, som han seier sjølv «*minnende om steinalderens slagstener*» (Petersen, 1933: 91).

Den einaste gongen han gjer ei tolking rundt førestellingane om toresteinar i jernalderen finn me i boka «*Bosetningen i Rogaland i folkevandringstiden*». Der nemner han med ein setning om Møllerop sitt funn på Vaule, stjerneforma kølle frå steinalder i ein eldstad i ei hustuft frå

folkevandringstida. «*Den har vel rimeligvis hatt en eller annen magisk betydning*» (Petersen, 1954: 18).

Ein hjerteforma pilspiss og ein spydspiss av flint funne i hustuft av Jan Petersen på Ullaland på Nærbø. Dei vart funne i same rom. Spydspissen låg vist over ei grop 38, og nær ein tverrmur låg pilspissen nede ved grusbotnen. Han berre nemnar at desse funna er eigentleg frå steinalderen, utan å gå nærare innpå dette. Hustufta meiner han har vert brukt i folkevandringstid og vikingtid. Ein kan og bite seg merke i at han òg fann 19 stykkje flint, 9 stykkje bergkrystall, to fragment av runde steinar og ein rullestein av kvartsitt som han meiner er ein slagstein i same hustufta (Petersen, 1933: 61-63, Pl. XVII).

I gardsannlegget på Birkeland, fant han ein del av ei vestlandsøks i ei grav, fann han òg nakkestykkje av ei tjukknakka steinøks og tre mindre flekker av flint utan spor av retusj i hustuft 2 frå folkevandringstid. Petersen omtalar desse funna kort som «*muligens et par ting fra steinalderen*» utan å vurdere om dei har hamna der tilfeldig eller nedlagt intensjonelt (Petersen, 1933: 7-9). Det er og intressant å leggje merkje til fraværet av tolkingar kopla til førestellingar kopla til torevêr, fravær av omgrep som torestein eller tordenkil, i tillegg til fravær av noko som helst type symbolsk tolkning til desse,

Arkeolog Wencke Sloman som skreiv avhandling sin om det rike gravmaterialet i folkevandringstidsgrava på Sætrang der det vart funne ein øks av bergart. I dette gjenstandsmaterialet nemner ho ein eldre steingjenstander i jernaldergraver meget kort utan å vie dei noko særlig stor merksemd, men synte ein mogleg kopling til folkemedisin som blant anna fødselshjelp (Slomann, 1959: 24, 50).

«Som en merkverdighet må man se den halve skafthulløksen av stein frå funnet. Det vites ikkje om den har ligget i røysen, eller i gravkammeret. Det siste er ikkje umulig. Vi har steinøkser i graver fra jernalderen andre steder. Eg vil her bare nevne en steinøks frå den rike kvinnegraven frå Vinjum, Aurland, Sogn (B.7731) frå vikingtiden. Hvilken overtro det kan ha knyttet seg til disse vet vi ikkje, men i begynnelsen av førre århundre mente man de hadde medisinsk verdi, særlig ved hjelp ved fødsler.»(Slomann, 1959: 24)

Ikkje ho heller nemner nokon førestellingar kopla til torevêr neste slik som Jan Petersen. Likevel skil ho seg frå Petersen med å komme med tolkingan om funksjon i folkemedisin og kopling til kvinnehelse. B7731 er også umogleg å finne i tilvekstkatalogen og i magasinet på Universitetsmuseet i Bergen.

Anders Hagen vart konfrontert med 2 økser av bergart i løpet av utgravinga av gardsanlegget frå jernalder på Sostelid. Desse to øksene av bergart vart funne i sikker kontekst under utgravinga i 1946-49 (Hagen, 1953: 8, 64-71, 83-85). I samsvar med tradisjonane innan samtidas arkeologi brukte han historiske analogiar frå jordbrukssamfunnet for å forklare det han fant (Myhre, 1988: 310).

Dette var vanleg metode fyrste halvdel av 1900-talet i Noreg og vart kalla retrogressive metode. For å få meir kunnskap og forståing om eldre tider brukar ein yngre materiale/kjelder som analogi. Ved ein retrogressiv analyse vert mellomalderen brukt for å forstå jernalderen. Denne metoden vart utvikla ved Institutt for sammenlignende kulturforskning, (opprett i 1922) av kulturgeografer (Gjerpe, 2014: 57-61). Dette er sannsynligvis årsakta til mykje av bruken av folkloriske og litterære kjelder frå mellomalder ved tolkinga av eldre gjenstandane av stein inni jernalderkontekstar som toresteinar.

Sidan dei to bergartøksane vart funne i ein gravrøys og i ein steinpakning som han tolkar som eit mogleg horg, så utelukker Hagen bergartsøksene som eit tilfeldig innslag frå steinalderen. Hagen bruker folkloriske kjelder til å tolke desse to bergartsøksene. Han refererer til Blinkenberg som allereie er nemnt og andre kjelder som Norsk Ordbok (Ross og Aasen, 1971) og *Rummet i Den Norske Folketro (Storaker og Lid, 1923)* som vert presentert under overskrifta *Folkloriske materiale*. Med bakgrunn i desse og nokre andre kjelder så vart bergartøksene tolka som *toresteinar* med ein funksjon som verneamulettar (Hagen, 1953: 92-95). Toresteinar var berre eit av fleire temaer Hagen tok føre seg i den breie analyse av jernaldergarden på Sostelid, som skulle svare på sentrale spørsmål rundt jernaldergarden si historie (Hagen, 1953: 14).

Bjørn Myhre har og funne ein torestein ved utgravinga på Ullandhaug. Denne torestein var ein flintdolk frå bronsealderen og låg ved ein eldstad i den eine hustrukturen. På andre sida av eldstaden så låg det ein kvit rundt stein i ei tilsvarende groplåg i ei grop. Heile gardsanlegget vart utgravd for å fokusere på dei økonomiske og sosiale sidane av jernaldergarden. I samband med dette funnet refererer Myhre kort til Anders Hagen si tolkning i *Studier i Jernalderens Gårdsamfunn* her, der sekundær bruk av eldre steingjenstander som verneamulettar i historisk tid ved at dei vart gjøymt i til dømes golv eller vegg. «*Det er nærliggende å forklare flintdolkens plassering i tuft 3 på Ullandhaug på same måte*». Myhre opnar og for moglegheit for at desse gjenstandane har med eld å gjere, elles er del lite meir

tolkning av denne gjenstandsgruppa i *Gårdsanlegget på Ullandhaug I* (Myhre, 1980: 251-253, 256-257).

Ved ein seinare artikkel tolker han denne flintdoken ut ved blant anna hjelp av Hagen sin hypotese at desse to bergartsøksene var nedlagt for å verne garden og dei som levde der mot ulykker og for å sikre framgang og fruktbarhet (Myhre, 1988: 314).

«I dag, 25 år etter Sostelid-publikasjonen, kan vi vel bare innrømme at norsk arkeologi fortsatt har lite å stille opp med i en diskusjon om religiøse og kultiske forhold på jernaldergåren» (Myhre, 1988: 315)

Han går i djupare tolking før han skriv artikkel *Materielt som åndelig pakt med tida i Festskrift til Anders Hagen* i 1988. Kontekstane han har hovudfokuset på er langhus frå jernalderen. Myhre gjennomgår kort funnsituasjonen til dei to bergartsøksene Hagen fant på Sostelid og koplar funna i lag med torestein-trua som Hagen. Kommenterer Hagen sin direkte historiske metode ved å gå til det førindustrielle bondesamfunnet for å tolke gardskomplekset på Sostelid. Myhre diskuterer og Hagen sin undring om steinpakninga der den eine bergartsøkse vart funne i, eigentleg er eit horg. Myhre koplar Hagen si tolkning til perioden rett før forskingsparadigme med den prosessuelle arkeologien som kom etter publikasjonen om gradsanlegget på Sostelid. I det prosessuelle arkeologiske miljøet vart ikkje dei symbolske tolknigane til Hagen serlig verdsatt like mykje som dei økonomiske tolkingane hans. Myhre opnar for at denne symbolske tolkinga og merksamda til dei religiøse sidane av jernaldersamfunnet vil bli meir vektlagt i 80-åras post-prosessuelle miljøet med større vektlegging av det symbolske (Myhre, 1988: 310-316)..

Myhre meinte at funnforholda på Ullandhaug og Vaule var så spesielle at ein må gje funnkategorien eldre gjenstander av stein i jernalderkontekstar ein ny vurdering og gjer Anders Hagen sin hypotese frå 1954 aktuell igjen (Myhre, 1988: 320). Myhre opnar for ein kopling mellom eldre gjenstander av stein i yngre jernalderkontekstar og *toresteins-trua* frå folketrua. Det ser me blant anna med overskrifter som «Horg og tordenkile», «Tordenkiler på Ullandhaug» og «Tordenkiler som handelsvare?». Myhre refererer til mange av dei tidlegare nemnte kjeldane (Myhre, 1988: 316-323).

Bjørn Ringstad gav og ut ein artikkel i *Festskrift til Anders Hagen*, der han og skildrer fenomenet med eldre steingjenstander i yngre kontekstar. I artikkelen hans *Steiner brukt som amuletter i forhistorisk tid – et eksempel fra Kvåle i Sogndal* har han hovudfokuset på

funnkonteksten jernaldergravar, og tar utgangspunkt i ei rikt utstyrt dobbeltgrav frå folkevandingstid på Kvåle, Sogndal i Sogn og Fjordane. Dei gravlagde var ei kvinne og eit barn, som hadde fått med eit rikt gavmateriale med fleire spesielle funn som Ringstad tolkar som amulettar. Amulettane er; seinøks av diabas, skår av romersk glass, to stykkjer bergkrystall, 7 små kvite, eggformete/runde steinar av kvarts/kartsitt, eit stykke lys grå flint/kalcedon, Glimmer, en grøn stein med små knopper, to «knapper av glass, og tre små ansiktsmaske av sølv. Desse hadde låge saman på eit lite område, og kan kanskje ha loge oppi ein liten beholder. Gjenstandsgruppa Ringstad ser på er steinøkser, bergkrystaller og runde eggforma steinar som dukker opp i jernaldergraver og i andre kontekster i historisk tid. Ringstad trur den gravlagde kvinna på Kvåle kan ha vert bygdas trollkvinne og/eller klok kone, som fekk med seg amulettane sine med i grava (Ringstad, 1988).

I følgje Ringstad og kjeldene han har brukt, har gjenstander som bergkrystall, steinøkser og små runde eggforma steinar hatt forestellingar knytta til seg både kristen og førkristen tid. (Ringstad, 1988: 338-339).

Bjørn Ringstad skriver ut frå dømer på desse gjenstandsgruppene sidan *«Det foreligger ikke noen oversikt over denne typen funn verken fra Norge eller de øvrige nordiske landene.»* (Ringstad, 1988: 328).

Fleire øksar i jernaldergraver vert nemnt som døme, og vert omtalt som eit ikkje vanlig fenomen. Mange øksar har dårlig kontekst, men mange må ha vore intensjonelt deponert også (Ringstad, 1988: 329). Ringstad meiner eldre steingjenstander dukkar hypigst opp i kvinnegravar (Ringstad, 1988: 337).

2.5 Amulettar i Anglo-Saxiske gravar

Audrey Meaney har skreve *Anglo-Saxon Amulets and Curing Stones* som handlar om amulettar i angelsaksiske kontekster i England. Ho tek med eldre steinaldergjenstander, bergkrystall og kvite runde steinar som amulettaramulettar. Ho har ein teori om at flint berre hadde ein praktisk funksjon til eldslagning i følgje Hemdorff og Thäte som refererer til henne, og som meiner at når det er så mange funn av flint i gravar så kan flintbitane ikkje berre bli tillagt praktisk funksjon. (Audrey Meaney 1981 Thäte og Hemdorff, 2009: 50-51). Meaney skriv om angelsaskisk materiale som kanskje ikkje kan direkte førast over på det Skandinaviske materialet. Når eg leser studien hennas lesar eg at i det Anglo-Saxiske materiale er flintavslag med stor sannsynlighet brukt som eldfint og ikkje som amulett men at

Meaneu likevel er det noko moglegheit for symbolske attributter tilegna desse flintavslaga (Meaney, 1981: 210-213, 226, 228).

2.6 Tolkningar av toresteinar ved arkeologiske undersøkingar av mellomalderbyar

Peter Carelli (1996; 1997) i sin artikkel *Blixtar og Dunder, magiska under: - om åskstenstraditionen och förekomsten av steinaldersfynd i medeltida kulturlager* og i sitt kapittel *Thunder and Lightning; Magical Miracles* i boka *Visions of the Past: Trends and Traditions in Swedish Medieval Archaeology* referert flittig til Blinkenberg, og derfor koplar han denne gjenstandsgruppa til *toresteinstrua*. Han bruker og fleire folkloristiske kjelder for å underbygger denne koplinga.

Han meiner det er vanlig å finne steinaldergjenstander i mellomalderkontekstar som ofte berre vert tolka som tilfeldige innslag frå steinalderen, og tar utgangspunkt i arkeologiske undersøkingar av kulturlaga frå mellomalder i den svenske byen Lund i mellomalder. I huskontekstar her vart det funne til saman så mange steinreiskapar frå steinalder at forklaringa om tilfeldig innslag frå steinalderen ikkje holdt mål. Ved utgravningar i perioden 1990 til 1993 vart ein flintdolk, ein flintøks ein flintsigd og ein skafffura øks funne i sikre mellomalderkontekstar. Liknande arkeologiske funn i Lund er funne frå 1890-talet og seinare. I starten mest av lekfolk, men frå 1920-åre vart det fleire arkeologiske utgravningar. Til saman er det funne 83 steingjenstander frå sein meseolitikum til bronsealder i meir eller mindre gode mellomalderkontekstar i Lund (Carelli, 1997: 393-398; Carelli, 1996: 153-155).

Han meiner at det i mellomalderen var ei forestilling av steingjenstander fyker ned frå himmelen i torevêr, der lynet er eit resultat av steinen som fyker. (Blinkenberg 1909, pp. 7 ff. ref. Carelli, 1997: 399). Argumenter for dette finn han blanta anna til såkalla *Lapidaria*. *Lapidaria* er bøker om steinar frå mellomalderen, som inneheld mellomalderens kunnskap om alt frå magiske til mineralogiske eigenskapar til ulike steinar. Han brukar og norrøn og klassiske litteraturen for å underbyggja at denne gjenstandsgruppa kan koplast til toresteinstrua (Carelli, 1996: 157-158; Carelli, 1997: 398-399, 401-403). Han refererar også til den klassiske kjelda *Historia Naturalis* og ut frå den påstår at det var vanleg å tillegge steinar magiske og helande eigenskapar (Foote 972, col.116 ref. Carelli, 1997: 398). Han bruker også omgrepet *Ceraunia* innimellom i artiklane sine, og spesielt spesielt i samband

med mellomalderen sine *Lapidaria*, der både mineralologiske, medisinske og overnaturlige eigenskapar vert omtalt (Carelli, 1997:399).

2.7 Tolkingar etter millenium

Mange av desse førre tolkingene som koplpar *toresteinar* til førestellingar rundt torevêr, vert gjenbrukt igjen av andre. Det skal me sjå nokre dømer på her med ei hovudfagsoppgåve i arkeologi, eit anna ein masteroppgåve i norrøn filologi og til slutt ei akademisk artikkel som kjem med nokre nye tolkingar.

Magne Samdal (2000) har i hovudfagsoppgåva si *Amuletter – Gjenstander med amulettkarakter i vestnorske graver i tidsrommet 350-1000 e.kr.*», teke føre seg amulettar i jernaldergraver, deriblant *toresteinar*.

Ved hjelp av fleire av dei tidlegare nemnte kjeldane (Blinkenberg, 1909; Visted og Stigum, 1971; Pontoppidan, 1752; Meaney, 1981; Myhre, 1988; Ringstad, 1988; Lørdøen, 1993), tolkar Samdal desse eldre gjenstandane av stein til å ha ein sekundær bruk i jernalderen som verneamulettar, som han koplpar til *toresteinstrua* (Samdal, 2000: 513-53, 79-84, 104). Han meiner å sjå ein viss kontinuitet i amulettbruken i gravar i perioden 350-1000 e.kr.

«På den andre siden er det påfallende å merke seg den kontinuiteten rundt bruken av amuletter som belyses gjennom skriftlige kilder og folklore. Dette illustreres tydelig av forestillingene rundt og bruken av de såkalte tordensteinene som beskrives i både klassisk og norrøn litteratur samt er godt dokumentert gjennom europeisk folklore. Her synes forestillingene og materiell kultur å vise kontinuitet over lang tid. Samtidig er det naturlig at gjenstander kan endre karakter/utvikle seg over tid sjølv om innholdet bak er ligt (ibid: 171).» (Samdal, 2000: 104)

I masteroppgåva *Þrunginn móði – Studier i den norrøne tordengudens ambivalens* av den norrøne filologen Eirik Storhaug (2012), vert norrøne skriftlege kjelder om guden Tor drøfta for å få betre forståing av kva slags bilete menneskja i det førkristne Skandinavia hadde av denne guddomen. Det er tydelig at han prøver å få ei heilskapelig forståing av denne gudommen, og derfor nyttar han også andre kjelder som arkeologiske. Storsund påpeikar at Tor sin hammer originalt kunne ha tyda slagreiskap av stein, som vart brukt som kastevåpen som laga torevêret. Det at Tor sin hammar laga lyn og gnister kunne kanskje vert resultatet av ein assosiasjon til smeden sin hammar som laga greister ved slag. Det kunne og kome av

steinar av kvartsitt og flint brukt i eldslagning, og ved at dei hadde ein «hammeraktig» utsjånad, kunne desse steinane resultert i ein assosiasjon som passar godt med guden Tor sin hammar som lagar lyn og fyker gjennomlufta og slår ned i jorda. Storsund peiker og på kontinuitet av deponering av toresteinar frå jernalderen, gjennom mellomalderen og dokumentert i folkloriske kjelder opp til nesten vore dagar (Storesund, 2012: 6-8, 86-89). Han nyttar fleire av kjeldene nemnt i dette kapitelet om forskningshistoria for å syne ei mogleg kopling mellom toresteinar og guden Tor (Myhre, 1988; Samdal, 2000; Thäte og Hemdorff, 2009).

Eva S. Thäte og Olle H. Hemdorff (2009: 46-51) tolkar funnsituasjonen til ein mesolittisk øks av grønstein funne i ein jernaldergrav i artikkelen *Økser, amuletter og overtro: En steinalderøks i jernaldergrav på Avaldsnes, Karmøy*. Dei drøftar kva baktanken av denne deponeringa av denne øksa av grønstein er ut frå liknande funn av *toresteinar* deponert i yngre kontekstar. Etter å nemne fleire dømer på *toresteinar*, så syner dei ei mogleg kopling til forfedrekult ved hjelp av teoriar kopla til gjenbruk og kollektiv hukommelse. Denne tolkinga er ikkje brukt i anna litteratur om *toresteinar*. Dei kjem og med den «tradisjonelle» tolkingar kopla til førestelingar om *toresteinar* som blir skotne ner i jorda ved torevêr. Dei luftar også moglegheita for at toresteinene har blitt deponert som ein del av gravplyndring for å hindre at den gravlagde går igjen som resultat av plyndringa.

2.8 Populærvitskaplege artikkelar

Toresteinar er populære å nemne i populærvitskaplege artikkelar der dei vert kopla til førestellingar rundt lyn og torden og nokre gongar den norrøne guden Tor. Trond Løvdøen bruker omgrepet «Tor-stein» i sin populærvitskapleg ei side korte artikkel i *Arkeo* (Løvdøen, 1993). Jenny Kalseth (2010) nyttar omgrepet *tordenkil* om fenomenet og spekulerar om nokre av øksene i begart funne i røyser i Trøndelag, kunne hatt ei sekundær rolle som *tordenkil*. I Arkeologisk museum sitt populærvitskapleg magasin *Frå haug ok heiðni* er det blitt trukka opp eit par lengre artikkelar om toresteinar. Den eine er av Oddmund Møllerop (1990) som tar føre ei korsforma kølle funne i ein eldstad i ei hustuft frå folkevandringstid. Den andre skrevet av Ingvild Grønbeck (2016) og handlar om ei bergartøks med runer.

Nylegg trykka NRK ei nettartikkel om toresteinar, som er skrevet av eit par journalister. Dei har prata med arkeologer i NIKU som ved ei mellomalderutgraving i Tønsberg. I ei husstruktur frå mellomalderen vart det funne ei flintøks som arkeologen Lars Haugesten mener kan ha vore nytta som torestein. (Lilleås og Stensholt, 2017)

2.9 Konklusjon av forskningshistoria

Det er eit stort tidsprang av litteratur som omtaler toresteinar. Me kan sjå heilt frå opplysningstida der det gradvis vart oppdaga at toresteinar/ceraunia eigenleg var reiskap frå eldre tider, til starten av arkeologifaget, til tida etter 1909 der det var ei blanding av ignorering av toresteinar i jernalderkontester, kort tolking av toresteinar og gjenbruk av tolkingar som koplar toresteinar til religiøse førestellingar rundt torevêr.

Med denne gjennomgangen av litteratur som tar føre seg toresteinar, så kan me sjå at etter Christian Blinkenberg sin studie frå 1909 vart tolkninga av toresteinar i jernalderkontekstar ofte kopla til førestellingar om torevêr med bruk av literære kjelder frå klassisk tid, mellomalder og reformasjonen og analogiar dratt ut frå folkløriske kjelder som syner førestellingar rundt torevêr og toresteinar i folketrua. Det har ikkje blitt gjort forskning med hovudfokus på toresteinar deponert i jernalderkontekstar. Eg har gått gjennom litteratur i så stor detalj her, fordi det er viktig å sjå kor dei populære tolkingane kjem frå, gje bakgrunnskunnskap om denne gjenstandsgruppa og å synnleggjer gjenbruke av tolkingar som koplar toresteinar til religiøse førestellingar til torevêr.

Mykje av litteraturen omtalt her i dette kapitelet om forskingshistoria, har nytta historiske og folkløriske kjelder for å tolke toresteinar. Desse kjeldene vert presantert i neste kapittel.

3. Historiske kjelder og folkløriske førestellinga

Desse kjeldene har blitt nytta i lang tid for å tolke toresteinar og vert her presantert for å auke forståinga for «tradisjonelle» tolkingar og for å kunne nytte desse i diskusjonen seinare i oppgåva. Fyrst presenterer eg litterære kjelder kronologisk i alder for så å avslutte med folkløriske kjelder.

3.1 Klassiske kjelder

Pliny den Eldre sin *Historia Naturalis* vert ofte referert til av seinare kjelder some it historisk døme på toresteinstura. Han nyttar omgrepet Ceraunia som blir brukt om toresteinar på latin. I boka vert alt frå plantar, steinar og dyr framstilt i lag med både dei «naturlege» og «magiske» eigenskapane deira. Om steinar han kallar Ceraunia skriver han dette:

«Socatus distinguishes also two other varieties of the stone, a black and a red, resembling axe-heads. According to him, those among them that are black and round are supernatural objets, and he states that thanks to them cities and fleets are attacked and overcome; their name being beatuli, while the elongated stones are cerauniae. These writers distinguish yet another kind of ceraunia wich is quite rare. According to them, the Magi hunt for it zealously because it is found only in a plaace that has been struck by a thunderbolt» (N.H. , XXXVII. xlviii.135; referert i Meaney, 1981: iii, 211).

«...Socatus skiller også mellom to andre steinvarianter, en svart og en rød, som ligner på øksehoder. I følge han så er de som er svarte og runde overnaturlige gjenstander (...) som heter baetuli, mens de lange steinene heter cerauniae. Disse skribentene skiller også ut en annen variant av ceraunia som er ganske uvanlig. I følge dem så jakter Magi etter steinene med stor iver ettersom de bare er å finne på steder som har vært truffet av lynet» (Plinius, Natural Histories, XXXVII.LI.I135:275 ref. Thäte og Hemdorff, 2009:50)

Dette kan bety at trua på tresteinar eller *ceraunia fantes* i Romerriket. Dermed er det ei moglegheit for at bruken av tresteinar vart innført til Skandinavia i romersk jernalder gjennom Romerriket.

I *De Rerum Natura* av *Titus Lucretius Carus* 95-53 BC ser me også noko hukommelse I den klassiske verda frå ei tid før metalurgien der ein laga «våpen» av steinar og tre.

The earliest weapons were the hands, nails and teeth, as well as stones, pieces of wood, flames and fire as soon as they were known. Later the properties of iron and bronze were discovered, but bronze came first, the use of iron not being known until later... gradually the iron blade replaced the bronze sickle.

(*De Rerum Natura*, vers 1283-1296; referert i Clarke 1968: 5ff; referert i Johanson, 2009:

133)

3.2 Lapidarier

Mellomalderens *lapidarier* på norsk steinbøker var ein eigen sjanger i mellomalder. Dette var bøker som omhandla ulike steinar og mineralar, og deira attributtar i form av utsjånad, medisinske eigenskapar, magiske eigenskapar og så vidare. Tresteinane vart i desse bøkane kalla *Ceraunius* (Almqvist, 1974: 534; Carelli, 1996; Carelli, 1997), same ordet som Plinius den Eldre brukar om steinar med liknande eigenskapar som tresteinar i sin *Natural Histories*.

I ein slik steinbok frå 1244 av Henrik Harpestræng vert ein *ceraunia* omtalt som «*en ærlyk steen thæn thær faldær mæth liughnæth nithær oc ær goth for trolldom oc for storm .a. haf. oc ær goth innæn orlogh.*» Han skal ha skrevet dette etter eit dikt om *ceraunia* på latin av biskop Marbodus frå Rennes i Bretagne (Almqvist, 1974: 534).

3.3 Norrøne litteratur

I norrøn sagalitteratur er det ulike dømer på bruk av steinamulettar av forskjellige typar. Dei kan gå under namnet «sigursteiner» eller «lifsteiner» (Ringstad, 1988: 328).

Kanskje den norrøne *Mjølfnir* orginarl har vert av steinn. Det norrøne ordet *Hammar* på norrønt kan tyde stein i tillegg til reiskapet *hammar*. Namnet til guden Tor finner ein etymologisk igjen i fleire skandinaviske ord som ha med torden å gjera. Tors bruk av *Mjølfnir* som han slår med når det lynar og tordnar, minnar om trua på tordensteinar i folkloren. *Mjølfnir* er ein guddommelig attributt til tordenguden Tor som minnar mykje om attributten til

keraunos til den greske tordenguden Zevs. Blinkenberg konkluderar med at det er lite sannsynlig at tordensteinstrua kunne ha utvikla seg sjølvstendig i Norden, uavhengig av middelhavskulturen lengre sør. (Blinkenberg, 1909: 60-63)

I Saxo`s Gesta Danorum skrevet rundt 1200 e.kr. vert den danske prinsen Magnus Nilsson «among other tokens of victory he also brought back from one of the islands some unusually heavy Thor`s hammers, which had been revered for centuries by the people there as sacred. For when people in the old days sought to ascertain the cause of thunder, they thought in terms of the things they were used to and imagined that it was huge copper hammers that caused the noise in the sky; such powerful, ringing sounds could best be compared to a smith`s tools.» (Saksnes Danesaga 1908, p. 118. ref. Carelli, 1997:401-402).

I Þorsteins þáttur Bæjarmagns saga vert det omtalt ein trekanta stein med spesielle eigenskapar. Den hadde ei raud sida og ved hjelp av ein spesiell stav så kunne ein framkalle lyn (Almqvist, 1974: 534-535).

I *Örvar Odd* saga i fornaldersagaene nytter hovudpersonen Odd seg av magiske steinpilar. (Snædal et al., 1988; Almqvist, 1974). Odd får 3 steinpilar av bonden Jolv (Jólfr på norrønt) hjå eit gjesteopphold hjå han og kona. Odd hadde då i sorg vandra ute i skog og mark aleina i Hunaland, altså nåtidas Russland og Aust-Europa (Eggen, 1962). Interessant å leggje merkje til at Jólfr er eit av namna på Odin (Heggstad et al., 2012: 333), og eit anna namn Odin har er Grim (Snorri, 2002: 294) som far til Odd heiter.

Etter besøket hjå bonden Jólfr og kona, så bur han ei stund hjå kong Herrauð under forkledning som Næframaðr/Næverman/Vidfaral. Etter å ha fått godt rykte på seg hjå kongen, blir han avslørt som Orvar Odd. Odd tar så å seg oppdraget å kjempe mot fienden til Herrauð som bestod av kong Alv Bjalka, konahans Gyðja, sonen deira Viðgripir og deira menn. Fienden hadde tatt over eit landområda Herrauð tidlegare rådde over og fått skatt frå. Bjalka, Gyðja og Viðgripir dreiv med med mykje magi, og var så beskytta av overnaturlige krefter at våpen av jern ikkje beit på dei. Når Odd kjem i kamp mot Kong Álfí Bjalka er den ingen av jernpilane til Odd som bit på. Når alle jernpilene er brukt opp finner Odd fram dei tre steinpilane han hadde fått av Jólfr. Alle tre blir skutt mot Álfí Bjalka som endelig fell om, utan at magien hans greide å stoppe dei. Alle tre steinpilane forsvinn i graset og aldre funne igjen (Eggen, 1962: 72- 74, 90-92). I *Örvar Odd* saga ser ein at det er kopla vonde overnaturlige kreftar og magi til Herrauðs fiende, men steinpilane drepte fienden tross dei vonde overnaturlige kreftane som gjorde han immun mot vanlege jernvåpen.

I Leksikon for mellomalder vert *toreseinar* kopla til tordengudar. Det vert påpeika at toresteinar er våpenet til tordenguden, og påpeika at våpenet til den norrøne guden Tor er ein hammar (Almqvist, 1974:535). Andre har også antyda ein kopling mellom *toresteinar* og ein tordengud som Tor. I norrøn litteratur ser me at Tor kjempar mot kaoskreftene jotnar med hammaren sin (Steinsland, 2005: 195-207). Det kan samanliknast med toresteineane i folkloren som skulle verne mot vonde krefter.

I Lexikon for mellomlder vert det og påpeika at Mjøllnir (Tors hammer) kunne gjøymast 8 «rästmil» under jorda, som igjen vert kopla til det folkloriske materialet der toresteinar kunne havne 7-9 alen i jorda med lynet og deretter kunne stige ein alen opp i året før dei nådde overflata (Almqvist, 1974: 535; Blinkenberg, 1909).

Det finnes ein bestemt advarsel mot å tro på steiner for helbedelse for folk og fe i den Islandske kristenretten frå 1123. Dette syner ein motarbeid mot tru på steinar i løpet av kristninga (Reichborn-Kjennerud 1921; referert i Ringstad, 1988: 328).

Til slutt vil eg nemne eit gamalengelske prosaet/diktet «Salomon and Saturn» står det «se ðunor hit (ðæt deofol) ðryseð mid thære fyrenan æcxe» som på engelsk vert «Thunder will smite him (the devil) with a fiery axe» ((19. See the edn. by J. M. Kemble (London, 1848), p 148) ref i. Meaney, 1981: 211-212). Dette syner ei mogleg likskap med norrøne førestellingar.

3.4 Folklorisk førestellingar

Mykje av litteraturen som omtaler fenomenet med eldre steingjenstander i yngre kontekstar, drar analogiar frå folkloriske førestellingar funne i folketrua. Hovudtrekka ved desse førestellingane har eg tatt med her, og til slutt er ei liste over toresteinar og potensielle toresteinar funne på gardar i kontekstar frå om lag etterreformatorisk tid og fram til modrene tid.

I ein dialog om troll i Ludvig Holdberg sin komedien *Uden hoved og hale*, vart det sagt at «*Naar man har en Torden-Steen i Huset, tør aldrig Trold komme derind*» (Holberg og Boye, 1852: 324). Holberg levde i overgangen melle 16- og 17- hundretalet og derfor syner denne dialogen godt ei førestelling i han si samtid om *toresteinar*. Dette sitatet har Ågotnes referert til når ho tok føre seg toresteinstrua i samband med ei prikkhogd øks av bergart funne i ei nedbrunnet hustuft frå mellomalderen ved bryggen i Bergen (Ågotnes, 1995: 1).

Pontoppidan sitt leksikon har blitt ofte referert til som kjelde på folketrua knytta til torestinar i folkloren blant anna. Han blir referert til i boka *Rummet i Den Norske Folketro*, når bruke av toresteinar blir omtalt «*Pontopp. N. N. H. I, 287 beretter tillige, at allehaande jordfundne Stene fra hedensk Tid: Øxser, Hamre, Kiler eller Knive, bar fordum Namn af «Tordenstene».*» (Storaker og Lid, 1923: 109). *Den Norske Folketro* er ofte referert til av arkeologar som tar føre seg toresteinar (Blinkenberg, 1909: 7; Blinkenberg, 1911; Ringstad, 1988: 329, 337; Ågotnes, 1995: 1; Carelli, 1997: 403; Samdal, 2000: 82).

I *Vår Gamle Bondekultur* av Storaker og Lid (1923: 103-112) vart folkloristiske førestellingar kopla til torevêr i folketrua via kapitel *Torden, Tordenstene og Lynild, Kornmod og Veirlys*. Her syner Storaker og Lida at i både Noreg, Sverige og Danmark fantes slike førestellingar som lett gjer assosiasjonar til guden Tor. I Sverige vart det sankt torevêr var laga av ein kalla *Thor, Thore-Gud* eller *Gofar*. Når det tordna under sommerregnet vart det sagt at *Gofar, Gobonden* eller *Aaskan* som kjører. Denne personifiseringa av torevêret skulle vera ein gubbe med rødt skjegg, og framstår som ein etterlevning av den norrøne guden Tor. Når på året toreslåttan kom, spådde om det komande året vart fruktbart, om vart ein mild eller kald vinter og liknande. Til dømes kunne lyn på sommaren i Hedmark heite *Kornmo* og ha positiv påverknad på modninga av kornet. Same type verknad er og kjent frå folketrua i Mandal. I svensk folketru er *Kornmoden* eit namn brukt om guden Tor. Ein annan utbreidt førestelling var at lynet slo i hel troll og andre vonde vesnar. Til dømes fortalte to gjetere frå Lista å ha sett vesnar som likna to nakne barn, som så forsvant etter at lynet slo ned i dei. Ei anne førestelling frå Selbu er at det er Gud og Djevelen som slåst når det er torevêr. I Svensk folketru kan overnaturlige vesnar som troll synast før torevêret for så å få det travelt med å gjøyme seg når det byrjar å lyne (Storaker og Lid, 1923: 103-106). Denne førestellinga kan samanliknast med Tor som slår i hel jotner med hammaren sin, og står bak regn og torever i norrøn mytologi (Steinsland, 2005: 195-198).

Førestellinga om at torevêr eigentleg var Gud og Djevelen som kjempa mot kvarandre finn me i folkloren andre stader i Europa også. Toresteinane som etterpå skal ha låge igjen i jorda, ha vert brukt som våpen i denne himmelske krigen. I følgje Kristiina Johanson (2009: 149-150, 159-160) kan denne førestellinga ha opprinnelig kome frå førkristne religionar der ein toregud kjempa mot vonde overnaturlige vesnar under torevêret. Slike førestellinga kallar Johanson synkretiske, som er eit religionsvitskapleg omgrep som vert forklart i diskusjonen. På grunn av nokre funn av potensielle *toresteinar* i kontekstar frå jernalderen og

mellomalderen i Estland, så meiner Johanson (2009: 150-151, 153, 157, 161, 164) at toresteinstrua i Estland sannsynlegvis dukka opp i jernalderen.

Førestellinga om at lynnerslaget som ein «kile» som kaltes Tordenbløig, Tordenkile eller av ein stein kalla Tordensten, Dynesten eller Thorelo. I Mandalsområdet er det forteljingar om Tordenbløiger kløyver trær, berg, steinar og jord. Slike steiner kunne enten vera *oldsager* av stein, eller kvite runde steinar. Desse kunne nyttast som bustein (Storaker og Lid, 1923:107-108).

Bustein er ein type stein som vart brukt i folkemedisinen for folk og fe (Bø, 2009) i følge Store Norske Leksikon på nett som nemner fem typere bustein: Forsteina hårballen drøvtyggere, forsteina foster, ormestein, vettenyre som egentlig er frø av et tropisk tre av mimose-familien som har drivet til Noreg med Golfstraumen og mineralsk bustein som oftast er små steiner, ofte bergkrystaller eller kvartsstein.

Mange av *toresteinane* var steinreiskap orginalt tilverka i steinalder og bronsealder. Andre var naturforma og kunne ha storleik og form som hønseegg. Nokre vart brukt som *Laasne-sten* av jordmødre som hjalp fødene kvinner. Då tappa ein øl over torestein, som igjen vart drukke av den fødene kvinnen. I Hedmark trudde folk at ved å eige ein torestein, så var ein verna mot skade frå lynet, som til dømes brann. I Mandalsområdet brukte folk å skape av noko av *toresteinen* som dei deretter blanda i mjøl, og nytta som medisin til dyr som var sjuke (Storaker og Lid, 1923: 109).

I Sverige kalla dei *Tordnebløyg* for *Thor-vigge*. I staden for *Tordenstene* vart dei på svensk kalla *Gofar-stene* eller *Gobonda-stenar*. Desse var å finne i jorda der *Gofar* hadde slått ned med lyn. Desse kunne bli lagt i mjølka som vern mot trolldom frå *Troldfolk*. I Tyskland har dei *Donnerstein* eller *Donnerkeil*. Reiskap av stein funne i gravhauger fekk same namn. I Finland hadde folk Ukonkivi oppkalla etter Tordenguden Ukko. Likskapstrekk med Tors sin Torshammer Mjølner kan samanliknast med toresteinane sidan torshammeren dreper jotnar (Storaker og Lid, 1923: 110-111).

I Norsk Ordbog- Tillæg til «Norsk Ordbog» af Ivar Aasen, så står ordet *torebløyg*, og *tooleblei* oppført og forklart til å blant anna vera *Steenøkse* (Ross og Aasen, 1971: 995).

Grunnleggaren av Universitetsmuseet i Bergen Wilhelm Frimann Koren Christi, opplevde å treffe på lokale folk i distrikta som ikkje ville levere oldsaker på grunn av dei magiske

eigenskapane deira. Dette uttrykte han seg om skriftleg i 1834 (Christie 1837a: 19; referert i Omland, 2010: 106).

Notat av Christi med overskrifta «Overtroe hos Almuen er en Hindring for Oldsagers Ervervelse», fortel om vanskelegheita med å samle inn oldsakar i bygdene. I Voss prestegjeld ville folk ha oldsakane sjølv for å nytte dei til kurering av sjuke menneksjer og dyr, hjelp til fødene kvinner (Ågotnes, 1995: 17)

Mange stader er også krystallar rekna som *tordensteiner*. «I Setesdal mente en at den som fant en bergkrystall (torebløyg) aldri ble fattig» (Reichborn-Kjennerud 1921 ref. i Ringstad, 1988:331). Bergkrystaller vart ofte brukt til å leggje i drikkebøttene til kyrne for å verne mot sjukdom og kunne bli kalt *dverg(a)stein* eller *vergastein*. Dette er godt dokumentert i Sogn takka vere samlinga av *dverstein* hjå *De Heibergske Samlingar* ved Kaupanger i Sogndal (Ringstad, 1988:331). Dette var vanlig praxis for å verne mot sjuktdom og skademaktar fram til starten av 1900-talet.

Ågotnes (1995: 14-16) har i sin upubliserte artikkel lista opp over 50 reiskap frå steinalder/eldre bronsealder som er funne i yngre kontekstar. Ho syner ein mogleg samanheng mellom toresteinar til hus/byggingar kopla bruk av eld og brannfare, og naust og fiske .

I *Kulturhistoriskt lexikon för nordisk medeltid : från vikingatid till reformationstid : Vol. 18* kan me lesa at *torestein* i svensk folketru har blant anna namna *torvigg*, *torbleg*, *torkul*, *govigg*, *gofarskil*, *åskkil*, *åskpil* og *åskvigg*. (Almqvist, 1974: 533-536; Carelli, 1997: 400). Desse steinane er som oftast steinaldergjenstander. Dei kan og vera av fossilar, meteorar eller steinar forma av naturen med øks- eller kil-liknane utsjånad. Desse skulle ha magiske eigenskapar som verna mot brann, lyn, mot roter, mjølk som blir dårlig, at øllet vert dårlig. Ein kunne og skrape av noko av frå torviggen og bruke det i folkemedisin hjå folk og fe. Den kunne bli brukt som lykkeamulett på jakt, i fiske og på garden ved at den kunne blant anna verne jorda. Den skulle og verne mot troll. Det som går igjen vernemagi og fruktbarhetsmagi, som ein kan sjå i store delar av Europa i følgje (Almqvist, 1974: 533-536).

I følgje boka *Svensk fornro och folksed toresteinen* eller som er kalla åskviggen ha hatt eit vidt spring i funksjon. Som å bli lagt i mjøllageret for at mjølet ikkje skulle ta slutt (Hammarstedt, 1920: 14-17, referert i Snædal et al., 1988: 248).

Det finnes døme frå Sverige på toresteinar brukt i folkemedisin noko som kjem fram i dette sitatet:

Viggen ansågs som det säkraste skyddet mot trolldom och användes äfven som botemedel mot sjukdomar, hvarvid några flisor avknackades och gnuggades till pulver, som den sjuka fick intaga i gröt. Stentrissan användes som botemedel, när någon varit utsatt för trollskott, gastkramning o.d., den värmdes då öfver elden och lades på den sjukes nakna kropp så het som han kunde uthärda, på det ställe där han kände smärta. (Fornvännen 1906: 270, referert i Snædal et al., 1988: 248-249)

I folkloriske kjeldar så ser me at *toresteinane* vert gjøymd vekk inne i husa som til dømes i grunnmuren, oppunder taket, nedunder golvet og så vidare. Det er dømer på *toresteinar* delt opp slik at fleire kunne dela på den mellom seg (Carelli, 1996:159-160).

Oskar Montelius hadde spesefike anbefalingar til dei som var ute i distrikta for å samla inn oldsakar. «*Den som i våra dagars Sverige går omkring i torpstugorna och samlar stensaker, gör klokare i att fråga efter, om man hittat några «askviggas» eller «torviggas», än att fråga efter stenyxor»* (Montelius, 1900: 277).

Dette sitatet frå Montelius syner så tydelig samtida si folketru. Derfor siterer Peter Carelli Montelius, når han drar analogiar frå folketrua på *toresteinar* funne i mellomalderkontekstar (Carelli, 1996: 157; Carelli, 1997: 400).

Blinkenberg meiner at bruken av *toresteinar* var om lag like vanlig i svensk folketru som i dansk folketru. Reiskap frå steinalderen fyrst og fremst i form av økser av bergart eller flint, bruk som *torestein*, i tillegg til belemiter, bergkrystaller og vassrulla runde steinar. Trua her er det same om at *toresteinen* slår ned i jordet ved toever. Den vert brukt til vern på omlag same måte som i Danmark. Den skulle verne folk og fe sjukdom, lagt i kornmagasin og i brygg for å hindre troll frå å øydeleggje bryggjet, brukt som lykkeamulet rundt barnets hals, mot mare hjå hestar, bert rund i avsvidd land for å hindre eldspreiing (Blinkenberg, 1909: 10, 74-77).

I finsk folketradisjon finns det ein type steinar *Ukon nuoli*, *Ukon vaaja*, *Ukon nalkki* som tyder tordenguden *Ukko* sine piler eller kiler. (Almqvist, 1974: 534). Våpena til *Ukko* var av stein der nokre var forma som økser. Ved torevêr for desse ned i jorda. *Ukonkivi* som tyder *torestein* på finsk, skal vera eit vanleg omgrep for kvarts. Desse kunne i finsk folketru nyttast til å hindre brann, gje ei god innhøsting og i folkemedisin. *Ukko* kan både koplust til torevêr, regn og fruktbarhet (Salo, 1990: 108; Johanson, 2009: 151).

I Estland har det også vert ei folketru rundt *toresteinar*. Der vart gjenstander av stein som økser og pilspissar orginalt tilverka i steinalderen eller bronsealderen, runde steinar og

ovalesteinar tilverka i jernalder originalt for å slå eld med. Desse vart brukt i estisk folkemedisin for folk og fe mot alt frå tannverk til utslett, med å bli slipt til pulver som skulle inntas, eller så kunne ein røre det sjuke området med *toresteinen*. Desse kunne og brukast som verneamulett mot lyn og mot plagar skapt av vonde vesnar som sjukdom og forderving av mat (Johanson, 2009: 141-154).

Tradisjonen med å dele gjenstanden i fleire bitar på deling og å skrape av noko av gjenstanden for å bruke det i folkemedisin. (Blinkenberg, 1909; Carelli, 1997; Johanson, 2009).

I følgje dansk folketru var *toresteinar* skapt av torden og kunne bli brukt til å verne huset. Dette var vanleg folketru på blant anna Jylland 30-35 år før publiseringa av studien til Blinkenberg. Desse *toresteinane* vart gjøymde ved eldstaden, oppunder taket, under golvet, under senga og så vidare, for å bringe lykke til huset, brukast i folkemedisin, verne spedbarn mot å bli bytting, verne hesten mot mareritt, og forebyggje uheld med mjølka. Det som vart brukt som *toresteinar* i Danmark var økser av bergart eller flint, runde steinar, forsteina kråkeboller eller echiniter, eller fosilar som belemittar. Førestillingane knytta til desse kunne skilje seg frå forskjellige stader i Danmark, blant anna kunne *toresteinar* av forskjellig type ha litt forskjellig vernefunksjon (Blinkenberg, 1909: 7-9, 64-74).

«Tordenstenen holder trolde og andre skadelige væsner bort fra huset, og da det mest onde, som rømte mennesket og dets ejendom, efter den gamle folketro skyldtes forgørelse og onde væsner, bliver tordenbstenen i al almindelighed et værn for hus og fæ:» (Blinkenberg, 1909: 8) Kjerna i førestelningar rundt trua på tordensteiner, er at dei fordriver vonde vesnar. Desse vesnane trudde ein kunne gje sjukdom og andre plager (Blinkenberg, 1909: 11-12).

I Tyskland var førestellingane ganske like som dei i Norden. Her vart Flintøkser, belemniter, echiniter og skaftholøkser brukt som tordenstein som vern mot lyn, mot heksar, brukt som kur mot sjukdom blant anna i for av avskrapa pulver brukt som medisin, lagt i vogga til små born (Blinkenberg, 1909: 11, 79-82).

Det har nokre stader vore andre førestellinga kopla til pilspissar av stein kunnne bli kalla *elle-pile* eller *elle-skud* som er dansk for alvepiler. I Britisk folketru har pilspissar av stein blitt kalla Dette kan bety at i følgje noko folketru så kunne ulike *toresteinar* vera skapt av ulike overnaturlige vesnar og ha noko ulik funksjon.(Blinkenberg, 1909: 39; Meaney, 1981: 210, 213). Blinkenberg meinte han fant geografiske variasjonar i dansk folketru i kva som almuen rekna som *toresteinar*. Nokre områdar vart hovudsakelig bellemittar rekna som tordensteinar,

andre fosiliserte kråkeboller og eldre gjenstander av flint. Hjø andre utanfor Danmark som i Norge, Sverige er også runde steiner rekna som *toresteinar* (Blinkenberg, 1909: 40-41).

Til dømes skal ein mann i 1868 prøvd å kjøpe ein polert flintøks av ei eldre kone i Kulsbjærgene, og fortalte at den var eit reiskap frå steinalderen. Kona ville ikkje selje øksa og sa «*Nej, det var en tordensten, og når de havde en sådan i huset, så slog tordenen ikke ned i huset*». Flintøksa hadde ho funne i jorda i lag med ei pilspiss av flint som ho også meinte var ein *torestein*. Ho meine også at ein måtte ha funne *toresteinane* sjølv for at dei skulle ha ei virkning (Blinkenberg, 1909: 65).

Toresteinar kan puttast i kategorien *husoffer* i dansk folketru. Det er fleire dømer på såkalla *husoffer* i danske hus både i etnografiske kjelder og i arkeologiske kjelder. Desse kjeldene syner gjenstander som steinaldergjenstander, fosiliserte kråkeboller/sjøpigsvin, vættelys, daude kalvar, krukke med slange, jydepotter og andre gjenstander var gjøymt vegg i tak, veggjar, golv ofte i nærleiken av eldkjeldar innlagt i eldkjeldar i våningshus og fjøs, for å verne mot torden, overnaturlege krefter, sjukdom og forråtnelse av mat (Søvsø et al., 2016: 57-89). Artikkelen referert tilher nyttar ikkje termen amulett.

Bestemoren til ein venn av Thäte i Danmark, nemnte det var tradisjon for å leggja ein *torestein* i vogga til barnet som vern. (Thäte og Hemdorff, 2009: 50)

To ting var viktige ved val av *toresteinar* 1. Formen på steinen måtte likne ei øks eller hammer. 2. steinen måtte ha flammande eigenskapar. (Davidson 1965: 11 ref. Thäte og Hemdorff, 2009: 50). Formen kunne representere ein fallos som befrukter jorda og at den kunne derfor ha apotropeisk eigenskap med evnen til å avverge ondskaap og ulykker. Sidan førestellinga gjekk ut på at *toresteinen* kom ned frå himmelen med lynet, så kan dei flammande eigenskapane gjenstandane av flint vera assosiert med lynets eld, og derfor lett å assosierast med lyn og torden (Thäte og Hemdorff, 2009: 50).

Christian Blinkenberg meiner at *toresteinstrua* er å finne både i Danmark, resten av Norden og Europa, og noko i Asia og Afrika. I heile Europa har pilspissar av flint vert assosiert med alvar eller fear i folkloren i heile (Black., pp. 459-62; Blinkenberg, pp. 7-41, 68-76; Folklore, XLIX (1938), pp. 48-50 ref. i Meaney, 1981: 210).

Audrey Meaney drar analogiar frå folketrua i tolkninga av *toresteinar* i angelsaksiske gravar, der ein finner eldre steingjenstander. Også bergkrystall, belemniter og fosiliserte kråkebollar vart rekna som *toresteinar* i britisk folketru. Folketru i England koplar pilspissar av stein til

underjordiske og kunne skade menneskjer og dyr, men og brukast som verneamulettar (Myhre, 1988: 320; Meaney, 1981: 85, 111, 118-120, 210-213, 228).

Religionsvitaren Mircea Eliade syner utbreiinga av toresteinar i europeisk folketru I boka *Patterns in vomparative Religion* med å skrive:

The honour paid by contrypeople as late as the Middle Age to everything conected with prehistoriv times (with what is called the «Stone Age», to their burial monument, whether magiv og religious, and to their stone weapons («thunder-stones»), was not merely the result of a direct survival of the religious ideas held by their forefathers, but also of the fear, piety or superstitious admiration they felt for the men themselves; they were judged by the remains of their stone civilization. Contry people – as we shall see – thought their primitive weapons were «thunders-stones» fallen from the sky; and menhir; meteorites, and cromlechs were taken for traces of giants, fairies and heroes.(Eliade, 1958: 225)

Grant Allen skal ha i 1896 gjort narr av britiske bønder som i følgje han ikkje forstod at dei neolittiske øksene inne i gravhauger er forhistoriske gjenstander og ikkje toresteinar. I følgje han så ser desse bøndene berre at lynet slår ned i høge stader i landskapet, deriblant gravhaugar frå neolittikum som kunne inneholde økser i flint eller bergart (Johanson, 2009: 138-139).

3.5 Potensielle toresteinar i tilvekstkatalogane funne i etterreformatoriske kontekstar

Her er det 24 museumsnummer med potensielle toresteinar i moderne kontekst. Nokre av desse har låge i grunnmuren eller under golvet i våningshus eller fjøs, andre i hustufter som sannsynligvis er frå historisk tid og eit par vert kalla torestein eller tordnebløyg av finneren. Eit par av desse *toresteinane* er blitt referert til i litteraturen som skiveøkse S3599 som vart kalla tordnebløygen «ble brukt til at lægge i drikkebøtten for kreaturene» (S3599 SMÅ 1913:13 ref. i Myhre, 1988: 320), medan mesteparten av dei i tabellen oppdaga eg ved den empiriske gjennomgangen av tilvekstkatalogene til Universitetsmuseet i Bergen og Arkeologisk mmuseum, Universitetet i Stavanger. Desse *toresteinane* tykjer eg er viktig å nemne for å syne kontinuiteten av deponering av reiskap av stein orginalt tilvekra i steinalder og bronsealder i yngre kontekstar.

1 Tabel Gjenstander i folkloriske kontekster

Museumsnummer	Gjenstand	Funnstad
S3599	skiveøks av flint	Vart kalla for "tordnebløien" (tordenkilen) og vart lagt i drikkebøtta til husdyra på gardnen. Store Salte, Klepp,
S4891	Øks av bergart	Funnet av Teofilus Bowitz som kalla øksa "forestein". Overlevert til museet av ordfører Mehus i Egersund
S6510	Korsforma kølle av kleberstein	tilfeldig fremkommet under hus. på Horve (gn. 18), Høle s., Høgsfjord p. i grunnen under skorstenen. Avb. Stav. Mus. Årsh. 1936-37 s. 30-31, fig. 1 a-b).
S7323	Øks av bergart. Vestlandsøks?	Funnet ved våronna 1944 der det tidlegare hadde stått eit eldre hus. Hauske (gn. 14, 28), Torvastad.
S10972	Dolk av flint. Lomborg type VI, A,	Funne i grunnmuren etter ei gamal løe. Solli, Hinna gnr. 17/7, Stavanger k
B7468	Emne av Nøstvetøks i grønstein.	Funne i den gamle muren ved skulehuset. Vespestad, Bømlø.
B9266	Ei tjukknakka rettøks av grønstein og ei «Sunnmørsøks».	Funnet i lag med kljåsteinar då ei hustuft vart revet i Frøystadvår, Herøy i Sunnmøre .
B9354	Mogleg emne til flintsigd.	Har loge på stabburet på Nedre Mork, Ørsta Sunnmøre
B9773	Liten vestlandsk trinnøks av finkornet bergart	Funnet ved to brønnhus. Vikøy i Kvam kommune, Hordaland
B10245	Dolk av gråsvart flint. Knekt i to og 13 cm lang.	Funnet i våningshusets mur. Nedre Opal, Gulen s. og p. Sogn og Fjordane, gnr. 37, bnr. 1,
B10381	Skaftoløks med innskifta «1617»	Funne i ei tuft på Frettheim i Flåm, Sogn og Fjordane
B10408	Skaftoløks av grønstein.	Funne i tuften under Kvigna Fjellstove på Kvigna, Hauge, Lærdal.
B10492	Tverrøks av grønstein	Funnet i grunnen til eit våningshus. Bale, Tjugum s, Balestrand p, Sogn og Fjordane, gnr. 10, bnr. 114
B10764	Nakkebøygd rombisk øks av bergart	Funnet i grunnen der det tidlegare hadde stått eit eldre hus. Sæ, Eidfjord s, Ulvik p, Hordaland, gnr. 28, bnr. 1, i
B10787	Oddstykke til en spiss av	Funne i oppkasta jord frå ei hustomt.

	lysegrå flint frå dolk eller spydspiss	Hareid, gnr. 41, bnr. 13 Møre og Romsdal
B10788 a) b),	a. Slipt holegga trinnøks av grønstein med ovalt tverrsnitt. b. Liten vestlandsøks av grønstein	Begge har loge i et av dei gamle husa på garden. Stette, Skodje s og p, Sunnmøre, gnr. 52, bnr. 1.
B10801	Breieggja øks av grå flint.	Funne i jord gravd ut av ei løetuft. Funnet på Tveit, Kinsarvik s, Ullensvang p, Hordaland, gnr. 150, bnr. 2-3
B11154	Emne av grønstein til øks eller hakke.	Funnet i en husgrunn. Hovland, Fitjar s, og p., Hordaland, gnr. 84 bnr. 2.
B11166 b),	b. Pilespiss av svart kvarts	Har låge i gamlestua på garden. Borgund, Selje s, og p., Sogn og Fjordane, gnr 29, bnr. 2 b)
B11254	Tverrøks av grønstein	Funnet enten i en gammel hustuft eller en grøft. Valo, Valestrand s, Sveio p, Hordaland, gnr. 8-9, på Trettene, inn for Tveitavikjo.
B11455	Vestlandsøks av grønstein	Funnet jord som var utspadd under golvet i våningshuset. Ones, Lygra s., Lindås p., Hordaland, gnr. 86, bnr. 1.
B11460	Spissnakket trinnøks av grønstein	Funnet ved utgraving av husgrunn 50 cm djupt ner i sandjord. Storedale, Ølve s., Kvinnherad p., Hordaland, gnr. 11, bnr. 4.
B11996	Firsidig kile eller økseemne av olivin.	Funnet i øvste jordlaget i stabburstuft. Framsund av Habostad, gnr. 28, bnr. 1, Stranda, Møre og Romsdal
B13638	Dolk av brungrå flint	Funnet i overste jordlag under rydding av tufta etter en gamal marstove. Kirkhorn, gnr. 205, bnr. 1, Hornindal, Sogn og Fjordane, på bruket Abelbakken.

Når ein sikker igjennom tabellen med desse potensielle toresteinane så er det minimalt med dokumentert folketro i tilvekstkatalogane. Årsaka til dette kann vera at lokalbefolkninga kanskje fortalte lite og at arkeologane ofte ikkje såg på folketro knytt til arkeologiske gjenstander som noko som var verdt å dokumentera.

Ved innsamlinga av gjenstander og utgravningar ute på bygdene på 1800-talet og starten av 1900-talet skreiv arkeologane skjeldan ned kva førestellingar lokalbefolkningga hande til dei arkeologiske gjenstandane og monumenter i landskapet. Atle Omland (2010: 104) har nemnt

nokre årsaker til dette. Lokalbefolkninga kunne til dømes vera for sjenerte til å fortelja akademiske framandfolk om si eiga folketru. Arkeologar og andre akademikere på 1800- og starten av 1900- talet, såg mogleg ikkje nytta av å dokumentere folketrua kopla til arkeologiske gjenstander, sidan denne folketrua ikkje kunne fortelje sanninga om gjenstandane. Folketrua ute på bygdene gradvis frå siste halvdel av 1800-talet, altså på same tid som arkeologane for alvor byrja arkeologiske utgravingar. Dermed vart det mindre skjangs for arkeologane å bli konforntert med folketru kopla til arkeologiske gjenstander og monumentar. Og til slutt så har folketrua skjeldan hindra arkeologer i arbeidet sitt, og dermed vart arkeologane ikkje alltid konfrontert med folketrua.

3.6 Oppsummering av historiske kjelder og folkløriske førestellingar

I litteraturen finn me døme på toresteinstura frå Plinius og forfatterar frå mellomalderen. Me finner også andre andre førestellingar som steinpilane til Odd som hadde ei overnaturleg kraft, som ikkje vart kopla til verken førestellingar rundt torevêr eller guden Tor. Odd fekk dei av ein person kalla seg Jólfr som er eit av namna til norrøne guden Odin. Me finner også dømer på andre namn på steinar med overnaturlig kraft som *sigurstein* og *lifistein*. Kan dette bety at det fantes forskjellige typer toresteinar med forskjellige funksjonar, eller at førestellingane kopla til toresteinane har forandra seg over tid?

Gjennom folkloren så ser me fleire dømer på førestellingar i folketrua som koplar gjenstander av stein orginalt tilverka i steinalder eller bronsealder til torevêr. Desse vart kalla blant anna torestein eller tordenkil, og kunne også vera kvite runde steinar i kvarsitt, bergkrystall eller fossilar. Desse toresteinane hadde ei overnaturlig kraft og derfor kunne dei nyttast som verneamulettar. Desse verneamulettane vart gjøymde i husa og skulle forebyggja plagar forårsaka av vonde overnaturlege vesnar. Desse plagane kunne vera sjukdom på folk og fel, mat som vart dårleg eller lyn og brann inne. Ofte vart toresteinane kopla til torevêr, medan andre gongar vart pilspissar av stein kopla til førestellingar om alvar og ikkje torevêr.

4. Metode for gjennomgang av empiri

4.1 Metodisk innfallsvinkel

Viss me ser vekk i frå studien til Christian Blinkenberg som vart publisert i (1909; 1911), så har publisert ein kvantitativ tilnærming med oversikt over empirien. I tillegg var gjenstandene i Blinkenberg sin oversikt stort sett folklorisk materiale. Anne Ågotnes (1995) har i sin upubliserte artikkel ei liste over potensielle «tordenkiler» både som lausfunn og i gode kontekstar frå jernalderen og fram til nesten moderne tid. Det er og mange som har skrevet akademiske artikkler der dei tar for seg få gjenstander kvalitativ og kopla omgrepet *torestein* eller *tordenkil* til gjenstandsgruppa.

Dermed har behova for ei induktiv kvalitativ tilnærming allereie blitt dekkta, med at omgrepet tordenkil/torestein har slått rot, og påpeiking av ein del moglege kulturelle trekk og koplingar til torever og gamal tru. Det har allereie blitt drevet ei teorigenerering (Grønmo, 2004: 36-38, 128-132).

Behovet for å teste hypotesen om at torestein er eit utbreia fenomen bør dekkast, og derfor har eg har valt å ta ein deduktiv deskriptiv kvantitativ metodisk tilnærming til empirien.

Behovet for å ha ei kvalitativ heilskapleg studie for å finne å få å finne omgrep og finne generelle trekk ved fenomenet vil eg sei allereie er dekkta av fleire tekster nemnt i forskningshistoria. Den metodiske framgangsmåten min har fått inspirasjon av boka *Samfunnsvitenskapelige Metoder* av Sigmund Grønmo (2004: 36-38, 187-201).

Kjeldene mine eg gjenstandsfunna (dei ulike enhetene) som fungerer som ei kjelde i dokumentform. Andre vitenskaper omm menneskjer og kulturer kan ha andre typer kjelder for empirien sin og kan ha kjelde i form av aktører og observasjonar sidan dei ser på eit tema som er i notida. Den materielle kulturen som er kjelda brukt i arkeoloien i form av dokument sidan dei fungere som dokumenter eller tekst om fortida (Grønmo, 2004: 119-123, 193-201).

Det at eg har satt meg inn i forskningshistoria har fungert noko som ein kvalitativ forundersøkelse av fenomenett før eg gjennomførte den kvantitative undersøkelsen av empirien (Grønmo, 2004: 210-211).

Kor tilgjengelig informasjonen rundt toresteinane eller enhetene er i til dømes tilvekstkatalogen kan vareiere.

Enhetene er blitt ført inn i kvart sitt skjema i Funnkatalogen. Denne Funnkatalogen kan brukast som eit oppslagsverk og ligger i vedlegget. For å få dei inn i Funnkatalogen og få inn relevant informasjon har eg fyrst gjennomgått alle ugitte Tilvekstkatalogene til Universitetsmuseet i Bergen og Arkeologisk Museum til Universitetet i Stavanger frå 1800-talet til ca. 1980. Eg har nytta mykje Unimus.no, men sidan ikkje alle museumsnummera er tilgjengelige på Unimus, har det vert høgst nødvendig å nytte å dei skriftlegge utgåvene. Det er og fleire museumsnummer som er restansar, og derfor ikkje tatt med i empirien, utanom restansen S9643 frå Bjørn Myhre si utgraving på Ullandhaug som er flintdolken funne i hustoft folkevandringstid, og ofte referert til i litteraturen om toresteinar i jernalderen.

I innholdsanalysen kjem eg til å fokusere på nokre få variablar hjå dei ulike enheten som går an å samanlikne med kvarandre, og moglege å presentere i tabellar. Eg kjem ikkje til å ta ei heilhetlig vurdering av alle gjenstandene men kjem til å kommentere i analysen viss det er noko spesielt (Grønmo, 2004: 193-199).

Problemer med innholdsanalysen av empirien er at den kan vera påverka av mitt eige verdsynn og mogleg sviktane stabilitet hjå tolkningane mine av dei ulike enhetane/gjenstandane mine. Det er og garantert sviktande stabilitet hjå Tilvekstkatalogen (Grønmo, 2004: 199-201). Det som er ein klar realitet er alle dei ulike måtane arkeologar har formulert seg i Tilvekstkatalogene frå 1800-talet til omtalane av dei nyaste funna lagt ut i databasen unimus. Det har også sjølvstakt historiske og individuelle forkjeller på korleis arkeologiske utgravingar av gjenstandene har blitt gjennomført. Nokre er blitt faglig utgravd og andre funne av privtperssonar. Funna er også funne forkjellige typar kontekstar. Alle desse ustabilitetane kan påverka vurderinga av dei ulike enhetene og kan ha påverka innholdsanalysen av empirien.

Meininga bak denne sekundære deponeringa av tordenkiler i jernalderstrukturer, vert ikkje vurdert i innholdsanalysen av empirien, men blir tatt med i drøftinga knytt til teori. Den uavhengige variabelen i form av religiøse forestellinger kopla til toresteinar, som påverker dei avhengige variablane i for av den sekundære deponeringa av toresteinar og konteksta rundt, er ikkje mogleg å studere i ei kvantitativ analyse. Me kan ikkje reise tilbake i tid for å observere og dokumentere kvantitativt kva dei ulike menneskje tenkte når dei forholdt seg aktivt til gjenstandene. Derfor vert innholdsanalysen deskriptiv fokuserer på å synnlegjere empirien si

utbreiing og mogleg korrelasjon med andre variablar som til dømes nærveret av naturforma toresteinar (Grønmo, 2004: 291-295). Drøfting om meininga bak, kjem i den teoretiske drøftinga, som kan kople saman teori og dei statistiske svara frå innholdsanalysen av empirien.

Ved innholdsanalysen der enheitane (museumsnummer med potensielle toresteinar) har blitt deskriptiv statistisk analysert i programmet SPSS (Statistical Package for the Social Sciences) for å visualisere empirien enkle tabellar (Grønmo, 2004: 267-279).

4.2. Praktisk fangangsmåte

Eg prøvde fyrst å søke på gjenstander gjennom unimus, noko som viste seg å fungere dårleg i arbeidet med toresteinar. For det fyrste er det mange ulike typar eldre gjenstander frå steinalder og bronsealder. For det andre så finnes det fleire namn for kvar gjenstanstype i stein, som har vert populære å bruke i kvar si tid. For det tredje vart det vanskeleg å få fram bra resultat ved å søke både på jernalder og på ulike typar gjenstander av stein. Dermed måtte leite gjennom tilvekstkatalogane på gamlemåten etter empiri.

Etter eit langt arbeid med å samle inn empiri, hadde eg endelig klar nokre funnlistar og søkte om å få observere desse gjenstandene visuelt i magasina hjå Universitetsmuseet i Bergen og ved Arkeologisk museum, Universitetet i Stavanger.

Ved observasjonen av funna i magasina tok eg bilete, målte nokon og skreiv ned observasjonar som kunne bli nyttige. Eg såg og etter merkjer som kunne antyde nokon som helst type bruk. Som til dømes merksjer etter folkemedisinsk bruk, som kunne likne avskrapninga av «medisinsk» pulver av gjenstanden som ein ser døme på i folkloren.

Denne Funnkatalogen fungerer både som registreringskjema for den kvantitative statistiske analysa mi (Grønmo, 2004: 267-272), men forhåpentlig også brukanes som eit oppslagsverk over informasjon om toresteinar og potensielle toresteinar funne i jernalderkontekstar på vestlandet i Noreg.

Skjemaane er strukturert slik at den har to delar for dei ulike museumsnummera. Dein fyrste delen er skriftleg informasjon i tabell, medan den andre delen inneheld bileter av gjenstanden. I ruta oppe til venstre er det informasjon om geografisk plassering og om funnet er gjort av arkeolog eller provatperson, viss dette er mogleg å oppdrive i tilveksten. I midten til venstre inneheld sitat av teksten i tilvekstkatalogen som er mest interessant for gjenstanden. I ruta

oppe til høgre står det noko forenkla og sjølvformulert kva slags type gjenstand som blir observert, kva kontekst den er funne i, datering av denne konteksten ut i frå det som tilvektskatalogen gjer informasjon om, og om museumsnummeret var prioritert ved søknad til magasinerna ved Universitetsmuseet i Bergen og Arkeologisk museum, Universitetet i Stavanger. Den viktige informasjonen i denne ruta er den siste som svarer ja eller nei om museumsnummeret er statistisk analysert. Vurderinga om kva gjenstandar som var verdt å analysere statistisk er basert på informasjonen i tilvektskatalogane og undersøkinga av dei i magasinet. Det er ikkje vits å statistisk analysere usikre gjenstandar. I midten til høgre står mine eigne observasjonar av gjenstandne, og informasjon om eventuelt andre funn frå same kontekst. Den nederste ruta inneheld andre kjelder enn tilvektskatalogen som omtalar funnet i skjemaet.

Ved eit par tilfeller er ikkje museumsnummeret å finne i verken tilvektskatalogen eller på unimus.no. Dette er restansar . Ved restansar vert dette tydeliggjort i ruta som egentlig skulle inneholde sitat frå tilvektskatalogen.

Når to aktuelle funn frå same struktur kjem under same museumsnummer, vert desse presentert saman i funnkatalogen. Viss dei er funne i same område eller gardskompleks med kvart sitt museumsnummer, så vert dei presentert kvar for seg i funnkatalogen.

Målet med skjemaet er ikkje at alle punktene skal vera utfylt, men at dei punktene det er mogleg å finne informasjon om vert utfylt. Målet med skjemaene og funnkatalogen er at den skal gje ei god oversikt.

Ved arbeidet med funnkatalogen min, kom eg fram til nokre variablar det ville ha vore mest fruktbart å undersøke frekvensen av. Eg valte ut nokre som var mest fruktbar å undersøkje deskriptiv statistisk. Resultatet er i neste kapittel

5. Empirisk materiale

5.1 Innsamlinga av det empiriske materialet

Her analyserer eg utbreiinga og omfanget av *toresteiner* i form gjenstander av stein originalt tilverka i steinalder og tidlig bronsealder, som er funne i jernalderkontekster som hus og graver i Vest-Noreg. Eg har samla inn empirien inn frå tilvekstkatalogar frå Universitetsmuseet i Bergen, og Arkeologisk museum, Universitetet i Stavanger. Gjenstander i desse tilvekstkatalogene funne utanfor vestlandfylka vert ikkje tatt med i analysen.

Ved innsamlinga av empirien har eg sett stor variasjon på dokumentering av *toresteinar*. Til dømes har nokre fått eit anna funnummer enn dei andre gjenstandane funne i same konteksten som tydelig er frå jernalder. Ved Universitetsmuseet i Bergen kunne eg observera at nokre gongar var *toresteinane* lagra i steinaldermagasinet og andre gongar i jernaldermagasina.

Det er mogleg det er nokre mørketal av udokumenterte *toresteinar* i tilvekstkatalogane. Tidlig i arkeologien vart fleire gjenstander ufaglig utgravd og levert inn til musea, som resulterte i lite informasjon om funnkonteksten i tilvekstkatalogen. Ved faglige utgravningar kan arkeologen ha oversett moglege *toresteinar*, spesielt dei naturforma runde steinane sidan dei finnes naturleg i jorda. Funnkontekstane som eg skal sjå nærmare på er bygningsstrukturar og gravar frå jernalderen, frå 0. til 1030 e.kr. Kor sikre alle kontekstane er, er det varierende mengde informasjon om.

Gjenstandane eg leita etter i tilvekstkatalogane var økser, pilspissar, spydspissar, stjerneforma køller, flintdolk, sigd, skraparar, og fine avslag og flekker som hadde ein storleik på 5 cm eller større eller større, som er funne i jernalderkontekstar. Ved arbeidet med empirien har eg fokusert meir på at *toresteinane* har ein utsjånad som ser spesiell ut for folk i jernalderen, framfor å gje nøye klassifiseringar av gjenstandsmaterialet. Det viktigste er at *toresteinane* i empirien er tilverka før jernalderen og enn å datere *toresteinane* til den primære bruksfasen.

Relevante andre gjenstandar frå same kontekst som *toresteinane*, vert og deskriptivt statistisk analysert. Er det til dømes kvite runde steinar i lag med desse eldre steingjenstandane. Kan andre jernalderfunna frå same konteksten sei om kjønn, alder på gravane/bygningstrukturane, og type kontekst og så vidare?

Gjenstander frå vestlandet med museumsnummer som høyrer til andre landsdelmuseum enn Universitetsmuseet i Bergen eller Arkeologisk museum under Universitetet i Stavanger, har

eg ikkje tatt med i den statistiske analysen. Nokre av gjenstandane eg fekk undersøkt i magasine, kunne utelukkast med så stor sikkerhet at dei ikkje er å finne i Funnkatalogen.

5.2 Statistisk resultat

Etter å ha gjennomgått alle tilvekstkatalogane frå 1866 og fram til i dag endte eg opp med til saman 93 potensielle toresteinane som er å finne i funnkatalogen min. Eg har eg deskriptivt statistisk analysert 46 funn (tabell 2). ved å velje ut dei mest sannsynlege *toresteinane*. Nokre få av desse fekk eg ikkje observert i magasinane av ulike årsakar, som at dei ikkje var moglege å finne i magasinet, eller det ikkje var moglegheit å få observert dei.

Til slutt endte eg opp med 93 museumsnummer med potensieller toresteinar. Det var stor variasjon i formen på dei potensielle toresteinane, og stor variasjon i kor god kontekstane var. Derfor valte eg å analysere statistisk kunn dei gjenstandane som var tydelig laga i steinalderen eller bronsealder (ved unntak av S7698 o) grunna den spesielle formen), og som låg i veldig god kontekst eller berre låg inni strukturen frå jernalder slik måte at den tvilsomt kunne vera frå underliggjande buplasspor. Dermed var det igjen 46 museumsnummer med gjenstander fruktbart å analysere statistisk.

Tabell 2 Statistisk analyserte gjenstandar

Statistisk analyserte gjenstandar av mengda potensielle toresteinar frå perioden 0-1000 e.Kr i jernalderen på Vestlandet i Noreg			
		Mengd museumsnummer med potensielle toresteinar	Prosent
	Statistisk analysert	46	49,5
	For usikre for statistisk analyse	47	50,5
	Total	93	100,0

Sjølve om 47 av museumsnummera innheldt for usikre gjenstander, så har eg tatt dei med i funnkatalogen sidan det er vanskelig å avkrefte desse som *toresteinar*, syne omfanget av

potensielle *toresteinar*, og for å syne kor utfordrane det er å arbeide med denne gjenstandsgruppa med store variasjonar.

5.3 Geografisk fordeling

Eg har undersøkt fordelinga av *toresteinar* i vestlandsfylka (Tabell 3).

Tabell 3 Geografisk utbreiing

Fordelinga i dei vestlandske fylka			
		Mengd	Prosent
	Møre og Romsdal	5	10,9
	Sogn og Fjordane	5	10,9
	Hordaland	7	15,2
	Rogaland	29	63,0
	Totalt	46	100,0

Det seg at over halvparten av *toresteinane* kom frå Rogaland. 29 museumsnummer, det vil sei 63% frå Rogaland. Fordelinga elles mellom dei 3 andre fylka var ganske jamn og varierte om lag mellom 10% 15%. Årsaka kan vera at fenomenet med *toresteinar* er meir utbredt i Rogaland, men det at Rogaland er eit rikt jordbruksområde med ei stor busetjing i jernalder kan og vera ei årsak.

5.4 Fordeling i kontekst

Av dei 46 museumsnummera, var 31 funne i gravar, 14 i husstrukturar og eit var eit lausfunn av ei bergartøks med runer, der runene fungerer som ein jernalderkontekst (Tabell 4). Det at 67,4% altså over halvparten er funne i gravkontekst kann bety at deponering av *toresteinar* i gravar var meir vanleg enn deponering i hus, men vanskeleg å stadfeste.

Tabell 4 Kontekst

Type kontekst			
		Mengd	Prosent
	Grav	31	67,4
	Hus	14	30,4
	Rune	1	2,2
	Totalt	46	100,0

Gravar har gjennom den norske arkeologien si historie blitt gravd ut i større grad enn hustufte, både på 1800-talet og ved fyrste halvdel at 1900-talet. Ved moderne arkeologiske utgravingar av jernalderlokaliteter ved flateavdekking med gravemaskin vert husstrukturane dokumentert, medan det er mindre fokus på å finne arkeologiske gjenstander. I tillegg liggjer nokre husstrukturane gjøymd under pløya gjord slik at mange gjenstander kan ha blitt pløya vekk frå huskonteksten sin. Ved moderne utgravingar av jernaldergravar vert det mogleg å undersøkinga grundigare, og skjansjen for å finna ein potensiell *torestein* vert høgare enn ved utgraving av husstrukturar. Derfor er det likevel mogleg at deponering av *toresteinar* var i verklegheita like vanleg i jernalderhus som i jernaldergravar. Om det er ulike idear kopla til deponering i hus som deponering i gravar, er vanskelegå stadfeste.

Nedafør nemnar eg nokre av gjenstandane i hustrukturar og gravar for å syne gode dømer på dette gjenstandsmaterialet. Viss ein vil sjå gjennom alle gjenstandene må ein skikke gjennom funnkatalogen. Etter desse døma vert bergartsøksa med runer presentert.

5.4.1 Husstrukturer som kontekst

I bygningstrukturar vert *toresteinane* ofte funne i veggar, i nærleiken av eldstadar, i golvet, i stolpehol.

På Stend i Hordaland fylke, og der vart det funne ei vestlandsøks/maisel av grønsstein B12277 inne i ein eldstad i ei nausttuft frå folkevandringstida (Myhre, 1988: 320). I Rogaland er det to andre funn i eldstader i hustufter frå folkevandringstid. Den eine er flintdolken S9643 (Figur 1) funne i grop 39 på sida av eldstad 7a i rom III i hustuft 3 på gardsanlegget på Ullandhaug (Myhre, 1980: 251-257; Myhre, 1988: 316-319).

Figur 1 S9643 (Bilete tatt av Arkeologisk museum, Universitetet i Stavanger)

På Vaula i Mosterøy i Rogaland vart det funne ei stjerneforma kølle S7961 f) (Figur 2) i eldstaden i ei hustuft frå folkevandringstid (Møllerop, 1990: 69). I same område vart også ein øks av diabas S7960 f) (Figur 3) funne i ei anna hustuft frå folkevandringstid, denne låg ikkje i ein eldstad og har fått lite merksemd.

Figur 2 S7961

Figur 3 S7960

På eit gardsanlegg frå jernalder på Birkeland i nærleiken av Egersund i Rogaland, gravd ut av Jan Petersen, så vart det funne nakkestykke av ei tjukkknakka øks S4900 q) (Figur 4) av bergart i hustuft 2 (Petersen, 1933: 7-9).

Figur 4 S4900 q)

I ei hustuft frå vikingtid i Ytre Moa, Årdal i Sogn og Fjordane Halv klubbe kvartsitt B11705 2x) (Figur 5) (Dommasnes, 1987: 38).

Figur 5 B11705

På Ullaland på Nærbø i Hå kommune i Rogaland er det funne ei hjerteforma pilspiss S4792 ø) (Figur 6) i grusbotn og ei hjerteforma spydspiss S4792 æ) (Figur 7) i grop 38 i same hustuft, som og inneholdt 19 stykkjer flint, 9 stykkjer bergkrystall, to fragment av rund stein og ein rund stein av kvartsitt (Petersen, 1933: 61-63).

Figur 6 S4792 ø)

Figur 7 S4792 æ)

I ei hustuft frå enten vikingtid eller mellomalder på Låkabø skal det ha blitt funne ei øks av bergart (Lillehammer, 1973-75: 282). Eg søkte om å få sjå denne, utan hell. Den var enten tapt eller kanskje ha vore ei feiltolka bryne.

5.4.2 Graver som kontekst

I gravkontekstar, er det ein større variasjon av kor gode kontekstane er. Nokre gongar ligg *toresteinane* inne i gravkammeret i god kontekst, medan andre gongar høgare oppe, slik at ein kan mistenkje dei har hamna der tilfeldig med jordmassar som er brukt til å lage gravhaugen.

Fyste døme ser me i ei jernaldergrav nemnt av Ringstad, Samdal og Hemdorff er dobbeltgrava på Kvåle i Sogn og Fjordane frå 400-talet. Her er det funne ei vestlandsøks av diabas B13954/59 (Figur 8) i ei dobbeltgrav med ei kvinne og ei jente om lag 7 år gamal. Øksa låg i eit hjørne av grava i lag med blant anna 7 små kvite runde steinar (Figur 10), eit stykkje lysegrå flint/kalcedon (Figur 11), 1 avslag bergkrystall (Figur 9), skår av romersk glass, glimmer, en grøn stein med små knoppar, to «knappar» av glass og tre små ansiktsmasker av sølv. Dei vert alle tolka som amulettar, og kvinna tilleggjast moglege kultiske funksjonar (Ringstad, 1988: 325-328; Samdal, 2000: 76-77; Thäte og Hemdorff, 2009: 46).

Figur 8 B13954 /59

Figur 10 B13954 /62

Figur 9 B13954 /61

Figur 11 B13954 /62

Ved ei utgraving i perioden 2005-2006 på Avaldsnes i Rogaland, var det i Kongshaugen funne ei øks av grønstein S12222 f) (Figur 12) i noko som sannsynlegvis var ei kvinnegrav frå folkevandringstid eller vikingtid. På grunn av plyndring er grava er vanskelig å datere. Øksa vart tolka som ein verneamulett med moglege førestelningar til torevêr i jernalderen knytta til seg. Thäte og Hemdorff gjer 3 moglege forklaringar på årsaka av deponeringa av denne øksa i denne grava. Den var bevist plassert i grava som ein del av gravgodset, var bevist lagt i grava som ein del av gravleggjingsritualet, eller at dei som hadde plyndra graven la den ned i grava for å forebyggje at den gravlagde «gjekk igjen». (Thäte og Hemdorff, 2009: 43-45, 49-51). Ut frå bilete har øksa ikkje slitespor som kan koplast til spesielle aktivitetar som avskrapning til folkemedisinsk bruk.

Figur 12 S12222 f) (Bilete tatt av Arkeologisk museum, Universitet i Stavanger)

I ei grav frå yngre romersk jernalder eller folkevandringstida I Vindafjord i Hordaland er det funne ei lita flekke av flint B4284 d) i lag med seks bjørneklær. Flintflekka har lik form som bjørnekløra. Moglig kvinnegrav på grunn av spinnehjul (Samdal, 2000: 137). På bilete er flintflekka den som er nedst til venstre (Figur 13). Desse må ha hatt ei symbolsk tyding, når dei er funne saman og ikkje kan ha nokon praktisk funksjon.

Figur 13 B4284 d)

I ei gravhaug i eit gardannlegg på Birkeland vart eit stykke av vestlandsøks av grønstein S4788 e) (Figur 14) funne (Petersen, 1933: 14-15). I same gardanlegg vart ei anna bit av øks i bergart (Figur 4) funne i ei hustuft som tidligere er nemnt.

Figur 14 S4788 e)

I ei kvinnegrav frå vikingtid på Tero eller Terum i Aurland i Sogb og Fjordane vart ei vestlandsøks B8991 t) (Figur 15) og ei flekke B8991 u) (Figur 16) funne (Ringstad, 1988: 329; Løddøen, 1993: 32; Samdal, 2000: 52).

Figur 15 B8991 t)

Figur 16 B8991 u)

B11283 tverrøks (Figur 17) av grønstein funne innafor kantskjeda i ein gravhaug frå eldre jernalder på Bjellan, i Stord i Hordaland. Den låg i overgangen mellom haugbotnen og fyllmassane over, og ikkje i lag med det andre fyllmaterialet. Denne har blitt kopla opp mot toresteinstrua i ei populærvitenskapleg artikkel i *Stord Bygdebok* (Bakka, 1972: 113-114). Viss det stemmer at folk i jernalderen har sett på denne som ein amulett, har dei kanksje medviten deponert denne litt gjøymd i gravhaugen. I dokumentert folketru frå historisk tid, har toresteinar ofte blitt gjøymd slik at dei ikkje var synlige i husa.

Figur 17 B11283

Grav frå vikingtid i Strand vart ei øks av bergart S6185 qq) (Figur 18) funne i lagt med eit rikt gravmateriale. Ut i frå gravmateriale som våpen har den gravlagde vore mann (Samdal, 2000: 52). Ved observasjon av denne øksa i magasinet, så bar den preg av å ha loge i lag med gjenstander av jern, og var noko fragmentert. Den hadde også skinnande metallstriper på seg som kanskje kan tyde på at denne øksa av bergart kanskje kan ha blitt gjenbrukt som bryne (Figur 19).

Figur 18 S6185 qq)

Figur 19 S6185 qq)

5.4.3 Runeinnskrift

Den eine bergatsøksa med museumsnummeret S7352 (Figur 29) er egentleg eit lausfunn, men på grunn av runeinnskriften som med sikkerhet er frå jernalderen og sannsynligvis frå eldre jernalder. Denne runeinnskriften fungerer som ein sikker jernalderkontekst, og derfor er den tatt med i analysen. Altså her ser me klart og tydelig at nokon i jernalderen har forholdt seg aktivt til denne øksa av bergart. I den populærvitenskapleg artikkelen *En gave fra gudene* i magasinet *Frå haug ok heiðni* har Ingvild Aarstad Grønbeck (2016) sett nærare på runene på øksa frå Egra. Ho meiner runerekka er urnordisk og er dermed rissa i eldre jernalder ein gong mellom 100 e.Kr og 700 e.Kr. Når ho leste runerekka frå venstre til høgre så kunne ho tydelig sjå kva runer dei to fyrste runene var lette å sjå var ei g-rune og ei a-rune, medan den siste var noko usikker kunne kanskje vera ein w-rune eller ei þ-rune. Med desse tre runene fant ho ikkje noko forståelig ord. Men når ho tolka runene som forkortelsar for ord altså omgrepsruner, så kom ho fram til ein intressant mogleg tolkning.

G-runen kunne tyde gebu som igjen kan tyde gave. A-runen kunne tyde ansuR som tyder gud. Den siste runer kunne enten vera w-runen som tyder wunju altså «fryd, glede», elle þ-runen ha namnet þurisaR altså «tusse, troll». Grønbeck kom dermed fram til at runerekka på bergatsøksa frå Erga kunne kanskje bety «Gave [fra] gud/guder [som gir] glede» eller «Gave [fra] gud/guder [og/eller] tusser».

Figur 20 S7352 (Bilete tatt av Arkeologisk museum, Universitetet i Stavanger)

Det finnes døme på andre gjenstander opprinneleg laga i steinalderen, som har fått runeinskrift på seg. I ein artikkelen *Runfund 1987* av Thorgunn Snædal, Marie Stoklund og Marit Åhlén (1988: 243-249), vert runeinskriftar på fire toresteina omtalt. Desse er nemnt lengre nede der eg nemner funn frå Sverige.

I ei hustuft frå folkevandringstid vart ein økseforma figur av kleberstein B12828 (Figur 21) , som tvilsomt kan ha nokon praktisk funksjon. Når eg undersøkte denne i magasinet fant nokre furer på eine sida som liknar runer. Dei tydligste furene liknar i ein Z-rune, men kan ikkje stadfeste om den er ei rune, tilfeldig rabling eller slitasje. Denne figuren har tidlegare berre blitt tolka som ein amulett i lag med ein bjørneforma amulett i kleberstein frå same hustufta, utan at det har blitt tatt stor stilling til førestellingane bar (Kristoffersen, 1993: 192-193).

Figur 21 B12828

5.5 Runde steinar

Kvite runde steinar har blitt dokumentert i fleire graver frå jernalderen (Samdal, 2000: 52-55, 98; Ringstad, 1988: 332-336) og i husstrukturar frå jernalder (Myhre, 1980: 256-257; Myhre, 1988: 318-319).

Tabell 5 Kvite runde steinar

Runde steinar			
		Mengd	Prosent
	Tilstades	10	21,7
	Ikkje tilstades	36	78,3
	Totalt	46	100,0

Når eg satte meg inn i litteraturen kopla til fenomenet med toresteinar, oppdaga eg i folkloriske kjeldar så hadde runde steinar som ofte var kvite liknande idear kopla til seg som steingjenstandane primært laga i steinalder og bronsealder. Eg la også merke til gode

funnkontekstar der det både var ein steingjenstand primært laga i steinalder eller bronsealder, og ein eller fleire kvite runde steinar i. Døme på dette ser me i den eine hustufta frå folkevandringstid på Ullandhaug i Rogaland (Myhre, 1988: 318-319), der det vart funne ein godt bevart flintdolk frå bronsealderen i ei grop på den eine sida av eldstaden og i ei grop på andre sida av eldstaden vart der funne ein kvit rund stein. Eit anna døme er kvinnegrava med to individer funne på Kvåle i Sogn og Fjordane (Ringstad, 1988: 332-335). I denne grava vart det funne i vestlandsøks av bergart, eit avslag av bergkrystall, eit avslag av kalsedon og så mange som sju små kvite runde steinar (Figur 10).

Kvite runder steinar kan ikkje vera lette å oppdage når dei finnes overalt naturleg langs kysten takka vere istida som har rulla dei runde og plassert dei rundom Noregs land. Når eg har fått påvist at 10 av 46 kontekstar med runde steinar i tillegg til ein torestein i følge funnlista i tilvekkstkatalogen, og med tanke på moglegheita for at nokre arkeologar har oversett nokre runde steinar, så vil eg sei at dette er intressant. Likevel kan nokon av desse steinane ha dukka tilfeldig opp i nokre av husa og gravane fordi dei finnes naturleg i området.

5.6 Fordeling i tid

I litteraturen som nemner torestein, kan ein sjå at dei er å finne i fleire periodar i jernalderen og i seinare tid. Derfor ynkja eg i problemstillinga å svare på utbreiinga i tid (Tabell 6). Det viste seg å vera vanskelig nøyte dateringar av kontekstane. Alle funna eg analyserer statistisk har kontekstar datert til jernalderen, men mange av desse kontekstane er ikkje datert til ei spesifikk periode i jernalderen. Så mange som 4 kontekstar var berre plassert til å høyre til jernalderen utan nokon indikasjon på om dei i det minste kunne høyre til eldre eller yngre jernalder. Fleire andre var datert enten til eldre jernalder, eller yngre jernalder utan nokon meir spesifisering. Fleire andre var meir spesifikt datert til meir spesifikke perioder. Som til dømes folkevandringstid og vikingtid.

Tabell 6 Fordeling i eldre og yngre jernalder

Fordeling mellom eldre og yngre jernalder			
		Mengd	Prosent
	Eldre jernalder	32	69,6
	Yngre jernalder	10	21,7
	Usikkere	4	8,7
	Totalt	46	100,0

Det gjekk opp for meg ved utallige gjennomganger av empirien at mange av kontekstane høyrte til folkevandringstida eller yngre romertid. Derfor undersøkte eg kor mang som kunne plasserast innanfor denne tidsperioden. Derfor har eg undersøkt kor mange av kontekstane som var plassert i yngre romertid eller folkevandringstida (Tabell 7).

Det viste seg at halvparten av kontekstane kunne daterast til yngre romersk jernalder eller folkevandringstid. 8 stykk eller 17,4 prosent kunne plasserast i vikingtida. Det vil sei at halvparten kan plasserast i yngre romersk jernalder og at nesten ein av fem kan plasserast i vikingtid. Dette kan tyde på at fenomenet var mest populært i yngre romersk jernalder og folkevandringstid, og at fenomenet var nokså populært i vikingtida. Likevel kan dette samsvare noko med den generelle funnmengda av gjenstander fordelt på desse tidsperiodane. På vestlandet er det kjent at utbreiinga av lokalitetar frå yngre romersk jernalder og folkevandringstid var stor viss ein samanliknar med andre tidsperiodar. I yngre jernalder er det også fleire lokalitetar frå vikingtid enn frå merovingertid. Dette kan forklare noko av denne fordelinga. Sidan me finn toresteinar i kontekstar frå eldre romersk jernalder og frå merovingertid, så er det sansynlig at fenomenet med toresteinar har vort til stades gjennom heile jernalderen etter år 0.

Tabell 7 Fordeling i yngre romersk jernalder, folkevandringstid og vikingtid

Oversikt over kontekstar frå yngre romersk jernalder, vikingtid og dei som er frå andre tider eller vanskelege å datere			
		Mengd	Prosent
	Yngre romersk jernalder og folkevandringstid	23	50,0
	Andre tider eller kontekstar vanskelege å datere	15	32,6
	Vikingtid	8	17,4
	Totalt	46	100,0

5.7 Kan ein kople konteksten til kjønn?

Eg ville også undersøke korleis om ein kunne knytte utbreiinga av toresteinar til kontekstar med kjønnsstereotypiske gjenstander, og ut frå dette finne ei peikepinn på om dette fenomenet kunne vera kople til kvinner eller menn. Viss konteksten inneholdt tekstilreiskap som til

dømes spinnehjul og/eller det var kvinnelige smykker eller perler til stede vart konteksten rekna som kvinnelig. Viss konteksten inneheld jordbruksreiskap av eller inneholdt våpen som skjoldbuler, sverd, pilspisser, spydspissar og liknande vart konteksten rekna som mannlig. Viss det både var kvinnelige og mannlige gjenstande tilstades, eller det ikkje vart påvist nokon gjenstander som kunne identifisera som kvinnelig eller mandig, så rekna eg konteksten som nøytral i den statistiske analysen.

Tabell 8 Kjønn

Kjønnsstereotypiske gjenstander tiltades			
		Mengd	Prosent
	Mannlige gjenstandar	6	13,0
	Kvinnelige gjenstandar	19	41,3
	Nøytralt	21	45,7
	Totalt	46	100,0

Resultatet (Tabell 8) var bere 6 (13%) museumsnummer med mannlige gjenstandar, 19 (41,3%) museumsnummer med kvinnelige gjenstander og til slutt 21 museumsnummer utan gjenstander ein kunne ha knytta til eit kjønn, eller som inneholdt både kvinnelige og mannlige gjenstander. Dette syner ei moglehet for at toresteinar til å høyre heime i kvinnelige kontekstar. Likevel kan me sjå at dei kan vera tilstades i mannlige kontekstar, som til dømes mannsgrava frå Strand i Rogaland frå vikingtida. Viss ein ser på gjenstander funne i hus frå jernalderen så er det ikkje noko serlig ein finn av gjenstader assosiert med menn. Kanskje dette tyder på det at bruken av toresteinar var kjønnsnøytral og berre kopla til vern for lyn og bruk i folkemedisin?

5.8 Fleire toresteinar til stade i same kontekst?

Noko som gjekk ofte igjen av at det ofte var fleire potensielle toresteinar i same kontekst (Tabell 9). Av dei 46 analyserte museumsnummera så inneholdt 17 de vil sei 37% fleire enn ein torestein i same kontekst. Det betyr at nesten så mange som 2 av 5 kontekstar med torestein hadde to stykk. Kan dette bety at nokre mennekjer i samfunnet hadde ei slik rolle at det var naturleg at dei var eigarar av ein torestein, og derfor kunne likegodt ha fleire? Nedafor tabellen syner eg nokre dømer.

Tabell 9 Fleire toresteinar tilstade

Andre potesielle toresteinar tilstades i same struktur			
		Mengd	Prosent
	Tilstades	17	37,0
	Fråverande	29	63,0
	Totalt	46	100,0

Både i gravfunn frå Kninnherad i Hordaland B4555 og i Aurland i Sogn og Fjordane B8991 øks av bergart har blitt funne i lag med ein skrapar av flint (Samdal, 2000: 51).

Eit døme på dette er gjenstandane funne i gravhaugen på Erga der gravfunna frå jernalder fekk museumsnummer S4446 a)-q). I følgje tilveksten er det underliggjande buplassfunn frå bronsealder. Det var funne også funne ei miniatyrøks av kleber S4447 og to trinnøkser av grønstein S4448 og S4553. Ingen av dei 3 sistnemnte gjenstandene er funnet under gravhaugen men noko spreidd rundt. Her har kanskje funna av desse potensielle toresteinane påverka tolkninga av konteksten til å vera meir rota i enn den kanskje var i verklegheita. Dei to trinnøksene er i tillegg opprinneleg frå eldre steinalder og ikkje bronsealder. Det er mogleg at desse gjenstandene har hamna der med ei tilfeldigheit, men med tankane på storleiken til trinnøksene, kan eg ikkje skjønne korleis dei kan ha blitt spadd opp på gravhaugen utan å ha bli lagt merkje til. Kanskje har dei bevist blitt noko gjøymd i gravhaugen?

Eit anna dømer på sikre kontekster der det er funne fleire toresteinar i same kontekst, der dei ligg på ein slik måte at dei må ha blitt sekundært deponert det i jernalderen. Dette ser me med spydspissen og pilspissen av flint S4792 æ) ø) funne i same rom i ei tuft frå folkevandringstida. Spydspissen var funne over ei grop i midten av rommet, medan pilspissen var funne i nærleika av tverrmuren mot aust i same rom.

Eit anna døme på dette finn me i kvinnegrava frå Kvåle i Sogn og Fjordane der er funne ei vestlandsøks av bergart B13954 /59 og eit avslag av bergkrystall B13954 /62. Dei er funne inne i steinkista i gravhaugen, samla med eit rikt funnmateriale og to kvinnelige individer.

Andre gongar kan ein avskrive slike gjenstander som buplasspor frå steinalderen under jernalderstrukturen, eller blanda inn saman med jernalderstrukturen. Eit døme på dette finn me i ei tuft på Utsira frå jernalderen utgravd av Jan Petersen der det vart funne 556 små

stykker flint og 2 små stykk av bergkrystall. Gjenstandene funne i denne tufta har museumsnummer S5190 (Petersen, 1936: 22-23).

5.9 Teikn på medisinsk bruk?

Når eg gjekk gjennom empirien ville eg undersøkje moglegheita for potesiell praktisk sekundær bruk ved å sjå på slitasjeskader, som kunne ha kome av liknande folkemedisinsk bruk som avskrapning av pulver omtalt i kapitelet om folklorisk førestellingar.

Av dei ulike *toresteinane* i funnkatalogen hadde mange ulike typar av slitasje og nokon var godt bevarte. Nokre såg ut til å ha bli frostsprengt eller bevist delt i to. Kanskje nokon ville dele *toresteinen* sin med nokon andre? Andre hadde små furer som var 1-3 mm breie. Desse kunne ha kome av slitasje frå primær bruk, slitasje ved pløying, slitasje frå naturen eller merkjer etter at det kan ha blitt skrapa av pulver av dei til medisinbruk. Nokon hadde jernflekker på seg etter å ha loge i lag med gjenstander av jern. Det var så stor variasjon i dei ulike typane slitasje, at det var umogleg å oppdage spesiell slitasje for spesielle typar sekundær bruk.

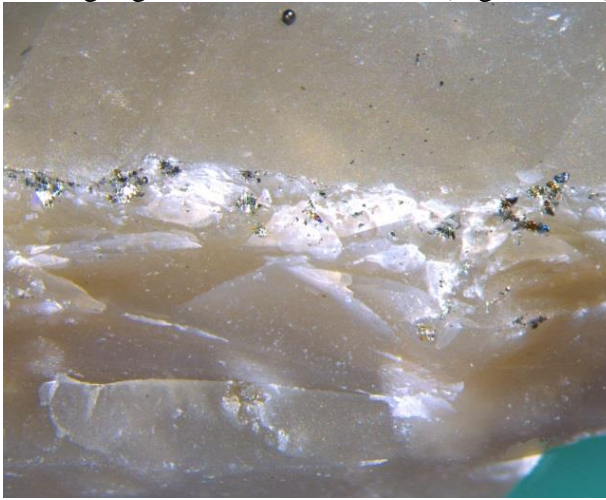
Det var også umogleg å konstatere sekundær bruk som folkemedisin. Det er ennå ei lita moglegheit for denne praktiske bruken, men den er vanskeleg å identifisera i slitasjen av *toresteinane* kom av. Viss dei likevel har hatt ein praktisk funksjon, så trenger det ikkje å tyde at *toresteinane* ikkje har hatt ei symbolsk tyding i folketrua i jernalderen.

5.10 Korleis kan me vete at ein gjenstand i flint har blitt brukt som eldflint?

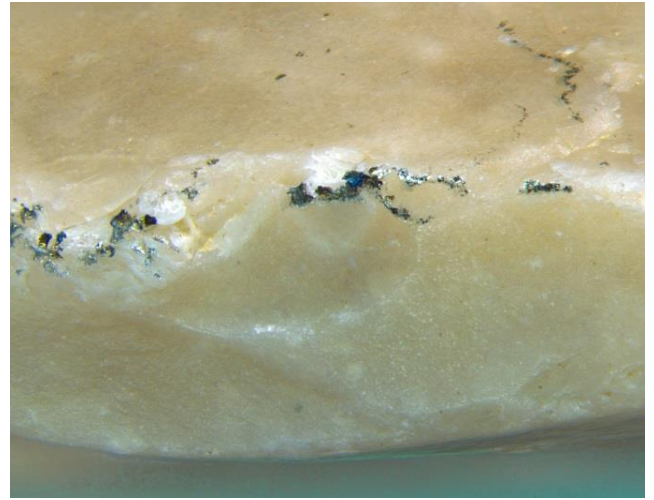
I samband med mi eiga erfaring med å slå eld med eit stykk replika av eldstål lik dei brukte i vikingtida, og eigen eksperimentelle testing på fleire ulike bitar flint i gjennom faget ARK327 Littiske studiar, så vil eg sei at eg kjenner igjen nokre attributter som går igjen på merkjene som er igjen på flintsteinen. Desse har eg fått tatt bilete av ved mikroskopet ved tørrlabben ved Institutt for Arkeologi, Historie, Kultur- og Religionsvitenskap ved Universitetet i Bergen.

Desse kjenneteikna gjeld kunn for eldslaging typisk for yngre jernalder, og består av små konkylieforma avspaltingar med hengselstbrot. Desse små konkylieforma avspaltingane med

hengselsbrot låg tett i tett om kverandre, og det er dette som ofte blir omtalt som «knusespor» dei få gongane eldf Flint blir nemnt (Figur 22-25).

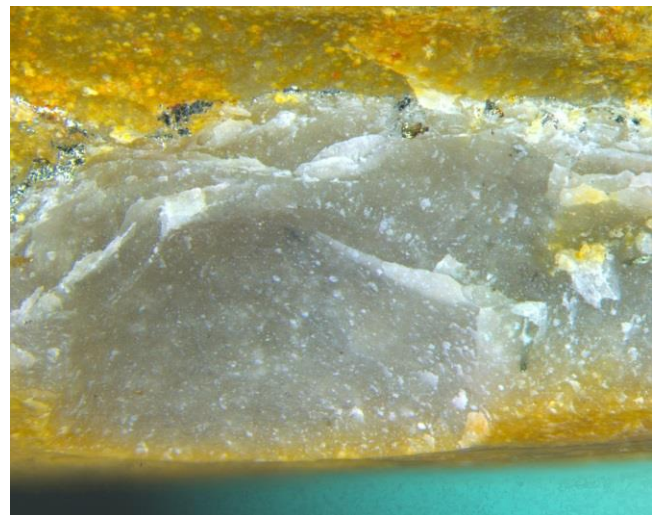
Figur 22 Merkjer på eldf Flint

Figur 24 Merkje på eldf Flint

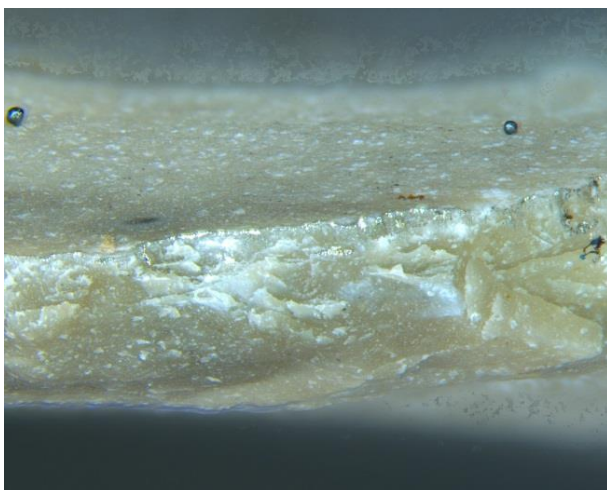
Figur 23 Merkje på eldf Flint

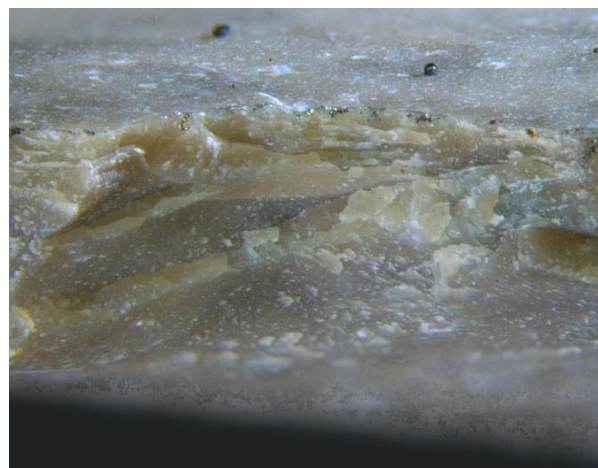
Figur 25 Merkje på eldf Flint

Ved hjelp av kameraet i mikroskopet oppdaga eg og nokre små kuleforma flekker av jern som satt fast i nokon av flintbitane (Figur 26 og 27). Langs kanten var det eit smalt og tynt lag med jern som var igjen frå eldstålet.

Bilete av kuleforma jernflekke og jernbelegg:

Figur 26 Merkje på eldf Flint

Figur 27 Merkje på eldf Flint

Med kjenneteikna eg kunne sjå i mikroskopet vil eg påstå det i mange tilfelle går ann å sjå forskjell på knusespor etter eldslaging frå yngre jernalder, og knusespor som berre kjem av slitasje. Eg vil og leggje til at ved hjelp av eldstål av type som var vanleg i yngre jernalder, så er det like lett å slå gnistar frå ein stein av kvarts, som det er å slå gnistar av ein flintbit. Dette har eg testa ut sjølv.

Eg såg etter knusemerkjer som kunne likna eldslaging vanleg i yngre jernalder på gjenstandane av flint. Viss eg kunne finne tydelig bevis for at toresteinar hadde ei praktisk funksjon og ikkje ei symbolsk.

Ingen av dei klårast reiskapen av flint frå steinalder eller bronsealder som ikkje berre var flekker eller avslag, såg ut til å ha blitt sekundært gjenbrukt som eldf Flint verken i eldre eller yngre jernalder. Dei hadde ingen teikn på knusespor frå eldslag vanleg i yngre jernalder. I eldre jernalder var det meir vanleg å bruke ei jernsyl på ein stein av kvartsitt. Derfor kan me utelukke at dei klåre reiskapen av flint har blitt brukt som eldf Flint i perioden 0-1000 e.Kr. i jernalderen på vestlandet. Viss dei har blitt brukt eldslaging så har det blitt skjedd i ei anna tid enn jernalderen, på ei anna måte, som gjer andre typer spor. Til dømes når Bjørn Myhre skriv at han har funne teikn på eldslag på flintdolken, så må det vera handtakten brukt på pyritt i flintdolken sin primære samtid i bronsealderen. Slitasje etter slik eldslaging ser anleis ut.

5.11 Døme på funn i katalogen som ikkje er statistisk analysert

I funnkatalogen min er det nemnt fleire funn som eg ikkje har hatt med i statistisk analyse.

Her vil eg nemne eit par av dei for å vise kvifor dei er interessante.

Den flateretusjerte pilspissen B14990 /9 av kvartsitt/kalsedon var funne i ei gravrøys frå eldre jernalder i lag med keramikk og jernfragmenter. Uheldigvis har denne gravrøysa blitt forstyrra, og forsøkt fjerna av ein gravemaskin, noko som gjer konteksten dårlig. Det er også funne avslag av kvartsitt i gravrøysa. Dermed er det usikkert om pilspissen er tilfeldig buplassfunn eller med symbolsk hensikt deponert i gravrøysa.

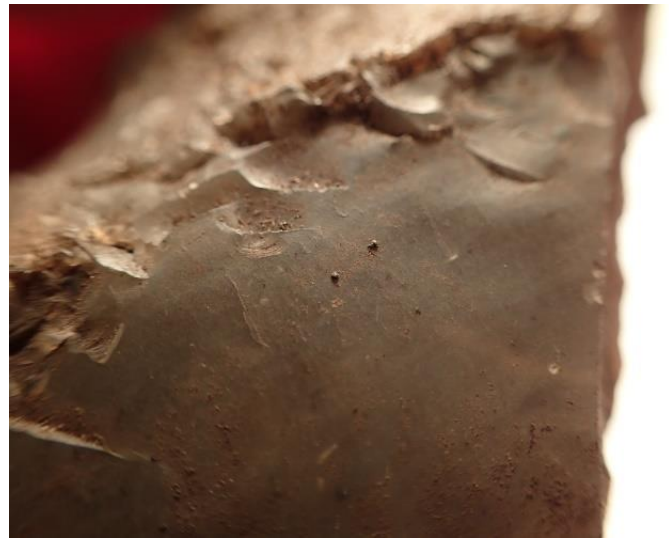
Figur 28 B14990 /9

Eit anna døme er ei flintflekke B4977 e) som har tydelige merkjer etter eldslag. Derfor har denne ei praktisk funksjon som eldflint, men den er i funnkatalogen fordi ein kan likevel ikkje utelukke symbolsk førestellingar kopla til denne. Flintflekka er funne i eit gravkammer i ei gravrøys frå tidlig vikingtid. Ut frå dei andre gjenstandane var den gravlagde ei kvinne (Samdal, 2000: 140).

Figur 29 B4977 e)

I ein båtgrav frå yngre vikingtid Giske Møre og Romsdal var det funne to større flintbitar B138995 20) som i følge tilvekstkatalogen er to skiveskraparar. Når eg observerte desse i magasinet fant eg litt merkjer som liknar eldslagningsmerkjer, og derfor tolka eg desse som eldflint. På den eine biten B138995 124) fant eg kuleforma merkje som likna dei eg fekk på mine eldflintar ved eldflinteksperimentet mitt. Derfor vart flintbitane i dette funnet droppa i den statistiske analysen, sjølv om Samdal (2000: 163) har ført desse opp som moglege amulettar i si hovedfagsoppgåve.

Figur 30 B138995 124)

5.12 Nokre uvanlege gjenstander frå vestlandet

Ved gjennomgangen av empirien frå magasinet til Universitetsmuseet i Bergen, kom eg over nokre uvanlege gjenstandar av flint. Ut frå teksten i tilvekstkatalogen kunne dei ha vore underklassifiserte gjenstandar frå steinalderen. Når eg fekk sjå desse så var det umoglege å plassere dei som type gjenstandar, og det er ikkje umogleg at dei er tilverka i konteksten sin samtid.

Gjenstanden B7003 k) (Figur 31) er ein svær kloss flint som er 10,6 cm lang, 8,9 cm brei og 5,4 cm tjukk funne i ei grav frå vikingtid på Sykkylven i Møre og Romsdal. Flantene på klossen er nokså flate men framstår ikkje som slipt. På eine hjørnet seg ein ei tydeleg avspalting etter at nokon har slått av ei stor flekke. Avspaltinga er mindre patinert enn resten av klossen. Kantane har blitt knust litt, men denne slitasjen ser ikkje ut som knusemerkjer etter eldslaging vanleg i yngre jernalder. Klossen er også alt for stor og tung for å holde i eine hånda for å slå eld på. Denne klossen flint ser derfor ikkje ut som ein gjenstand frå steinalderen. Funksjonen og ein potensiell symbolikk er eit mysterium. Kan den har vore ei kjerne for eldf Flint? Har den blitt tilverka for å vera ein *torestein*? Den er uansett bevist tilverka for eit ukjent formål. Bilete nedafor er tatt av meg.

Figur 31 B7003 k)

Eit anna funn B10768 n) er ei 5,9 cm long fint tilverka firkanta flat bit flint. Biten er slipt på begge flatsidene og langs kanten har den blitt bevist retusjert (Figur 32 og 33). Der er funne i eii grav frå folkevandringstida ved Dale i Fjalar i Sogn og Fjordane. Denne flintbiten fekk eg observert i verklegheita og tatt bilete av. Den har nokre få knusespor som minner om eldslaging typisk for yngre jernalder. I same grav var det også funne ein uregelmessig rullestein av kvartsitt med rustflekkear, som er i tilvektskatalogen omtalt som ein eldstein som tidsrektig å slå eld på med eldre jernalders eldstål. Derfor er det vanskeleg å tolke flintbiten som ein eldf Flint, og det er vanskelig å tolke den som ein gjenstand tilverka i steinalder eller bronsealder. Kanskje er den bevist tilverka for å vera ein *torestein*? Det er vanskeleg å konkludere med noko anna enn at funksjonen og den eventuelle symbolikken til denne steinen er eit mysterium. Denne har Samdal (2000: 158) nemt i sin funnkatalogen over potensielle amulettar i jernaldergravar.

Figur 32 B10768 n)

Figur 33 B10768 n)

6. Andre funn av toresteinar

6.1 Andre funn i Noreg

Ved gjennomgangen av empirien på Universitetsmuseet i Bergen kom eg over nokre *toresteinar* frå Vestfold.

Den eine var ein godt bevart flateretusjert pilspiss B4288 (Figur 34) funne i ei grav. Ser ingen teikn til sekundær praktisk gjenbruk til eldslagning. Resten av funnet frå jernalder har museumnummeret B4287). Denne pilspissen er oppbevart i magasinet for steinalder.

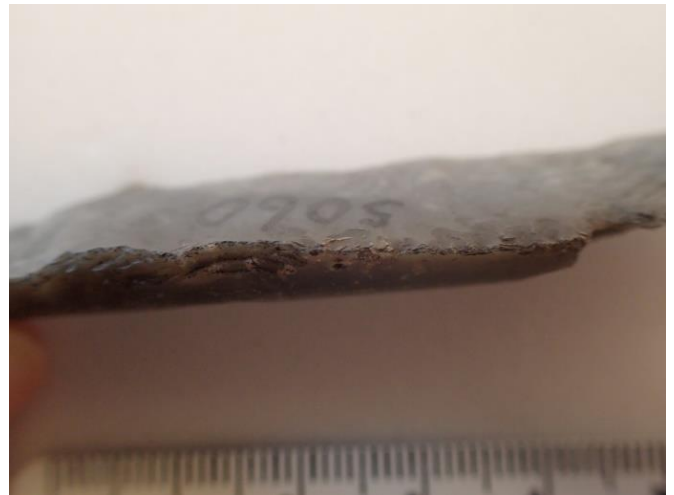

Figur 34 B4288

I Lyngdal i Vest-Agder vart ei flintflekke B5060 l) er funne i ei flekke av flint (Figur 35) i ei mogleg grav frå eldre jernalder i lag med andre gjenstander frå jernalderen. Flekka har ei polert side, noko som tyder på at den kan ha blitt slått av ein polert flintøks eller anna polert flintgjenstand. Sett frå den dorsale sida med den proksimale enden øverst og diestale enden nedst, så har venstre kant knusespor (Figur 36). Kanten på høgre sida har knusespor/retusjering som går mot den dorsale sida på den proksimale enden, og knusespor/retusjering som går mot den venstrale sida på den diestale delen av kanten. Knusespora kan vera spor etter eldslagning av ein høgrehendt person. Den har noko retusjering/knusespor, men vanskelig å slå fast om det er bevist retusjering. Det er vanskeleg å avkrefte den som torestein, sidan slik type eldslagning var vanligst i yngre jernalder og det at flekka er så pent tilverka. Flekka er lagra i magasinet for eldre jernalder på Universitetsmuseet i Bergen.

Figur 35 B5060 I)

Figur 36 B5060 I

Oluf Rygh(1877: 80-81) nemnte kort i *Om Den Yngre Jernalder i Norge* nokre toresteinar funne i gravar frå jernalderen på to sider. Han meinte at deponeringa av desse gjentandane må skjedd på grunn av jernalderens folketru som var kopla til gjentander frå steinalderen, men nemnte ingenting om folketru kopla til førestelningar rundt torevêr. Fire av desse gjenstandane (C7224, C7287, C7298 og C4915) er nemnt nedafor.

Ved Hitra i Vestagder vart det på midten av 1800-talet funne eine halvdelen av ei skaftholøks C7224 som var kløyvd i i to. Den var funne i ei grav som i følgje tilvektskatalogen var frå vikingtid. Dei andre gjenstandane var fragmentar av ein spydspiss av jern, «steikespade av jern», jernfragmentar frå saks, bor og sigd og 3 spinnehjul. Alle desse låg i ein gravhaug med god utsikt, under eit lag med stein (Rygh, 1877: 80).

C7287 som er ei halv skaftholøks av bergart vart funne i ein gravhaug frå yngre jernalder i lag med eit rikt funnmateriale på Framstad i Oppland fylke. Nokre av dei andre gjenstandane var sverd av jern, øks av jern, skjoldbule av jern, pilspisser av jern, spydspiss av jern, sigdblاد av jern og diverse andre gjenstander og fragmenter av jern. Funna skal ha loge samla.

C7298 er ei øks av flint funne i lag med eit sotete kleberkar i ein haug på garden Kjenne Østre i Fredrikstad kommune i Østfold. Denne blir kopla til yngre jernalder når Olaf Rygh (1877: 80) nemner den i *Om Den Yngre Jernalder i Norge*.

Endå eit funn nemnt av Rygh er C4915 som sannsynlegvis er ein skraper funne i ein gravkontekst frå eldre jernalder på Laland i Klepp i Rogaland. Andre gjenstander som vart funne i denne grava var 3 små skår av kjeramikk, nokre jernbitar og ei forvitra perle av kvit

stein. Sjølv om dette funnet er frå Rogaland, har eg ikkje tatt denne med i Funnkatalogen min eller i den statistiske analysen min, sidan den sannsynligvis liggjer i magasinet til Kulturhistorisk museum i Oslo. I følge Tilvekstkatalogen/unimus er den eg flintbit, men i følge Rygh er den sannsynligvis ein skrapar (Rygh, 1877: 80).

Så har med ei to øksane av bergark funne av Anders Hagen i jernaldergarden på Sostelid i Vest Agder. Den eine C28227 skal vera tjukknakka steinøks av type B, og vart funne i ei rektangulær steinpakning som har blitt vurdert som eit potensielt horg. Denne steinpakninga meiner Anders Hagen tvilsomt vera etter eit hus eller ein grav. Han meiner også det er tvilsomt at øksa har hamna i steinpakninga med tilfeldigheit sidan det ikkje fantes andre steinar der som hadde same storleik (1953: 82-86). Den andre C28228 skal vera eu tjukknakka steinøks av type A2. Den vart funne i ei kremasjonsgrav i ei steinrøys i lag med tri stykkjer flint, kjeramikk og ei bryne av kvartsitt. I følge Hagen bar øksa preg av å ha vore med på kremasjonsbålet. Desse to bergartøksene kopla Hagen (1953: 69-71, 94) til førestellingar kopla til torevêr lik den funne i folkloriske kjelder.

Spesielt desse to bergartøksene frå Sostelid har blitt referert til av mange av dei som har skriver om fenomenet med toresteinar (Myhre, 1988; Ringstad, 1988). Det er intressant å leggje merkje til at så like begartsøksar er funne i kvar sin kontekst i same gardskompleks. Det minnar om dei to bergartsøksene på jernaldergarden frå yngre romertid og folkevandringstid på Birkeland i Rogalande, der den ein S4788 e) er funne i grav og den andre S4900 g) i ei husstruktur. Desse var utgrava av Jan Petersen (1933: 7-9, 14-15) og som er tatt med i den statistiske analysen min. Også Samdal leggjer merkje til at fleire gjenstander av stein frå steinalder eller bronsealder er funne i same gardsanlegg eller gravar frå jernalderen (Samdal, 2000: 57).

Ved utgraving av eit gravfelt frå yngre jernalder på Gulli i Vestfold vart det funne fleire potensielle toresteinar. Desse vart nedtona og omtalt som buplassfunn frå steinalderen, utan at dei fekk så stor merkend. Den eine båtgrava C53655 377) var ei mesolittisk øks av grønstein. Denne har blitt tolka som tilfeldig buplassfunn frå steinalderen funne i gravfyllet (Gjerpe, 2005: 60). Ein anna potensiell torestein var ei mesolittiske nøstvetøksa C53658 428) funne i båtgrava VII. Den gravlagde skal ha vore ein mann (Gjerpe, 2005: 95-96). I rapporten fekk dette funnet ingen symbolsk tolking. I same gravfelt vart C53656 151) som var ei sigd av flint funne i ei grav og tolka som tilfeldig buplassfunn (Gjerpe, 2005: 80). Ei pilspiss av flint C53649 430) i ei anna grav (Gjerpe, 2005: 93). Hemdorff og Thäte opnar opp for at desse

funna mogleg har vert nytta som amulettar enten ved gravleggjing eller ved gravplyndring (Thäte og Hemdorff, 2009: 45).

Ved ei anna utgraving ved Lille Bjørke i Hedmark fylke, vart det funne den buttnakka trinnøksa C52874 funne Funnet i stolpehol S82a i lag med eit spinnehjul i raud bergart. Denne potensielle toresteinen låg i god kontekst dette stolpeholet i lag A i vestenden av hus II. Dette funnet vart merkverdig tolka som ein torestein utan at det vart referert til Blinkenberg, Hagen, Ringestad eller Myhre (Lislerud, 2007: 123-124).

Eit siste funn som er verdt å nemne av funn frå Noreg er den halve skafthulløksa C641 funne i det rike gravmaterialet i gravhaugen frå eldre jernalder på Sætrang i Buskerud. I studien sin om Sætrangfunnet formulerer Wencke dette gravmateriealet som «meget rigt» med både typiske «kvinnelige» gjenstandar som pærler av glass og rav, spinnehjul, bronsespenne med forgyldt sølvbeslag med meir. Det var og «mannlige» gjenstandar som praktbelte av lær, tveegga sverd på ca. 75 cm, 4 spydspisse, 2 skjoldbuler og meir (Slomann, 1959: 17-27).

Slomann skriv lite om denne halve skafthulløksa. Ho påpeikar at det må vera overnaturlige førestelingar kopla til denne, utan å nemne førestelningar kopla til torevêr. Ho koplar bruken av desse gjenstandane til folkemedisin og noko kvinnelig, med å foreslå at den kan ha blitt brukt ved fødsjar. Ho samanliknar med eit liknande funn i ei kvinnegrav frå jernalder frå Aurland i Sogn der det skal ha blitt funne ein øks av bergart B7731 (Slomann, 1959: 24, 50). Denne sistnemnte øksa av bergart B7731 har eg leita etter i tilvekstkatalogen og unimus, og har søkt som å få sjå denne i magasinet, utan at det går an å oppdrive øksa eller informasjon om denne øksa uheldigvis. Mogleg ho eigentleg meinte vestlandsøksa B8991 t) som er funne i Terum, Aurland i Sogn og Fjordane?

6.2 Funn frå Sverige

I artikkelen *Runfynd 1987* av Thorgunn Snædal, Marie Stoklund og Marit Åhlén (1988) vert fire toresteinar med runeinskriftar nemnt. Sidan desse er funne av vanlige folk og ikkje arkeologer, veit me ingenting om dei har loge i hustuft, grav eller liknande. Her fungerer runeinskriftane som kontekst, som syner at nokon i jernalderen eller tidlig mellomalder har forholdt seg aktivt til desse gjenstandane.

Den eine var ei skiftepil frå Jämtland i Sverige som hadde på den eine sida runeristningar og ei rissing av ein fisk. Artikkelens forfattere greide ikkje tyde runene, men daterer runerekka til starten av vikingtida rett etter overgangen frå eldre runerekke til den yngre runerekke. På

grunn av fiskeristinga og døme på runerissing for god fiskelykke, så undrar dei seg over om skiferpila har vert ei amulet for fiskelykke.

Den andre skiferspydspissen med runer er frå Älgsjö i Lappland i Sverige. Runerissningane var noko slitt som blir uttrykt i artikkelen som teiken på å ha vert i bruk ei stund errer rissinga var påført, før den hamna i jorda. Usikkert korleis den har blitt brukt. Kva runeinskriften tyder er usikkert, men runene skal vera av urnordisk type som betyr at dei kan ha vore rissa alt i frå rundtom kristi fødsel og fram til 600 e.Kr. Forfatterene av artikkelen meinte at runeinnskrifta sannsynligvis var frå ein gong i perioden frå om lag 400 e.Kr til 600 e.Kr. Forfattarane meiner det er mest sannsynlig at runene er rissa av norrøn person og ikkje ein samisk person. Det er også 2 økser av bergart med runeristingar i Sverige. Det er ingen informasjon om funnomstendingheitene til desse do øksene.

Den ein med det svenske museumsnummeret SHM 10683 er ei skaftholøks av mørk grønstein. Runene var vanskelige å datere, men høyrer sannsynlegvis til enten vikingtid eller mellomalder. Inskrifta var «torh» og kan kanskje vera ein skrivemåten for Þór Thor på 1300-talet i følge fortattarane. I ein artikkel skal ein som heitar Bror Schnittger(1921: 139) referert i Snædal (1988: 247), anta at denne runeinskriften kan vera starten på omgrepet torshammer. Om dette stemmer med verklegheta kjem me kanskje aldri veta.

Den andre øksa har museumsnummeret SHM 15944 og har heller ikkje noko informasjon om funnomstendingheita si. Inskrifta «kaus» er moglegens personsnamntet Gautr i genetiv og Snædal et al (Snædal et al., 1988: 247-248) undrar seg om dette kunne ha vore øksas eigar. Det får me sannsynlegvis aldri svar på, men ein kan undre seg.

6.3 Funn frå Danmark

Samdal nemner eit meget intressant gravfunn frå Bræde, Lydinge på Fyn i Danmark. Dette var ei kvinnegrav frå eldre romersk jernalder. Den gravlagde vart funne i ei trekiste 2,5 meter long med 0,5 meter brei steinpakkning rundt. Omrinsa denne trekista låg fleire små rullesteinar, nokre flate uregelmessige steinar, to fossiliserte sjøpiggsvin, nakkefragmedt av steinøkrs frå yngre steinalder og ei økseforma skiferstein. Inne i trekista vart det funne perler, spenner, eit treskrin som inneholdt eit til sjøpiggsvin, ein flintdolk i lag med andre gjenstander som er meir typiske for jernalderen som eit spinnehjul, beltespenner og ein kniv i bronse (Samdal, 2000: 76-77). I dette gravfunner finn me fleire gjenstander som tradisjonelt i folkloren, nytta som toresteinar.

Det finnes og døme på funn i huststrukturar i Danmark. I eit stolpehol i eit langhus frå rett før kr.f. på garden Torstrop Nørreby på Sjælland, er det funne ein flintøks, tolka som amulet som skulle verna mot lynnedslag (Rønne 1986:12 referert i ;Ågotnes, 1995: 5). Eit anna funni hustruktur er ei flinøks funne i grøfta ved eit langhus frå midten av 1000-talet i Roskilde. Den vart tolka som ein torestein som verneamulet (Andersen et.al. 1986: 40 referert iÅgotnes, 1995: 8)

6.4 Funn frå Estland

I Kristiina Johanson sin folkloriske artikkel *The changing meaning of «Thunderbolts»* nemner ho nokre øksar av bergart funne i Estland. To steinøkser er funne i ein bustadkontekst frå yngre jernalder i Pada nord i Estland. To andre steinøkser skal ha bli funne i kvar sin steinrøys i øya Saaremaa. Den eine grava er frå romersk jernalder og den andre frå vikingtid. I grav D i Saha og i grav B i Jäbara som begge var frå romersk jernalder vart det funne kvar si steinøks. Johanson opnar for at desse kanskje har vert nytta som *toresteinar* med kopling til forfedrekult, men kan ikkje stadfeste dette (2009: 150-153).

6.5 Funn frå Island

Island er i ei spesiell posisjon på grunn av ingen tidlegare steinalderbusetting. Derfor er det intressant er at det finns 9 kjente islandske førkristne gravar som inneholdt steinar av ein så spesiell utsjånad at dei har blitt tolka som amulettar, og vert presentert i den religionsvitskaplege masteroppgåva *Helse, sykdom og helbredelse i det norrøne førkristne samfunn i et religionsvitenskapelig perspektiv* av Hanne T. B. Lauvik. Ho nyttar omgrepet *livssteinar* om desse amulettane, fordi i frå norrøn litteratur er det døme på amulettar av stein kalla nettopp blir kalla *livssteinar*. Lauvik brukar som kjelde artikkelen *Aspects of life in Iceland in the heathen period* av Jón Steffensens (1966-69) som nemnar ni gravane med *livssteinar*. Tre av desse gravane var mannsgravar og seks kvinnegraver (Lauvik, 2011: 71-73).

- Ein mannsgravs ved Karlsnes innehold ein liten gjennomsiktig kvadratisk stein, Ser ut til å ha loge oppi ein liten pung.
- Ved Austarihóll i ein mannsgrav ble det funnet ein rundet zeolitt med hol. Den skal ha loge i lag med seks eldslagingsteinar.

- Den siste mannsgraven er grav nr. 4 frå Sílastað som inneholdt ein halvtransparent stein som ser ut til å ha loge i ein pung lik som mannsgrava ved Karlsnes.
- Ei kvinnegrav nr 1. I ved Ketilsstaðir inneholdt en lys blå og halvt gjennomsiktig stalaktitt, som hadde form som menneskehånd. Den var plassert ved bekkenet til den gravlagde.
- I graven ved Hafurbjarnarstaðir var det to uvanlege steinar: Ein eggforma, mørk grå på farge, den andre hvit med mørke flekker, formet som en tresko. Steinene ble funnet sammen med en kam, også i denne graven på høyde med bekkenet.
- I Ytra-Garðshorn, grav nr 3, var en rund, liten stein plassert i fotenden av graven sammen med andre objekter
- En annen grav fra Ytra-Garðshorn, nr 9, inneholdt 58 kvartsstykker. De fleste bitene var små, men det var også noen større. Det var og funne, funnet en pinsett og fragment av bivoks. Bivoks har lenge vært en viktig og vanlig ingrediens i salver av ulike slag, herunder også medisinske salver. I de islandske sagaene omtales krukker med salver, brukt til helbredelse og leging.
- Det er enda en grav fra Ytra-Garðshorn, nr 10, som sannsynligvis også er en kvinnegrav. I denne er det funnet et enkelt stykke kvarts av den typen som ble funnet i grav nr ni fra samme sted.
- Grav nr 1 fra Selfoss viste seg også å være et svært interessant funn. Her ble det funnet en liten haug av blåaktig leirelignende masse, som inneholdt noen små mørke steiner. Dette ble funnet mellom det høyre hoftebeinet og den laveste delen av ryggsøylen til en kvinne. Høyere oppe, omtrent midt på ryggen, fantes det en annen haug som også inneholdt jernfragmenter, en liten semitransparent stein med hull i, og et lite sneglehus. I tillegg var det to underlige steiner der – en grå og ovalformet med hull i, en ”infilling” formet som en sylinder eller ring.

Lauvik (2011:71-73) koplear desse livssteinane til vikintida si medisin. Eit argument for dette er at grav nummer 9 ved Ytra-Garðshorn som inneholdt 58 kvartsstykker også inneholdt bivoks og pinsett som skal ha vert brukt i dåtidas medisin. Mogleg det var overnaturlige legande kreftar i desse steinane?

Uheldigvis er det sannsynleg at ein del av slike moglege steinamulettar i Islandske gravar også er underdokumentert(Lauvik, 2011: 73). Likevel er det intressant å sjå desse steinane med spesiell utsjånad av enten lyse, runde steinar, gjennomsiktige, krystall- forma steinar i det

Islandske førkristne gravmaterialet. Liknande steinar er tilstades i Noreg i liknande kontekstar (Gellein, 1998: 12-13; Samdal, 2000: 52-57, 81-84), og har ofte vore tolka på same måte som gjenstander av stein laga i steinalder og bronsealder funne i kontekstar frå jernalder. Kanskje er det like førestelningane i jernalderen knytta til slike spesielle steina og gjenstander av stein laga i steinalder eller bronsealderelder? Kan det at slike spesielle steinar er tilstades i desse norrøne gravane på Island som ikkje har hatt ein steinalder, syne kulturelle trekk frå den norrøne kulturen som vart tatt med frå Skandinavia?

6.6 Europeiske dømer

Me kan sjå deponering av toresteinar i Europeiske kontekstar samtidige med jernalderen i Noreg. Her er nokre dømer for å demonstrere dette.

I Storbritannia var det funne ein koneforma kjerne av flint i lag med ein kvit rullestein av kvarts i Angel-Saxisk grav i urne 26 i Sacton i Yorks. Den har blitt tolka som mogleg amulett i form av *torestein* (Meaney, 1981: 210).

Lezeville i Frankrike i grav 166 var der funne ein neolittisk pilspiss av flint funne i lag med blant anna eib gallisk mynt, og i grav 175 var eggen av ein neolittisk øks i lag med blant anna tre romerske og ein gallisk mynt (Meaney, 1981: 226, 228).

I Peter Carelli sin artikkel *Thunder and Lightning, Magical Miracles* kjem det fram at der er i England er det funne minst 40 neolittiske økser er funne i romerske kontekstar, og i Frankrike er det funne minst 24 steinøkser i romersk/keltiske templer (1997:398-399)

7. Diskusjon

Når me ser få døma av toresteina og potensielle toresteinar ovanfor i både forskingshistoria, folkloriske materiale og i den empiriske gjennomgange, ser me eit lang tidspen på om lag 1,5 tusen år av kontekstane dei er deponert i. Korleis denne sekundære bruken av gjenstander av stein frå steinalder og bronsealder starta, veit me ikkje. Kanskje årsaka til at både runde steinar og bergkrystallar i tillegg til eldre gjenstandar av stein frå steinalder og bronsealder blir rekna som *toresteinar* i folkloriske kjelder, er at alle desse typane gjenstandar er vanlege å finne ved buplassfunn frå steinalderen? I så fall kan dette ha ført til at dei same fekk dei same assosiasjonane kopla til seg, og at dette over tid har utvikla seg til folketru? Kan denne konfrontasjonen med fortida, vera ei type kollektiv hukommelse av fortida?

Fleire arkeologer har påpeika korleis den kollektive hukommelsen forandrer seg rundt gjenstander og monoment med eit long liv og kanskje eit etterliv. Toresteinar er eit godt dømes på noko menneskeskapt som har eksistert så lenge at den har mista primærfunksjonen sin, men eksisterer i eit etterliv med nye ulike forklaringar og assosiasjonar knyta til seg. Det er eit eige fenomen der gjenstander, monumentar og liknande som eksisterar i long tid, får endra oppfatningar knytta til seg etterkvar som tida går (Omland, 2010: 1-3).

Den britiske arkeologen Richard Bradley (2002) er ein av dei som har sett på etterlivet til ulike arkeologiske monument, strukturar og gjenstandar i boka «The past in prehistoric societies» der gjenbruk som kan vare i fleire hundre eller tusen år etter dei opprinneleg vart konstruert. Ved gjenbruken forholdt folk seg aktivt til fortida og dermed ver hukommelsen rundt det gjenbrukt ein del av kulturen. Hukommelsen vert opprettheldt gjennom bruk av rituale, materiell kultur og visse typar åtferd godtatt i samfunnet sine normar. Dette kallast kollektiv hukommelse, og er noko alle i ein kultur må forholde seg til. I våres moderne samfunnet tar me vare på den kollektive hukommelsen gjennom til dømes bøker og offentlege bygningar.

I forhistorisk tid var monumentar, strukturar og materiell kultur del av den kollektive hukommelsen. Noko av dette vart kanskje laga for at framtida skulle minnast fortida. Denne kollektive hukommelsen kan me sjå gjennom materiell kultur som gjenbrukt i lengre tid (Bradley, 2002: 5-16).

I eit døme frå Linerbåndkeramikk-kulturen som hadde ein fleire hundre år lang kontinuitet med bruken av langhusa sine, som vart nytta som historiske dokument som rituelt vart brent ned og satt opp igjen på same stad. Her vart det på ein måte ein slags kobling mellom levande og døde. Etter om lag 4000 f.Kr tok denne kontinuiteten med buaktivitet slutt, men etter kvart vart desse husa gjenbrukt som gravar altså hus for dei daude. Eit døme slik bruk finnes ved Balloy i NordFrankrike. Her som andre slike stader, gjekk det ikkje ann å finne teikn på overlapping mellom perioden med husbyggjing og perioden med gravleggjing i desse husa. Dei vart eit minne i landskapet (Bradley, 2002: 19-30).

Eit anna døme er menhirar inne i passasjegraver er eit anna døme på eit etterliv ved gjenbruk. Fleire av desse menhirane ber preg av medvitne påførte skadar. Bradley har kaldt dette for «Remembering by forgetting» (Bradley, 2002: 36-48). Kanskje nokre av *toresteinane* og har blitt bevist skada?

Når me ser tydelig i empirien at fleire menneskjer i jernalderen i Skandinavia har aktivt forholdt seg til *toresteinar*, må dette vera ei slags kollektiv hukommelse. Spesielt når me finn fenomenet med bevist deponerte *toresteinar* i eit så stort spenn av tid. Om menneskje i jernalderen var medvitne at *toresteinar* eigentleg var gamal reiskap brukt av forfedre, veit me ikkje. Likevel er desse eventuelle førestellingane kopla til *toresteinar*, ein del av ein kollektiv hukommelse sjølv om desse førestellingane ikkje «historisk korrekte». Det at folk i jernalderen «huska feil» med å sjå på eldre steingjenstander frå steinalder og bronsealder som amulettar er ikkje eit viktig tema. Det som er viktig er dei kulturelle trekka som denne kollektive hukommelsen syner, som kan fortelje oss noko om kulturen til menneskja i jernalderen.

Bradley nemner og eldre gjenstandar som er funne i mykje yngre kontekstar. Han foreslår at desse eldre gjenstandane har vort i sirkulasjon fram til dei vart deponert i den mykje yngre konteksten sin. To av dømene hans på gjenbruk av gjenstander er å finne i Sør-England. Ved den eine staden vart det funne to økser frå mesolittikum i jernalderkeramikk, og ved den andre staden hadde ein neolittisk øks blitt plassert i fundamentet i eit forsvarsanlegg frå bronsealderen (Bradley, 2002: 49-58). Desse har kanskje blitt nytta som *toresteinar*, eller som anna type amulett.

Bradley syner at menneskjer tek ofte omsyn til eldre monumentar, og i form av ein kollektiv hukommelse. Men denne kollektive hukommelsen forandrar seg gradvis over lengre tid, når nye generasjonar kjem til med nye gradvise forandringar i tolkingane (Bradley, 2002: 1-157).

Derfor må me vera skeptiske til at førestellingane koplå til toresteinar i jernalderen, kan vera heilt lik førestellingane på 16- 17- 18-hundretalet.

I følgje Bradley har årsakane til gjenbruk har med tolkinga, konfronteringa og legetimeringa av tidlege tidars materiell kultur. Dette skjer lettast når gjenbruken gagnar samfunnet, men kanskje mest dei som styrer samfunnet. Eit døme på dette er Tora på Irland som var i bruk frå neolitikum til mellomalder. Ut frå skriftlege kjelder frå mellomalderen kan me lesa at folk vart konfrontert med fornminnet som vart legitimert politisk gjennom passande fortellingar. Altså ei fornying av fortida (Bradley, 2002: 122, 124, 141-146, 152).

Det at gjenbruken skal gagnar menneskja på eit vis kan vera eit godt poeng. Det er tvilsomt at menneskja i jernalderen hadde brydd toresteinane, om dei ikkje hadde ei førestelling om at dei gav ei type nytte for seg på eit eller anna vis.

Døme på gjenbruk av monumentar etter eit long opphald i bruk syner Marianne Skandfer er å finne i Nord-Skandinavia. Det at det har vort eit longdt opphald av bruk, for så at ei sekundær bruk kjem i gang, meiner Skandfer kan syne at det har eksister eit sosial minne rundt strukturar som ikkje er i bruk. Husstrukturane som er døme på gjenbruk blir kalt «Gressbakken»-hus. Dei var ute av bruk i om lag 1500 til 2000 år. I denne opphaldstida meiner ho at samfunnet må ha bygd seg opp ei hukommelse rundt desse husstrukturane som etterlevingar av fortida. Monumenta etter dei eldre husa vart strategisk brukt til å produsera og verna om den kollektive hukommelsen rundt identitet, i samband med konkurrerande identitetar og kollektive hukommelsar som skjer rundt 300 f.Kr (Skandfer, 2012: 167).

I Skandinavia er det også dokumentert gjenbruk av arkeologiske monument som gravhauger. Med gjenbruk av desse gravhaugane vort menneskja konfrontert forfedrane eller forgjengarane på, og ved den sosiale hukommelsen koplå til denne gjenbruke får ein oppretthalde rettighetane til eigendomar (Thäte, 2007: 31-37, 186-188).

Gjenbruken av toresteinar må ha hatt høg symbolsk verdi, sidan den har blitt dokumentert frå bronsealder til jernalder. Men sjølv om denne gjenbruken er dokumentert i ei lang tidsperiode så kan den kollektive tydinga forandra seg gjennom tida (Thäte, 2007: 68-73, 78-86).

Her i oppgåva har me nytta folklorisk materiale som analogiar for å kunne sette oss inn i jernalderens gjenbruk av toresteinar. Ei anna som har nytta folklore for å setja seg inn i den kollektive hukommelsen knytta til gjenbruk av materiell er Hanne Louise Aannestad som ser på gruen av bygdeboger ved hjelp av segn og folketro knytta til dei. Desse segna og

folketrua er ein del av den kollektive hukommelsen som forandrar seg etter kvart som åra går. Denne hukommelsen kan vera viktig sjølv om den forandrar seg. «*Fornminnets betydning er dermed ikke begrenset til den tiden da de oppsto, men deres kulturverdi ligger i den betydning både vi og tidlegare generasjoner har tillagt dem.*»(Aannestad, 2003) .

Den tydinga som får ein sentral plassering i folks bevissthet og var meiningsbærande objekt i landskapet, er viktige sjølv om dei ikkje er historisk rektige. Denne tydinga metta behovet for forklaring når menneskja vart konfrontert med fornminnet meinar (Aannestad, 2003: 31, 41). Desse meiningane kan overførast på eldre gjenstander av stein primært laga i steinalder eller bronsealder, som har blitt nytta som torestein i jernalderen.

Ein trenger ikkje berre å sjå på gjenbrukte fornminner eller gjenstander for å sjå på kollektiv hukommelse i det arkeologiske materialet. Lotte Hedeager tar for seg blant anna ormeornamentikk i boka *Iron Age Myth and Materiality* som har vert i bruk overt eit stort tidspenn på nesten 1000 år i ulike stilartar. For å tolke denne ormeornamentikken brukar ho fleire skriftlege kjelder frå mellomalderen som er nedteikna såpass lenge etter hendingane dei omtalar skjedde, at dei ikkje vil fungere som historiske kjelder. Hedeager brukar dei heller som antropologiske kjelder og ser på kulturtrekk som handlingane i desse skriftane syner, framfor å bruke dei som truverdige historiske kjelde. Dette grunnjev ho med utgangspunkt i «Den franske historieskolen Annales», som omtalar tre ulike kollektive hukommelsar. Ei av desse er kortiktig historie som tar for seg enkelthendingar, enkeltpersonar og liknade. Det midterste nivået middelssiktig historie tar for seg konjunkturer av sosiale og økonomiske demografiske sykluser, verdssyn og ideologiar. Medan det 3 nivået som var aktuelt for Hedeager og sannsynlegvis for bruken av toresteinar, slutt langsiktig historie som er historie om sivilisasjonar, folk, teknologiar, og ikkje minst ideologiar. Sistnemnte er utslag av kulturelle trekk og ideologiar i samfunnet some er nokså stabile. Det franske omgrepet som vert nytta kvar gong ideologiar vert nemnt er «mentalités». Ved å bruke historiske kjelder som kjelde for «mentalité» som kunne hjelpe med å tyde ormeornamentikken (Hedeager, 2011: 1-2). Kanskje er det ei «ideologien» eller «mentalités» bak den sekundære deponeringa og bruken av *toresteinar*, og derfor kan me rettferdigjer at be bruker skriftlege kjeldar frå mellomalderen som omhandlar vikingtida og folkloriske kjelder til å oppdage og synnlegjere desse kulturelle kollektive hukommelsane rundt ulike kulturelle trekk. Derfor kan folketrua i historisk tid kopla til *toresteinar* vert relevant informasjon, som hjelpe oss i å tolka *toresteinar* i jernalderen.

Folketrua med magi i mellomalder kan ha opphav i førhistorisk og førkristen tid. Ved kristninga vart den offesielle heidenske religionen byttat ut mot kristendom. Folketrua derimed magien eksisterte mykje lengre i den private. Kyrkja var intolerant mot dei gamle heidenske gudane, medan folketru vart tolerert (Carelli, 1996:161). Om desse private kulturelle trekka brukte Carelli omgrepet mellomalderens mentalitet. Noko som kan vera ei passane omgrep på *toresteinar* etter kristninga?

Kristiina Johanson påpeiker den synkretiske naturen av *toresteinar*. Synkretisme er eit religionsvitskapleg omgrep som vert brukt om religiøse kulturelle trek som til dømes ritualer og folketru, som ved kulturelle forandringar eksisterer i ny “innpakning” som passer den nye kulturelle forandringa i samfunnet. Synkretisisk folketru kan til dømes vera religiøse riter frå førkristine religionar, som overlevder kristninga i ei kristen innpakning av ritualaet. Johanson ser på bruken av *toresteinar* i kristen tid i mellomalderkontekstar og i folkloriske kjelder som ein rest av ein førkristen tradisjon som har blitt synkretisert til å passe med kristendommen etter kristninga (Johanson, 2009: 158-165). Gjennom synkretisering overlever kulturell trekka i den kollektive hukommelsen eller mentaliteten kan vare i fleire generasjonar. Altså *Mentaliteten* eller *ideologien* i kulturen er tilstade gjennom fleire generasjonar og tidsperiodar, sjølv om den gradvis forandrar seg. Derfor kan kunnskap om folketrua om *toresteinar* i historisk tid, vera nyttig når me ser på *toresteinar* i den forhistoriske jernalderen.

Både folkloren og i nokre av hustuftfunna finn meg bortgjøymde *toresteinar*. Kanskje det å deponere og gjøyme vekk var ei viktig del i bruken og deponeringa av desse gjenstandane. Det som er intressane er at folk i gjenalderen gjøymde vekk andre gjenstander og i hus og utmar. Lotte Hedeager snakkar i samband med dette om eit kognetivt landskap med depoter av gull, sølv og andre gjenstar og at dette var ei viktig del av landskapet (2011: 164-173). Kanskje *toresteinane* har våre viktig i den kogniske oppfatninga av bygningane? Sjølv om *toresteinane* var gjøymd vekk i eit jordgolv, eldstad eller vegg så betyr det ikkje at gjenstanden vart gløymt av.

Fleire har lagt merke til eit samband mellom menneskelaga *toresteinar* og dei naturlaga som kvite runde steinar. Magne Samdal skreiv om desse kvite runde steinane i si hovudfagsoppgåve dei same stadane eller i nærleiken av der han omtalar dei menneskeskapte *toresteinane*. Han antyder at desse kvite runde steinane har ei stabil utbreiing i både folkevandringstid og vikingtid (Samdal, 2000: 50-57).

I den religionsvitenskaplege masteroppgåva *Helse, sykdom og helbredelse i det norrøne førkristne samfunn i et religionsvitenskapelig perspektiv* skriv Hanne T. B. Lauvik om fleire kjelder knytta til folkemedisin i vikingtida. Ho skriv om fleire norrøne skriftlege kjelder nerskrevet under mellomalderen, som snakkar om amulettar kalla livsteinar, og nokre lovtekstar frå mellomalderen som fremjer forbod mot tru på seinar. I samband med desse skriftlege kjeldene som kunne peike på forhold i vikingtida nemnte ho islandske førkristne gravar som inneheld kvite runde steinar og nokre andre spesielle steinar. Desse kvite steinane tolkar ho som mogleire livsteinar brukt i folkemedisinen. Ho nemner like etterpå eit avisintervju av Olle Hemdorff som nemner fenomenet med eldre steingjenstander funne i jernaldergravar i Rogaland (Lauvik, 2011). I empirien finn me mange toresteinar som har selskap av andre toresteiar, og spesielle steinar som kvite runde steinar. Viss desse gjenstandane er kopla til folkemedisin, så kan kanskje det at fleire er samla på same stad, tyde på at eigaren av desse har hatt ei medisins rolle i samfunnet, og derfor eigt toresteinar.

Viss toresteinar har hatt ei rolle i folkemedisin så er det intressant at flint, kvarts og kvartsitt inneheld grunnstoffet silisium (og kalla kisel), som menneskroppen trenger små mengdrer for å ha sunt skjelettet og hud (Pedersen, 2017; Jørgensen, 2017). Mogleg pulveravskrapning til medisinsk bruk, det leggje flint og kvartsteiner i drikketrau til kyr og så vidare kan hatt ein ernæringsfysiologisk funksjon og ikkje berre kulturet betinga vernemagi? I så fall er dette ei problemstilling meir passande for naturvitskapen. I folkloriske kjelder ver det nemnt avskraning av pulver av toresteinane, som vart brukt i folkemedisin. Ved observasjon av gjenstandane i magasinane, hadde mange ulike type skadar og slitasjar. Det kan tyde på bruk i folkemedisin i jernalderen. Likevel så var det så mange forskjellige type skadar og slitasjar eg observerte, og med tanke på alle type ulike faktorar som gjer skadar og slitasjar, kan eg ikkje konkludere med at slitasjen på toresteinane frå jernalderen vart brukt i folkemedisin. Men på grunn av at slitasjen på i empirien hadde så varierende form, og det er uvist korleis slitasje etter medisinsk avskrapning ser ut, så kan eg ikkje stadfeste denne medisinske bruken i jernalderen.

Kanskje det at det finnes runeinskrifter på ulike steingjenstander frå steinalder og bronsealder kan også peike på bruk i folkemedisin. I Egilsaga ser me eit døme på at han gjer ei jente frisk med å rissa nokre runer (Heggstad og Heggstad, 2001: 168-170).

Ved gjennomgangen av empirien, så fekk eg observere fleire godt bevarte gjenstander med lite slitasje. Viss ein ser dette saman med førestellingar dokumentert om folketrua i historisk

tid, kan det tyde på ulike typar *toresteinar* i jernalderen kanskje har hatt ulike funksjonar og bruk. Blinkenberg(1909: 8-9) synt til dømes at forskjellige typar *toresteinar* i form av oldsaker av stein, forsteina kråkeboller, belemnitter og runde steinar, kunne ha forskjellige vernefunksjonar nokre stadar i Danmark. Kanskje nokre *toresteinar* faktisk har vert kopla opp mot førestellingar rundt torevêr og brukt som verneamulet mot lyn og brann, medan andre har vert *livsteinar* med ei medisinsk funksjon?

Det er umogleg å finne ut eksakt kva førestellingar som har vert knytta til *toresteinane* i jernalderen. Men når me har funne så mange som 93 potensielle og 46 av desse høgst sannsynlege, sett i saman med førestelingar frå folketrua dokumentert i historisk tid som potensiell synkretisk mentalitet i den kollektive hukommelsen både i Noreg og i Nord-Europa, så vil eg seg *toresteinar* i jernalderkontekstar er eit såpass utbreidd fenomen, at det fortener merksemd.

Me har funne at det er ei utbeining av *toresteina* både i tid og rom i jernalderen. Korleis denne utbreiinga fordelte seg var vanskelig å tolke. Ved undersøkinga av empirien, framstod det som eit møster av større utbeining i Rogaland i rom, i gravar som kontekst, oftast i samband med kvinnelige gjenstander og i yngre romersk jernalder og folkevandringstid i tid. Men det er vanskelig å stadfeste dette som eit mønster når Rogaland er det beste jordbruksfylke på vestlandet, gravar har blitt oftare arkeologisk utgravd med fokus på gjenstandsfunn medan husstrukturar ofte berre blir flateavdekka med mindre fokus på gjenstandsfunn. Viss ein ser på funn av kvinnelige gjenstande i kontekstane, så er det til dømes vanskelig å finne husstrukturar med mannlige gjenstander, og det finnes gravfunn med både *toresteinar* og mannlige funn som skjoldbuler og sverd. At det er ei stor utbreiinga i perioden yngre romersk jernalder og folkevandringstid, kan og forklarast med ei generelt stor dokumentert busetting på vestlandet i denne perioden samanlikna med andre periodar i jernalderen (Solberg, 2010: 147-154, 160). Dermed kan *toresteinane* likevel vera ein type amulett fordelt jevnt over i tid og rom i jernalderen, og har hatt fleire bruksområdet og ikkje reservert til nokre få.

8. Konklusjon

Menneskja i jernalderen har forholdt seg aktivt til *toresteinar* gjennom si folketru. Om denne folketrua var kopla til dei same førestellingane som me kan sjå i dei folkloriske kjeldene kopla til torevêr, kan me ikkje med sikkerhet stadfeste. Likevel kan me ikkje totalt avskrive moglegheita for at førestellingar kopla til toresteinar i jernalderen og folkloren i historisk tid hadde likskapar. Mange av tolkningane gjort ved retrogressiv metode har produsert auka kunnskap om jernalder ved hjelp av analogiar frå førindustriell jordbrukssamfunn. Det å dra analogiar frå kulturelle mentalitetar førestellinga som toresteinar i historiske førindustrielle jordbrukssamfunn, på tolkinga av bruken av toresteinar i jernalderen i Vest-Noreg kan vera nyttig, men kan aldri nyttast som sikker fakta om jernalderen.

Deponeringa av *toresteinar* i dei folkloristiske kjeldene, liknar deponeringa av eldre steingjenstandar i jernalderkontekstar. Det er derfor freistane å konkludere at fenomenet med toresteinar i form av eldre steingjenstander i yngre jernalderkontekstar må ha vert kopla til religiøse førestellingar kopla til torevêr. Me kan slå fast at fleire mennekje i eit stort tidsspenn forholdt seg aktivt til desse toresteinane, men det er ingen klåre teikn frå kjeldene me har frå jernalderen at toresteinar var kopla til førestellingar rundt torevêr. Men me kan heller ikkje utelukke at desse førestellingane har eksistert i jernalderen.

Toresteinane i empirien har vist seg å ha ei nokså gjevn utbreiing i tid og rom i jernalderen, og hatt stor variasjon i type gjenstander nytta som *toresteinar*. Dette tyder på at dei har ein synkretisk kulturel natur. Det at me ser ei så stor utbreiing av i tid og rom, syner kor viktig det er at eldre gjenstander av stein frå jernalder og bronsealder, bergkrystall og kvite runde steinar vert lagt merkje til og dokumenter ved arkeologiske utgravningar. Nokre gongar kan ein avskrive desse gjenstandane som tilfeldige buplassfunn frå tidlegare tider, men viss dei liggjer i gode kontekstar frå jernalder eller mellomalder må dette dokumenterast slik at me kan oppnå meir kunnskap rundt fenomenet med *toresteinar*.

Det er variasjonen i bruken av og i førestellingane om *toresteinar* i folkloren som kan koplast til kollektiv hukommelse eller mentaliteten i kulturen, som kan nyttast når ein drar analogiar for å tolke *toresteinar* i jernaldenen som har likskap med dei yngre kontekstane frå historisk tid. Me ser gjennom empirien og skriftlege kjelder liknande variasjonar på type gjenstander nytta som *toresteinar* og kontekstar både i jernalderen og i yngre kontekstar frå historisk førindustriell tid. Dermed er det sannsynlig at førestellingane i jernalderen, har likna

førestellingane dokumenter i folketrua frå historisk tid. Kanskje det var fleire typar nytt av *toresteinar* nytta til ulike oppgåvar som brannførebygging, bevaring av mat og i folkemedisin for folk og fe, lik det dokumentert i historisk tid?

Det er moglegheit for at omgrepet *livstein* om desse eldre gjenstandane av stein laga i steinalder eller bronsealder vil vise seg å vera like passande for denne gjenstandsgruppa eller delar av gjenstandsgruppa? Med tanke på dei store variasjonane i dette materialet i form, kontekst og den store utbreiinga i tid og rom, så vil uansett framtidige diskusjonar vera mest fruktbart med tverrfagleg med innspel frå fagretningar som norrøne filologi, religionsvitenskap og liknande. Det er behov for meir utforskning av blant anna etymologien rundt omgrepa brukt om *toresteinar*, bruken av steinpilar og steinamulettar i norrøn litteratur og dei religiøse trekka ved bruken av *toresteinane*.

Til slutt håpar eg at resultatet av denne studien har auka kunnskapen og interassa for dette fenomenet, og aukar skjanssen for at *toresteinar* vert oppdaga og tilfredsstellande dokumentert ved framtidige arkeologiske utgravingar.

9. Litteraturliste

- Aannestad, Hanne Lovise (2003) "Her haver det i Fortiden været et mærkelig Sted"- om bygdeborger og folketro. *Primitive tider*, 6. årgang, s. 16.
- Almqvist, Bo (1974) Torvigg. I Granlund, John (red.) *Kulturhistoriskt lexikon för nordisk medeltid : från vikingatid till reformationstid : Vol. 18 : Sätesgårdsnamn-Trygor*. Malmö, Allhem.
- Bakka, Egil (1972) Forntida i Stord. I Høyland, Ola (red.) *Stord Bygdebok*. Bergen.
- Blinkenberg, Chr (1909) Tordenvåbenet i kultus og folketro: en komparativ-archæologisk undersøgelse. I Samfund, Filologisk Historiske (red.) *Studier fra Sprog- og Oldtidsforskning*. København, Museum Tusulanums Forlag.
- Blinkenberg, Christopher (1911) *The Thunderweapon in Religion and Folklore: A Study in Comparative Archaeology*.
- Bradley, Richard (2002) *The past in prehistoric societies*, London, Routledge.
- Bø, Olav (2009) bustein Tilgjengelig frå: *STORE NORSKE LEKSIKON* <https://snl.no/bustein>. henta 30/11-2017.
- Carelli, Peter (1996) Blixtar och dunder, magiska under: om åskstenstraditionen och förekomsten av steinalderfynd i medeltida kulturlager. *Fornvännen : tidskrift för svensk antikvarisk forskning*, 91:3.
- Carelli, Peter (1997) Thunder an Lightning, Magical Miracles. I Andersson, Hans, Carelli, Peter og Ersgård, Lars (red.) *Visions of the past: trends and traditions in Swedish medieval archaeology*. Lund, [Institute of Archaeology, University of Lund]. s. 808 s. : ill.
- Daniel, Glyn (1981) *A short history of archaeology*, London, Thames and Hudson.
- Dommasnes, Liv Helga (1987) *Sognefjord vikingsenter: formidling om forhistorie*, Bergen, Universitetet i Bergen, Historisk museum.
- Eggen, Erik (1962) *Soga om Orvar-Odd*, Oslo, Samlaget.
- Eliade, Mircea (1958) *Patterns in comparative religion*, Lincoln, University of Nebraska Press.
- Engelhardt, Conrad (1875) *Klassisk Industri og Kulturs Betydning for Norden i Oldtiden*, København, Den Gyldendalske boghandel.
- Gellein, Kristin (1998) Kristningsprosessen - belyst gjennom den hedenske gravskikken i Hordaland. *Onsdagskvelder i Bryggen museum*, XIII (Samfunn i endring

Fra vikingtid til reformasjon).

Gjerpe, Lars Erik (2005) *Gravfeltet på Gulli: E-18 prosjektet Vestfold : bind 1*, Oslo, Kulturhistorisk museum, Fornminneseksjonen.

Gjerpe, Lars Erik (2014) Kontinuitet i jernalderens bosetning ; et utdatert postulat arvet fra 1814-generasjonen? *Viking*, 77, s. 55-78.

Goodrum, Matthew (2008) Questioning Thunderstones and Arrowheads: The Problem of Recognizing and Interpreting Stone Artifacts in the Seventeenth Century. *Early Science and Medicine*, 13 (5), s. 482-508.

Grønbeck, Ingvild Aarstad (2016) En gave fra gudene? *Frå haug ok heiðni* 4.

Grønmo, Sigmund (2004) *Samfunnsvitenskapelige metoder*, Bergen, Fagbokforl.

Hagen, Anders (1953) *Studier i jernalderens gårdssamfunn*, Oslo, Oldsaksamlingen.

Hedeager, Lotte (2011) *Iron age myth and materiality : an archaeology of Scandinavia AD 400-1000*, London, Routledge.

Heggstad, Leiv og Heggstad, Magne (2001) *Egilsoga*. Oslo, Det Norske Samlaget.

Heggstad, Leiv, et al. (2012) *Norrøn ordbok*. Oslo, Det Norske Samlaget.

Holberg, Ludvig og Boye, A. E. (1852) *Den danske Skueplads, eller Ludvig Holbergs samtlige Comoedier : i eet Bind*, Kiøbenhavn, Forlagt af Forlags-Foreningen.

Hovdenak, Marit, et al. (2006) *Nynorskordboka : definisjons- og rettskrivingsordbok*, Universitetet i Oslo Institutt for lingvistiske og nordiske, studier, Samlaget.

Johanson, Kristiina (2009) The Changing Meaning of 'Thunderbolts'. *Folklore: Electronic Journal of Folklore*, (42), s. 129-174.

Jørgensen, Sissel 2017. *Si Silisium, I kroppen*,

<https://www.mn.uio.no/kjemi/tjenester/kunnskap/periodesystemet/vis.php?e=Si&id=80>
9 [Online]. UiO Kjemisk institutt

Det matematisk-naturvitenskapelige fakultet. [Hentet].

Kalseth, Jenny (2010) Steinøks eller torndenkile. *Spor*. Trondheim, NTNU.

Kristoffersen, Siv (1993) Gård og gjenstandsmateriale - sosial sammenheng og økonomisk struktur. I Bakka, Egil og Solberg, Bergljot (red.) *Minneskrift Egil Bakka*. Bergen, Historisk museum, Universitetet i Bergen, s. 304 s. : ill.

Lauvik, Hanne T. B. 2011. *Helse, sykdom og helbredelse i det norrøne førkristne samfunn i et religionsvitenskapelig perspektiv*. Universitetet i Bergen.

Lillehammer, Arvid (1973-75) *Låkabø. Frå haug ok heidni*.

Lilleås, Vegard og Stensholt, Anette Dotseth. 2017. *La denne i huset for å unngå lynnedslag*, <https://www.nrk.no/vestfold/steinalderfunn-i-tonsberg-1.13732219> [Online]. nrk.no. [Hentet 18/11-2017].

Lislerud, Anette

Stene, Kathrine (2007) Lille Bjørke - boplass fra eldre jernalder med spor etter rituelle praksiser. I Ystgaard, Ingrid og Heibreen, Tom (red.) *Arkeologiske undersøkelser 2001-2002: katalog og artikler*. Oslo, Fornminneseksjonen, s. 220 s. : ill. ; 30 cm.

Løddøen, Trond Klungseth (1993) Tor-steinen. *Arkeo*. Bergen, Universitetsmuseet i Bergen.

Meaney, Audrey L. (1981) *Anglo-Saxon amulets and curing stones*, Oxford, B.A.R.

Montelius, Oscar (1900) Solgudens yxa och Tors hammare. *SVENSKA FORNMINNESFÖRENINGENS TIDSKRIFT, TIONDE BANDET*. (4:e häftet).

Myhre, Bjørn (1980) *Gårdsanlegget på Ullandhaug. 1 : Gårdshus i jernalder og tidlig middelalder i Sørvest-Norge = Die eisenzeitliche Siedlung auf dem Ullandhaug. 1 : Die Häuser der eisenzeitlichen und frühmittelalterlichen Höfe in Südwestnorwegen*, Stavanger, Arkeologisk museum i Stavanger.

Myhre, Bjørn (1988) Materielt som åndelig i pakt med tida. *Arkeologiske skrifter, Historisk Museum*, Festskrift til Andres Hagen (No. 4).

Møllerop, Odmund (1990) Gårdsanleggene på Vaule, Mosterøy. *Frå haug ok heiðni* 1990 nr 2, s. S. 67-70.

Omland, Atle (2010) *Stewards and stakeholders of the archaeological record: archaeologists, folklore and burial mounds in Agder, Southern Norway*, Oxford, Archaeopress.

Pedersen, Bjørn

Kofstad, Per K. . 2017. *silisium* [Online]. [Hentet].

Petersen, Jan (1933) *Gamle gårdsanlegg i Rogaland: Fra Forhistorisk Tid og Middelalder*, Oslo, Aschehoug.

Petersen, Jan (1936) *Gamle Gårdsanlegg i Rogaland: Fortsettelse: Utsira, Lyngaland, Håvødl, Birkelandstølen, Hanaland*, Oslo, Aschehoug.

Petersen, Jan (1954) Bosetningen i Rogaland i folkevandringstiden. *Viking (Oslo : 1937- . . : trykt utg.)*. 18(1954), s. 1-28.

Plinius Secundus, Gaius, et al. (1962) *Natural history : in ten volumes : 10 : Libri XXXVI-XXXVII. The Loeb classical library*. Cambridge, Mass, Harvard University Press.

- Pontoppidan, Erik (1752) *Det første Forsøg paa Norges naturlige Historie: forestillende dette Kongeriges Luft, Grund, Fielde*, København, Trykt i de Berlingske Arvingers Bogtrykkerie, ved Ludolph Henrich Lillie.
- Ringstad, Bjørn (1988) Steiner brukt som amulettter i forhistorisk tid -et eksempel frå Kvåle i Sogndal. I Hagen, Anders, et al. (red.) *Festskrift til Anders Hagen*. Bergen, Historisk museum, Universitetet i Bergen, s. 468 s. : ill. ; 24 cm.
- Ross, Hans og Aasen, Ivar (1971) Norsk ordbog: tillæg til "Norsk ordbog" af Ivar Aasen. Oslo, Universitetsforlaget.
- Rygh, O. (1877) *Om den yngre Jernalder i Norge: 1. Afdeling*, Kjøbenhavn.
- Salo, Unto (1990) Agricola's Ukko in the light of archaeology: a chronological and interpretative study of ancient Finnish religion. *Scripta Instituti Donneriani Aboensis*, 13, s. 92-190.
- Samdal, Magne (2000) *Amuletter: gjenstander med amulettkarakter i vestnorske graver i tidsrommet 350-1000 e.Kr*, Universitetet i Bergen, Unpublished.
- Skandfer, Marianne (2012) House Structures and Social Identification in Finnmark: Artic Norway 2400 BC - AD 300. I Damm, C. og Saarikivi, J (red.) *Networks, Interaction and Emerging Identities in Fennoscandia and Beyond. Papers from the Conference held in Tromsø, Norway, October 13-16 2009. _Suomalais-Ugrilainen Seura _I _Finno-Ugrian Society 2012*. Tromsø.
- Slomann, Wencke (1959) *Sætrangfunnet: hjemlig tradisjon og fremmede innslag*, Oslo, Kulturhistorisk museum, Universitetet i Oslo.
- Snorri, Sturluson (2002) Den yngre Edda. *Edda*. 2. utgåve utg. Oslo, Samlaget.
- Snædal, Thorgunn , Stoklund, Marie og Ählén, Marit (1988) Runfynd 1987. *Fornvännen: journal of Swedish antiquarian research*, 83, s. 234-250.
- Solberg, Bergljot (2010) *Jernalderen i Norge : ca. 500 f.Kr.-1030 e.Kr*, Oslo, Cappelen akademisk forl.
- Steinsland, Gro (2005) *Norrøn religion: myter, riter, samfunn*, Oslo, Pax.
- Storaker, Joh Th og Lid, Nils (1923) *Rummet i den norske Folketro*, Oslo, Norsk folkeminnelag.
- Storesund, Eirik H. (2012) *Prunginn Móði: studier i den norrøne tordengudens*, Bergen, Institutt for lingvistiske, litterære og estetiske studier.

- Svestad, Asgeir (1995) *Oldsakenes orden: om tilkomsten av arkeologi*, Oslo, Universitetsforlaget.
- Søvsø, Morten, Søvsø, Mette Højmark og Siggaard, Anna Louise (2016) Om hugorme, dyrekranier og tordensten – bygningsofre og andre skikke med rødder i folketroen. *By, marsk og geest*, 28, s. 57-89.
- Thäte, Eva S. (2007) *Monuments and minds: monument re-use in Scandinavia in the second half of the first millennium AD*, Bonn, Rudolf Habelt.
- Thäte, Eva S. og Hemdorff, Olle H. (2009) Økser, amuletter og overtro: en steinalderøks i jernaldergrav på Avaldsnes, Karmøy. *AmS-varia*, 49 (Tverrfaglige perspektiver), s. S. 43-52.
- Visted, Kristofer og Stigum, Hilmar (1971) *Vår gamle bondekultur*, Oslo, Cappelen.
- Whittaker, John C. (2012) *Flintknapping: Making % Understanding Stone Tools*, Austin, University of Texas Press.
- Ågotnes, Anne (1995) Som truffet av lynet: Tordenstein som vern mot branner og ulykker. Upublisert.

Oversikt over analyserte variablar

Museumnummer	Fylke	Kontekst	Rundesteinar	Datering av kontekst	Kjønn	Andre potensialeforesteinar til stade
B332	Hordaland	Grav	Ikkje til stade	Eldre jernalder	Mannlige gjenstandar	Ingen
B3097	Rogaland	Grav	Til stade	Usikkert	Kvinnelige gjenstandar	Ingen
B3152b	Rogaland	Grav	Ikkje til stade	Usikkert	Mannlige gjenstandar	Til stade
B4284d	Hordaland	Grav	Ikkje til stade	Eldre jernalder	Kvinnelige gjenstandar	Ingen
B4555de	Hordaland	Grav	Ikkje til stade	Yngre jernalder	Nøytralt	Til stade
B4889g	Rogaland	Grav	Ikkje til stade	Eldre jernalder	Kvinnelige gjenstandar	Til stade
B8272g	Sogn og Fjordane	Grav	Til stade	Yngre jernalder	Nøytralt	Til stade
B8991tu	Sogn og Fjordane	Grav	Ikkje til stade	Yngre jernalder	Kvinnelige gjenstandar	Til stade
B9468c	Møre og Romsdal	Grav	Ikkje til stade	Eldre jernalder	Nøytralt	Til stade
B10129	Møre og Romsdal	Grav	Ikkje til stade	Eldre jernalder	Nøytralt	Ingen
B10131	Møre og Romsdal	Hus	Til stade	Eldre jernalder	Nøytralt	Ingen

B1128 3	Hordaland	Grav	Ikkje til stade	Eldre jernalder	Nøytralt	Ingen
B1170 5_2x	Sogn og Fjordane	Hus	Ikkje til stade	Yngre jernalder	Nøytralt	Ingen
B1205 1e	Hordaland	Grav	Ikkje til stade	Yngre jernalder	Nøytralt	Ingen
B1227 7	Hordaland	Hus	Ikkje til stade	Eldre jernalder	Mannlige gjenstandar	Ingen
B1239 7	Møre og Romsdal	Grav	Ikkje til stade	Eldre jernalder	Nøytralt	Ingen
B1282 8	Møre og Romsdal	Hus	Ikkje til stade	Eldre jernalder	Nøytralt	Ingen
B1395 4_59	Sogn og Fjordane	Grav	Til stade	Eldre jernalder	Kvinnelige gjenstandar	Til stade
B1423 8_9	Hordaland	Grav	Ikkje til stade	Eldre jernalder	Kvinnelige gjenstandar	Ingen
B1533 7_1	Sogn og Fjordane	Grav	Ikkje til stade	Eldre jernalder	Nøytralt	Ingen
B1545 1_2	Rogaland	Grav	Ikkje til stades	Usikkert	Nøytralt	Ingen
S4132	Rogaland	Grav	Ikkje til stade	Eldre jernalder	Kvinnelige gjenstandar	Ingen
S4447	Rogaland	Grav	Ikkje til stade	Eldre jernalder	Kvinnelige gjenstandar	Til stade
S4448	Rogaland	Grav	Ikkje til stade	Eldre jernalder	Kvinnelige gjenstandar	Til stade
S4553	Rogaland	Grav	Ikkje til stade	Eldre jernalder	Kvinnelige gjenstandar	Til stade

S4570	Rogaland	Grav	Ikkje til stade	Eldre jernalder	Mannlige gjenstandar	Ingen
S4788e	Rogaland	Grav	Ikkje til stade	Eldre jernalder	Nøytralt	Til stade
S4792æø	Rogaland	Hus	Til stade	Eldre jernalder	Kvinnelige gjenstandar	Til stade
S4900q	Rogaland	Hus	Til stade	Eldre jernalder	Kvinnelige gjenstandar	Til stade
S4918h	Rogaland	Grav	Ikkje til stade	Yngre jernalder	Nøytralt	Ingen
S4946f	Rogaland	Grav	Ikkje til stade	Yngre jernalder	Kvinnelige gjenstandar	Ingen
S5187n	Rogaland	Hus	Ikkje til stade	Eldre jernalder	Kvinnelige gjenstandar	Til stade
S5940l	Rogaland	Hus	Ikkje til stade	Eldre jernalder	Nøytralt	Til stade
S6185qq	Rogaland	Grav	Ikkje til stade	Yngre jernalder	Mannlige gjenstandar	Ingen
S6698e	Rogaland	Hus	Til stade	Yngre jernalder	Nøytralt	Ingen
S6782ddee	Rogaland	Grav	Ikkje til stade	Yngre jernalder	Mannlige gjenstandar	Andre_eldre_steingjenstander
S6940cdmn	Rogaland	Grav	Ikkje til stade	Eldre jernalder	Nøytralt	Andre_eldre_steingjenstander
S7117i	Rogaland	Grav	Til stade	Eldre jernalder	Kvinnelige gjenstandar	Ingen

S7352	Rogaland	Rune	Ikkje til stade	Eldre jernalder	Nøytralt	Ingen
S7402d	Rogaland	Hus	Ikkje til stade	Eldre jernalder	Nøytralt	Ingen
S7698o	Rogaland	Hus	Til stade	Eldre jernalder	Kvinnelige gjenstandar	Ingen
S7960f	Rogaland	Hus	Ikkje til stade	Eldre jernalder	Kvinnelige gjenstandar	Ingen
S7961f	Rogaland	Hus	Ikkje til stade	Eldre jernalder	Nøytralt	Ingen
S8876	Rogaland	Grav	Ikkje til stade	Eldre jernalder	Nøytralt	Ingen
S9643	Rogaland	Hus	Til stade	Eldre jernalder	Kvinnelige gjenstandar	Ingen
S12222f	Rogaland	Grav	Ikkje til stade	Usikkert	Kvinnelige gjenstandar	Ingen

Funnkatalog

Forklaring til skjema

Hovudkjelda mi for funnkatalogen er tilvektskatalogane for Universitetsmuseet i Bergen og Arkeologisk Museum, Universitetet i Stavanger. Mesteparten av funna i tilvektskatalogane ligger ute på unimus.no/arkeologisok, som eg har brukt.

Eg har brukt tilvektskatalogane for å velje ut gjenstandar eg ynskjer å undersøkje og som informasjonkjelde om gjenstandane. Informasjonskvaliteten frå tilvektskatalogane var varierende i tillegg til toresteinar og funnkontekstar varierte.

Ikkje alle 93 museumsummer i Funnkatalogen her hadde god nok kontekst for å vera verdig ei statistisk analyse. Likvel syntes eg det var viktig å syne utfordringane med å studere funngruppar med potensielle toresteinar, og syne det store mengda med funnnummer med dårlig informasjon eller kontekst som kunne potensielt vera toresteinar.

Denne Funnkatalogen fungerer både som registreringskjema for den kvantitative statistiske analysa mi, men forhåpentlig også som ein katalog som ein kan sjå i får å finne strukturert informasjon om toresteinar og potensielle toresteinar.

Skjemaene er strukturert slik at den har to delar for dei ulike museumsnummera. Dein fyrste delen er skriftleg informasjon i tabell, medan den andre delen inneheld bileter av gjenstanden. I ruta oppe til venstre er det informasjon om geografisk plassering og om funnet er gjort av arkeolog eller provatperson, viss dette er mogleg å oppdrive i tilveksten. I midten til venstre inneheld sitat av teksten i tilvektskatalogen som er mest interessant for gjenstanden. I ruta oppe til høgre står det noko forenkla og sjølvformulert kva slags type gjenstand som blir observert, kva kontekst den er funne i, datering av denne konteksten ut i frå det som tilvektskatalogen gjer informasjon om, og om museumsnummeret var prioritert ved søknad til magasinane ved Universitetsmuseet i Bergen og Arkeologisk museum, Universitetet i Stavanger. Den viktiske informasjonen i denne ruta er den siste som svarer ja eller nei om museumsnummeret er statistisk analysert. Vurderinga om kva gjenstandar som var verdt å analysere statistisk er basert på informasjonen i tilvektskatalogane og undersøkinga av dei i magasinet. Det er ikkje vits å statistisk analysere usikre gjenstandar. I midten til høgre står mine egne observasjonar av gjenstandane, og informasjon om eventuelt andre funn frå same kontekst. Den nederste ruta inneheld andre kjelder enn tilvektskatalogen som omtalar funnet i skjemaet.

Ved eit par tilfeller er ikkje museumsnummeret å finne i verken tilvektskatalogen eller på unimus.no. Desse er restansar . Ved restansar vert dette tydeliggjort i ruta som egentlig skulle inneholde sitat frå tilvektskatalogen.

Når to aktuelle funn frå same struktur kjem under same museumsnummer, vert desse presentert saman i funnkatalogen. Viss dei er funne i same område eller gardskompleks med kvart sitt museumsnummer, så vert dei presentert kvar for seg i funnkatalogen.

Målet med skjemaet er ikkje at alle punktene skal vera utfylt, men at dei punktene det er mogleg å finne informasjon om vert utfylt. Målet med skjemaene og funnkatalogen er at den skal kunne nyttast som eit slags oppslagsverk for meg sjølv og eventuelle leseserar av masteroppgåva som vert nyskjerrige på empirien som er nemnt i oppgåva.

Fyrst vert funna med museumsnummer frå Universitetsmuseet i Bergen presentert, deretter er vert funna frå tilvekstkatalogen til Arkeologisk Museum, Universitetet i Stavanger presentert frå side 213.

Funn frå Universitetet i Bergen

Museumsnummer: B332 (tapt)	
Fylke: Hordaland Kommune: Lindås Gards og bruksnummer: - Askeland ID: - Funnet/innlevert til museet i år: - Funnet i faglig utgravning av: - Funne av privatperson: -	Gjenstand: Flintpil (i følge Samdal) Kontekst: grav Datering av kontekst: Usikkert. Sannsynligvis eldre jernalder ut frå den spanforma keramikken. Prioritet ved søknad til musea: 1 Analysert statistisk: ja
Tekst frå tilvekstkatalog/unimus: «332-333. Urtepotteformet Lerurne, 5 Tom. høi med forsirede Sider og Brudstykker af to Lerurner af samme Form samt smaa Rester af en Skjoldbule; f. 1839 i en Gravhaug paa Bruntland i Lindaas Pgd. 1839 og 1846.»	Eigne beskrivningar: Den er tappt Den går ikkje ann å finne på unimus.no. Andre funn frå same kontekst: 2 stykk spannformet keramikkk.
Litteratur: «Tilv.nr: B 332 Funnomst: Bruntland Komm/pgd: Lindås Fylke: Hordaland Indremark: steinkiste Ytremark: haug B/U: u Kjønn: m Kjelde: Fett 1965b Lindås: 12 Funnomst: uproff. Datering: 500-tall (Hovland 1996: 132) Funn: flintpil (tapt) Andre: sverd, leirkar, kranium, to spannformet leirkar (lik Bøe, fig. 301, form C), skjoldbule (tapt) Litteratur: Fett 1965 Lindås: 12, Hovland 1996: 123, A. Lorange 1875:85» - Samdal, Magne (2000) Amuletter: gjenstander med amulettkarakter i vestnorske graver i tidsrommet 350-1000 e.Kr, Universitetet i Bergen, s 129	
Bilde: B332 Ingen bilder	

Museumsnummer: B2971 (tapt)	
Fylke: Sogn og Fjordane Kommune: bremanger kommune Gards og bruksnummer: g.nr. 12 Askeland ID: - Funnet/innlevert til museet i år: - Funnet i faglig utgravning av: - Funne av privatperson: Funne ved utjevning av liten gravhaug.	Gjenstand: øks av bergart Kontekst: gravhaug Datering av kontekst: Usikkert Prioritet ved søknad til musea: 1 Analysert statistisk: nei
Tekst frå tilvekstkatalog/unimus: «2971. Sandstenskile, 6 Tom. lang, firesidet med flad Bane og beskadiget Eg; f. 1873 i en Gravhaug paa Opheim paa Voss. "Haugen var rund, bygget af Kampesten og uden Gravkammer, men midt i Haugen fandtes Kul og Aske tilligemed Kilen." (Fotnote: Cfr. Student Undsets Fundberetning i Aarsb. 1872 om tre Stenøxer i en Haug paa Valseidet i Bjugns Pgd., S. Thr. Amt - samt de foran nævnte to Slibestene fra en Haug ved Sandeids Kirke og Spydspidsen fra Mosterøen.)»	Eigne beskrivningar: - Andre funn frå same kontekst: Kol og oske.
Litteratur: Er nemnt som tapt og er ikkje plassert i funnkatalogen til Magne Samdal men nemnt i teksta i hovedfagsoppgåva. «I tillegg har v opplysninger om andre funn av steinalderøkser i tilknytning til hauger frå jernalderen. På Oppheim på Voss skal det være funnet en trinnøks sammen med kull og aske i en stor gravhaug (B2971, tapt). Her står en utan daterende funn, men den store gravhaugen er etter alt å dømme bugget i bronsealderen eller helst i jernalderen» (Ringstad 1986, 1988:329; referert i Samdal 2000:80) (Samdal refererer til Ringstad Vestlandske gravminner 1986, Steiner brukt som amuletter i moderne tid 1988) -Samdal, Magne (2000) Amuletter: gjenstander med amulettkarakter i vestnorske graver i tidsrommet 350-1000 e.Kr, Universitetet i Bergen -Ringstad, Bjørn (1988) Steiner brukt som amulettter i forhistorisk tid -et eksempel frå Kvåle i Sogndal. I Hagen, Anders, et al. (red.) Festskrift til Anders Hagen. Bergen, Historisk museum, Universitetet i Bergen, s. 468 s -	
Bilde: B2971	

Ingen bilder

Museumsnummer: B3028	
Fylke: Sogn og Fjordane Kommune: bremanger kommune Gards og bruksnummer: g.nr. 12 Askeland ID: - Funnet/innlevert til museet i år: - Funnet i faglig utgravning av: - Funne av privatperson: Funne ved utjevning av liten gravhaug.	Gjenstand: øks av bergart Kontekst: gravhaug Datering av kontekst: Usikkert Prioritet ved søknad til musea: 1 Analysert statistisk: nei
Tekst frå tilvekstkatalog/unimus: «B3028 Hulmeisel af sort skiferagtig Sten, fladrund og sleben, 5 1/2 Tom lang og 1 1/6 Tom. bred over Eggen; f. ved Udjævning af en liden Gravhaug paa Indre Grotle paa Bremanger. (3028)»	Eigne beskrivningar: B3028 Øks av bergart med nokre avspaltninger av bruksskader eller frost. Ser ingen slitasje som kan eksplisitt tyde på ei sekundær praktisk bruk i jernalder. Øksa er fint polert. Storleik: L: 14,7 cm, B: 4,4 cm, T: 3,2 cm. Frå magasinet for STA FotoID: Andre funn frå same kontekst: B3029 er i følgje tilvekstkatalogen kanskje funne i same kontekst som B3028.
Litteratur: -	

I.

II.

III.

IV.

Museumsnummer: B3029	
Fylke: Sogn og Fjordane Kommune: Bremanger kommune Gards og bruksnummer: g.nr. 12 Askeland ID: - Funnet/innlevert til museet i år :- Funnet i faglig utgravning av: - Funne av privatperson: Kanskje funne i same konteskt som B3028	Gjenstand: øks av bergart Kontekst: kanskje gravhaug. Datering av kontekst: usikker Prioritet ved søknad til musea: 1 Analysert statistisk: nei
Tekst frå tilvekstkatalog/unimus: «12. Kile af grøn Lersten, 4 Tom. lang og 2 Tom. bred over Eggen, der er jævnt tilsleben fra den ene Side men mere skraat fra den anden; f. paa samme Gaard - maaske sammen (jfr. S. 34) med foregaaende.(Tilføjelse i hovedprotokoll: Grotle, indre, g.nr. 12. Bremanger s. og pgd.) (3029)»	Eigne beskrivningar: Øks av grønstein? Fint polert. Nokre avspaltinger som kanskje kjem av bruk, uhell eller frostskaader. Ser ikkje nokon slitasje som eksplisitt kan komma av sekunder bruk. Ei 1 mm tjukk fure i nærleiken av eggen (sjå bilete V.), men usikkert om slitasjen som ha resultert i fura kjem av. Storleik: L: 10,7 cm, B: 5,4 cm, T: 3,1 cm. Frå magasinet for STA Funn frå same kontekst: Kanskje funne i lag med B3028 som skal ha bli funne ved utjevning av ein gravhaug.
Litteratur: -	

I.

II.

III.

IV.

V.

Museumsnummer: B3097	
Fylke: Rogaland Kommune: - Gards og bruksnummer: - Askeland ID: - Funnet/innlevert til museet i år: - Funnet i faglig utgraving av: - Funne av privatperson: -	Gjenstand: Liten øks av grønstein Kontekst: Liten haug. Kanskje grav? Datering av kontekst: ukjent. Kanskje jernalder? Prioritet ved søknad til musea: 1 Analysert statistisk: ja
Tekst frå tilvektskatalog/unimus: «6. En simpel Kile af Sandsten, noget tilsleben ved Eggen, der er 1 1/2 Tom. bred, og spids op mod Banen samt 3 1/4 Tom. lang, f. efter Opgivende sammen med et Vægstens Haandsneldehjul og en uregelmessig tildannet, flad, liden, gjennemboret Skive af samme Stenart (No. 3098 og 3099), et Stykke fossilt Ben og en rundagtig Lersten, i en liden Haug paa Jæderen". (3097).»	Eigne beskrivningar: B3097 Liten øks av grønstein? Den er fint polert men har og nokre avspaltningar frå primærproduksjon, bruk, uhell eller fostsprengning. Merkjer: Forsiktige rustflekker med og nokre bruddskadar. Storleik: L 8,1 cm, B: 3,7 cm, T: 2,1 cm. Frå magasinet for STA Andre funn frå same kontekst: f. efter Opgivende - Spinnehjul (3098) - «en uregelmessig tildannet, flad, liden, gjennemboret Skive af samme Stenart» (3099), - eit stykk bein - ein «rundagtig Lersten»
Litteratur: -	

I.

II.

III.

IV.

V.

VI.

Museumsnummer: B3152 b	
Fylke: Rogaland Kommune: Karmøy Gards og bruksnummer: - Askeland ID: - Funnet/innlevert til museet i år : utgravd 1876 Funnet i faglig utgravning av: - Funne av privatperson: Hr. Skolebestyrer Bendixen	Gjenstand: Brent, krakelert, kvit skeiforma skraper. Kontekst: i gravhaug saman med gjenstander av jern. Datering av kontekst: Jernalder. Gjenstanden er oppbevart i magasin for eldre jernalder. Prioritet ved søknad til musea: 2 Analysert statistisk: ja
Tekst frå tilvekstkatalog/unimus: «...en liden brændt, skeformet Skraber af Flint, 2 Tom. Lang.....sammen med oprustede Jernsager i en stor Gravhaug paa Blodheien, udgravet i 1876.....» «31 og 32 Innsk.: a Brudstykker af Lerkar, der har havt Form som en noget fladtrykt Kugle. Siderne har været riflede som Barken paa et Træ. Et lidet Randstykke viser, at Kanten har dannet en halvrund, noget udoverbrettet Ring. Stykkerne ere sorte i Bruddet med en tynd rød Stribe paa Udsiden. Massen er fast og temmelig stærk. Indvendig ere Stykkerne sorte, glatte og glindsende; fundne af Hr. Skolebestyrer Bendixen i 1876 i forskjellige af de smaa runde og firkantede Gravhauger paa Blodheien i Avaldsnes Pgd., Stavangers Amt. Desuden fandtes Kul og brændte Ben. (3152 a).Innsk.: b32. Rester af en Skjoldbule med en liden Knap paa Midten, en Jernring, der nu er fastrustet omkring en Sten, et lidet fladt Jernstykke, 2 2/3 Tom. langt, 2/3 Tom. bredt paa Midten, ret paa den ene Side, men buet paa den anden og overalt lige tykt - maaske et Knivblad, samt en liden brændt, skeformet Skraber af Flint, 2 Tom. lang, og et Stykke naturlig Flint f. sammen med oprustede Jernsager i en stor Gravhaug paa Blodheien, udgravet i 1876 af Hr. Skolebestyrer Bendixen. (3152 b). No. 31 og 32 ere skjænkede af den bergenske Filial af Foreningen til norske Fortidsmindesmærkers Bevaring. Innsk.: 3152»	Eigne beskrivningar: B3152 c ved observasjon av funnet. (i funnkatalogen B3152b). Likt som i beskrivelsen funnkatalogen. Kvit, brendt og krakelert liten skeiforma skraber (sjå bilete I., II., III. og IV.). Det var og ein bit av proksimalenden av eit makroavslag som ikkje var brendt(sjå bilete V. og VI.). Ikkje spor etter praktisk jernalderbruk som til dømes eldslagning. Bruksspora (sjå bilete IV.) på kanten til den skeiforma skraparen er nok bare bruksspor frå steinalder, og ikkje knusespor etter YJA eldslagen. (passar fin når funnet er sannsynligvis frå eldre jernalder). Frå magasinet for EJA ved UM Andre funn frå same kontekst: B3152 b) -rester av ein skjoldbule, med liten knapp på midten - ein jernring fastrusta rundt ein stein -lite flatt jernstykke - ein bit flint.
Litteratur: - Samdal, Magne (2000) Amuletter: gjenstander med amulettkarakter i vestnorske graver i tidsrommet 350-1000 e.Kr, Universitetet i Bergen, side 134.	

Bilde: B3152 b

Skraiper:

I.

II.

III.

IV.

Proksimalende av avslag/flekk:

V.

VI.

Museumsnummer: B3353 h)	
Fylke: Vest-Agder Kommune: Audnedal kommune Gards og bruksnummer: - Askeland ID: 138395 Funnet/innlevert til museet i år: 1879 Funnet i faglig utgravning av: ? Funne av privatperson: ?	Gjenstand: Sannsynligvis bryne Kontekst: gravfunn Datering av kontekst: eldre jernalder Prioritet ved søknad til musea: 2 Analysert statistisk: nei
Tekst frå tilvektskatalog/unimus: «13. Gravfund fra Viblemo i Konnesmo, nordre Undals Pgd h) En af de haandtagformede Slibe- eller Glattestene af lys graa Kvarts, 0,115 m. lang. Afbrudt ved den ene Ende.....Disse Oldsager fandtes i et stort Gravkammer under en 1,4 m. høi Rundhaug. I Auren var nedskaaret en tre Meter lang retvinklet Grav med Længderetning NØ.-SV. Den var 0,45 m. dyb, 0,93 m. bred ved den nØ. Ende og 1,1 m. ved den sv. To store Granitheller dækkede over Graven. Dog havde den nordligste trykket ud Aurvæggen og derved fyldt den Del af Graven med Grus. Under den sydlige Helle var derimod Graven aaben men med et Lag blød sort Jord paa Bunden. Med Undtagelse af den lille Hankeurne, der fandtes nær den sv. Smalende, havde de andre Kar havt Plads omtr. midt i Graven og var knuste af den nedstyrtede Helle. Fugtigheden paa Gravens Bund havde yderligere blødgjort Stykkerne. Ved den østre Langvæg fandtes den ovale Sten, Jern- og Træstykkerne; af disse sidste kunde alene en liden Del optages. Spænden laa lige i det nordlige Hjørne sammen med Beltestenen og det halve Glatteredskab. Ved Spænden hæfter endnu Rester af Tøi. Haugen er af skarp Sand og Grus men lyngklædt og benyttes til Veifyld. Af br. Ben eller Skelet var ingen Spor at opdage. (3353).»	Eigne beskrivningar: B3353 k (i tilvektskatalogen B3353 h, medan i magasinet B3353 k): Form som i katalogteksten. Ser ikkje ut til å ha vore laga originalt i steinalder eller eldre bronsealder. Kann likne ei etterlikning av sleinalderøks, men er sannsynligvis ei bryne som har knukke i to. Frå magasinet for EJA ved UM Andre funn frå same kontekst: a) Svart bank leirkar b) Hankeurne med skaalformet Bund og indadbuede Sider. indridsede Linieornamenter. indstemplede spidse Vinkelfigurer. Hanken er ikke tilstede. Høiden 0,15 m., over Mundingen 0,125 m. c) Brudstykker af en lav skaalformet Urne d) Brudstykker af en grov Urne e) Brudstykker af en omtr. lignende Urne. f) En oval Rullesten af rød Kvarts med Slidningsfurer paa begge Bredsider g) Beltesten af graahvid Kvarts, 0,11 m. lang, med ret Underside og stærkt hvælvet Overside med Slidningsfure. h) En af de haandtagformede Slibe- eller Glattestene af lys graa Kvarts, 0,115 m. lang. Afbrudt ved den ene Ende. i) Et jævntykt rundt Træskafte med isiddende Jernstift og Rester af lignende Træstykker, gennemtrængte af Jernrust. k) En ufuldstændig Pilespids med Skaftholder. l) En bøileformet Broncespænde med tre Knopper ved den firkantede, Ovale spenner?
Litteratur: -	

I.

II.

III.

IV.

Museumsnummer: B3570 b	
Fylke: Rogaland Kommune: Klepp Gards og bruksnummer: - Askeland ID: - Funnet/innlevert til museet i år: - Funnet i faglig utgravning av: ? Funne av privatperson: ?	Gjenstand: Rund stein Kontekst: gravhaug Datering av kontekst: eldre jernalder Prioritet ved søknad til musea: 1 Analysert statistisk: nei
Tekst frå tilvekstkatalog/unimus: «144. b) noget flad pæreformet Glattesten af Grønsten, 0,14 m. lang.....F.i en Rundhaug paa Bore i Klep, a paa forskjellige Steder, b og c i Haugens forstyrrede Kammer, d-f løstliggende i Jorden. (3570).»	Eigne beskrivningar: B3570 b): Form som i katalogteksten. Fekk avkrefte at den kunne likne ei øks av grønstein. Det er mogleg det har vert kopla symbolske førestillingar til denne pæreforma runde avlange grønsteinen, viss det fantes symbloske førestillingar til runde steinar. Eventuelt liknande førestillingar som kan ha vert kopla til steinaldergjenstandar. Gjenstanden er lagra i magasinet for EJA Andre funn frå same kontekst: a) brot av eit «Vægstens Kar» c) bryne av kvarts d) spinnehjul e) ein kljaasten f) nogle ubest. Vægstensstykker
Litteratur: -	

Bilde: B3570 b

I.

II.

Museumsnummer: B4284 d	
Fylke: Hordaland Kommune: Vindafjord Gards og bruksnummer: - Askeland ID: - Funnet/innlevert til museet i år: - Funnet i faglig utgravning av: ? Funne av privatperson: ?	Gjenstand: Liten flekke som likner ei bjørneklo Datering av kontekst: Gjenstandene er funne saman med brendte bein. Mogleg grav? Haug i følgje Samdal (2000:137) Datering: eldre jernalder. Yngre romertid/Folkevandringstid (Samdal 2000:137) Prioritet ved søknad til musea: 2 Analysert statistisk: ja
Tekst frå tilvekstkatalog/unimus: «45. a) Haandsneldehjul af Vægsten. b) Smaa Brudstykker af en forsiret Hankeurne. c) Ubetydelige Stykker Ben med indridsede Linier, sandsynligvis Rester af en Kam. d) Sex Bjørneklør og en liden brændt Flintflække F. sammen med brændte Ben i "øvre Varhaug" paa Alne i Vikebygd, Søndhordland. (4284).»	Eigne beskrivningar: B4284 d): flintflekka ser ut som ei etterlikning av bjørneklørne. Den er kvit og brent (Sjå bilete I og II). Raud farge på den spisse enden av flintsteinen. Mogleg malt på, eller tilfeldig patinering. Mogleg ei symbolsk førestilling kopla til, på grunn av den spesielle formen, men noko usikkert. Bjørneklørne er kvite, brent og krakelert, og har hol i seg slik at ei passer som perler på eit kjede (Sjå bilete III. Flintflekka er nerderst lengs til venstre). Oppbevart i magasinet for EJA. Andre funn frå same kontekst: a) Spinnehjul b) Leirkarskår c) Ubestemmelige bearbeida beinbiter som mogel har vert ein kam.
Litteratur: Samdal, Magne (2000) Amuletter: gjenstander med amulettkarakter i vestnorske graver i tidsrommet 350-1000 e.Kr, Universitetet i Bergen, s 137	

I.

II.

III.

Museumsnummer: B4555 d) e)	
Fylke: Hordaland Kommune: Kvinnherad Gards og bruksnummer: - Askeland ID: - Funnet/innlevert til museet i år: - Funnet i faglig utgravning av: ? Funne av privatperson: ?	Gjenstand: øks av bergart og flintflekke Kontekst: I sørvestre hjørne av gravhaug i lag med adre funn Datering av kontekst: Yngre jernalder Prioritet ved søknad til musea: 2 Analysert statistisk: ja
Tekst frå tilvektskatalog/unimus: «30. Et mindre yngre Jernalders Fund fra Næs i Kvindherred. Fundet er gjort i en Gravhaug, hvoraf der dog endnu kun er udgravet en mindre Del. Den ligger tæt ved Fjorden med 2 andre Hauger, omtrent i Form af en Triangel. Disse Sager laa efter Angivelse i Haugens ydre Del, sydvestre Hjørne, nærmest Søen; de tilhører dog rent forskjellige Tider, og forsaavidt som de her sidst nævnte Ting virkelig er fundet paa samme Sted som de andre, maa de være indkommet tilfældigt i Fylden. (4555):d) En liden Meisel af Sandsten, 0,065 m. lg., 0,015-0,03 br.; af Form omtrent som NO. 5, men smalere. e) En lysgraa Flintflække og et lidet FlintestykkeInnsk.: (4555).»	Eigne beskrivningar: d) Øks av bergart (sjå bilete I, II, III og IV) ser ikkje ut som ein vanleg stein, men er godt bevart. Noko slitasje eine sida i nærleiken av nakken (bilde II) og nokre slitasje i form av furere (bilde IV). e) Flintflekke (sjå bilete V og VI) ser ut å vera tilverka i steinalder, og ikkje praktisk gjenbrukt som eldflint. Finner ingen knusespor. Den er stor og fin, og defor ser ikkje ut som ein vanlig stein. Den lille flintbiten som høyrer med til «e)» er på bilete V. i lag med flekka. I tilvektskatalogen tvilar forfatter på at dei er funne i same kontekst som jernaldergjenstandene p.g.a. tidsspanget, sjølv om dei skal ha blitt funne saman. Andre funn frå same kontekst: a) Fleire ulike klinknagler b) Rester av ca. 4 beslagstykker . c) 2 små Glasperler.
Litteratur: - Samdal, Magne (2000) Amuletter: gjenstander med amulettkarakter i vestnorske graver i tidsrommet 350-1000 e.Kr, Universitetet i Bergen, s 138 i Funnkatalog	

Bilde: B4555 d)

d)

I.

II.

III.

IV.

e)

V.

VI.

Museumsnummer: B4889 g)	
Fylke: Rogaland Kommune: Hå Gards og bruksnummer: - Askeland ID: - Funnet/innlevert til museet i år: - Funnet i faglig utgravning av: - Funne av privatperson: x	Gjenstand: Pilspiss og distalende av flekke Kontekst: Gravhaug frå eldre jernalder Datering av kontekst: Eldre jernaldre, YRJ/FVT Prioritet ved søknad til musea: 1 Analysert statistisk: ja
Tekst frå tilvektskatalog/unimus: «46. Ældre jernalders gravfund fra Nølstad, Nærbø s., Haa pg., Jæderen.....g) Den nedre halvdel af en trekantet pilespids af flint med tange (NO. 80) og en flinteflække F. i en nu noget oval haug nær ved gaarden, diam. 14 m. i Ø-V, 18 m. i N-S. I haugens nordre halvdel stod et gravkammer i N-S, noget over 3 m. l., 60 cm. bredt og 70-80 cm. høit, bygget af flade og tykke kantsatte mindre heller eller stenblokke, delvis murlagt imellem og ovenpaa, dækket af 3 tagheller; nogle smaa, fine heller laa paa bunden. I det nordøstre hjørne stod lerkarret, der var fyldt med noget, som opfattedes som "aske", og de øvrige sager skal ogsaa have ligget i den nordlige ende af graven, der ellers var tom. (4889).»	Eigne beskrivningar: - Pilspiss av flint. Finner ikkje knusespor av eldslagning på jernaldervis. Pilspissen ser heller ikkje ut som ein vanleg naturforma stein. Sjå bilete I., II., III. og IV.. -Distalende av flekke. Finner ikkje spor etter eldslagning på jernaldervis. Den ser heller ikkje ut som ein vanleg naturforma stein. Sjå bilete V. og VI.. Andre funn frå same kontekst: a) Dårlig bevart beltering av bronse 3 cm diameter stor. b) To biter av bronse-fibula. c) To bitar av eit jernredskap. d) Nokre små jernfragmenter. e) Spinnehjul av kleberstein. Diam. 4,3 cm. f) Enkelt leirkar med hank
Litteratur: -Samdal, Magne (2000) Amuletter: gjenstander med amulettkarakter i vestnorske graver i tidsrommet 350-1000 e.Kr, Universitetet i Bergen, s 139 i Funnkatalog	

Pilspiss

I.

II.

III.

IV.

Diestal ende av flekke:

V.

VI.

Museumsnummer: B4956	
Fylke: Sogn og Fjordane Kommune: Flora Gards og bruksnummer: - Askeland ID: - Funnet/innlevert til museet i år: - Funnet i faglig utgravning av: - Funne av privatperson: X	Gjenstand: Prikkhugd øks av bergart med skaftfure Kontekst: finderens tydelige forklaring i et lidet "kammer" af murlagte heller, omtr. 1 x 0,60 m., længderetningen i Ø - V Datering av kontekst: Ukjent Prioritet ved søknad til musea: 2 Analysert statistisk: nei
Tekst frå tilvekstkatalog/unimus: «21. Stenøks uden skafthul med en bred rende rundtom midten for skjævtningen; paa begge sider om renden en svagt ophøiet kant, hvorfra øksen afsmalner ligeformet til begge ender, egpartiet dog noget længere. L. 11,5, største br. 5, do. højde 6,5 cm. F. på Aarebrotsvaagen, Kinn s. og pg., Søndfjord, efter finderens tydelige forklaring i et lidet "kammer" af murlagte heller, omtr. 1 x 0,60 m., længderetningen i Ø - V. og med overkanten omtr. 0,60 m. under flad mark; opfattedes "som et ildsted eller skorsten" og var fyldt med kampesten samt indeholdt, foruden øksen, en del trækul og "murstenstumper", hvormed dog muligens mentes potteskaar. Fundomstændighederne, hvis de er ret angivne, er vanskeligt at forklare; nogen stenalders grav kan man i ethvert fald ikke tænke sig. (4956).»	Eigne beskrivningar: Prikkhugd øks av bergart med skaftfure, med moglege rustflekke (sjå bilete III,IV og V). Det ser ut som primære bruksspor i nakken/eine eggen. Jernflekke kan moglege tyde å at den moglege sekundære konteksten er frå jernalder, evt kanskje jord frå konteksten inneholdt mykje jern noko. Jernflekke/rustflekke kan og ha kome av at finnaren oppbevarte øksa i lag med gjenstander av jern. L: 11,4 cm, B: 6,5 cm, T: 4,9 cm av jern. Oppvart i magasin for steinalder. Andre funn frå same kontekst: -
Litteratur: -	

I.

II.

III.

IV.

V.

Museumsnummer: B4977 e)	
Fylke: Hordaland Kommune: Fusa Gards og bruksnummer: - Askeland ID: 45838 Funnet/innlevert til museet i år: 1893 Funnet i faglig utgravning av: - Funne av privatperson: hr. Ross	Gjenstand: Flekke, moglevis brukt som eldflint. Kontekst: Gravkammer med kullholdig jord inne i ei gravrøys. Sannsynligvis kvinnegrav Datering av kontekst: 800-tallet (Gellein 1997; V/PPPeeetersen 1928:54; ref i Samdal 2000:140) Prioritet ved søknad til musea: 2 Analysert statistisk: nei
Tekst frå tilvekstkatalog/unimus: «42.e) Flintflække med spor af bearbejdning Fra en rund stenrøis, "Sjotrærøiso" paa Vinnes i Strandvik s., Fuse pg., Nordhordland. Røisen, der var 9,50 m. i diam. og lidt over 2 m. høi, undersøgtes i sommeren 1893 af kand. I. Ross. Sagerne laa i kuljord paa fjeldgrunden omkring centrum af røisen; intet egentligt gravkammer, men kantsatte heller i en kreds (2,20 x 1,90 m.) omkring midten. Gave fra hr. Ross. (4977).»	Eigne beskrivningar: B4977 e): Flintflekke med spor av bearbeidning står det i tilvekstkatalogen. Eg tykkjar arbeidsspora på flekka liknar myskje på spor etter eldslaging. Flekka ser heller ikkje ut som ein vanleg naturforma stein. Sjå spesielt på bilete III.. Frå magasinet for YJA. Storleik: L: 3, 8 cm, B: 2,5 cm T: 0,8 cm. Andre funn frå same kontekst: a) To ovale spænder af bronse. L. 9,6 cm. b) Dårlig bevart vevsverd. c) Lite dårleg bevart einægga jernblad av kniv eller sigd. d) Spinnehjul av klebersten, diam. 2,4 cm
Litteratur: - Samdal, Magne (2000) Amuletter: gjenstander med amulettkarakter i vestnorske graver i tidsrommet 350-1000 e.Kr, Universitetet i Bergen, s 140 i Funnkatalog	

Bilde: B4977 e)

I.

II.

III.

Museumsnummer: B6125 53.	
Fylke: Rogaland Kommune: Hå Gards og bruksnummer: - Askeland ID: - Funnet/innlevert til museet i år: - Funnet i faglig utgravning av: Haakon Schetelig Funne av privatperson: -	Gjenstand: Skraper Kontekst: I haugfyllet av den sørligst gravhaugen av dei to mindre gravhaugene som kaldes Lyftingane Datering av kontekst: Eldre jernalder Prioritet ved søknad til musea: 1 Analysert statistisk: nei
Tekst frå tilvekstkatalog/unimus: B6125: «53. Rund skraper, dannet av en flintskive med kalkskorpe paa den ene side, og tilhugget med skrapereg i omtrent halve omkredsen. 4-4,7 cm. i tvermaal. Fundet i haugfylden i den søndre av Lyftingane paa Vold, Varhaug sogn, Haa pgd. Stavanger amt. (6125).» Kontekst: «51. Gravfund fra ældre jernalder fra Vold, Varhaug sogn, Haa pgd. Stavanger amt. a. Et flatt brønstestykke, 2,2 cm. bredt, 2,5 cm. langt; i den ene ende er det tvert avskaaret, 0,6 cm. tykt, i den anden ende tyndt, næsten som en eg. Uvis bestemmelse. b. Adskillige smaa lerskaar av mange forskjellige kar, grovere og finere, og av vekslende former. Ingen av dem har tilnærmedesvis kunnet sammensættes I gaarden Volds utmark, nordøst for Vigrestad station, ligger to mindre gravhauger, som kaldes Lyftingane, den ene 13 m. ret nord for den anden. Den sydlige, hvori det her beskrevne fund blev gjort, var 14 m. i tvermaal, 1,60 m. høi. Haugen bestod av jord og sten i omtrent like blanding; særlig nær bunden var mange svære sten. Over hele bunden var spredt kulstumper og enkeltvis stumper av brændte ben. De fleste lerskaar laa likeledes paa bunden, enkelte dog ogsaa spredt i haugfylden. Litt sydøst for midten og en halv meter over haugens bund fandtes en samling brændte ben mellem stenene; benene var blandet med jord, og et par lerskaar fandtes ogsaa her. Der var ingen kiste, derimot var der under benene en liten jordfri røis, mens der ellers i hele haugen var jord mellem stenene; dette er antagelig ordnet slik for at avlede fugtighet. Endelig fandtes det under a beskrevne brønstestykke et stykke nord for midten av haugen og like under overflaten. Utgravet av konservator SCHETELIG. (6123).»	Eigne beskrivningar: B6125 Katalogteksten stemmer. Den ser ut som ein skraper. Er rund, er noko skada i eggen og ser ikkje ut som ein normal stein. Retusjeringa ser ut som typisk retusjering til skrapere. Ser ingen teikn til eldslaging eller anna sekundær bruk (Sjå bilete III.). Storleik: L: 4,4 cm, B: 3,9 cm, T: 0,7 cm. Oppbevart i magasinet for STA Andre funn frå same kontekst: B6123 a. Eit flatt brønstestykke, 2,2 cm. bredt, 2,5 cm. langt; b. Fleire skår av leirkar
Litteratur: -	

Bilde: B6125 53.

I.

II.

III.

Museumsnummer: B6126 54.	
Fylke: Rogaland Kommune: Hå Gards og bruksnummer: - Askeland ID: - Funnet/innlevert til museet i år: - Funnet i faglig utgravning av: Haakon Schetelig Funne av privatperson: -	Gjenstand: Liten bladforma pilespids av svart flint, 2 cm. lang Kontekst: I haugfyldet av den nordligste gravhaugen av dei to mindre gravhaugene som kaldes Lyftingane. Sjølve grava vart ikkje funne i den norligste haugen. Datering av kontekst: usikker. Mogleg jernalder? Prioritet ved søknad til musea: 1 Analysert statistisk: nei
Tekst frå tilvekstkatalog/unimus: B6126 «54. Liten bladformet pilespids av sort flint, 2 cm. lang, fundet i haugfylden i den nordre av Lyftingane paa Vold, Varhaug sogn, Haa pgd. Stavanger amt. (6126).» Kontekst B6124: «52. Fund fra Vold, Varhaug sogn, Haa pgd. Stavanger amt. Nogen faa grove lerskaar. Fundet i den anden (nordre) av Lyftingane i Volds utmark. Denne var 12-13 m. i tvermaal, 1,50 m. høi, bygget paa ganske samme maate som den første av jord og sten. I bundlaget fandtes ogsaa her spredte kulstumper og lerskaar. Hele haugens midtparti bestod av en svær jordfast sten, en erratisk blok av samme art som de andre der raker op her og der paa heien. Stenens top, som kun var dækket av et 10 cm. jordlag, var avhugget, forat den ikke skulde være synlig i overflaten; dens hjørne mot øst stak saavidt frem i dagen. Øst og nord for stenen fandtes smaa kullag paa haugens bund. Nogen grav blev ikke fundet. Utgravet av konservator SCHETELIG. (6124).»	Eigne beskrivningar: Ikkje observert Andre funn frå same kontekst: B6124: Leirkarskår
Litteratur: -	
Bilde: B6126 54. Ingen bilder	

Museumsnummer: B6274 97.	
Fylke: Hordaland Kommune: Fitjar Gards og bruksnummer: - Askeland ID: - Funnet/innlevert til museet i år: - Funnet i faglig utgravning av: Eyvind De Lange Funne av privatperson: -	Gjenstand: Ulike flintbitar deriblant ein dolkodd. Kontekst: Rundtom i gravhaug med ubrendt grav frå EJA Datering av kontekst: EJA Prioritet ved søknad til musea: 2 Analysert statistisk: nei
Tekst frå tilvekstkatalog/unimus: «97. Fund fra ældre jernalder fra Rimbereid, Fitje sogn og pgd., Søndre Bergenhus amt.Ellers blev der paa forskjellige steder i haugen fundet smaa flintstykker, deriblandt odden av en dolk, og enkelte løse lerskaar. - Utgravet av hr. cand. EYVIND DE LANGE. (6274)»	Eigne beskrivningar: B6274 e): Katalogteksten stemmar. Til saman 7 flintbitar. Ingen har knusespor eller retusjering som kan minne om eldslagning. Alle lagra i magasinet for EJA. <ul style="list-style-type: none"> • Den største flintbiten ser ut til å vera ei uregelmessig kjærne eller ei misslykka eller/og slett skiveøks i noko grov mørkegrå/grøn flint. Sjå bilete: I., II., III. og IV. • «Dolkodden» er garantert flatehugga og flateretusjert. Flinten er mørk, nesten svart. Odden har blitt knekt av av noko som ser ut til å vera ein uferdig dolk eller sigd. Sjå bilete V og VI. • Avslag i brungrå flint. Har arr på slagbulen, og har så vidt ei lippe. Sjå bilete VII • Tri avslag frå flatehugging. Den styrste av dei i brun flint og dei to andre i brungrå flint. Sjå bilete VIII. • Eit avslag av flateretusjern. Flinten er ganske lik flinten til «dolkodden». Sjå bilete IX. Andre funn frå same kontekst: <ol style="list-style-type: none"> a. Små skår av rundbuket leirkar. b. Ein liten jernsyl med treskaft og ein liten jernkrok. Begge to dårlig bevarte. c. To tykke kvartsbryner som er 17 og 11 cm lange.
Litteratur: -	

Stor flintbit/stygg skiveøks:

I.

II.

III.

IV.

Dolk/sigd-odd:

V.

VI.

Avslag:
VII.

3 flatehugga avslag:

VIII.

Flateretusjert avslag:

IX.

Museumsnummer: B6652	
Fylke: Rogaland Kommune: Karmøy Gards og bruksnummer: - Askeland ID: - Funnet/innlevert til museet i år: - Funnet i faglig utgravning av: Haakon Schetelig Funne av privatperson: -	Gjenstand: trekanta flat flintbit, som sannsynligvis er brukt som eldflint Kontekst: Laust i jordfyllet i gravhaug fra vikingetiden (B6651) Datering av kontekst: VT Prioritet: 2 Analysert statistisk: nei
Tekst frå tilvekstkatalog/unimus: «63. En litt uregelmæssig, halvmaaneformet skive av gul flint, tilhugget rundt hele kanten med en egg som minder om de virkelige halvmaaneformete redskaper, Rygh fig. 50-53. Stykket maa vistnok bedst opfattes som en meget tarvelig utgave av denne typen. 6,4 cm. langt, 4,6 cm. bredt. - Fundet løst i fyllden i Sølushaugen, Gunnarshaug, Torvestad sogn og pgd., Stavanger amt, ved den under foregaaende nr. omtalte utgravning av SCHETELIG. Det fandtes ogsaa et par andre ubetydelige flintstykker. (6652).»	Eigne beskrivningar: Ser ut til å ha bli brukt som eldflint Ut i frå katalogteksten så mistenkte eg at den «halvmåneforma» flintbiten, kanskje kunne vere en sigd frå eldre bronsealder. Er usikker på kva reiskap dette skal vera viss det i det heile er eit reiskap. Eg vil kalle den ein trekanta flat flintbit. Det er merker på langs kantar der nokon liknar bevist retusjeringa (sjå bilete I. og II.), og andre liknar knusemerker og rustmerker i lag som liknar slitasje frå eldslagning på YJA-vis (sjå bilete III., IV., V. og VI.). Jernflekkeer kan og ha kome av å ha loge i lag med jernsaker i grava. B: 0,7 cm. Lagra i magasinet for STA Andre funn frå same kontekst: Desse er og funne rundtom i gravhaugen B6651 a. Fire bladforma pilespissar lik Rygh fig. 539 og 541 b. Nesten heil trespade c. Stykkjer av bladet av ein trespade. d. Stykkjer av skaft av trespade e. Hovudet av en liten hakke av eik f. Mindre stykkjer av tre. g. Eit skår av svart leirkar med strekornamentikk h. Del av ei kvartsbryne 9,8 cm. lang.
Litteratur: -	

I.

II.

III.

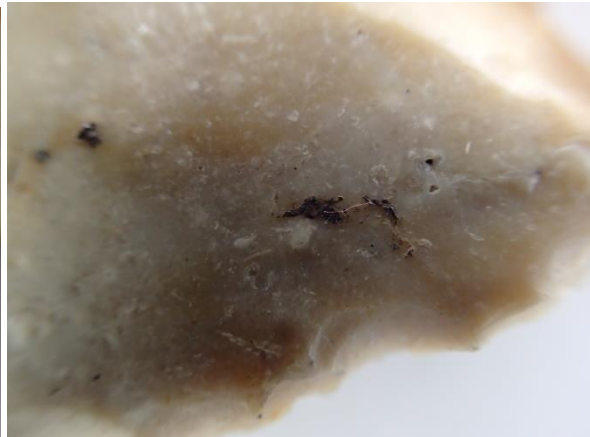
IV.

V.

VI.

Museumsnummer: B6746	
Fylke: Møre og Romsdal Kommune: Haram Gards og bruksnummer: - Askeland ID: - Funnet/innlevert til museet i år: - Funnet i faglig utgravning av: Haakon Schetelig Funne av privatperson: -	Gjenstand: Liten firkanta bit av skifer Kontekst: Plyndra grav Datering av kontekst: Sannsynligvis jernalder Prioritet ved søknad til musea: 1 Analysert statistisk: nei
Tekst frå tilvekstkatalog/unimus: B6746 15. Litet brudstykke av en pilespiss av skifer; stykket utgjør ikke mere end tungen og ansatsen til mothakene og er 1,9 cm. langt. Fundet paa Myklebost paa Harøi, Haram sogn og pgd., Romsdals amt, i grusfylden i en gravkiste av heller, som blev utgravet av Schetelig. Graven viste sig at være aapnet og plyndret før; der blev iagttaa spor av jernrust, men ingen oldsaker blev fundet. (6746).	Eigne beskrivingar: B6746 Katalogteksten stemmer nok, men tviler på at eit menneske frå jernalderen vil sjå på denne biten av skiferpils-spiss som noko anna enn ein firkanta liten stein. Den er liten og noko firkanta, og det finnes mange slike steinar som liknar ute i naturen. For ein arkeolog så ser denne bevist bearbeid ut, men usikker på om ein person frå jernalderen hadde sett dette. Den er og så liten, at det er stor sannsynlighet for at folk i jernalderen kunne ha oppdaga og bevist forholdt seg til den. Storleik: L:1,9 cm, B: 0,8 cm T: 0,4 cm. Lagra i magasinet for STA Andre funn frå same kontekst: Ingen utanom spor av jernrust.
Litteratur: -	

I.

II.

III.

Museumsnummer: B7003 k)	
Fylke: Møre og Romsdal Kommune: Sykkylven Gards og bruksnummer: - Askeland ID: 147729-1 Funnet/innlevert til museet i : - Funnet i faglig utgravning av: Funne av privatperson: Fundet ved nydyrkning	Gjenstand: Stor kvadratisk flintstein og mindre flintstein. Kontekst: Grav.Ingen røys eller haug er nemnt i tilveksten. Datering av kontekst: Vikingtid Prioritet ved søknad til musea: 2 Analysert statistisk: nei
Tekst frå tilvektskatalog/unimus: B7003 k) «36. Gravfund fra vikingetiden fra Tynes, Søkkelven s. og pgd., Søndmør, Romsd.k) Et stort firkantet stykke flint, 11 cm. i største tvermaal, samt et mindre flintstykk som har været brukt til ildflint Fundet ved nydyrkning ca. 15 tommer dypt i jorden og omtrent 200 m. fra stedet for et tidligere vikingefund paa gaarden, B. 6128, B. M. tilvekst for 1907, s. 30. (7003).»	Eigne beskrivningar: B7003 k) -Ein stort kloss flint. Sjå bilete I;, II. og III.. Mogleg ei kjerne for eldflint, men det veit eg ikkje. Denne ser ikkje ut som ein gjenstand frå steinalder, men er openbart bevist forma som kvadrat av menneskjer. Sidene og avspaltingene har ulik patinering.. Ser ingen slipte overflater. Ser heller ingen teikn som klart tyder på eldslaging. Kantane er ikkje ideele til å slå eld på, men det kunne gått. Dei små avspaltningane langs kantane ser meir ut som skader og slitasje etter andre harde overflater ved små fall og liknande. På eit hjørne ser ein ei bevist avspaltning etter ei flekke passelig stor til å vera ei eldflint (Sjå bilete III.). Vanskelig å finne ut av funksjonen og tanken bak denne gjenstanden. Kanskje har den ei symbolsk betydning i vikingtidsgrava? Storleik: L: 10,6 cm, B: 8,9 cm, T: 5,4 cm. - Den mindre flintsteinen er ein uregelmessig kjerne Sjå bilete IV.. Kan ha blitt brukt til eldslaging. Den har typiske knusespor på eine kanten, men eg ser ikkje noko teikn til jern eller rust. Kjerna er noko patinert nokre stader. Denne kunne ein person i jernalderen sannsynligvis tolka som ein naturforma flintstein. Storleik: L: 3,8 cm, B: 3 cm, T: 2,8 cm. Lagra i magasinet for YJA. Andre funn frå same kontekst: a) Øks, lik RYGH, fig. 561 b) Let spydspids av formen som RYGH, fig. 525, c) Eit par bitar av ein skjoldbule. d) Celt med hul egg, RYGH, fig. 402 e) To bitar av ein lang ret kniv. f) To smp stykker av ein «stekepande», RYGH, fig. 430. g) Nokre fastrusta trebitar. h) Tre bitar av eit fint tildannet bryne,22,5 cm. langt. i) Et langt simpelt skiferbryne, knækket, men helt, 46 cm. langt.
Litteratur: -	

Stor klosse flint:

I.

II.

III.

Uregelmessig kjerne/mogleg eldfint:

IV.

Museumsnummer: B7599	
Fylke: Sogn og Fjordane Kommune: Balestrand Gards og bruksnummer: g.nr. 10, br.nr. 1 Askeland ID: - Funnet/innlevert til museet i år: - Funnet i faglig utgravning av: - Funne av privatperson: X	Gjenstand: Øks av flint Kontekst: Ingen. Er funnet i nærleiken av ei mogleg gravrøys med gjenstander frå 500-talet og ikkje ein mogleg amulett slik som katalogen til Magne Samdal (2000) antyder Datering av kontekst: - Prioritet ved søknad til musea: Ikkje tatt med i søknad Analysert statistisk: nei
Tekst frå tilvekstkatalog/unimus: Jernalderkontekst der øksa av flint er nemnt «28. Ældre jernalders spydspiss, sml. Shetelig: Nye Jernaldersfund, fig. 57, B. M. Aarb. 1916-17. Forrustet og noget defekt. Den ene agnorr avbrutt ved roten, av den andre mangler spissen. Ogsaa av falen mangler et, dog neppe stort, stykke. Længde nu 33,7 cm. Fundet i en lav, flat røis, like ved fundstedet for flintøksen B. 7599, Bale, Balestrand, Sogn. Den laa omtrent et kvart dypt i et litet rum opmed en større jordfast sten. Paa de tre andre sider var rummet opmuret av smaasten. Gave fra hr. kunstmaler J. Johannesen, Balestrand, som ogsaa har meddelt oplysninger om fundet. (7609).» Eigentlege beskrivinga av øksa av flint: «18. Bredegget øks av graa flint med hvite spetter, sml. R. 20. Frontsnittets kontur litt uregelmæssig. Godt slipt i eggpartiet, overfladisk opover bredsidene. Smalsidene er uslipt. Smaa skar efter bruk i eggen og en blank, glatt flate paa den ene bredside, nok efter skaftets friktion mot siden. Længde 8,6, eggbredde 5,1 cm. Øksen er fundet ved dyrkning tæt opunder torven paa høiden ovenfor husene paa Bale, Tjugum s., Balestrand p., Sogn og Fjordane, g.nr. 10, br.nr. 1. Intet andet blev iagttat. (7599).»	Eigne beskrivningar: Ikkje observert p.g.a dårlig kontekst. Vurdert ved jobbing ved empirien. Nemnt her på grunn av tilstedeværelsen i Funnkatalog over moglege amuletter i jernaldergraver (Samdal 2000: 148). Andre funn frå same kontekst: -
Litteratur: Øksa av flint er omtalt under museumsnummeret B7609 hjå Samdal, p.g.a. det er museumsnummeret til den påståtte jernalderkonteksten i form av røys, og øksa vert nemnt i samband med desse funna. Ved nøyere lesing av tilvekstteksten så, viser det seg at øksa av flint er funne i nærleiken av røysa og ikkje oppi røysa med jernalderjenstandene. Det visar seg og at øksa har eit eige museumsnummer og som er B7599. Samdal, Magne (2000) Amuletter: gjenstander med amulettkarakter i vestnorske graver i tidsrommet 350-1000 e.Kr, Universitetet i Bergen, s 148 i Funnkatalog	
Bilde: B7599 Ingen bileter	

Museumsnummer: B7731 (Tapt eller feil museumsnummer)	
Fylke: - Kommune: - Gards og bruksnummer: - Askeland ID: - Funnet/innlevert til museet i år: - Funnet i faglig utgravning av: - Funne av privatperson: -	Gjenstand: Steinøks Kontekst: grav Datering av kontekst: Vikingtid Prioritet ved søknad til musea: 1 Analysert statistisk: nei
Tekst frå tilvekstkatalog/unimus: B7731 Mulig tapt bergartøks som ikkje finnes i katalogteksten Vikingetidsgravfund fra Vinjum, Vangen s., Aurland pgd., Sogn og Fjordane, g.nr. 8. Sjå referanse nedanfor	Eigne beskrivningar: Ikkje observert Andre funn frå same kontekst: -
Litteratur: Wencke Sloman i Sætrangfunnet – hjemlig tradisjon med fremmede innslag refererer til dette funnummeret (B7731) når ho nemnar ei bergartsøks som er funne i ei jernaldergrav på vestlandet. Ho nemner den som døme, i samband med ei bergartøks funne i folkevandringstidsgrava på Sætrang. Når eg ser i tilvekstkatalogen ser eg ingen bergartsøks som er nemnt, og undersøkte om denne kunne ligge magasinet under museumsnummeret B7731. Bergartøksa viste seg å vera umulig å oppdrive under dette museumsnummeret (Sloman 1959: 24). Slomann, Wencke (1959) Sætrangfunnet: hjemlig tradisjon og fremmede innslag, Oslo, Kulturhistorisk museum, Universitetet i Oslo.	
Bilde: B7731 Ingen bileter	

Museumsnummer: B8122 b)	
Fylke: Sogn og Fjordane Kommune: Gloppen Gards og bruksnummer: g.nr. 69 Askeland ID: - Funnet/innlevert til museet i år: - Funnet i faglig utgraving av: Johannes Bøe Funne av privatperson: -	Gjenstand: Avslag. Kontekst: Mogleg grav frå eldre jernalder i eit tomrom med brendte bein og kol under ein steinhelle. Flinten låg i tomrommet, dei andre gjenstandane låg over hella. Gjøymt vekk? God kontekst Datering av kontekst: 400-talet (Samdal 2000) Prioritet ved søknad til musea: 2 Analysert statistisk: nei
Tekst frå tilvekstkatalog/unimus: «54. Fund fra Kyrkjehaugen på Austreim, Vereide s., Gloppen pgd., Sogn og Fjordane, g.nr. 69b. Stykke av flintskive med bevart slagbule, største mål 3,6 cm.Et veianlegg gjennomskar nu utkanten som ikke blev undersøkt av Brøgger. Her støtte man på nogen svære heller som lå ved siden av hverandre over et tomrum i haugen. Flintskiven blev funnet i dette rum, de andre saker i utkanten ovenfor hellen. Fra rummet under hellen og nedover strakte det sig et tykt kullag med små brente beinstykker. Rummet under hellen kan neppe ha vært nogen grav. Beretning i arkivet. (8122).»	Eigne beskrivingar: B8122 b): Avslag, mogleg etter produksjon av øks (Bilete I. og II.). Avslaget er kvit og litt krakkelert, og derfor trur eg den har vert brent. Kanskje brent i lag med dei brente beinrestene? Eg ser ingen teikn til eldslagning. Lagra i magasinet for EJA. Andre funn frå same kontekst: a. Bøile av jern. Lengde: 6,7 cm, bredde: 4,6 cm. c. Skår av leirkar med svart, blank overflate d. To rusta jernklumpar
Litteratur: - Samdal, Magne (2000) Amuletter: gjenstander med amulettkarakter i vestnorske graver i tidsrommet 350-1000 e.Kr, Universitetet i Bergen, s 151 i Funnkatalog	

I.

II.

Museumsnummer: B8272 g)	
Fylke: Sogn og Fjordane Kommune: Gulen Gards og bruksnummer: g.nr. 18, br.nr. 3. Askeland ID: - Funnet/innlevert til museet i år: - Funnet i faglig utgravning av: - Funne av privatperson: -	Gjenstand: -4 ulike bitar flint (ei skeiforma skraper med avknukke skaft, uregelmessig kjerne, firsida mogleg eldf Flint og eit avslag), -2 små runde steinar og -ei bryne. Kontekst: På sandgrunn i eit spadestikk djubde i lag med nokre stykker kull og små beinbiter. Mogleg grav (eigen tolkning). Datering av kontekst: Vikingtid Prioritet ved søknad til musea: 1 Analysert statistisk: ja
Tekst frå tilvekstkatalog/unimus: «54. Vikingetids fund fra Gryten, Gulen s. og pgd., Sogn og Fjordane, g.nr. 18, br.nr. 3.f. Fire hele bryner, stykker av to andre. På det minste er det gravet inn to groper. g. Fire flintestykker. Det ene er tildannet omtrent som en bøsseflint.k. To små strandstein.Funnet på en sandbar i god spadedybde. Sakene lå ganske nær sammen på ett sted. Der såes også enkelte stykker kull og små beinbiter. (8272).»	Eigne beskrivningar: B8272 g) Fire flintstykker . Det ene er tildannet omtrent som en bøsseflint. Frå magasinet for YJA Katalogteksten stemmer ikkje heilt. Av dei fire flintbitane er eit av dei ein skraper som mogleg er <ul style="list-style-type: none"> • ei skeiforma skraper med avknukke skaft. Den har ingen merker etter eldslaging. Den har berre retusjering som er typisk for skraparar. Storleik: L: 3cm, B: 2,8 cm, T: 0,7 cm • den andre ein uregelmessig kjerne som er bipolar eller er polypolar (viss det er eit ord), Storleik: L: 3 cm B: 2,4 cm T: 2,2 cm • den tredje er nesten firsida og har passande storleik og kantar til å slå eld på, med nokre stereotypiske knusespor for eldslaging på og flekker med rust på, Storleik: L: 3,4 cm B: 3 cm T: 1 cm • den siste er eit avslag med eit pæreaktig utsjånad med korteks på. Ser ingen bruksspor av nokon type på denne. Storleik: L: 3,5 cm, B: 2,3cm T: 0,9 cm • Det er og 3 gjenstander av bergart. k) To små «kosesteiner» der ein er i kvartsitt (L: 2,3 cm, B: 2 cm, T: 1,2 cm) og den andre i mørk bergart(L: 2,1 cm, B: 1,9 cm, T: 1,1 cm). f) Den tredje steinen er liten og firkanta og har to gropar i seg på den eine store flatsida. Der er furer på dei små smale sidene som kan komme av brynebruk. På den andre flatsida kan ein sjå noko som ka sjå ut som ein egg med bruksspor (som kan tyde på at gjenstanden kjem frå ein gjenbrukt steinaldergjenstand) eller så er det furer etter brynebruk. Den har og litt rustflekker på seg nokre stader. Enten er den berre ei bryne eller så er den ein liten gjenbrukt del av ein steinaldergjenstand. Storleik: L: 5,7 cm B: 2,1 cm, T: 0,9 cm Andre funn frå same kontekst: a. Pilespiss av jern, visstnok nærmest som R. 539, men noget bredere. Adskillig forrustet, et stykke av tangen

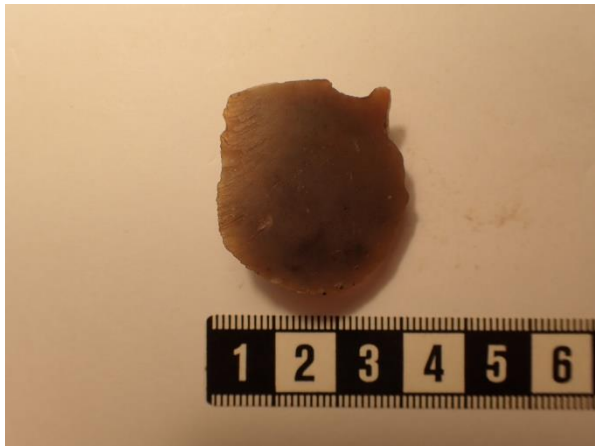
	<p>mangler. Lengde nu 10,5 cm. - Blad av pilespiss, noget slankere enn foregående. Lengde nu 7,4 cm.</p> <p>b. Kniv av jern, R. 405, overmåte sterkt slitt. Lengde 10,3 cm.</p> <p>c. Hammer av jern, nærmest som R. 394. Et stykke av overdelen er avbrutt i ny tid. Lengde nu 9,3 cm.</p> <p>d. Halvdelen av sneldehjul av kleber. Tverrmål 3,4 cm.</p> <p>e. Stykke av sømglatte av grønt glass, R. 446, største dimensjon 8,5 cm.</p> <p>f. Fire hele bryner, stykker av to andre. På det minste er det gravet inn to groper.</p> <p>g. Fire flintestykker. Det ene er tildannet omtrent som en bøsseflint.</p> <p>h. Et stykke bly av form ikke ulikt sølvbarren R. 484. Lengde 6,7 cm.</p> <p>i. En jernnagle, stykker av to nagler eller spiker.</p> <p>j. En del ubestemmelige jernfragmenter, deriblandt mulig tange og nederdel av pilespiss, stykke av spydfal.</p> <p>k. To små strandstein.</p> <p>l. Et stykke jernslag, største dimensjon 10,1 cm</p>
<p>Litteratur: - Samdal, Magne (2000) Amuletter: gjenstander med amulettkarakter i vestnorske graver i tidsrommet 350-1000 e.Kr, Universitetet i Bergen, s 152 i Funnkatalog</p>	

Skeiforma skraper:

I.

II.

III.

IV.

Uregelmessig kjerne:

V.

Firkanta eldflint:

VI.

VII.

Pæreaktig avslag:

VIII.

Kvit rund stein:

IX.

Mørk rund stein:

X.

XI.

Bryne ?:

XII.

Museumsnummer: B8991 t) u)	
Fylke: Sogn og Fjordane Kommune: Aurland Gards og bruksnummer: g.nr. 14, br.nr. 1. Askeland ID: - Funnet/innlevert til museet i år: 1938 Funnet i faglig utgravning av: Per Fett Funne av privatperson: -	Gjenstand: t) Vestlandsøks av grenstein, og u) flekke av flint. Kontekst: Kvinnegrav i haug. I vassledningforstyrta del, i lag med glassperlen (mosaikkperle) og jernfragmenter. Datering av kontekst: vikingtid Prioritet ved søknad til musea: 1 Analysert statistisk: ja
Tekst frå tilvekstkatalog/unimus: «22. Vikingetids fund fra Terum, Vangen s., Aurland pgd., Sogn og Fjordane, g.nr. 14, br.nr. 1.t. Vestlandsøks av grønstein med distinkte smalsider og næsten plane bredsider, vel slipt undtatt ved nakken. Et meget typisk og godt eksemplar. 6,2 cm lang. u. Flintflekke med retusj langs eggene. 6,7 cm lang. Funnet i en jordblandet røis påHaugadn. Røisen var temmelig sterkt avspist. De fleste sakene er funnet i den nuværende S-kant av haugen, like under overflaten, i en uryddig dyngje. I midten lå selve graven som var ødelagt av en vannledning. Her lå glassperlen, fragmentene r), steinøksen og flintflekken. Graven så ut til bare å være en jordfylt åpning i røisen, kanskje med trekiste. Nærmere V kant lå kutennene og beinbitene. Ettergravd av FETT, se innberetning i arkivet. (8991).»	Eigne beskrivingar: t) Vestlandsøks av grønstein (bilete: I. –VI.). Finner ingen brukssport som kan tyde på praktisk funksjon i jernalderen. Øksa er stort sett fullstendig utanom nokre små skader i eggjen og i nakken . Storleik: L: 6,3 cm, B: 3,4 cm, T: 1,6 cm. u) Flintflekke med retusj på sidekantene/eggene (bilete VII.-X.). Den har nokre rustflekkar på seg. Den diestale enden er eit resultat av hengslebrot. Retusjeringa på sidekantane/eggane kan koma av eldslaging. Storleik: L: 6,2 cm, B: 2,7 cm, T: 1cm. Oppbevart i magasin for YJA Andre funn frå same kontekst: a) Stekepanne av jern b) Tre nøkler av jern c) Tinner/tekstilredskap d) Redskap av jern, mogleg veveredskap. e) Celt av jern (grev?) f) Sigdblade av jern, ufullstendig g) To kniver av jern h) Hvirvel av jern, i) Redskap til ukjent bruk: to jernbånd ligger langs etter hver andre og er nittet sammen i den ene enden. j) Skrinhank av jern k) Ukjent redskap av jern. l) To krokar av jern, m) Pinsett av jern, n) Øreskje av jern, o) Øreskje (?) av jern, p) Nål av jern til bronsespenne, q) En hel del båndformete beslag av jern og Spiker. r) Jernbiter. s) Mosaikkperle v) Tenner av ku og brente bein
Litteratur: - Samdal, Magne (2000) Amuletter: gjenstander med amulettkarakter i vestnorske graver i tidsrommet 350-1000 e.Kr, Universitetet i Bergen, s 152 i Funnkatalog	

t)

I.

II.

III.

IV.

V.

VI.

u)

VII.

VIII.

IX.

X.

Museumsnummer: B9468 c)	
Fylke: Møre og Romsdal Kommune: Haram Gards og bruksnummer: gnr. 8, bnr. 8 Askeland ID: - Funnet/innlevert til museet i år: - Funnet i faglig utgravning av: Per Fett Funne av privatperson: -	Gjenstand: To flekker og eit lite avslag Kontekst: Haug. Kanskje grav? Datering av kontekst: YRJ/FVT (Samdal 2000) Prioritet ved søknad til musea: 1 Analysert statistisk: ja
Tekst frå tilvekstkatalog/unimus: «9468. Funn fra gravhaug på Longva, Haram s. og p., Sunnmøre, gnr. 8, bnr. 8.c. Tre stykker flint, de to er flekker med kantretusj av steinalders karakter.Framkommet ved FETTS graving i haug 85 (Storhaugen) i gravflokket på Øverlandet. Der var no bare et fotmerke på 18 m tvn., trolig har det vært en røys med tjukt torvdekke. Steinen har gått til husmur og notastein. Sakene lå spredt uten noe som helst tegn til grav. Se nærmere FETTS melding i arkivet.»	Eigne beskrivingar: B9468 c): Noko ueinig med katalogteksten. Eg synes alle tri er av steinalderskarakter. Eg er einig i at flekkene har retusj av steinalderskarakter. Dei retusjerte kantane er skarpe og retusjen har ikkje mange små hengsler «knusespor», derfor ser eg ikkje noko teikn til eldslagning. Frå magasinet til EJA. <ul style="list-style-type: none"> • Den styrste flekka er brungrå (Bilete: I. og II.). • Den minste flekka er av grå grovkorna stripete flint (Bilete: III. og IV.). • Det litle avslaget er av grå flint med cortex og kvit patina på eine sida (Bilete: V). Andre funn frå same kontekst: <ol style="list-style-type: none"> a) Lite randstykke av spanformet leirkar, 2,4 cm langt. b) Stykke av kvartsittbryne, tjukkeste på midten, brutt i begge ender, no 7,7 cm langt. d) Stykke av et lite bein. e) Jordprøver
Litteratur: - Samdal, Magne (2000) Amuletter: gjenstander med amulettkarakter i vestnorske graver i tidsrommet 350-1000 e.Kr, Universitetet i Bergen, s 155 i Funnkatalog	

Bilde: B9468 c)

Største flekke:

I.

II.

Minste flekka:

III.

IV.

Lite avslag:

V.

Museumsnummer: B10129	
Fylke: Møre og Romsdal Kommune: orginalt; Borgund, nå; Sula Gards og bruksnummer: g.nr. 115. Askeland ID: - Funnet/innlevert til museet i år: _ Funnet i faglig utgravning av: - Funne av privatperson: X	Gjenstand: Meisel av bergart Kontekst: Fyllet frå gravrøys der funna B7632 er funne. Datering av kontekst: EJA (pga. beltestein) Prioritet ved søknad til musea: 1 Analysert statistisk: ja
Tekst frå tilvektskatalog/unimus: B10129 «Meisel av grønnstein med løs kvit vittringshud, mulig bare eggparti. Tverrsnittet er trekantet med eggflaten lagt an frå den flate siden, frontsnittet jamnbreitt. Eggen er noe skadd. 3,4 cm lang. Funnet av LERHEIM på same gard Flesje i fyllen frå den gravrøysen som B 7632 kom frå.» (ligger ikkje ute på unimus.no/arkeologisok) B7632 "51. Fund fra en gravhaug paa Flesje, Borgund s. og pgd., Møre, g.nr. 115. Fremkommet ved Bøes utgravning av en haug som laa ca. 7 m. fra hustuften under foregaaende nr. Haugen bestod væsentlig av sten. Den var helt omrotet i gammel tid og fremviste ved oprydning to kamre anlagt i form av T. Det ene var orienteret N-S og oplagt til en stor jordfast sten som hadde en flat side ind mot graven. Her fandtes kvartsbrynene og jernstykkene like ved overgangen til det andet kammer. Skilleveggen her var borte. Ca. 1/2 m. fra brynene fandtes beltestenen inde i kiste nr. 2. Lerkarskaarene var tat op av Anth. Lerheim før i samme grav. Plan og beretning i arkivet. (7632).»	Eigne beskrivningar: Meisel eller øks av bergart som er lys i fargen. Gjenstanden ville sannsynligvis ikkje sett ut som ein vanleg naturforma stein for eit menneskje i jernalderen. Gjenstanden har noko slitte kantar, sannsynlegvis frå primær bruk og slitasje frå naturen. Møgleg loge i lag med gjenstandene frå B7632 og oversett ved den tidlegare faglege utgravningen av gravrøysa, eller tilfeldig hamna i gravfyllet. Oppbevart på Sunnmøre Museum Sjå bilete I. og II. Bileta tatt av Sunnmøre Museum Andre funn frå same kontekst: B7632 "51. Fund fra en gravhaug paa Flesje, Borgund s. og pgd., Møre, g.nr. 115.» a. Beltestein av kvartsit. b. 2 kvartsbryner c. Bøileforma remholder av jern d. Fleire skår av spannforma leirkar med asbestmagring. e. Nokre jernstykke
Litteratur: - Samdal, Magne (2000) Amuletter: gjenstander med amulettkarakter i vestnorske graver i tidsrommet 350-1000 e.Kr, Universitetet i Bergen, s 158 i Funnkatalog - (ligger ikkje ute på unimus.no/arkeologisok)	

Bilde: B10129 (Bilete tatt oppe ved Sunnmøre Museum)

I.

II.

Museumsnummer: B10131	
Fylke: Møre og Romsdal Kommune: tidligere: Borgund, nå: Sula Gards og bruksnummer: gnr. 116 Askeland ID: - Funnet/innlevert til museet i år: 1943 Funnet i faglig utgravning av: - Funne av privatperson: -	Gjenstand: Vestlandsøks av bergart Kontekst: I fyllet oppkasta frå ei hustuft, der det vart funne gjenstander som fekk funnnummeret B8319. Datering av kontekst: YRJA, FVT (ut frå spannforma kjeramikkk) Prioritet ved søknad til musea: 2 Analysert statistisk: ja
Tekst frå tilvekstkatalog/unimus: B10131 «Vestlandsøks av grønnstein som tilv. 1943 fig. 11, men jamnbrei. Nakken er avrundet som på typeeksamplaret, men ikkje skeiv. Alle kanter er avrundet, der står enkelte hoggearr igjen, og eggen er helt ødelagt ved avstøtninger. 6 cm lang. Funnet på Kalvestad, Borgund s. og p., Sunnmøre, gnr. 116, i fyllen som var opkastet frå hustuften, sml. B. 8319.» B8319: «01. Fund fra en hustuft på Kalvestad, Borgund s. og pgd., Møre, g.nr. 116, br.nr. 1.Sakene er fremkommet ved student Lindøes undersøkelse av en rektangulær hustuft på den nedlagte gården Kalvestad. Se Lindøes trykte beretning i B. M. Årb. 1930, historisk antikvarisk rekke nr. 7. Sammen med funnet ligger et avbrukket bryne av skifer, 11,3 cm langt. Det blev funnet i toppen av en røis like ved hustuften, nr. 1 på Lindøes plan. (8319).»	Eigne beskrivningar: Slitt vestlandsøks av bergart (grønnstein). Vanskelig å sei om øksa havna i fyllet frå hustufta ved tilfeldighet, eller om den originalt har vert bevist deponert i hustufta i jernalderen. Vestlandsøksa er noko slitt i kantane, og derfor er det usikkert om øksa ville ha blitt oppfatta som ein uvanlig gjenstand eller berre ein vanlig stein for dei som levde i jernalderen. (Sjå bilete I. og II.) Bileta tatt av Sunnmøre Museum Oppbevart på Sunnmøre Museum Andre funn frå same kontekst: B8319 a) Eit lite skår av spannformet lerka. Mørkt og asbestmagra. Innstemplede vertikale og horisontale furer. b) To skår av spannformet lerkar c) Lite skår av spannforma lerkar d) Lite randstykke av spannformet lerkar av sterkt asbestblandet gods. e) To skår av spannformet lerkar f) 10 små skår av spannformet lerkar g) Randstykke av et kleberkar. h) Lite skår av tynnvegget, buket lerkar i) Randstykke av lerkar av rødlig gods med glasert overflate. j) To stykker av klebertakke k) 17 små flintstykker uten bearbeidelse. l) Flintknoll med gråhvit forvittringshud. 6,7 cm. m) Stor krok av jern. Lengde 11 cm. n) Større, forrustet, trapesformet jernstykke. Bredde 8,3 cm, tykkelse 3,9 cm. o) Tre slagstykker av jern. p) Ulike jernstykker q) Eit lite stykke grafitt. r) To små brente bein. s) Ildstein av grå kvartsitt. t) Eit cylindrisk stykke bly 4,1 cm
Litteratur: - (ligger ikkje ute på unimus.no/arkeologisok)	

I.

II.

Museumsnummer: B10768 n)	
Fylke: Sogn og Fjordane Kommune: Fjaler Gards og bruksnummer: gnr. 63, bnr. 1. Askeland ID: - Funnet/innlevert til museet i år: - Funnet i faglig utgravning av: Eldrid Margrethe Straume Funne av privatperson: -	Gjenstand: Firkantea flat bearbeida flintbit. Kontekst: Hellekiste på ein stad der det tidlegare låg hauger. Datering av kontekst: FVT Prioritet ved søknad til musea: 2 Analysert statistisk: nei
Tekst frå tilvekstkatalog/unimus: «10768. Folkevandringstids gravfunn fra Dale, Dale s, Fjaler p, Sogn og Fjordane, gnr. 63, bnr. 1. n. Skive av gråspettet flint, tildannet til et avlangt firkantet stykke som er noe breiere i den ene enden. Stykket er knekket og den smale enden mangler. De to sidekanter er retusjert i en teknikk som lite minner om steinalder. Ryggen er grovt slipt, enden likeledes og i to fasetter men uten å dekke alle hoggemerker. Bruken er helt uviss. Nå 5,9 cm lang. Sakene er framkommet ved student Straumes graving i en hellekiste som nå lå under en privatveg på Tingvollane. I dette strøket har ligget hauger (sml. Urda II s. 13) som ble fjernet før 1861 (NF s. 485). Kisten var 1,60 X 0,60 m O-V og 0,47 m djup, bygd av seks kantsatte heller med en stor dekkhelle som var bruket på midten. Langs sidene var åpningen under dekkhellen tettet av småheller. Botnen var brun, grov grus, iblandet småstein, særlig i midten. Leirkaret lå omtrent midt i kisten, det meste av resten lengre øst, samlet i et lite område. Spydet lå langs nordre langside med odden mot øst. I midten og langs nordre langside fantas spredte spor av mørk, noe feit sandblandet jord. Melding i arkivet.»	Eigne beskrivningar: B10768 n) Firkanta flat bearbeida flintbit. Sjå bilete I.– V.. Har ikkje funne tilsvarende gjenstander frå steinalder eller bronsealder. Mogleg den er seinare tilhøgd for å verta ein flint til eldslagning. Gjenstanden er slipt på den dorsale sida og på den diestale kanten (Sjå bilete I. og III.). Nokre av retusjeringa/avspaltningane langs eggene kan sjå ut som eldslagning. Ein del små «konkylieforma» avspaltningar og har form som små «step fracture». Døme på moglege avspaltningar etter eldslagning på gjenstanden kan ein sjå på to bilete nedafør tatt med og utan blits (Sjå bilete VI. og V.). Eg kan ikkje garantere for at gjenstanden har vert eldflint, og det er ennå moglegheiter for at gjenstanden kan ha bli tillagt ei symbolsk meining. Lagra i magasinet for EJA. Andre funn frå same kontekst: a) Ornamentert pannforma leirkar i form som Bøe: Keramikk b) Spydspiss c) Fem sylformete pilespissar af jern som Fett: Arms fig. 44. d) Saks av jern, komplett i fire sammenhørende deler, dog er det ene brot gammelt. e) Kniv av jern f) Beltebeslag av jern. g) Remspenne av jern h) Tange av jern med litt av en rund stamme i) Spiss av jern, rundt eller firkantet tverrsnitt j) Skrinhank av jern k) Jernfragmenter: spiker, skrinagler, beslag og anna. l) Spenne av bronse m) Rullestein av kvit kvartsitt med uregelmessig form og rustflekker. Ildstein. o) Prøver av never. p) Prøver av tøy og hår. q) Jordprøver
Litteratur: - Samdal, Magne (2000) Amuletter: gjenstander med amulettkarakter i vestnorske graver i tidsrommet 350-1000 e.Kr, Universitetet i Bergen, s 158 i Funnkatalog	

I.

II.

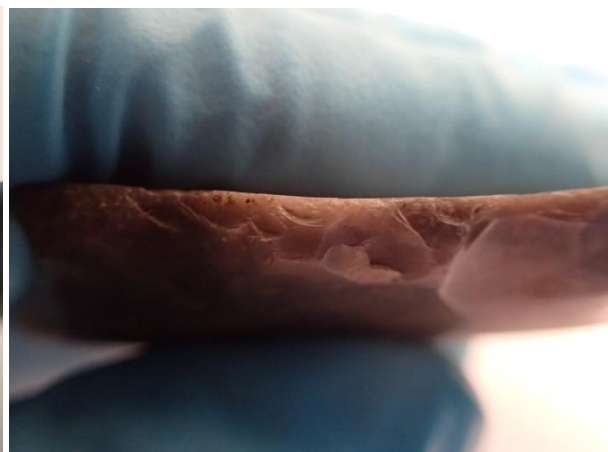
III.

IV.

V.

Museumsnummer: B10776 I. k) h)	
Fylke: Møre og Romsdal Kommune: Skodje Gards og bruksnummer: gnr. 52, bnr. 3. Askeland ID: - Funnet/innlevert til museet i år: - Funnet i faglig utgravning av: Resten av øydelagt røys faglig utgrave. Funne av privatperson: Rydda delvis vekk med bulldoser.	Gjenstand: k) «Sunnmørsøks» og h) økseliknande gjenstand av let bergart. Kontekst: Røys. Møleg grav. Forstyrtra kontekst ettervekkrydding med bulldoser. Datering av kontekst: Vikingtid. 900-talet (Samdal). Prioritet ved søknad til musea: 2 Analysert statistisk: nei
Tekst frå tilvektskatalog/unimus: «10776. Funn fra vikingetiden fra Stette, Skodje s og p, Sunnmøre, gnr. 52, bnr. 3.h. Tre stykker av skiferbryne, 16,8, 12,2 og 12,0 cm langei.k. "Sunnmørsøks" av det vanlige steinslag (olivin) med brun overflate. Skaft-tapp som Fett: "Sunnmørsøksane" (B.M. Årbok 1944) fig. 5, men tappen er smalere, likesom "økseen" i det hele. 14,2 cm langFramkommet i en røys, fk. nr. 1/2. Den var bare en rest som eieren ryddet med bulldozer. Derved fantes I i en av de bortskuvete dungene. Sakene hadde trolig ligget om lag midt på søre kant. II kom fram under Straumes ettergraving i området der bulldozeren hadde arbeidet. III fant hun like nedenfor røysen i et søkk som nå for det meste var dekket av massene fra røysen. Plan og melding i arkivet. Innkommet gjennom Sunnmøre Museum (B-10777-B-10789). Opplysningene for det meste innhentet av Historisk Museum.»	Eigne beskrivningar: I. k) «Sunnmørsøks» av olivin. Sjå bilete I. II. og III. Finner nokre strekar og skader, som sannsynligvis ikkje kjem av brynebruk.. Øksa har ei skaftfure og eggen er breiare enn nakken. For eit menneske i jernalderen ville denne øksa sannsynligvis ikkje sett ut som ein naturforma stein. Storleik: L: 14,1 cm, B: 6,2 cm, T: 3,7 cm. Øksa har ein meget uvanlig form. Finner ingen liknande økser i Arkeologisk leksikon. Ved søkeordet «Sunnmørsøks i fotoportalen kjem det opp to gjenstander (B14333 og B12830) klassifisert som «Sunnmørsøks», og ingen av desse to liknar B10776 k). Øksa kan vera feilkatalogisert. I. h) I same funnet er det og ein gjenstand av ein lett bergart som både kan ha vert ei bryne eller så har den vert ei øks eller eterlikning av ei øks med ei meget uanlig form og bergarten har uvanlig lite vekt. Sjå bilete IV., V. og VI. Storleik: L: 12,1 cm, B: 4,8 cm, T: 1,8 cm. (Vart og framfunnet sjølv om den ikkje var i søknadden til museet) Oppbevart i magasinet for YJA Andre funn frå same kontekst: I. a) Sverd av jern. 78 cm. (Petersen: Vikingsverd fig. 85.) b) Spyd av jern, 38,1 cm. Dårlig bevart. (Petersen: fig. 20.) c) Øks av jern. 19,1 cm lang, 10,5 cm brei over eggen (Petersen: Vikingsverd fig. 37.) d) Celt av jern. e) Reidskap av jern med form som en pilespiss. Lengde: 9,7 cm. f) Steikepanne av jern. Styrste tverrmål 21,9 cm. g) En del klinknagler, spiker og ubestemmelig jern h) Tre stykker av skiferbryne, 16,8, 12,2 og 12,0 cm lange i) To stykker brent bein j) To stykker flint II. l) Fire stykker av skiferbryne, det ene hører sammen med det minste under h) og de er nå limt sammen. Dette stykket er 11,9 cm, de tre andre 9,9, 9,7 og 4,6 cm lange. m) Ljåbryne av skifer, flatt, tynnslitt mot begge ender og litt vridd som en propell. 12,1 cm langt.

	n) Keramikk, glass, ubrent bein, et par stykker jern, alt åpenbart av yngre alder o) Trekol III. p) En del klinknagler og ubestemmelige jern q. En del slagg r. Trekol.
Litteratur: - Samdal, Magne (2000) Amuletter: gjenstander med amulettkarakter i vestnorske graver i tidsrommet 350-1000 e.Kr, Universitetet i Bergen, s 159 i Funnkatalog	

Bilde: B10776 1a) h)

a)

I.

II.

III.

h)

IV.

V.

VI.

Museumsnummer: B11186	
Fylke: Møre og Romsdal Kommune: Sande Gards og bruksnummer: gnr. 57 bnr. 1 Askeland ID: 6479 Funnet/innlevert til museet i år: - Funnet i faglig utgravning av: ved restaurering av røys. Funne av privatperson: -	Gjenstand: Liten tverrøks. Kontekst: Frå urørt jord i ei røys frå røysfeltet Røysanes. Datering av kontekst: Ukjent. Sannsynligvis steinalder i følgje tilveksttesten og kulturminnesok.no. Prioritet ved søknad til musea: 2 Analysert statistisk: nei
Tekst frå tilvekstkatalog/unimus: «B11186 Liten tverrøks av grågrønn finkornet bergart, med flatovalt tverrsnitt, største bredde over eggen og jamt smalnende mot en avrundet spiss nakke. Har vært slipt over det hele, men overflaten er sterkt forvitret og avskallet. Det ene eggjørnet mangler. 6,3 cm lang, 3 cm brei. Oppsamlet av Bakka på Hatlebrekke, Sande s, og p., Sunnmøre, gnr. 57 bnr. 1, på en av røysene i den store gravflokken på Røysanes (Fett: Førhistorisk minne. Sande prestegjeld, fk. nr. 16/62). I samband med restaurering av røysen ble torven spadd av i 1957. Steinøksen lå i jord som ikke var blitt fjernet, og skriver seg visselig fra den store steinalderbuplassen her, ventelig har den fulgt med jord som har vært tatt til dekke over røysen i gammel tid.»	Eigne beskrivingar: B11186 Liten tverrøks av bergart. Sjå bilete I. til IV. Ser lite som kan tyde på sekundær praktisk funksjon. Øka har nokre små hol i seg, men det er ukjent korleis øksa fekk dei (Sjå bilete I. og III.). Den er kanskje laga av grønstein? Ser noko forvittra ut nokre stader på overflata. Forvitringa minnar noko om varmpåverkanad frå eld. Det finnes nokre hol i øksa som liknar mest naturlig forvitring av svakheiter i steinen. For eit menneskje i jernalder ville denne øksa ikkje sjå ut som ein vanlig naturforma stein. Oppbevart i magasinet for STA Andre funn frå same kontekst: -
Litteratur: -	

I.

II.

III.

IV.

Museumsnummer: B11283	
Fylke: Hordaland Kommune: Stord Gards og bruksnummer: gnr. 40, bnr. 1 Askeland ID:- Funnet/innlevert til museet i år: 1959 Funnet i faglig utgravning av: Egil Bakka Funne av privatperson: -	Gjenstand: Tverrøks av grønnstein Kontekst: Innanfor kantskjeda i den nordligste enda av gravhaug fra eldre jernalder, i overgang haugbotn og haugfyllet. Dei andre funna frå gravhaugen har museumsnummeret B11282 og låg sør og vest for «hellekista». Datering av kontekst g: EJA Prioritet ved søknad til musea: 2 Analysert statistisk: ja
Tekst frå tilvekstkatalog/unimus: «11283. Tverrøks av grønnstein, tilhogd og bare slipt i eggen, langsmal og litt skeiv, med tilnærmet flatovalt tverrsnitt. Eggen er skadd, men har opprinnelig hatt en lett og en sterkere kvelvd side, og utbuet egglinje med lite distinkte eggjørner. 13,1 cm lang, 3,5 cm brei og 1,8 cm tjukk på midten. Funnet av Bakka på samme gård Bjelland ved utgravningen av samme haug som foregående. Den lå ved overgangen mellom haugbotnen og haugfyllen ca. 70 cm innenfor fotkjeden i N. Det kan av funnforholdene ikke avgjøres om den har ligget på stedet fra før, eller om den kanskje heller skulle være lagt inn i haugen da den ble bygd.» «11282. Gravfunn fra eldre jernalder fra Søre Bjelland, Stord s og p, Hordaland, gnr. 40, bnr. 1.Funnet ved Bakkas utgravning av en haug, på toppen av Storehaugen, med dominerende beliggenhet og stort utsyn over fjorden. Haugen var 12,5 m i tverrmål med fotkjede av store steiner, 1,5 m høy over foten i N og S, men bygd over en bergknaus, som var synlig flere steder i haugoverflaten, og det kunstige påbygget var ingen steder så mye som 1/2 m, i midten ca. 30 cm. Den var bygd av jord og stein. I sentrum var et lite steinfritt rom, begrenset på to sider av kantsatte, flate steiner, orientert NO-SV, ca. 1/2 m lange og 30 cm fra hverandre, den ene med toppen synlig i overflaten. Mellom disse steinene, som kunne likne rester av en liten kiste, og videre i området S og V for dem, ble sakene funnet over et 1 1/2 x 1 m vidt område. Funnene lå gjerne klattvis, det gjaldt for en del krukkeskårene, men i særlig grad de brente beinene, som viste fire tydelige konsentrasjoner, to inne mellom de stående hellene, en tett utenfor i SV, der alle kraniestykker lå tett sammen, og en konsentrasjon 25-30 cm utenfor i SO. Krukkebrot og brente bein fantes i et nivå fra 5-10 cm over fjellet til 5-10 cm under overflaten, øverst og nederst i haugfyllen var praktisk talt ingen ting. Dette, og det eiendommelige forhold at alle kraniestykker lå samlet, kan tale for at gravanlegget ikke har vært forstyrret på annen måte enn det trerøtter i tidens løp kan ha sprengt ut og klemt ut av lage, og det er utgraverens inntrykk	Eigne beskrivningar: B11283 tverrøks av grønnstein. Sjå bilete I.-IV. Tverrøksa er fragmentert, mogleg etter frostsprengning frå primær bruk i steinalder og sekundær depositionsjon i folkevandringstidsgrava. Øksa har eit rustbelegg på seg som tyder på at den har loge i lag med gjenstander av jern eller i eit anrikningslag. Ser ingen bruksspor som tyder på sikker sekundær bruk. Bruksspora på eggen kjem sansynlegvis av primære bruk (Sjå bilete IV.). Oppbevart i magasinet for EJA. Andre funn frå same kontekst: B11282 a) Leirkarskår b) Eit par stykkjer kit til barkkar. c) Fragment av rusta jernplate d) Samling brente bein e) Nokre stykkjer trekol

at krukkebrot og brente bein fortsettlig har vært spredt utover i haugfyllen i det nivå de nå fantes, og at de to kantsatte steinene nok representerer en gravkiste, men ikke hele graven i egentlig forstand. Planer, melding og fotos i arkivet.»	
---	--

Litteratur:

- Bakka, Egil (1972) Forntida i Stord. I Høyland, Ola (red.) Stord Bygdebok. Bergen. S 113-114

I.

II.

III.

IV.

Museumsnummer: B11332	
Fylke: Møre og Romsda. Kommune: Sula Gards og bruksnummer: gnr. 111, bnr. 7 Askeland ID: - Funnet/innlevert til museet i år: - Funnet i faglig utgravning av: - Funne av privatperson: Oddvar Standal	Gjenstand: Flintdolk Kontekst: «hustuft som ble gravd ut». Eldre hustuft? Nyare huastuft? Datering av kontekst: ukjent Prioritet ved søknad til musea: 2 Analysert statistisk: nei
Tekst frå tilvekstkatalog/unimus: B11332 11332. Dolk av lys grå flint med egghjørner omtrent som Müller: Flintdolkene fig. 1, men med nesten rette egglinjer fra hjørnene til buene ved odden. Skaftenden mangler. Skaftet er breiere enn på typefiguren og relativt tynt ved at den ene siden er omtrent flat. Nå 17,5 cm lang. Funnet på Stadsnes, Borgund s og p, Sunnmøre, gnr. 111, bnr. 7, i en hustuft som ble gravd ut 30 m fra sjøen og 5 m o. h. Gave fra Oddvar Standal, Langevåg	Eigne beskrivningar: Flintdolk observert gjennom bilete. Ser ingen merkjer som kan vera av sekundær bruk. Usikker på om «hustuft som ble gravd ut» tyder funne i eldre hustuft, eller funne ved «bygging» av hustuft til eit nyare hus. Bilete tatt av Sunnmøre Museum. Sjå I. og II.. Andre funn frå same kontekst: -
Litteratur: -	

Bilde: B11332

I.

II.

Museumsnummer: B11705 2x)	
Fylke: Sogn og Fjordane Kommune: Årdal Gards og bruksnummer: gnr. 10 Askeland ID: - Funnet/innlevert til museet i år: - Funnet i faglig utgravning av: X Funne av privatperson: -	Gjenstand: Halv klubbe av kvartsitt Kontekst: Hustuft Datering av kontekst: 900-talet Prioritet ved søknad til musea: 1 Analysert statistisk: ja
Tekst frå tilvektskatalog/unimus: «B 11700-B 11711 Funn fra vikingtids gårdsanlegg, Ytre Moa, Årdal, Sogn og Fjordane. (Billedhenvisninger gjelder Egil Bakka: Ytre Moa. Eit gårdsanlegg frå vikingtida i Årdal i Sogn. Viking 1965.)...B 11705 Tuft F...2. ax. Halv prikkhogd klubbe av kvartsitt, antakelig av samme type som R. 46. Brukket midt over skafhullet. 6,9 cm i tverrmål, 3,6 cm høyy. ...»	Eigne beskrivningar: B11705 2x) Den halve klubba er prikkhogd og litt forvitra. Sjå bilete I., II. og III. Litt usikker på om den er av rein kvartsitt. Ser ut som ein anna bergart. For eit menneske i jernalderen ville denne gjenstander sannsynligvis ikkje sett ut som ein naturforma stein. Finner ingen tydelige merker som tyder på sekundær praktisk bruk, men det ser ut som om noko på kølla er slipt av (Sjå bilete I., II. og III.). Brotet der klubba ein gang vart delt i to er såpass grov, at det mogleg den vart delt i to seinare enn ved primær brukstid (sjå bilete II.). Enten delt ved bevist delt i to eller frostsprengt. Storleik: L: 6,9 cm, B: 3,6 cm, T: 3,3 cm, tjukkelse mellom holet og ytre del av klubba: 2,4 cm. Lagra i magasin for YJA Andre funn frå same kontekst: B 11705 Tuft F a) Fragment av ein oval spenne av bronse b) Trekantet randskår av lyst, grønt glass, c) To stykker bearbeida bergkrystall 21 og 1,2 cm., d) Spydpiss av jern e) Pilespiss av jern f) Pilespiss av jern. g) Pilespiss av jern h) Skjær til plog eller ard av jern, i) Sigdblade av jern, fullstendig bevart, j) Del av ljà- eller sigdblade av jern k) Saks av jern l) Oddparti av saks av jern m) Kniv av jern n) Kniv av jern o) Kniv av jern p) Knivblade av jern, q) Ildstål av jern r) Reiskap av jern s) Hovbeslag av jern. t) Reiskap av jern u) Stor krampe av jern, v) Bøyd jerntein w) Bøyd jerntein x) Tynn jerntein y) Jerntein z) To stykker av ein lang jerntein æ) Streng av jern ø) Tre deler av ein hank av jern, å) 36 spikrar og klinkenaglar av jern 2. a) 27 ubestemmelige jernfragmenter, b.) Ein rund plate av bly, 5,7 cm c) Grovt tilhogd kljåstein av kleber.

	<p>d) Kljåstein av kleber, e) Et stykke bearbeidet kleberstein. f) Håndsnellehjul av kleber g) Håndsnellehjul av fyllitt h) Håndsnellehjul av klebe i) Lite håndsnellehjul av kleber j) Fragment av håndsnellehjul av kleber k) Skiveformet håndsnellehjul av kleber l) Firsidig bryne av grå leirskifer (hein) m) Firsidig bryne av mjuk kvartsskifer, n) Endestykke av firsidig bryne av mjuk kvartsskifer, o) Firsidig bryne av mjuk kvartsskifer, p) Endestykke av firsidig knokkelformet bryne av mjuk kvartsskifer q) Endestykke av firsidig bryne av skifer, r) Endestykke av firsidig knokkelformet bryne av mjuk kvartsskifer s) Fragment av firsidig bryne av mjuk kvartsskifer, t) Bryne av grå leirskifer u) Fragment av firsidig bryne av grå leirskifer v) Firsidig bryne av grå leirskifer w) To flisar av bryner av mjuk kvartsskifer y) Fire små stykker grå flint, største mål 2,5, 2,4, 2,3 og 2,3 c z) Et stykke ubrent leire æ) En hestetann ø) En del brente bein fra ildstedet og søyden.</p>
<p>Litteratur: -Dommasnes, Liv Helga (1987) Sognefjord vikingsenter: formidling om forhistorie, Bergen, Universitetet i Bergen, Historisk museum. s 38 -Ågotnes, Anne (1995) Som truffet av lynet: Tordenstein som vern mot branner og ulykker. Upublisert. s 7</p>	

I.

II.

III.

Museumsnummer: B12051 e)	
Fylke: Hordaland Kommune: Etne Gards og bruksnummer: gnr. 36, bnr. 12 Askeland ID: - Funnet/innlevert til museet i år: - Funnet i faglig utgravning av: X Funne av privatperson: -	Gjenstand: Hjerteforma pilspiss av flint Kontekst: I haugfyllet i gravhaug Datering av kontekst: 800-talet (Gellein 1997, fig..IV; referert i Samdal 2000: 161) C14-prøve av stolpehol under gravhaug: 1570±90 B. P. Prioritet ved søknad til musea: 1 Analysert statistisk: ja
Tekst frå tilvekstkatalog/unimus: «12051. Gravfunn fra vikingetid fra Sørheim, gnr. 36, bnr. 12, Etne, Hordaland.e. Hjerteformet pilespiss av grå flint med innbuet basis, sml. Gjessing: Rog. st. a. fig. 192 Funnet ved utgravning av gravhaug fk. nr. 5,11, 17/6-2/7 1969. a og b lå på overflaten av haugen like under torva, c og e ble funnet i haugfyllen og d i stolpehull nr. 2 under haugen. En C-14 prøve av tre fra et av stolpehullene ga resultat 1570±90 B. P. (T 861). Innberetning til top. ark. ved Signe Hvoslef.»	Eigne beskrivningar: 12051 e) Hjerteforma pilspiss av flint. Bilete I., II. og III.. Pila er fin og fulstendig, men kanskje så liten at den kan ha blitt oversett og tilfeldig hava i haugfyllet. Ingen teikn til eldslagning. Storleik: L: 2,9 cm, B: 1,8 cm, T: 0,3 cm Lagra i magasinet for YJA Andre funn frå same kontekst: a) Sylindrisk, åttekanta perle av gråkvit karneol b) Bladet av ei miniatyrøks av jern, c) Rund remspenne av jern laget av flatt, firsidig jernbånd d) 4 uornamenterte skår av leirkar
Litteratur: - Samdal, Magne (2000) Amuletter: gjenstander med amulettkarakter i vestnorske graver i tidsrommet 350-1000 e.Kr, Universitetet i Bergen, s 161 i Funnkatalog	

Bilde: B12051 e)

I.

II.

III.

Museumsnummer: B12277	
Fylke: Hordaland Kommune: Bergen Gards og bruksnummer: gnr. 97, bnr. 1, Askeland ID: - Funnet/innlevert til museet i år: - Funnet i faglig utgravning av: Bjørn Myhre Funne av privatperson: -	Gjenstand: Øks av grønnstein Kontekst: Eldstad i nausttuft Datering av kontekst: Folkevandringstid. Prioritet ved søknad til musea: 1 Analysert statistisk: ja
Tekst frå tilvekstkatalog/unimus: «12277 Liten øks eller meisel av grønnstein, som fig. 94 hos Gjessing 1920. Vannslitt, men synes å ha hatt tverregg. L. 6,5 cm, br. over eggen 3 cm. Funnet i Bjørvika i søndre ildsted under utgravning av nausttuft på Stend, gnr. 97, bnr. 1, Bergen, Hordaland. Se opplysninger etter n. nr.»	Eigne beskrivningar: Øksa er liten og av grønnstein. Den har nokre skadar ved primær bruk eller frost (sjå bilete II.), og så blitt vannrulla. Bilete: I., II. og III. Storleik: L: 6,5, B: 3 cm, T: 1,5 cm. Lagra i magasinet for STA Andre funn frå same kontekst: -
Litteratur: Myhre, Bjørn (1988) Materielt som åndelig i pakt med tida. Arkeologiske skrifter, Historisk Museum, Festskrift til Andres Hagen (No. 4) s 320 Ågotnes, Anne (1995) Som truffet av lynet: Tordenstein som vern mot branner og ulykker. Upublisert. s 7	

I.

II.

III.

Museumsnummer: B12397 /7	
Fylke: Sunnmøre Kommune: Haram Gards og bruksnummer: - Askeland ID: - Funnet/innlevert til museet i år: - Funnet i faglig utgravning av: X Funne av privatperson:	Gjenstand: Plattformkjerne av flint Kontekst: grav i langhaug (haug 66) i øverste steinlaget. Andre funnlåg spredd rundt på botnen av haugen i kolholdig jord. Datering av kontekst: 400-talet Prioritet ved søknad til musea: 1 Analysert statistisk: ja
Tekst frå tilvektskatalog/unimus: B12397 /7 Plattformkjerne av flint, st. mål 4 cm. Funne i lag med jernfragmenter, slagglumper, brente og ubrente bein og kol. «Funnet ved utgravning av haug 66. /6 l i det øverste steinlaget, de øvrige funn lå spredt rundt på bunnen av haugen, i kullholdig lag. Innberetning i top.ark. v/Signe Hvoslef Krüger.»	Eigne beskrivningar: ikkje observert Andre funn frå same kontekst: Funne i lag med fallosforma stein i bergart, jernfragmenter, slagglumper, brente og ubrente bein og kol.
Litteratur: - Samdal, Magne (2000) Amuletter: gjenstander med amulettkarakter i vestnorske graver i tidsrommet 350-1000 e.Kr, Universitetet i Bergen, s 162 i Funnkatalog -(ligger ikkje ute på unimus	
Bilde: B12397 /6	

Museumsnummer: B12398	
Fylke: Møre og Romsdal Kommune: Haram Gards og bruksnummer: gnr. 8, bnr. 8 Askeland ID: - Funnet/innlevert til museet i år: 1970-1977 Funnet i faglig utgravning av: X Funne av privatperson: -	Gjenstand: Avslag av flint Kontekst: Haug A, over eit kollag Datering av kontekst: Usikker Prioritet ved søknad til musea: 2 Analysert statistisk: nei
Tekst frå tilvekstkatalog/unimus: B12398 «Avslag av flint med cortex langs en side. Antydning til retusj langs sidekant. St.mål 6,3 cm. Funnet ved utgravning av haug A, i overkant av et kullag på bunnen. Innberetning i top.ark. v/Signe Hvoslef Krüger.»	Eigne beskrivingar: B12398 /1 Avslag av flint. Sjå bilete I., II. og III. Litt tjukt med litt bevart korteks på. Flinten er grå. Mogleg der er slått noko eld på den, men sannsynligvis er avspaltningane på kantane sannsynligvis berre slitasje. Avlaget ville sannsynligvis ikkje sjå ut som ein vanlig naturforma stein som levde i jernalderen, og er nokså stor. Storleik: L: 6,3 cm, B: 4,2 cm, T: 1,6 cm Lagra i magasinet for STA Andre funn frå same kontekst: - ingen
Litteratur: - Ligger ikkje ute på unimus.no	

I.

II.

III.

Museumsnummer: B12535 /2	
Fylke: Hordaland Kommune: Etne Gards og bruksnummer: gnr. 44, bnr. 2 Askeland ID: - Funnet/innlevert til museet i år: - Funnet i faglig utgravning av: X Funne av privatperson: -	Gjenstand: Uregelmessig kjerne Kontekst: Haug Datering av kontekst: YJA Prioritet ved søknad til musea: 2 Analysert statistisk: nei
Tekst frå tilvekstkatalog/unimus: «12535 Gravfunn fra yngre jernalder på Rygg, gnr. 44, bnr. 2, Etne, Hordaland./2 Kjerne av flint m/slitespor, mulig ildflint. St. mål 3,8 cm Funnet ved utgravning av haug (fkt. nr. 1, 2, Fett 1963). Gjenstandene lå i sentrum av haugen. Innberetning i top. ark. v/Else Johansen Kleppe.»	Eigne beskrivningar: B12535 /2 Uregelmessig kjerne, med avspaltningar/knusemerkjer som liknar dei som kjem eldslagning (Sjå bilete 1). Flinten er mørkebrun utan patinering. Mogleg jernfragmenta frå same grav var eit eldstål? Storleik: L: 4 cm, B: 2,1 cm, T: 1,9 cm.. Lagra i magasinet for YJA. Andre funn frå same kontekst: -To fragment av jern.
Litteratur: - Samdal, Magne (2000) Amuletter: gjenstander med amulettkarakter i vestnorske graver i tidsrommet 350-1000 e.Kr, Universitetet i Bergen, s 162 i Funnkatalog	

I.

Museumsnummer: B12828	
Fylke: Sogn og Fjordane Kommune: Luster Gards og bruksnummer: - Askeland ID: 35877 Funnet/innlevert til museet i år: - Funnet i faglig utgravning av: X Funne av privatperson: -	Gjenstand: Amulet av kleberstein Kontekst: hustuft Datering av kontekst: Folkevandringstid? Prioritet ved søknad til musea: 2 Analysert statistisk: ja
Tekst frå tilvekstkatalog/unimus: «12828 "Amulett" av kleber, med innskjæring på midten. Av form nærmest som en dobbeltøks. Dobbeltøksformen er mest fremtredende på den ene siden av innskjæringen, den andre mere halvsirkelformet. Funnet på Modvo, gnr. 148, bnr. 1, Luster, Sogn og Fjordane, i østre veggen i den utgravde tuften på Modvo. Gave fra Aud Solvi, 5810 Hafslo.»	Eigne beskrivningar: B12828 Amulett eller figur av kleberstein, som tvilsomt kan ha nokon praktisk funksjon. Sjå bilete I., II. og III. Formen kan likna ei etterlikning av hammar eller øks. Det er nokre 1 mm breie furer runderom på flatsidene. Fant nokre furer på eine sida som kunne vera runer, men dette kan og vera tilfeldigheit. Dei tydeligste furene liknar i ein Z-rune (Sjå bilete III.) Storleik: L: 4,2 cm, B: 2,6 cm, T: 1,5 cm. Lagra i magasinet til EJA Andre funn frå same kontekst: -
Litteratur: -Kristoffersen, Siv (1993) Gård og gjenstandsmateriale - sosial sammenheng og økonomisk struktur. I Bakka, Egil og Solberg, Bergljot (red.) Minneskrift Egil Bakka. Bergen, Historisk museum, Universitetet i Bergen, s. 192-194	

I.

II.

III.

Museumsnummer: B13388 /10	
Fylke: Hordaland Kommune: Etne Gards og bruksnummer: gnr. 52, bnr. 2, Askeland ID: - Funnet/innlevert til museet i år: - Funnet i faglig utgravning av: Feltkurs for studenter fra Historisk museum. Feltledere: Svein Indrelid og Gro Mandt Funne av privatperson: -	Gjenstand: To mindre flintbitar Kontekst: Koksteinsrøys (eller grav?) Datering av kontekst: Vikingtid Prioritet ved søknad til musea: 2 Analysert statistisk: nei
Tekst frå tilvektskatalog/unimus: «B 13388 Utgravning av koksteinsrøys på Vinje, gnr. 52, bnr. 2, Etne, Hordaland.../10 To stk. ild- eller borseflint. St. mål 2,1 cm Det ble dessuten samlet inn materiale fra topplaget som omfattet vindusglass, små skår av krustøy, spiker av jern, hestesko av jern etc. Dette er kassert. Utgravningen ble utført som skolegraving av studenter fra Historisk museum. Ledere var Svein Indrelid og Gro Mandt. Prøver av koksteinen ble datert ved termoluminisens til ? Det arkeologiske materiale fra koksteinsrøysa representerer et tidsrom fra vikingtid til nyere tid.»	Eigne beskrivningar: B13388 /10 To flintbitar. Sjå bilete I. • Den eine flintbiten er eit avslag av gråbrun flint med bruksspor liknar knusemerkjer etter eldslaging. Den kan vera litt liten til eldslaging, men fult mogleg å slå eld på. Storleik: L: 2,5 cm, B: 1,8 cm, T: 0,7 cm. • Den andre flintbiten er liten uregelmessig i formen og krakelert etter varmpåverking. De er så liten at den kan ha hamna i konteksten med ein tilfeldighet. Storleik: L: 1,5 cm, B: 1 cm, T: 1,1 cm. Tvilsoomt at folk i jernalderen har tillagt desse to bitane nokon spesielt symbolsk betydning. Lagra i magasin for YJA Andre funn frå same kontekst: /1 Mangefarga glassperle /2 Bit av skiferbryne /3 Ein kljåstein av kleberstein /4 Brente bein. /5 Nokre slagglumpar /6 Nokre naglar/spikar av jern. /7 Fragment av jernplate /8 Ein kolprøve /9 Del av krittpipe.
Litteratur: -	

I.

Museumsnummer: B13389	
Fylke: Sogn og Fjordane Kommune: Etne Gards og bruksnummer: gnr. 52, bnr. 2, Askeland ID: - Funnet/innlevert til museet i år: - Funnet i faglig utgravning av: X Funne av privatperson: -	Gjenstand: Skraper av flint Kontekst: same koksteinsrøysa (eller grava?) som B13388 (nemnt over) er funne i Datering av kontekst: vikingtid Prioritet ved søknad til musea: 2 Analysert statistisk: nei
Tekst frå tilvektskatalog/unimus: B13389 En skraper av flint med svakt utbuet egg langs en hel kant. Det ene hjørnet er tildannet til en spiss. Skraperen er flatehugget på undersiden, noe som kan tyde på at avslaget kommer fra en flintøks. St. mål 4,7 cm. Funnet på Vinje, gnr. 52, bnr. 2, Etne, Hordaland, i forbindelse med utgraving av ovennevnte koksteinsrøys. (B 13388)	Eigne beskrivingar: ikkje observert Andre funn frå same kontekst: B13388 /1 Mangefarga glassperle /2 Bit av skiferbryne /3 Ein kljåstein av kleberstein /4 Brente bein. /5 Nokre slagglumpar /6 Nokre naglar/spikar av jern. /7 Fragment av jernplate /8 Ein kolprøve /9 Del av krittpipe.
Litteratur: -	
Bilde: B13389	

Museumsnummer: B13895 (20)	
Fylke: Møre og Romsdal Kommune: Giske Gards og bruksnummer: gnr. 5, bnr. 6, Askeland ID: - Funnet/innlevert til museet i år: - Funnet i faglig utgraving av: X Funne av privatperson: -	Gjenstand: Distalende av makroavslag, avslag (To skiveskraper?) og eit mindre avslag Kontekst: Båtgrav i oval røys Datering av kontekst: YJA Prioritet ved søknad til musea: 2 Analysert statistisk: nei
Tekst frå tilvektskatalog/unimus: «B 13895 Gravfunn fra yngre jernalder fra Røsvik, gnr. 5, bnr. 6, Giske kommune, Møre og Romsdal./20 2 skiveskraper av flint og et flintavslag med retusj. St. mål 5,4 cm (Funn-nr. 1985:124); 5,7 cm (Funn-nr. 1985:278); 2,3 cm (Funn-nr. 1985:125).Funnene stammer fra en faglig undersøkelse av en steinblandet, tilnærmet oval røys med mulig kantkjede av hodestore stein (FK. nr. 2/5). Røysens l. 8,8 m, br. 4,4 m, h. 0,75 m. Fornminnet rommet en ca. 7 m lang NØ-SV-orientert båt. De fleste funn er konsentrert i midtre og NØ-deler av båten. Gravningsinnberetninger fra Hans Christian Sjøborg (1984) og Tove Hjørungdal (1985) i Historisk museums topografiske arkiv.»	Eigne beskrivningar: B13895 /20 To skiveskraper og eit mindre avslag. Bilet I.- VI. Dei to styrste flintbitane som kunne ha passa til skiveskraper, men har ingen skraparegg. Den eine ser ut til å vera distalenden av eit makroavslag eller makroflekkje og den andre er eit avslag. Desse to styrste flintbitane kan ha hatt ei symbolsk betydning, men har sannsynligvis vert eldflynt grunna merkjene som liknar eldslagningsmerkjer som litt knust kant og eit par «metallprikkar» (sjå III. og V.). Dei har og passande storleik for å slå eld med (Sjå bilete III.). <ul style="list-style-type: none"> • Distalenden av makroavslag (278) (Sjå bilete I., II. og III.) Storleik : L: 5,2 cm, B: 4,3 cm T: 1,5 cm. • Avslag (124) (Sjå bilete IV. og V.) Storleik : L: 3 cm, B: 5,3 cm, T: 1,2 cm. • Eit lite avslag (125) av brungrå flint, utan merkjer frå eldslaging (sjå bilete VI.) Så liten at den kan ha kome oppi grava tilfeldig. Storleik: L: 2,3 cm B: 2,2 cm T: 1 cm. Lagra i magasinet for YJA. Andre funn frå same kontekst: /1 38 tilnærmet båtnagler av jern og 249 fragmentar /2 Fragmenter av 14 sannsynlige jernspikre. /3 Deler av 4 kramper eller ombøyde spikre av jern. /4 Del av flatt jernbeslag /5 Del av flatt, båndlignende jernbeslag /6 Del av flat, båndlignende gjenstand av jern. /7 Deler av skjoldbule av jern /8 Rørlignende jerngjenstand med trerester /9 177 perler, 2 av karneol, 2 av bergkrystall, 173 av glass. /10 Fragment av ubestemt gjenstand laga av en ombøyd jernplate /11 Fragment av ubestemt jerngjenstand med tekstilrester. /12 4 asbestblandete leirkarskår frå minst 2 kar. /13 Fragment av leirkar eller tetningskitt til kar av organisk materiale. /14 3 fragmenter av mulig tetningskitt til kar av organisk materiale /15 2 fragmenter av mulig tetningskitt til kar av organisk materiale /16 Fragment av stangformet kvessesten eller griffel av skifer med rundt tverrsnitt og tilspisset ende /17 Fragmenter av et bekholdig mineralsk stoff, mulig tetningskitt til båt

	/18 Trefragmenter funnet i tilknytning til ulike trenagler. /19 Fragment av jernholdig slagg. /21 Pimpsteinfragment /22 2 trekullprøver /24 Knokler, 14 g /25 Fragment av pels eller lær
Litteratur: - Samdal, Magne (2000) Amuletter: gjenstander med amulettkarakter i vestnorske graver i tidsrommet 350-1000 e.Kr, Universitetet i Bergen, s 163 i Funnkatalog	

278)

I.

II.

III.

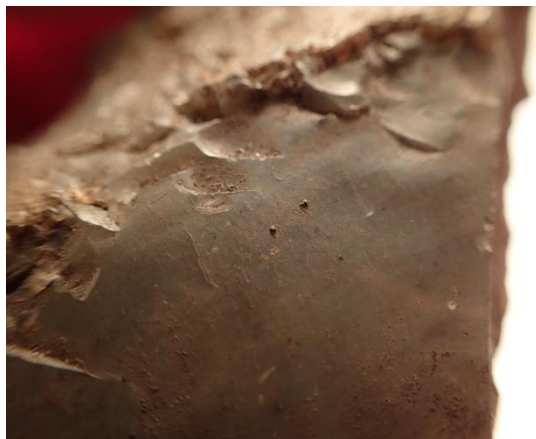

124)

IV.

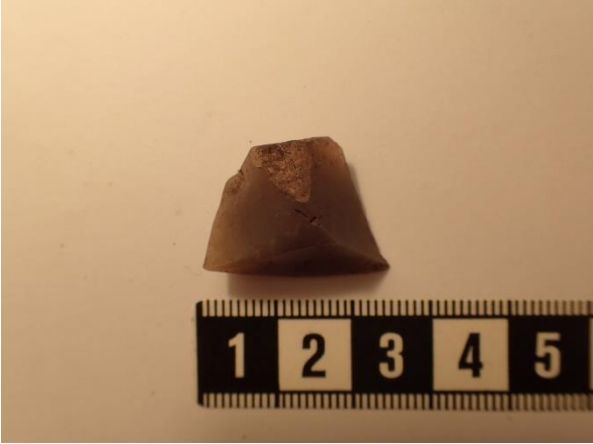

V.

125)

VI.

Museumsnummer: B13954 /59 /60 /61 /62	
Fylke: Sogn og Fjordane Kommune: Sogndal Gards og bruksnummer: gnr.23, bnr.43 Askeland ID: - Funnet/innlevert til museet i år: - Funnet i faglig utgravning av: Bente Magnus og Bjørn Ringstad Funne av privatperson: -	Gjenstand: Vestlandsøks av bergart, stein med "bobler", glimmer, avslag bergkrystall, sju runde steiner av kvit kvarts, avslag av kalsedon/kvartsitt Datering av kontekst: Stenkiste i gravhaug Datering: FVT/400-talet Prioritet ved søknad til musea: 1 Analysert statistisk: ja
Tekst frå tilvekstkatalog/unimus: «B13954 Gravfunn fra folkevandringstid fra Kvåle, gnr.23, bnr.43, Sogndal, Sogn og Fjordane. For plassering av gjenstandene i graven, se fig. 4 i Ringstad, B.: "Ein Webschwert der Völkerwanderungszeit mit Entrelacs-Ornamentik aus Kvåle, Sogndal, Westnorwegen". Offa 1988. Kiel 1989./59 Vestlandsøks av bergart. L.6,2cm, br.over eggen 4,9cm. /60 Stykke av stein med "bobler" i overflaten, st.m. /61 Glimmer Bergkrystall /62 Sju runde steiner av kvit kvarts, eggformede og mer uregelmessige, tvn. Glimmer Avslag av kalsedon/kvartsitt, st.m. 3,8cm. »	Eigne beskrivningar: <ul style="list-style-type: none"> • /59 Vestlandsøks av bergart. Sjå bilete I.-IV. Vestlandsøkka har noko rustflekke (bilete I., II. og IV.), og nokre par mindre avspaltningar (Bilde II. og III.) som kan ha kome av frostsprenging, fall eller bruk, elles er øksa heil. Det er ingen merkjer so tyder på sekundær bruk som bryne. Denne har ganske sikkert ikkje hatt nokon sekundær praktisk funksjon. Storleik: L: 6,2 cm B: 4,8 cm, T: 1,7 cm. • /60 Stykke av stein med «bobler» (bilete V. og VI.). Noko rustbelegg etter å ha loge i lag med saker av jern, elles ingen andre merkjer. Har sannsynligvis hatt ein symbolsk betydning. Steinen ser ikkje ut som ein vanlig stein. Storleik: L 4,6 cm B: 2,7 cm T: 1,5 cm. • /61 Glimmer (bilete IX.), Eit avslag bergkrystall (bilete VII. og VIII.). Har sannsynligvis hatt ein symbolsk betydning. Storleik glimmer: 2- 2,7 cm. Storleik bergkrystall: L: 3,3 cm, B: 2,8 cm, T: 1 cm. • /62 Sju runde steinar av kvit kvarts (bilete X.). Har sannsynligvis hatt ein symbolsk funksjon, kanskje som «kosesteiner». Storleik: Største L: 2,6 cm, Minste L: 1,4 cm. • /62 Avslag av kalsedon/kvartsitt, slått steinalderen. (bilete XI. og XII.) Har sannsynligvis hatt ein symbolsk funksjon . Storleik: L: 2,1 cm, B: 3,7 cm, T: 1,2 cm. Lagra i magasinet for EJA. Andre funn frå same kontekst: <ul style="list-style-type: none"> /1 Relieffspenne av forgylt sølv /2 Korsforma spenne av bronse /3 Korsforma spenne av bronse. /4-5 Eit par identiske korsformeda spenner av sølv /6-8 Eit par hekter og fragment av hekte av forgylt sølv /9-10 To par spiralhekter av sølv. /11 Flat ringspenne av bronse med fire dyrehovud. /12 Fuglenål av bronse /13 Tynn nål med øye av bronse

	<p>/14 Smykkenål av jern med profilert, forgylt hode av bronse</p> <p>/15-24 Ti perler, ni av glass og en av rav.</p> <p>/26-28 Tre skår av glassbeger.</p> <p>/29 Vevsverd av jern</p> <p>/30 Kniv av jern av typen R145</p> <p>/31-32 To redskap av jern</p> <p>/33 Gjenstand av jern, trolig nøkkel</p> <p>/34 Spinnehjul av olivin</p> <p>/35 Fragmenter av brent leire, trolig av spinnehjul.</p> <p>/36 Ten av tre med krok av jern og bronsebeslag</p> <p>/37 Liten krok av tynn, bøyd bronseten</p> <p>/38 Spannformet leirkar med svakt buket form,</p> <p>/39 Rand og øvre del av spannformet leirkar</p> <p>/40 Tilnærmet helt leirkar</p> <p>/41 59 skår avleirkar</p> <p>/42 Skrinhank av jern</p> <p>/43 Skrinhank av jern</p> <p>/44 Bøttehank av jern</p> <p>/45 Jernplate</p> <p>/46 Fragment av jernbånd</p> <p>/63 Rundt stykke glass med flat underside</p> <p>/64 Anheng av bronse. Dråpeformet</p> <p>/65 Tre små masker av sølv.</p> <p>/66 Kule av ubrent leire/stein. Naturdannet ?</p> <p>/67 Tenner</p> <p>/68-72 Syv fragmenter bein, to er brent, fire er svært porøse, et er sammensintret med jern/rust</p> <p>/73-74 Never</p> <p>/75 Fragment av jernbånd med trerester eller bein</p> <p>/76-77 Sand og grus, muligens med fragm. av bein og tre.</p>
--	---

	/78 Tre og kol /79-81 Sju jernfragment, fire med trerestar. /82 "Knapp" av glass. Flat underside, rundoverside. Hvitt, glass med tre grønne områder.
Litteratur: - Ringstad, Bjørn (1988) Steiner brukt som amulettter i forhistorisk tid -et eksempel frå Kvåle i Sogndal. I Hagen, Anders, et al. (red.) Festskrift til Anders Hagen. Bergen, Historisk museum, Universitetet i Bergen, -Samdal, Magne (2000) Amulettter: gjenstander med amulettkarakter i vestnorske graver i tidsrommet 350-1000 e.Kr, Universitetet i Bergen, s 163 i Funnkatalog	

/59

I.

II.

III.

IV.

/60

V.

VI.

/61

VII.

VIII.

/62

IX.

X.

XI.

XII.

Museumsnummer: B14035 /68	
Fylke: Sogn og Fjordane Kommune: Årdal Gards og bruksnummer: gnr. 2 Askeland ID: - Funnet/innlevert til museet i år: - Funnet i faglig utgravning av: Innberetning v/S. Kristoffersen 1983 Funne av privatperson: -	Gjenstand: Fragment av skiferpil Kontekst: tuft Datering av kontekst: YJA Prioritet ved søknad til musea: 1 Analysert statistisk: nei
Tekst frå tilvekstkatalog/unimus: «B 14035 Lok. 34 Vikastølen, tuft B. Tuft fra yngre jernalder. Høyfjellet under Naddvik 2/1, Årdal, Sogn og Fjordane./68 Fragment av skiferpil med brudd i begge ender. Rombisk tvsn. L. 2 cm, B. 1,1 cm, T. 0,5 cm. På den ene flaten er det en smal fure. Pilen er trolig benyttet som bryne.Det foreligger ytterligere makrofossiler. Funnet i utgravd tuft på Vikastølen, Vikadalen. Det foreligger fire 14C-dateringer fra tufta. Disse har gitt. Kalibrert (PS) Kontekst. T-4771 1210Å/-70 BP AD 690-890 Kulturlag. T-5571 1210Å/-80 BP AD 690-890 Stratigr. yngste ildsted. T-5572 1170Å/-70 BP AD 780-960 Stratigr. eldste ildsted. T-5573 1210Å/-90 BP AD 680-900 Kulturlag. Dateringene er tatt ut i kontekster som alle skulle gi rammer innenfor hvilke bygningens brukstid ligger. T-5572 var, ut fra de stratigrafiske forhold, forventet å skulle gi en datering eldre enn T-5571, men er kommet ut med den yngste dateringen. De tre resterende dateringene er nær sammenfallende og gir trolig tidsrommet hvori den reelle dateringen ligger: AD 680-900, det vil merovingertidens annen halvdel og første halvdel av vikingtid. For datering på grunnlag av gjenstandsmaterialet, se trykt rapport. Innberetning v/S. Kristoffersen 1983 og trykt rapport v/samme.»	Eigne beskrivningar: B14035 /68 Lite fragmet av skiferpil. Skiferpilfragmentet har ei fure som kan ha kome til sekundært. I konteksten finnes det og andr e genstander frå steinalder deribland 204 avslag, i kvartsitt, kvarts og flint, kjerne av kvartsitt og skraper av flint. Sannsynlegvis har fragmentet av skiferpil hamna i denne jernaldertufta ved tilfeldighet. Lagra i magasinet for YJA. Andre funn frå same kontekst: /1 Glassperle /2 Blågrøn glassperle /3 Gråkvit glassperle /4 blått glass /5 Blå glassperle /6 Grøn glassperle /7 Mosaikkperle i glass /8 Brun glassperle /9 Perle av rav.. /10-15 Seks stykker rav. /16-42 28 gjenstander og fragmenter av gjenstander av jern. /16 Kniv av jern i to fragmenter. /17 Kniv av jern i to fragmenter. /18 Tange med overgang til knivblad av jern, i fem fragmenter. /19 Eggfragment (?) av jern /20 Bladhals med overgang til tange av ukjent redskap av jern /21 Krok av jern /22 Jernten..

	<p>/23-28 Seks fragmenter av jerntener. /29-30 Nagle/spiker og naglestilk med klinkeplate av jern. /31-41 Tolv ubestemte jernfragment. /42 Fragment av jernplate. SD. 2,7 cm, T. 0,3 cm . /43- 46 Hesteskosøm. /47-57 14 stykker jernslag. /58 Spinnehjul av kleber. /59 Spinnehjul av kleber /60 Spinnehjul av kleber /61 Spinnehjul av kleber /62 Spinnehjul av kleber /63 Spinnehjul av kleber /64 Spinnehjul av bergart, /65 Spinnehjul av kleber, /66 Fragment av vevlodd av finkornet bergart /67 Emne til vevlodd (?) av finkornet bergart. /69-76 Åtte eldflint. /77-95 1692 fragment brent bein. /96 Forkola plantedeler. /97-98 Trekol for treartsbestemmelse. /99-102 Glimmer. /103-123 204 avslag, derav 176 kvartsitt, sytten kvarts, elleve flint. Eit av flintavslagene har knusespor. Fragment av bergkrystall. Kjerne av kvartsitt. Skraiper av flint. /124-125 To skår av fajanse</p>
<p>Litteratur: -</p>	

I.

II.

III.

IV.

Museumsnummer: B14122 /220	
Fylke: Sogn og Fjordane Kommune: Årdal Gards og bruksnummer: gnr. 6 Askeland ID: - Funnet/innlevert til museet i år: - Funnet i faglig utgraving av: Innberetning v/S. Kristoffersen 1986 Funne av privatperson: -	Gjenstand: Fragment av skiferpil Kontekst: Hustuft Datering av kontekst: Eldre og yngre jernalder Prioritet ved søknad til musea: 2 Analysert statistisk: nei
Tekst frå tilvektskatalog/unimus: B14122 /220 Lok. 122 Fossdalen, tuft A, eldste og yngste fase, og tuft B. Tufter m/faser fra eldre og yngre jernalder. Høyfjellet under Læg Reid 6/1,4, Årdal, Sogn og Fjordane. /220 Midtfragment av skiferpil, trolig benyttet som bryne. L. 2,8 cm, b. 1 cm. Markert rygg på en side, den andre er avspaltet. Slipespor på en bruddflate. B 14122 Lok. 122 Fossdalen, tuft A, eldste og yngste fase, og tuft B. Tufter m/faser fra eldre og yngre jernalder. Høyfjellet under Læg Reid 6/1,4, Årdal, Sogn og Fjordane. /220 Midtfragment av skiferpil, trolig benyttet som bryne. L. 2,8 cm, b. 1 cm. Markert rygg på en side, den andre er avspaltet. Slipespor på en bruddflate. Det foreligger videre flottert materiale for makrofossilanalyse, mer trekull for treartsbestemmelse og 14C, samt jordprøver. Funn fra utgravd tuftekompleks v/Fossdalsstølen. Det foreligger 14C-dateringer fra komplekset.Det er rimelig dateringen av strukturene fra 122A's eldste fase ligger i dette tidsrommet, det vil si romertidens senere del og folkevandringstidens første tiår. 122B: Kalibrert (PS) Kontekst T-6623 1100+/-80 BP AD 880-1010 Ildsted. T-6624 1080+/-90 BP AD 880-1020 ildsted. Dateringene skulle ut fra konteksten begge gi en periode hvori bygningens brukstid ligger. De dekker tidsrommet AD 880-1020 vikingtidens annen halvdel og overgangen til middelalder. Dateringene overgangen til middelalder. Dateringene er yngre enn dateringene tatt ut i ildstedet i tuft A. Likevel er det ut fra de nevnte forhold rimelig at tuft B er eldre enn tuft A. Tuft B skal sannsynligvis dateres til den tidlige delen av den tidsrammen 14C-dateringene gir. For datering på grunnlag av gjenstandsmaterialet, se trykt rapport. Innberetning v/S. Kristoffersen 1986, trykt rapport v/samme. Funn fra registrering av tuft 122 A: 1 stk slag. 48g. Funnet i prøvestikk v/14C-datering (T-5484).	Eigne beskrivningar: B14122 /220 Lite fragment av ei skiferpil. Den ser avknekt ut å begge endene. Eine sida er godt bevart og blank, medan den andre sida er litt ruglete etter slitasje. Fant nokre små furer som er mindre enn 1 mm som kan vere rester etter nålbrynebruk, men dei kan ha framkome tilfeldig og. Den ser ikkje heilt ut som ein normal stein, så det er mogleg at folk kan ha hatt symbolske forestillingar til denne skiferpil-biten. Likevel så er den liten og berre midtdelen er bevart, så det er ikkje sikkert den har blitt lagt merke til. Viss den har blitt lagt merke til så kanskje den har blitt «kverna opp» eller tatt biter av denne og brukt i folkemedisin? På grunn av buplasspor frå steinalderen i from av 125 avslag av flint, kvartsitt, kvarts, jaspis, bergkrystall og eit fragment av bipolar kjerne, så er det mest sannsynlig at dette fragmentet av skiferpil har hamna i tufta ved ein tilfeldighet som del av buplassspora frå steinalderen. Lagra i magasin for YJA Andre funn frå same kontekst: /1 Fragment av enkel, bøyelformet bronsefibel. /2 Fragment av enkel, bøyelformet bronsefibel. /3 Fire fragmenter av spiralringer laget av bronsestreng. /4 Remtunge av bronse. /5 -/23 Ulike perler av glass /24 Bearbeidet stykke rav med boret hull fra to sider. /25 -/54 Fleire skår av asbestmagret keramikk. /55-68 -70 Fleire skår frå klebermagrete spanformete leirkar /71 Pilespiss av jernsom R539 /72 Pilespiss av jern. /73 Spiss av jern med fal (?). /74 Skavjern /75 Celt av jern, jordhakke /76 Fil av jern av typen R399. /77

	<p>Hovbrodd av jern av typen R591. /78 Nål med øye av jern. /79 Fragment av nål med øye av jern. /80 Fragment av pinsett ? av jern. /81 Toleddet gjenstand /beslag med nagle ? av jern. /82 Bøyle av jern. /83 Bøyle av jern i to fragmenter /84 -97 Kniver og knivfragment av jern Liten kniv av jern /98 Halv ring av jern i to delar /99-100 To fragment av jernplater/beslag. /101-110 Ti jerntener, /111-117 Syv ukjente jerngjenstandar. /118-154 38 nagler/spiker av jern. /155-193 72 ubestemte jernfragmentar. /194-195 To fragmenter av hestesko. /196- 203 Spinnehjul og spinnehjulfragment /204- 206 2 vodd/vevlodd og eit mogleg vevloddfragment 207-211 Fem kleberfragmenter, Sd. 1,2-6,3 cm. /212 -219 Brynefragmenter i skifer og kvartsitt</p> <p>221-236 Sytten eldf Flint. /237 Rund stein. 1,3 cm. /238-310 12330 fragment av brente bein. /311-312 Forkola plantedeler. /313-317 Hasselnøtt skall. /318-321 Fire fragmenter av ukjent materiale. /322-324 Trekol /325-338 Glimmer. /339-344 Brent bark/never /345-456 Slagg, brent leire og annet avfall fra jernbearbeiding. /457-491</p>
--	---

	125 avslag, derav 65 flint, 43 kvartsitt, elleve kvarts, fem jaspis, et bergkrystall og fragment av bipolar kjerne. Av disse har 22 retusj/ knusespor. De fleste avslagene med knusespor er av flint og stammer trolig fra ildslagningsstein.
Litteratur:	-

I.

II.

III.

IV.

Museumsnummer: B14238 /9	
Fylke: Hordaland Kommune: Bømlo Gards og bruksnummer: gnr. 55 -54 Askeland ID: - Funnet/innlevert til museet i år: - Funnet i faglig utgravning av: Hovland v/ S. Alsaker Funne av privatperson: -	Gjenstand: Makroavslag Kontekst: gravlegging i røys Datering av kontekst: Eldre romertid Prioritet ved søknad til musea: 2 Analysert statistisk: ja
Tekst frå tilvekstkatalog/unimus: «B 14238 Gravfunn fra eldre romertid fra Hovland gnr. 55 -54, Bømlo, Hordaland./9 Flintskive med to retusjerte egger som møtes i en spiss (skraper?). Lengde 8,5 cm, St. bredde 4,6 cm.Funnet ved utgravning av røys i Hovlandshagen, Hovland v/ S. Alsaker.»	Eigne beskrivningar: B14238 /9 Makroavslag med retusjering. Sjå bilete I.- III. Noko av retusjeringa kan liknra noko spor av eldlaging av i YJA (Bilete III:). Det er tvilsom at dette er spor av eldslaging, når ein i EJA gjor opp eld med ein beltestein i kvartsitt og ein jernsyl. Gjenstanden ville sannsynligvis ikkje ha sett ut som ein naturforma stein for nokon i jernalderen og er såpass stor at den ville vert lett å få auge på i til dømes oppgravid jord. Lagra i magasinet til EJA Andre funn frå same kontekst: /1 Liten fibula av bronse av type R 231 /2 Ei glassperle laga av treperler /3 Ei ravperle /4 Ei heil og ein fragmentarisk ravperle /5 Mange fragmenter av jern. /6 3 jernnagler m/hode /7 Tre naglehode av jern og to fragment /8 Brente bein, 25 - 30 g. /10 Kullprøve, fra røysen
Litteratur: -	

I.

II.

III.

Museumsnummer: B14658 /4	
Fylke: Hordaland Kommune: Øygarden Gards og bruksnummer: gnr.47, bnr.1 Askeland ID: - Funnet/innlevert til museet i år: - Funnet i faglig utgravning av: X Funne av privatperson: -	Gjenstand: 42 Flintbitar Kontekst: Funn frå prøvegraving av tuft 53. Datering av kontekst: YJA. Eg misstenker at flintbitane er frå underliggjande buplasspor frå steinalder. Prioritet ved søknad til musea: 2 Analysert statistisk: nei
Tekst frå tilvektskatalog/unimus: «B14658 /4 /4 42 ildflint Funn frå yngre jernalder frå prøvegraving av tuft 53, Hjartøy, Alvheim, gnr.47, bnr.1, Øygarden, Hordaland»	Eigne beskrivningar: B14658 /4 42 Flintbitar. Sjå bilete I. og II. I katalogteksten er undernummeret /4 medan posen fekk nummeret /5. Antal funn i posen: ca. 25. Nesten alle funna i posen er av flint men ikkje alle. Funna er så små og så mange at dei sannsynligvis kjem frå ein steinalderbuplass. Berre ein flintbit ser ut til å har merker etter mogleg eldslaging (Bilete II.), og er stor nok til å bli slått eld på sjølv om den er litt liten. Andre funn frå same kontekst: <ul style="list-style-type: none"> - Nagler av jern, jernfragment, brynefragment, 8 pimpstein, trekol og bark
Litteratur: - Ligger ikkje ute på unimus.no	

I

II.

Museumsnummer: B14659 /8	
Fylke: Hordaland Kommune: Øygarden Gards og bruksnummer: gnr.47, bnr.1 Askeland ID: - Funnet/innlevert til museet i år: - Funnet i faglig utgravning av: X Funne av privatperson: -	Gjenstand: 94 flintbitar Kontekst: hustuft Datering av kontekst: jernalder/middelalder Prioritet ved søknad til musea: 2 Analysert statistisk: nei
Tekst frå tilvekstkatalog/unimus: B14659 /8 /8 94 ildflint. Funn frå jernalder/middelalder frå prøvegraving av tuft 55, Hjartøy, Alvheim, gnr.47, bnr.1, Øygadren, Hordaland.	Eigne beskrivningar: B14659 /8 94 flintbitar eller eldflint? Berre 2 av funna er i funnposen. Ein av brungrå flint som har merker som kan ha kome av eldslaging, og eit kvitt lite avslag utan merkjar som kan kome av eldslaging. Storleik: L: 2,7 cm, B: 2,1 cm, T: 1,5 cm, Storleik mindre flintbit: L: 1,8 cm, B: 1,7 cm T: 0,5 cm. Lagra i magasin for YJA Andre funn frå same kontekst: -
Litteratur: - Ligger ikkje ute på unimus	

I.

Museumsnummer: B14860 /234-243	
Fylke: Sogn og Fjordane Kommune: Luster Gards og bruksnummer: gnr.150, bnr.1 Askeland ID: - Funnet/innlevert til museet i år: - Funnet i faglig utgravning av: X Funne av privatperson: -	Gjenstand: 22 avslag av kvartsitt Kontekst: Hustuft Datering av kontekst: Frå underliggjande kulturlag under hustuft frå jernalder Prioritet ved søknad til musea: 2 Analysert statistisk: nei
Tekst frå tilvekstkatalog/unimus: B14860 «234-243 22 avslag kvartsitt, opp til 8cm i største mål. Et har retusj. 3 avslag flint, ett m/bruksspor/retusj. 1 tilhugget skive eller emne av kvartsitt. Største mål 8,5cm.Funn frå hustuftundersøkelse, på Modvo under Setre gnr.150, bnr.1, Luster, Sogn og Fjordane (1-224, /300-316, /400-421).»	Eigne beskrivningar: B14860 /234-243 22 Avslag av kvartsitt (røykkvartsitt) i lag med 3 avslag av flint og ein tilhogga skiva eller emne av kvartsitt. Vil legge til at det står «frå nedre kulturlag» på funnposene. Mengden, type funn og plasseringa av funna i nedre kulturlage, tyder på at dette er spor etter ein buplasspor frå steinalderen. Lagra i magasinet for EJA Andre funn frå same kontekst: -
Litteratur: - Ligger ikkje ute på unimus.no	

I.

II.

III.

IV.

Museumsnummer: B14990 /9	
Fylke: Møre og Romsdal Kommune: Ulstein Gards og bruksnummer: gnr.27 Askeland ID: - Funnet/innlevert til museet i år: - Funnet i faglig utgravning av: Funne av privatperson:	Gjenstand: Flateretusjet pilspiss av kalsedon eller fin kvartsitt Kontekst: Gravrøys, jordblandet med øydelagt Datering av kontekst: EJA Prioritet ved søknad til musea: 1 Analysert statistisk: nei
Tekst frå tilvekstkatalog/unimus: B14990 Gravfunn frå eldre jernalder, Kleiva gnr.27, Ulstein, Møre og Romsdal./9 flateretusjert pilspiss hvor basis mangler, av kvartsitt. ... Gravfeltet ble rasert ved inngrep av Kværner Kleven og har jort sikker identifikasjon umulig... ...På grunn av de store ødeleggelsene er det umulig å fastslå eksakt størrelse på røyse, hele den nordlige delen var fjernet. Ved undersøkelsen vle det på vist at det var en jordblandet røys som hadde fotkjede/kantmarkering. Graven var brent, og det ble ellers påvist et ildsted med skjørbrente stein, samt ulike strukturer. Innberetning i top.ark. /v R.Barndon.»	Eigne beskrivningar: B14990 /9 Flateretusjet pilspiss av kalsedon eller fin kvartsitt. Fargen er lysegrå og gjennomsiktig. Pen og mulig å legge merkje til som ein «ikkje normal stein» for eit menneskje i jernalderen. Ser ingen merkjer som tyder på sekundær praktisk gjenbruk. Lagra i magasin for (Y)JA Andre funn frå same kontekst: <ul style="list-style-type: none"> - Skår av asbestmagra keramikk, 29 fragment av skjoldbule, 8 udefinerbare jernfragment, 21 avslag av kvartsitt, brendte bein, trekol.
Litteratur: - Ligger ikkje ute på unimus.no	

I.

II.

III.

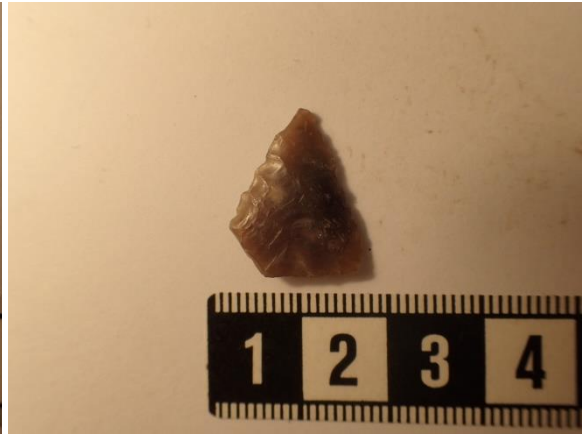

Museumsnummer: B15337 /1	
Fylke: Sogn og Fjordane Kommune: Leikanger Gards og bruksnummer: gnr. 12/42, 74 Askeland ID: - Funnet/innlevert til museet i år: - Funnet i faglig utgravning av: X Funne av privatperson: -	Gjenstand: Flateretusjert pilspiss Kontekst: gravfunn Datering av kontekst: Eldre jernalder Prioritet ved søknad til musea: 1 Analysert statistisk: ja
Tekst frå tilvektkatalog/unimus: «B 15337 Funn fra Husabø, gnr. 12/42, 74, Leikanger k., Sogn og Fjordane. /1 1 flateretusjert pilspiss av flint med rett basis og rette sidekanter. Et lite stykke mangler i det ene basis-hjørnet. Lengde 1,9 cm, og bredde 1,5 cm ved basis. /2-3 2 leirkarskår, noe porøs gods, grå innside og svak rødbrun utside, udekorert. Diameter mellom 1,8- 4 cm. /4 Brente beinfragmenter, vekt 0,43 cm, ubestembart pattedyr. /5 Brente beinfragmenter, vekt 0,80 g. /6 Trekullprøve. /7 Jordprøve. Funn fra lokalitet "Baldershagen", struktur 26: siltfylt grop. Bakgrunnen for undersøkelsen var reguleringsplan utarbeidet av Leikanger kommune med formål å regulere areal til ny gravplass for Leikanger sogn. Undersøkelsene indikerer at området ble brukt som gravplass fra omkring midten av det første årtusen etter Kristi fødsel, eldre jernalder. Rapport i top. ark. ved Trine Johnson 1995.»	Eigne beskrivingar: B15337 /1 Ein flateretusjert pilspiss av flint. Fant ingen teikn til eldslaging. Finne i struktur 26 «siltefult grop». Pilspissen er mogleg for liten til å ha bli lett funne, og kan ha kome ved tilvfeldighet grava. Likevel er det ikkje usannsynlig at den der funne og sekundært deponert i grava, når den har ei slik form at den kan oppfattast av eit menneskje i jernalder som ein stein som ikkje er forma av naturen. Andre funn frå same kontekst: -/2-3 2 leirkarskår udekorert. /4 Brente beinfragmenter av ubestembart pattedyr. /5 Brente beinfragmenter /6 Trekullprøve. /7 Jordprøve.
Litteratur: <ul style="list-style-type: none"> - Ligger ikkje ute på unimus.no - Geber, Øystein, Dommasnes, Liv Helga og Nistad, Dorthe (2007) TILVEKSTFORTEGNELSE; Inv. nr. B 15000 – 15499, De arkeologiske samlingene for stein-, bronse- og jernalder ved De kulturhistoriske samlinger, Bergen Museum, Universitetet i Bergen. 	

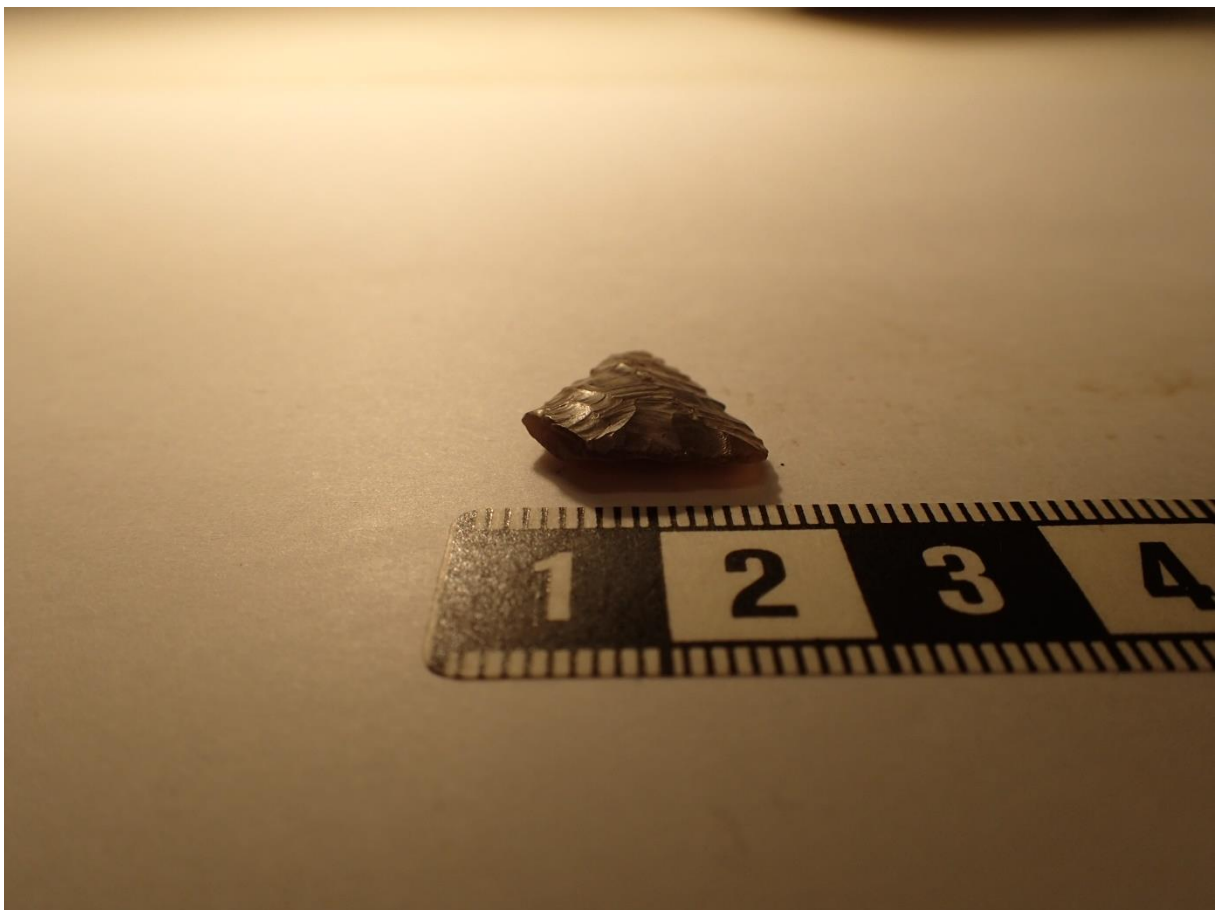
I.

II.

III.

Museumsnummer: B15373 /1	
Fylke: Sogn og Fjordane Kommune: Gloppen Gards og bruksnummer: gnr. 59/1 Askeland ID: - Funnet/innlevert til museet i år: - Funnet i faglig utgravning av: X Funne av privatperson: -	Gjenstand: Eggfragmet av bergartsøks Kontekst: A2 ved gravhaugen H 36 i gravfelt Datering av kontekst: Gravfelt frå jernalder? Prioritet ved søknad til musea: 1 Analysert statistisk: nei
Tekst frå tilvekstkatalog/unimus: «B 15373 Funn fra Vereide, gnr. 59/1, Gloppen k., Sogn og Fjordane /1 1 eggavslag av slipt bergartsøks, sannsynligvis tykknakket. Største mål 5,5 cm. /2 Neverbiter. Funn fra grop A2 ved gravhaugen H 36 på Vereide, utgravd som del av det større prosjektet "Vereide gravplass". For utfyllende opplysninger/katalog se rapport ved Liv Helga Dommasnes, trykket i serien Arkeologiske Rapporter nr. 21, Universitetet i Bergen 1997.»	Eigne beskrivningar: B15373 /1 Eggfragmet av bergartsøks. Sjå bilete I.-III.. Finner ingen teikn til sekundær praktisk bruk. Kanskje den originale øksa har blitt delt opp i mindre biter slik at den blir på deling som amulett? Det er mogleg å sjå at fragmentet ikkje ser ut som ein «vanlig stein» for eit menneskje i jernalderen. Lagra i magasin for (Y)JA Andre funn frå same kontekst: <ul style="list-style-type: none"> - B 15373 /2 Neverbiter. - B 15374 /1 Bergartsfragment med slipe- eller polerflate. Mogleg fragment av øks eller bryne. Funne i grop A3 ved gravhaugen H 36
Litteratur: <ul style="list-style-type: none"> - Ligger ikkje ute på unimus.no - Geber, Øystein, Dommasnes, Liv Helga og Nistad, Dorthe (2007) TILVEKSTFORTEGNELSE; Inv. nr. B 15000 – 15499, De arkeologiske samlingene for stein-, bronse- og jernalder ved De kulturhistoriske samlinger, Bergen Museum, Universitetet i Bergen.	

I.

II.

III.

Museumsnummer: B15374 /1	
Fylke: Sogn og Fjordane Kommune: Gloppen Gards og bruksnummer: gnr. 59/1 Askeland ID: - Funnet/innlevert til museet i år: Funnet i faglig utgravning av: X Funne av privatperson: -	Gjenstand: Bergartfragmet av øks eller bryne Kontekst: grop A3 ved gravhaugen H 36 i gravfelt Datering av kontekst: Usikkert Prioritet ved søknad til musea: 1 Analysert statistisk: nei
Tekst frå tilvektkatalog/unimus: B15374 /1 B 15374 Funn fra Vereide, gnr. 59/1, Gloppen k., Sogn og Fjordane. /1 Bergartsfragment med slipe- eller polerflate. Kan være fragment av øks eller polérstein. Største mål 6,2 cm. Funn fra grop A3 ved gravhaugen H 36 på Vereide, utgravd som del av det større prosjektet "Vereide gravplass". For utfyllende opplysninger/katalog se rapport ved Liv Helga Dommasnes, trykket i serien Arkeologiske Rapporter nr. 21, Universitetet i Bergen 1997.	Eigne beskrivningar: B15374 Fragment av øks eller bryne av bergart. Finner ingen teikn til praktisk sekundær gjenbruk. Den polerte overflata er tydelig polert. Steinen ser kanskje litt for «normal» ut for at ein person frå jernalder skal kunne ha symbolske assosiasjonar til denne. Vanskelig å sjå om biten er ein del av ein bergartsøks eller noko primært brukt til sliping. Frå magasin for (Y)JA Andre funn frå same kontekst: B15373 <ul style="list-style-type: none"> - /1 1 eggfragment bergartsøks, - /2 Neverbiter.
Litteratur: -	

I.

II.

III.

Museumsnummer: B15451 /2	
Fylke: Sogn og Fjordane Kommune: Gloppen Gards og bruksnummer: gnr. 59/15, Askeland ID: - Funnet/innlevert til museet i år: - Funnet i faglig utgraving av: X Funne av privatperson: -	Gjenstand: Fragment av øks av bergart Kontekst: Veggrøft i hus I Datering av kontekst: Yngre romertid Prioritet ved søknad til musea: 1 Analysert statistisk: ja
Tekst frå tilvektkatalog/unimus: «B 15451 Funn fra Vereide, gnr. 59/15, Gloppen k., Sogn og Fjordane. /2 1 fragment av slipt bergartsøks med rektangulært tverrsnitt, største mål 3,4 cm. Funn fra lokalitet 26, som har bosetnings- og aktivitetsspor fra eldre jernalder, i form av to treskipede langhus, grøfter, ildsteder og kulturlag. Fnr./1-3 fra veggrøft i hus I, fnr./4 fra grøft BN, trolig innhegning, fnr./5-6 fra grøft R, trolig innhegning, fnr./7-8 fra løse stolpehull, og fnr./9-12 fra ulike prøvestikk. Hus I er radiologisk datert til yngre romertid, hus II til eldre romertid. To grøfter er datert til sen førromersk jernalder. Rapport ved Søren Diinhoff, trykket som Arkeologiske rapporter nr. 22, Universitetet i Bergen 1997.»	Eigne beskrivningar: Ikkje observert Andre funn frå same kontekst: /1 1 fragment av svartglittet keramikk med strekdecor, største mål 3,2 cm. /2 1 fragment av slipt bergartsøks med rektangulært tverrsnitt, største mål 3,4 cm. /3 2 fragment brente bein. Oppbevares ved Bergen Museum, Seksjon for Osteologi J.S. nr.1457. /4 20 skår av rødbrent asbestmagret keramikk, fra et rundbuket kar. Herav to skår fra karbunnen, tre skår fra bunnkanten og ni bukskår, største mål 7,3 cm. /5 5 stykker brent leirklining, tre av disse muligens fra en ovn. Samlet vekt 37,57g. /6 Jernslag, vekt 0,14 g. /7 1 skår av kleber, mulig randskår til kleberkar, største mål 7,7 cm. /8 Fragment av brente bein. Oppbevares ved Bergen Museum, Seksjon for Osteologi J.S. nr.1458. /9 2 keramikkskår, kvartsmagret. Største mål 3,1 cm. Fra kulturlag. /10 6 stykker jernslag, fem stykker fra kulturlag med samlet vekt 217,91 g, og et stykke fra torv, vekt 4,22 g. /11 32 stykker brent leirklining, 23 stykker fra kulturlag, samlet vekt 6,16 g, 9 stykker fra torv, samlet vekt 2,86 g. /12 2 stykker brent leire, ett stykke fra kulturlag, vekt 0,12 g, og ett stykke fra torv, vekt 6,27 g.
Litteratur: -	
Bilde: B15451 /2	

Gjenstander frå Arkeologisk museum, Universitetet i Stavanger

Museumsnummer: S13	
Fylke: Rogaland Kommune: Hå Gards og bruksnummer: gnr. 23. 13. Askeland ID: - Funnet/innlevert til museet i år : 1878 Funnet i faglig utgravning av: - Funne av privatperson: -	Gjenstand: øks av bergart. Kontekst: løsfunn/grus frå gravhaug frå eldre jernalder Datering av kontekst: eldre jernalder ? Prioritet ved søknad til musea: 2 Analysert statistisk: nei
Tekst frå tilvekstkatalog/unimus: 13 . Øks av Bergart. Funnet i HÅ på BJORLAND, gnr. 23. 13. Funden i endel Grus, udkjørt af en ældre Jernalders Gravhaug paa Gaarden Bjorland, Haar pgd.	Eigne beskrivningar: S13: Katalogteksten er utdatert. Øksa er båtforma. Megen tydeleg sekundær sliping som kan tyde på sekundær bruk som bryne. Det er og fleire små furer rundom på øksa som er 1-2 mm breie, som og kan mogleg kan kome av sekundær bruk . Stl: 142 mm, stbr: 54 mm, stt: 46 mm. Sylindrisk skafthull, diam. 2,0 cm Andre funn i konteksten: - Ukjent
Litteratur: -	

Bilete: S13

I.

II.

III.

IV.

V.

VI.

Museumsnummer: S4132	
Fylke: Rogaland Kommune: Hjelmeland Gards og bruksnummer: - Funnet/innlevert til museet i år: 1920 Funnet i faglig utgravning av: De Lange Funne av privatperson: -	Gjenstand: Stein (bearbeida) av bergart Kontekst: funne ved ettergraving av gravhaug Datering av kontekst: folkevandringstid Prioritet ved søknad til musea: 1 Analysert statistisk: ja
Tekst frå tilvekstkatalog/unimus: S4132 e) e) Stein (bearbeidet) av bergart . "4132 e. Avlang sten av kvartsit, isprængt mindre stykker glimmer, tyk i den ene ende, avsmalnende opad. I overgangen mellom det tykkere og tyndere parti sees en bred fure, tydelig kunstig gjort, men ikke like skarp helt rundt. Stenens lengde 10 cm. Nogen praktisk betydning kan denne fure neppe ha hat, da stenen ikke kan sees at ha været brukt som redskap. Er stenen fallisk?" Stein i samsvar med beskrivelsen.Mål: Stl: 10 cm. Datering: 400-550 E.KR. Funnomstendighet: faglig utgravning ved nydyrking. "4132 a-e. Gravfund fra folkevandringstid fra Vormeland, Hjelmeland s. og pgd. Fundet er gjort ved Museets undersøkelse av en grav som var anmeldt av Jone Vormeland.	Eigne beskrivningar: S4132 e): Stort sett som i katalogteksten. Steinen er noko fortært og oppsprukken. Der er mogleg å sjå ei fure som går rundt steinen som på skaftfureøkse. Vanskelig å vite om det er ein fortært og oppsprukken skaftfureøks, laga av ein utypisk steinart. Fura rundt tyder på at den er bearbeida, elles så ser den ut som ein vanlig stein. L: 10,25 cm, B: 5,7 cm T: 3,8 Andre funn i konteksten: a) Leirkar (spannformet) av leire/kleber , var. sylindrisk..Mål: Sth: 11,6 cm. Diam: 14,1 cm. Datering: 400-550 E.KR. b) Kniv av jern/tre . Antall fragmenter: 1 Stl: 93 mm, stbr: 21 mm.Mål: Stl: 9,3 cm. Stb: 2,1 cm. Datering: 400-550 E.KR. c) Spinneshjul (rett basis, rett topp) av bronse/jern , var. II F. form R. 170 Mål: Stl: 17 cm. Datering: 400-550 E.KR. d) Remspenne (enkeltspenne) av jern , var. rund spenneramme. Antall fragmenter: 1
Litteratur: - Samdal, Magne (2000) Amuletter: gjenstander med amulettkarakter i vestnorske graver i tidsrommet 350-1000 e.Kr, Universitetet i Bergen, Unpublished.s 136 i Funnkatalog «Avlang stein med fure midt på (fallosform: 10 cm lang)»	

I.

II.

III.

Museumsnummer: S4363	
Fylke: Rogaland Kommune: Hå Gards og bruksnummer: gr. 5 Askeland ID: - Funnet/innlevert til museet i år: 1923 Funnet i faglig utgravning av: - Funne av privatperson: Ole J. Høiland,	Gjenstand: Kølle (m. skafthull) av kleber Kontekst: hustuft Datering av kontekst: usikker dattering (bronsealder),jernalder,mellomalder, etterreformatorisk? Prioritet ved søknad til musea: 2 Analysert statistisk: nei
Tekst frå tilvekstkatalog/unimus: S4363 Kølle (m. skafthull) av kleber . "4363. Nakkestykke av stenøks med skafthul av ganske simpel form, stykket er 5,2 cm. l. og 6,1 cm. over skafthullet. " Ny beskrivelse etter revisjon: Fragment av en kølle, nærmest Solberg type II. Øksen har en oval og avrundet kantet form, flat underside og lett hvelvet overside. Øksen er brukket ved skafthullet, som er bikonisk. Stl.: 54 mm, stb. (ved skafthull): 63 mm, stt. (ved skafthull): 47 mm.Mål: Stl: 5,4 cm. Stb: 6,3 cm. Stt: 4,7 cm. Sth: 0 cm. Diam: 0 cm. Datering: 4000-1800 F.KR. Funnomstendighet: tilfeldig fremkommet. "4363. Fundet i en hustuft paa Høiland (gr. 5), Nærbø s., Haa pr. Gave fra Ole J. Høiland."	Eigne beskrivningar: S4363: Kølle i følgje katalogtekst og den reviderte. Mulig nakkedel av ei type skaftholøks i følgje meg. Finner nokre moglege furer på, men det går ikkja ann å sjå om dei er etter sekundær bruk som bryne. Andre funn frå same kontekst: - ukjent
Litteratur: -	

I.

II.

III.

IV.

V.

VI.

Museumsnummer: S4447	
Fylke: Rogaland Kommune: Klepp Gards og bruksnummer: Askeland ID: LokalitetsID: 34328 Funnet/innlevert til museet i år : 1923 Funnet i faglig utgravning av: Helliesen I. c, katalogisert av: Jan Petersen Funne av privatperson: -	Gjenstand: Øks (miniatyr) av kleber Kontekst: Gravhaug med funna S4446 a-(q) som består av gravfunn fra yngre romertid med underliggende boplass fra bronsealder i følge unimus/Tilveksten. Mogleg tolkninga om at konteksten er omrota, kjem av nærværet av desse moglege toresteinane. I følge Tilveksten om S4446 er miniatyrøksa i kleber er funne litt aust for eit brannlag med spinnehjulet og 30 cm høgare oppe. Det betyr at miniatyrøksa ikkje høyrer til det underliggjande laget frå bronsealder. Datering av kontekst: eldre jernalder Prioritet ved søknad til musea: 1 Analysert statistisk: ja
Tekst frå tilvektskatalog/unimus: S4447 gravfunn/løsfunn fra yngre steinalder/mellomneolitikum/senneolitikum fra HELLIESEN 49 B KLEPP K., ROGALAND: Øks (miniatyr) av kleber . "4447. Miniatyrøks av klæbersten, høi og smal, nærmest i form som R. 37 (rombeøks). Øksen som er ganske but i eggen, er forsynet med simple strekornamenter. Den kan sammenstilles med en lignende miniatyrøks av klæbersten uten ornamenter fra Grude, Klepp s. og pr. (St. 4055 Oldtiden IX s. 80 nr. 46). Øksen er 4,8 cm. l., høide i eggen 2,8 cm." Miniatyrøks med skafthull, av kleber. Formen har ingen tilsvarigheter i st.a. materialet, men minner mest om et moderne økseblad. Eggen er slitt slik at den er både butt og konkav på midten. Øksen har en meget liten nakkeflate, som også er konkav. Dekor i samsvar med beskrivelsen. Stl: 48 mm, stbr (eggbr): 30 mm, stt (over skafthullet): 22 mm.Mål: Stl: 4,8 cm. Stb: 3 cm. Stt: 2,2 cm. Sth: 0 cm. Diam: 0 cm. Datering: 3300-1800 F.KR. Funnomstendighet: faglig ettergravning. "4447. Fundet i samme haug som foregaaende fund paa Erga (gr. 30), Orre s., Klepp pr. Avb. SMÅ 1923, fig. 9."	Eigne beskrivningar: S4447 semmert godt med katalogteksten. Den liknar noko på S4055 sik teksten seiar. Litt usikker på «form lik R. 37) rombeøks), viss det er snakk om Oluf Rygh sin «Norske Oldsager». Miniatyrøks av kleberstein, med eit skafthull i. Mogleg hullet er berekna slik at «øksa» kan vera eit anheng. «øksa» liknr og ein tann. Ingenting som minnar om nokon praktist funksjon. «Øksa» har fleire systematiske innrissa streker, noko som ikkje finnes på bergartsøks. Uvist å vete om den er laga i steinalderen eller om det er ei etterlikning i jernalderen. L: 4,8 cm, B: 2,9 cm T: 2,1 cm. Vekt: 39,56 g Andre funn frå same kontekst: S4446 a-(q) a) Spinnehjul (hvelvet basis, hvelvet topp) av rav , var. II J. b) Leirkar (hankekar) av keramikk , var. R365. Antall fragmenter: 38 c) Avslag av flint . Antall: 2 . d) Jernfragment av jern . Antall fragmenter: 5 e) Bein (brent) av bein . f) Ring av jern . g) Glass (smeltet) av glass . Antall fragmenter: 2 h) Avslag av flint , var. ildflint. Antall: 4 . (i) Leirkar av keramikk . Gjenstandsdel: skår Antall fragmenter: 21 (k) Leirkar av keramikk . Gjenstandsdel: skår Antall fragmenter: 30 (l) Leirkar . Gjenstandsdel: skår Antall fragmenter: 21 (m) Leirkar (buket) av keramikk . Gjenstandsdel: randskår Antall fragmenter: 6 (n) Leirkar av keramikk . Antall: 2 . (o) Jernfragment av jern . Antall fragmenter: 1 (p) Bronsefragment av bronse . Antall: 5 . (q) Tetningskitt av harpiks . S4448 Trinnøks av grønstein. S4553 trinnøks av grønstei funnet i i utkanten av samme gravhaug hvor St. 4446-48 S4554 Ildslagningsstein/beltestein av bergart
Litteratur: - Samdal, Magne (2000) Amuletter: gjenstander med amulettkarakter i vestnorske graver i tidsrommet 350-1000 e.Kr, Universitetet i Bergen, Unpublished.s 138 i Funnkatalog	

Bilete: S4447

I.

II.

III.

IV.

Museumsnummer: S4448	
Fylke: Rogaland Kommune: Klepp Gards og bruksnummer: Askeland ID: 34328 Funnet/innlevert til museet i år : 1923 Funnet i faglig utgravning av: Helliesen I. c, katalogisert av: Jan Petersen Funne av privatperson: -	Gjenstand: Trinnøks av grønstein Kontekst: Fundet i sydkanten av samme haug som 4446 og 4447. Haug med funna S4446 a-(q) som består av gravfunn fra yngre romertid med underliggende boplass fra bronsealder i følgje unimus. Mogleg tolkninga om at konteksten er omrota, kjem av nærværet av desse moglege tresteinane. Datering av kontekst: Eldre jernalder Prioritet ved søknad til musea: 1 Analysert statistisk: ja
Tekst frå tilvekstkatalog/unimus: S4448 gravfunn/løsfunn fra eldre steinalder/mellommesolitikum/senmesolitikum fra HELLIESEN 49 B KLEPP K., ROGALAND: Øks (trinnøks) av grønstein , var. buttnakket. "4448. Spissnakket trinnøks av grønsten, endel avslaat i eggen, slepet over hele overflaten med enkelte gjenstaaende arr efter den primære tilhugning. Formen synes at ha været nærmest som Gjessing: Rogalands Stenalder fig. 63. Længde 12 cm. Bredde 4,8 cm." Slipt trinnøks av brun grønstein, buttnakket, ellers i samsvar med beskrivelsen. Stl: 120 mm, stbr: 48 mm, stt: 34 mm.Mål: Stl: 12 cm. Stb: 4,8 cm. Stt: 3,4 cm. Sth: 0 cm. Diam: 0 cm. Datering: 8000-4000 F.KR. Funnomstendighet: uviss. "4448. Fundet i sydkanten av samme haug som 4446 og 4447 paa Erga (gr. 30), Orre s., Klepp pr." Se også S4446, 4447, 4553, 4554	Eigne beskrivningar: S4448: Stemmer godt med katalogteksten. På trinnøkse av grønstein finner eg ingen spor etter furer som kunne ha tyda på gjenbruk som bryne i jernalderen. Finner ingen bruksspor frå jernalderen. Eggen er noko knust, sannsynligvis etter bruk i steinalderen. Andre funn frå same kontekst: S4446 a-(q) a) Spinnehjul (hvelvet basis, hvelvet topp) av rav , var. II J. b) Leirkar (hankekar) av keramikk , var. R365. Antall fragmenter: 38 c) Avslag av flint . Antall: 2 . d) Jernfragment av jern . Antall fragmenter: 5 e) Bein (brent) av bein . f) Ring av jern . g) Glass (smeltet) av glass . Antall fragmenter: 2 h) Avslag av flint , var. ildflint. Antall: 4 . (i) Leirkar av keramikk . Gjenstandsdel: skår Antall fragmenter: 21 (k) Leirkar av keramikk . Gjenstandsdel: skår Antall fragmenter: 30 (l) Leirkar . Gjenstandsdel: skår Antall fragmenter: 21 (m) Leirkar (buket) av keramikk . Gjenstandsdel: randskår Antall fragmenter: 6 (n) Leirkar av keramikk . Antall: 2 . (o) Jernfragment av jern . Antall fragmenter: 1 (p) Bronsefragment av bronse . Antall: 5 . (q) Tetningskitt av harpiks . S4447 Miniatyr øks av kleber . S4553 trinnøks av grønstein funnet i i utkanten av samme gravhaug hvor St. 4446-48 S4554 Ildslagningsstein/beltestein av bergart
Litteratur: - Samdal, Magne (2000) Amuletter: gjenstander med amulettkarakter i vestnorske graver i tidsrommet 350-1000 e.Kr, Universitetet i Bergen, Unpublished. s 138 i Funnkatalog (står under S4447 her)	

Bilete: S4448 (hører med i same kontekst som S4447)

I.

II.

III.

IV.

V.

VI.

Museumsnummer: S4553	
Fylke: Rogaland Kommune: Klepp Gards og bruksnummer: Askeland ID: LokalitetsID: 34328 Funnet/innlevert til museet i år : 1924 Funnet i faglig utgravning av: Helliesen I. c, katalogisert av: Jan Petersen Funne av privatperson: -	Gjenstand: trinnøks av grønnstein Kontekst: Haug med funna S4446 a-(q) som består av gravfunn fra yngre romertid med underliggende boplass fra bronsealder i følge unimus. Mogleg tolkninga om at konteksten er omrota, kjem av nærværet av desse moglege toresteinane. Datering av kontekst: yngre romertid Prioritet ved søknad til musea: 1 Analysert statistisk: ja
Tekst frå tilvekstkatalog/unimus: S4553, løsfunn fra eldre steinalder/mellommesolitikum/senmesolitikum fra HELLIESEN 49 B KLEPP K., ROGALAND: Øks (trinnøks) av grønnstein , var. buttnakket. "4553. Buttnakket stenøks, hvor eggstykket mangler, den har sandsynligvis været av form som Gjessing: Rogalands Stenalder fig. 69. Stykket er 11,6 cm. l., største bredde 3,8 cm." Buttnakket trinnøks av grønnstein, prikkhugget og slipt, særlig på buksiden. Stl: 117 mm, stbr: 38 mm, eggbr: 36 mm, stt: 31 mm. Eggflaten er slått av og ryggsiden ved eggen er også skadet. Øksens overflate er rødgrå, bruddflatene er grønngrå.Mål: Stl: 11,7 cm. Stb: 3,8 cm. Stt: 3,1 cm. Sth: 0 cm. Diam: 0 cm. Datering: 8000-4000 F.KR. Funnomstendighet: uviss. "4553. Fundet paa Erga (gr. 30), Orre s., Klepp pr. i utkanten av samme gravhaug hvor St. 4446-48 blev fundet, men paa en anden kant end øksen 4448." Se også S4446,4447, 4448, 4554	Eigne beskrivningar: S4553 Katalogteksten stemmer. Buttnakka trinnøks. Sterkt skada i eggen. Finner ingen teikn til praktisk gjenbruk i jernalderen. Grønnstein? Finner ingen teikn til brynebruk. Andre funn frå same kontekst: S4446 a-(q) a) Spinnehjul (hvelvet basis, hvelvet topp) av rav , var. II J. b) Leirkar (hankekar) av keramikk , var. R365. Antall fragmenter: 38 c) Avslag av flint . Antall: 2 . d) Jernfragment av jern . Antall fragmenter: 5 e) Bein (brent) av bein . f) Ring av jern . g) Glass (smeltet) av glass . Antall fragmenter: 2 h) Avslag av flint , var. ildflint. Antall: 4 . (i) Leirkar av keramikk . Gjenstandsdel: skår Antall fragmenter: 21 (k) Leirkar av keramikk . Gjenstandsdel: skår Antall fragmenter: 30 (l) Leirkar . Gjenstandsdel: skår Antall fragmenter: 21 (m) Leirkar (buket) av keramikk . Gjenstandsdel: randskår Antall fragmenter: 6 (n) Leirkar av keramikk . Antall: 2 . (o) Jernfragment av jern . Antall fragmenter: 1 (p) Bronsefragment av bronse . Antall: 5 . (q) Tetningskitt av harpiks . S4448 Trinnøks av grønnstein. S4447 Miniatyr øks av kleber . S4554 Ildslagningsstein/beltestein av bergart
Litteratur: -	

Bilete: S4553

I.

II.

Museumsnummer: S4570	
Fylke: Rogaland Kommune: Time Gards og bruksnummer: gn. 7, br. 2 Askeland ID: Funnet/innlevert til museet i år : 1925 Funnet i faglig utgravning av: Jan Petersen Funne av privatperson: -	Gjenstand: trinnøks av bergart Kontekst: Gravhaug frå folkevandringstid med funna S4569. Usikkert om øksa låg i jordlag frå jernalder eller under. Jernaldergjenstandene vart funnet på forskjellige stader i haugen/røysa. Står ingenting om gjenstanden er funne i det nedgravde gravkammeret Datering av kontekst: folkevandringstid? Prioritet ved søknad til musea: 1 Analysert statistisk: ja
Tekst frå tilvekstkatalog/unimus: S4570, løsfunn fra eldre steinalder/mellommesolitikum/senmesolitikum TIME K., ROGALAND: Øks (trinnøks) av bergart . "4570. Buttnakket stenøks med tverregg, beskadiget i eggen, tydeligvis prikkhugget med slipning på begge sider av eggen. 14,4 cm. l., største bredde 4,3 cm." Ny beskrivelse etter revisjon: Trinnøks av forvitret bergart, skadet langs eggen og i nakken. Slipt i eggpartiet på rygg- og buksiden, resten prikkhugget. Stl.: 144 mm, stb. (egg): 40 mm, stt.: 37 mm.Mål: Stl: 14,4 cm. Stb: 4 cm. Stt: 3,7 cm. Sth: 0 cm. Diam: 0 cm. Datering: 8000-4000 F.KR. Funnomstendighet: uviss. Funnet i den samme gravhaug hvor St. 4569 blev funnet på Haugland (gn. 7, br. 2), Time s., Lye p. (4570). (S4569 a-(d) gravfunn fra eldre jernalder/folkevandringstid TIME K., ROGALAND: Funnomstendighet: faglig utgravning. "4569 a-c, (d). Funn fra gravhaug fra folkevandringstiden fra Øvre Haugland (gn. 7, br. nr. 2) Time s., Lye p. Disse saker funnet forskjellige steder i en haug undersøkt av Jan Petersen desember 1924 og januar 1925. Haugen som var 13-14 meter i tvermål var urørt og pen. Den ønskedes borttatt på grunn av dyrkning. I haugens bunn omtrent i centrum blev funnet en nedskåret grav 2,50 m. l., 1,20 m. br. og 0,30 m. dyp uten heller hverken på sidene eller over. I graven, orientert VNV-OSO var intet å finne. Spydspissen lå et stykke oppe i haugen, lerkarstykkene spredt." Gravrøys med underliggende verkstedsplass?)	Eigne beskrivingar: S4570: Som i katalogteksten. Skada både i eggen og i skaftenden. Skaden i eggen ser ut som slitasje etter bruk i steinalderen. Skaden i skaftenden er nyare ut. Trinnøkse ser ut til å vera laga av noko grovkorna grønnstein. Øksa har brun-besj patinering, og noko rust på seg i eggenden. Skadane i eggen og i skaftenden syner den grønne fargen til bergarten. Ser ut som ei lita 1 mm brei fure (fure1.) i ein skade midt på eggenden, som muligens kan kome av brynebrukt til dømes til nål. 2 moglege fure er i ein skade ute på sida av eggen er 2 mm breie (fure 2 og 3). To andre moglege furer etter brynebruk er på ein sidekant i nærleiken av eggen (fure 4 og 5). Den eine er 6 mm brei og den andre er 3 mm brei. Dei to siste furene kan og vera skader. Ei mogleg 6 fure fant eg i skada på skaftenden, og den er 5 mm brei. Den den halvdelen av øksa med egg er mindre grov enn den andre halvdelen. Sannsynligvis etter finnslipling her i steinalderen. Andre funn frå same kontekst: S4569 a) Lansespiss (firegget) av jern . b) Leirkar av keramikk . Gjenstandsdel: skår Antall fragmenter: 3 Datering: 400-550 E.KR. c) Leirkar av keramikk . Datering: 400-550 E.KR. a) Lansespiss (firegget) av jern. Datering: 400-550 E.KR. (d)) Ovnsforing av leire/slagg .
Litteratur: -	

I.

II.

III.

IV:

V.

VI.

Museumsnummer: S4788 e)	
Fylke: Rogaland Kommune: Egersund Gards og bruksnummer: gn. 51, br. nr. 6-7 Askeland ID: Funnet/innlevert til museet i år : 1926 Funnet i faglig utgravning av: Jan Petersen Funne av privatperson: -	Gjenstand: Vestlandsøks Kontekst: gravhaug 12-13 i diameter og 80 cm høg. Gjenstand funne djupt nede i haugfyllet. Virka til å ligge i urørt leie. Dei brente beina, trekull og kamfragmentene låg i lite, steinsatt kammer. Leirkarskårene ble funnet spredt i haugfyllen, liksom vestlandsøksen og bakstehellene. Datering av kontekst: eldre jernalder/ynge romertid/folkevandringstid Prioritet ved søknad til musea: 1 Analysert statistisk: ja
Tekst frå tilvekstkatalog/unimus: S4788 e) e) Øks (firsidig) av grønnstein , var. vestlandsøks. Antall fragmenter: 1 "4788 e. Stykke av vestlandsøks av grønnsten. Stykket har en lengde av 6,3 cm. og største bredde av 4,9 cm." Fragment av vestlandsøks av grønngrå grønnstein, både egg og nakke mangler. Stl: 65 mm, stbr: 50 mm, stt: 22 mm.Mål: Stl: 6,5 cm. Stb: 5 cm. Stt: 2,2 cm. Sth: 0 cm. Diam: 0 cm. Datering: 4000-2300-F.KR. Funnomstendighet: faglig utgravning gårdsanlegg. "4788 a-g, (h), (i). Birkeland av Store Eige (gn. 51, br. nr. 6-7), Eigersund landsogn (1926, 1927 og 1931). Funn fra gravhaug 1. Sekundære funn av vestlandsøks og baksteheller. De brente beina, trekull og kamfragmentene lå i lite, steinsatt kammer. Leirkarskårene ble funnet spredt i haugfyllen, liksom vestlandsøksen og bakstehellene.	Eigne beskrivningar: S4788 e): Katalogteksten stemmer. Fragment av vestlandsøks av grønnstein. Mulig sekundært slipt nokre stadar. Fleire små ca. 1 mm breie furer er spreidd rundtforbi. Mogleg brukt som bryne. Andre funn frå same kontekst: S4788 a) Leirkar av keramikk . Antall: 3 b) Kam (trelagskam) av bein . Antall fragmenter: 3 c) Bein (brent) av bein d) Trekull e) Øks (firsidig) av grønnstein , var. vestlandsøks f) Bakstehelle av bergart . Antall: 2 g) Avslag av flint (h)) Klo (brent) , var. pattedyr (bjørn). (i)) Nøtteskall (brent) av botanisk materiale
Litteratur: - <i>Gamle gårdsannlegg i Rogaland</i> , Jan Jetersen, 1933 s 14,	

Bilete: S4788 e)

I.

II.

III.

IV.

V.

VI.

Museumsnummer: S4792 æ) ø)	
Fylke: Rogaland Kommune: Hå Gards og bruksnummer: gn. 26 Askeland ID: - Funnet/innlevert til museet i år : 1926 Funnet i faglig utgravning av: Jan Petersen Funne av privatperson: -	Gjenstand: spydspiss av flint æ) og hjerteformet pilspiss av flint ø) Kontekst: Spydspissen æ) er funnet over grop 38, 4 cm over grusgrunden i det midterste rommet i hustuft mot aust. 1 47,5 m L med 3 rom. Det midterste rommet hadde flest keramikkskår. Det austligste hadde mest funn. Pilspissen ø) er også funne i det midterste rommet, på grusbunn i nær tverrmuren mot aust hustuft. 1 47,5 m L med 3 rom. Datering av kontekst: eldre jernalder/folkevandringstid Prioritet ved søknad til musea: 1 Analysert statistisk: ja
Tekst frå tilvektskatalog/unimus: «æ) Pilspiss (trekantet) av flint , var. konkav basis. "4792 æ. Liten kastespydspiss av grå flint av form nærmest som Montelius: Minnen 438, men bredere og større. Lengde 5,7 cm., største bredde 4,1 cm., dog avbrukket i odden i den ene mothake (avb. Gamle gårdsanlegg 1933, pl. 17, fig. 3)." Usedvanlig stor flateretusjert, trekantet pilspiss av tofarget grå flint med konkav basis, i samsvar med beskrivelsen. Stl: 57 mm, stbr: 41 mm.Mål: Stl: 5,7 cm. Stb: 4,1 cm. Stt: 0 cm. Sth: 0 cm. Diam: 0 cm. Datering: 2300-1800 F.KR. ø) Pilspiss (trekantet) av flint , var. konkav basis. "4792 ø. Liten hjerteformet pilespiss av brungrå flint av form nærmest som Gjessing: Rogalands steinalder fig. 193. 1,9 cm. l., 1,3 cm. b. (avb. Gamle gårdsanlegg 1933, pl. 17, fig. 4)." Flateretusjert trekantet pilspiss av grå flint med konkav basis. Stl: 20 mm, stbr: 12 mm.Mål: Stl: 2 cm. Stb: 1,2 cm. Stt: 0 cm. Sth: 0 cm. Diam: 0 cm. Datering: 2300-1800 F.KR. ... Funnomstendighet: faglig utgravning gårdsanlegg. Ullaland av Bø (gn. 26), Nærbø s., Hå p. (1926 og 1931). Funn fra tuft 1. Enkelte funn (e-f, i-k, m 4-6) antyder også Y.JA-fase i tufta (Petersen s. 65-66). Se også S5964.»	Eigne beskrivningar: S4792 æ) ø): æ) Ville heller kalla det flateretusjert hjerteforma spydspiss av flint. Finner ingen teikn til eldslagning. Sjå bilete I.-III. ø) Katalogteksten stemmer. Ville heller kalla det flateretusjer hjerteforma pilspiss av flint. For liten til at den er funksjonell som eldf Flint. Fant noko knusemerker som kunne likne på eldslagning, men det stammar sannsynligvis frå bruk eller misslykka flateretusjering. Sjå bilete IV.-VII. Andre funn frå same kontekst:
Litteratur: - Gårdsanlegg i Rogaland, Jan Petersen, 1933 s 61, 63, XVII, LII	

Bilete: S4792 æ) ø)

æ)

I.

II.

III.

ø)

IV.

V.

VI.

VII.

v)

IX.

X.

Museumsnummer: S4900 q)	
Fylke: Rogaland Kommune: Egersund Gards og bruksnummer: gn. 51, br. nr. 6-7), Askeland ID: Funnet/innlevert til museet i år 1927 Funnet i faglig utgravning av: Jan Petersen Funne av privatperson: -	Gjenstand: tykknakka øks av bergart Kontekst: hustuft 2 som bestod av eit rom. Uvist kvar i hustufta. Austsida hadde likevel styrst funnkonsentrasjon. Datering av kontekst: eldre jernalder/folkevandringstid Prioritet ved søknad til musea: 1 Analysert statistisk: ja
Tekst frå tilvekstkatalog/unimus: S4900 g) q) Øks (tykknakket) av bergart . Gjenstandsdel: nakke Antall fragmenter: 1 "4900 q. Nakkestykke av tykknakket stenøks? Ikke sikkert bestemt. Lengde 5,9 cm., bredde 5 cm., tykkelse 2,2 cm." Nakkefragment av tykknakket øks av mørkt brun bergart, l: 62 mm, stbr: 51 mm, nakke br: 49 mm, t: 22 mm.Mål: Stl: 6,2 cm. Stb: 5,1 cm. Stt: 2,2 cm. Sth: 0 cm. Diam: 0 cm. Datering: 4000-2800 F.KR. Funnomstendighet: faglig utgravning gårdsanlegg. Birkeland av Store Eige (gn. 51, br. nr. 6-7), Eigersund landsogn (1926, 1927 og 1931). Funn fra tuft 2.	Eigne beskrivningar: S4900 q): Katalogteksten stemmer. Vil legge til at sidan berre nakkedelen av den tjukknakka økse aleine, kan kanskje for eit menneske i jernalderen berre sjå ut som ein øydelagt bryne. Flintbitene: r) Ingen teikn til eldslaging t) Tangespissen har nokre knusespor som tvilsomt kjem frå eldslaging. Sannsynligvis slitasje eller bruksspor. u) Ingen teikn til eldslaging Andre funn frå same kontekst: S4900 a) Perle (avrundet, riflet) av glass , var. m. parallelle sider. Antall: 26 . b) Skår av leirkar (spannformet) av asbest/leire/kleber/glimmer . Antall: 5 .. c) Spinnehjul (rett basis, rett topp) av kleber , d) Spinnehjul (rett basis, rett topp) av leire , var. e) Bryne av kvartsitt , var. R157. Antall: 12 . Antall fragmenter: 15 f) Søkke (snøresøkke) av bergart , var. m. en fure. g) Slagstein av kvartsitt . Flat sten av kvartsit, en naturdannet sten, h) Malestein (rund) av bergart . Antall fragmenter: 1 i) Kvernstein (dreieikvern) av bergart , var. overligger. Antall: 3 .. k) Slagg (smieslagg) av slagg . Antall: 26 . l) Jernfragment av jern . Antall: 8 . Antall fragmenter: 10 m) Bein (brent) av bein . Antall: 5 n) Nøtteskall av botanisk materiale . Antall: 2 . o) Trekullprøve av trekull . Antall: 8 . p) Never (brent) av never . q) Øks (tykknakket) av bergart . r) Flekke (m. kantretusj) av flint . "4900 r. Tre mindre flekker av flint. Ingen av dem viser spor til retusj (s) Leirkar av keramikk . Antall: 15 . Gjenstandsdel: skår Antall fragmenter: 126 i) Kvernstein av bergart . (t) Pilspiss (tangespiss) av flint . (u) Kjerne (bipolar) av flint . -S4788 e) Vestlandsøks funne i ei grav i same gardsannlegget
Litteratur: - Gamle gårdsannlegg i Rogaland, Jan Jetersen, 1933 s 8-9, XLI	

Bilete: S4900 q)

I

II.

III.

IV.

r)

t)

u)

Museumsnummer: S4918 h)	
Fylke: Rogaland Kommune: Suldal Gards og bruksnummer: gn. 59, bn. 6 Askeland ID: - Funnet/innlevert til museet i år : 1927 Funnet i faglig utgravning av: - Funne av privatperson: Gave fra Jørgen Gautetun	Gjenstand: Skafthulløks av bergart Kontekst: 2 graver. Manglande info om plasseringa av gjenstanden i/ved grava. Datering av kontekst: vikingtida Prioritet ved søknad til musea: 1 Analysert statistisk: ja
Tekst frå tilvektskatalog/unimus: S4918 h) h) Øks (skafthulløks) av bergart . Antall fragmenter: 1 "4918 h. Hammerhode av sten med skafthull. Tverrsnittet er omtrent kvadratisk 7,6 X 7,4 cm., skafthullet pent og rundt, 2,8 cm. i tverrmål. Tykkelsen 5,6-4,4 cm." Fragmentarisk skafthulløks, i samsvar med beskrivelsen, med kraftige knusespor i ene enden (nakken?). Stl: 77 mm, stbr: 73 mm, stt: 57 mm.Mål: Stl: 7,7 cm. Stb: 7,3 cm. Stt: 5,7 cm. Sth: 0 cm. Diam: 0 cm. Datering: 4000-1800 F.KR. Funnomstendighet: tilfeldig fremkommet ved nydyrking. "4918 a-h. To gravfund fra vikingetiden (9de årh.) fra Gautetun (gn. 59, bn. 6), Suldal s. og p. Disse saker er funnet ved opdyrking til aker ved borttagning av noen stener. De lå ikke dypt. Gave fra Jørgen Gautetun, Suldal. "	Eigne beskrivningar: S4918 h): Nakkedel av skaftholøks. Finner sekundære furer rundtforbi, som kan tyde på gjenbruk som bryne. Den avbrukne sida som er mot den delen som skulle vert eggen, har furer (ca. 1-3 mm breie) og noko rust på seg. Inne i sjølve skaftholet er det furer (ca. 1-2 mm breie. Elles finner ein nokre furer på alle sidene, utanom nakkesida. Andre funn frå same kontekst: a) Spenne (oval) av sølv/bronse , var. enkelt skall, R647. Stykker av to ovale bronsespenner av typen R. 647. b) Vevsverd (m. fal) av jern , var. R440. c) Økseblad av jern av typen Jan Petersen: De norske vikingesverd, fig. 31. d) Sigd av jern , var. R368. e) Sigd av jern , var. R368. "4918 e. f) Holkøks av jern , var. R401. g) Bryne (rektangulært tverrsnitt) av skifer . h) Øks (skafthulløks) av bergart .
Litteratur: -	

I.

II.

III.

IV.

V.

VI.

Museumsnummer: S4946 f)	
Fylke: Rogaland Kommune: Hå Gards og bruksnummer: gn. 76, bn. 13 Askeland ID:- Funnet/innlevert til museet i år : 1927 Funnet i faglig utgravning av: - (katalogisert av Jan Petersen) Funne av privatperson: Lars Vold	Gjenstand: Avslag av flint. Kontekst: Har loge oppi eit kleberkar i grava, i lag med ein kniv og eit spinnehjul. Datering av kontekst: vikingtid, med underliggende boplass fra yngre bronsealder periode Prioritet ved søknad til musea: 2 Analysert statistisk: ja
Tekst frå tilvekstkatalog/unimus: S4946 f) f) Avslag av flint , var. ildflint. "4946 f. Stykke ildflint av ganske eiendommelig form, ovalt jevnt tykt. 6 cm. langt, 2,9 cm. bredt og 1 cm. tykt." Tykt avslag av lys grå flint, brukt som ildflint, i samsvar med beskrivelsen. Stl: 62 mm, stbr: 30 mm, t: 9 mm.Mål: Stl: 6,2 cm. Stb: 3 cm. Stt: 0,9 cm. Sth: 0 cm. Diam: 0 cm. Datering: 800-1050 E.KR. Funnomstendighet: usakkyndig fremgravd. "4946 a-f. Gravfund fra vikingetiden fra samme gård Vold (gn. 76, bn. 13), Varhaug s., Hå p. Disse saker er funnet også i en langhaug i nærheten av den forrige og likedan orientert som denne. Den var 13 m. lang og 5 m. bred. Oldsakene lå i den østre del, kniven (c), spinnehjulet (b) og flinten (f) lå oppi kleberstenskarret, der er derimot intet opplyst om hvor lerkarstykkene (d og e) fantes, det er mulig de ikke tilhører dette fund. Også dette fund er gave fra Lars Vold, Varhaug. " Gravfunn vikingtid, med underliggende boplass fra yngre bronsealder periode VI.	Eigne beskrivningar: S4946 f): Usikker på om den er eldflint sjølv. Mesteparten av retusjeringa ser vannrulla ut og må vera eldre en deponeringa i vikingtid. Den vannrulla retusjeringa ser heller ikkje ut som små konkyle avspaltninger, men større og lengre, og mesteparten av knusespora (fleire små stepp-frakturer) er vannrulla. Det gjer liten meining å slå eld på ein flintbil ved YJA-metoden og så la flinte rekke å bli såpass vannrulla før deponering. Likevel så finn eg på nokre få stadar nyare knusespor og rester etter litt jern ved dei, so tyder på at gjenstader har blitt brukt noko som eldflint. Mogler det har vert ei type spissovar skraper frå steinalder som har blitt vannrulla for så å bli gjenbrukt som eldflint. Eg har og sett på eit anna spissoval flintbit ved UiB (B4624 c)). Begge verker å ha blitt retusjert på same måte. Andre funn frå same kontekst: a) Kleberkar av jern/kleber , var. R729.. Datering: 800-1050 E.KR. b) Spinnehjul (rett basis, hvelvet topp) av kleber. Datering: 800-1050 E.KR. c) Kniv av jern , var. Datering: 800-1050 E.KR. d) Leirkar (skål) av keramikk . Datering: 600-500 F.KR. e) Leirkar av leire . Antall: 3 . Datering: 600F.KR- 550 E.KR. f) Avslag av flint , var. ildflint.
Litteratur: -	

I.

II.

III.

IV.

V.

VI.

Museumsnummer: S5187 n)	
Fylke: Rogaland Kommune: Bjerkreim Gards og bruksnummer: gn. 32 Askeland ID: -65466 Funnet/innlevert til museet i år : 1929 Funnet i faglig utgravning av: Jan Petersen Funne av privatperson: -	Gjenstand: konisk kjerne Kontekst: Hustuft nr. 2 i ugravd gardsanlegg. Hustufta innholdt 1 rom. Usikkert kvar gjenstanden låg i huset. Datering av kontekst: Folkevandringstid/ eldre jernalder Prioritet ved søknad til musea: 1 Analysert statistisk: ja
Tekst frå tilvekstkatalog/unimus: S5187 n) n) Kjerne (konisk) av flint , var. mikroflekkekjerne. "5187 n. Kjerne av brungrå flint, 4,5 X 2,2 cm. " Ny beskrivelse etter revisjon: Konisk mikroflekkekjerne av brun flint, stl: 46 mm, st. tv: 22 mm.Mål: Stl: 4,6 cm. Stb: 0 cm. Stt: 0 cm. Sth: 0 cm. Diam: 2,2 cm. Datering: 6000-4000 F.KR. Funnomstendighet: faglig utgravning gårdsanlegg. Auglend av Store Svela (gn. 32), Bjerkreim s., Helleland p. (1928, 1929 og 1930). Funn fra tuft 2	Eigne beskrivningar: S5187 n) Konisk mikroflekkekjerne. Katalogteksten stemmar. Ingen teikn til eldslaging. 4,6 cm stor, og derfor stor nok til å bli for folk å oppdaga og forholde seg aktivt til. Moglegheit for symbolsk meining. r) 3 stykk flintbitar i forkjellige farger og alle ca. 2 cm store. To avslag og eit mogleg fragment etter ein skrapar. Ingen teikn til eldslaging. Sannsylogvis tilfeldig framkomme i gardsanlegget. Andre funn frå same kontekst: a) Spinneshjul (hvelvet basis, hvelvet topp) av kleber , var. II C. b) Spinneshjul (rett basis, rett topp) av bergart , var. II B.. c) Leirkar (spannformet) av leire/kleber . Antall: 5 . Antall fragmenter: 44 d) Bryne (rombisk tverrsnitt) av skifer . Datering: 400-550 E.KR. e) Smeltedigel av leire . Antall fragmenter: 1 Datering: 400-550 E.KR. f) Malestein av bergart g) Malestein av bergart . h) Slagg av slagg . Antall: 251. i) Beslag av jern . k) Nøtt (brent) av botanisk materiale , var. hasselnøtt. Antall: 3 . Antall fragmenter: 12 Stl: 0 cm. Stb: 0 cm. Stt: 0 cm. Sth: 0 cm. Diam: 0 cm. Vekt: 1,1 g gram. l) Bein (brent) av bein m) Trekullprøve av trekull . Antall: 8 n) Kjerne (konisk) av flint , var. mikroflekkekjerne. (o)) Leirkar (buket) av keramikk . Antall: 28 . (p)) Ovnsforing av leire/slagg . Antall fragmenter: (q)) Bark av never/bark . Antall: 4 (r)) Avslag av flint . Antall: 3
Litteratur: - Petersen, Jan (1933) Gamle gårdsanlegg i Rogaland: Fra Forhistorisk Tid og Middelalder, Oslo, Aschehoug. s. 34-36	

Bilete: S5187 n)

r)

r)

Museumsnummer: S5662 e)	
Fylke: Rogaland Kommune: Bjerkreim Gards og bruksnummer: gn. 52 Askeland ID: - Funnet/innlevert til museet i år: 1930 d Funnet i faglig utgravning av: - Funne av privatperson: Peder Hegelstad	Gjenstand: Uregelmessig kjerne av flint Kontekst: Hustuft. Uvist kvar i hustufta Datering av kontekst: folkevandringstid/ vikingetid usikker. Prioritet ved søknad til musea: 2 Analysert statistisk: nei
Tekst frå tilvekstkatalog/unimus: S5662 e) e) Kjerne (uregelmessig) av flint . "Flintavfallstykket." Ny beskrivelse etter revisjon: Uregelmessig kjerne av grov, grå flint, stm.: 51 mm. Er ikke brukt som ildflint.Mål: Stl: 0 cm. Stb: 0 cm. Stt: 0 cm. Sth: 0 cm. Diam: 0 cm. Datering: 200-1050 E.KR. Funnomstendighet: usakkyndig fremgravd gårdelegg. Hustuftfund fra jernalderen (folkevandringstid og vikingetid?) fra lokaliteten Auglend av Store Birkeland (gn. 52), Bjerkreim s., Helleland p. Disse saker er funnet i en eller to hustufter, hvorfra også skriver sig St. 5573 (innkommet 1907). Dette var noget jernslag, et lite kleberstensstykket og noget smeltet glass. Den ene av hustuftene var bevart i en lengde av 20 m., orientert ONO-VSV. I den ene ende var en hønsegård og hønsehus. Den annen hustuft, som skulde ha ligget på tvers av den første, var nu ganske utslettet. Sakene er gavede fra hr. Peder Hegelstad, Store Birkeland, ved Jan Petersen. (5662).	Eigne beskrivningar: S5662 e): Katalogteksten stemmer. Uregelmessigforma kjerne av flint, og derfor tvilsomt at nokon har aktivt forholdt seg til den symbolsk. Flinten er grov og har ulik patinering etter kva avspalting som er nyest og eldst. Fargen på flinten er kvit-besj-grå Det finnes eit par rustflekker, men det finnes ingen teikn til eldslaging, derfor kan den tvilsomt ha hatt ein praktisk betyning heller. Tvilsomt bevist sekundært deponert med symbolsk betyning Andre funn frå same kontekst: a) Vevlodd av kleber , var. R437. Antall: 2 . b) Leirkar (spannformet) av leire/kleber/glimmer . c) Kleberkar (bolleformet) av kleber . Antall fragmenter: 4 d) Bryne av skifer/kvartsitt . Antall: 5 e) Kjerne (uregelmessig) av flint . (f) Kleberstein
Litteratur: -	

I.

II.

Museumsnummer: S5940 1)	
Fylke: Rogaland Kommune: Hå Gards og bruksnummer: gn. 28 Askeland ID: - Funnet/innlevert til museet i år : - Funnet i faglig utgravning av: Jan Petersen, Funne av privatperson: -	Gjenstand: Skeiforma skraper av flint Kontekst: hustuft Datering av kontekst: folkevandringstid / eldre jernalder Prioritet ved søknad til musea: 1 Analysert statistisk: ja
Tekst frå tilvektskatalog/unimus: S5940 1) 1) Skraper (skaftskraper) av flint , var. skjeformet. "Skjeformet skraper av flint, sl. Gjessing l. C. fig. 248, men ikke fullt så regelmessig og vel utviklet blad som typeeksemplaret. Lengde 10. cm., bladets bredde 6,1 cm." Ny beskrivelse etter revisjon: Skaftskraper av flint i samsvar med beskrivelsen. Brun cortex langs ene sidekanten. L.: 103 mm, egg br.: 62 mm. Mål: Stl: 0 cm. Stb: 0 cm. Stt: 0 cm. Sth: 0 cm. Diam: 0 cm. Datering: 2300-1800 F.KR. Funnomstendighet: faglig utgravning gårdsanlegg. Hustuftsfund fra eldre jernalder fra Gudmestad (gn. 28), Nærbø s., Hå p. Disse saker er funnet i en hustuft undersøkt av Jan Petersen. Hustuften var 27 m. l., bredden usikker, ca. 8 m., orientert NNV-SSO. Der var to rum inne i den, det nordligste 13,10 x 5 m., det søndre 8 x 5 m. For nordenden av huset lå en stor sten 3,80 x 3 m. I det nordre rum var der to åregruer, en like inntil nordmuren 2 X 1 m., dybde 10 cm., den annen 2 X 1,5 m., 23 cm. dyp. Det var i den første grue ildflinten (k) blev funnet. I det første rum var også 5 heller av forskjellig størrelse, hvorav i hvert fall noen kunde være blitt brukt som underlag for stolper. Her var også en grop 60 x 45 cm. med en helle opsatt i nordre ende, 33 x 17 cm., 8 cm. tykk. Gropen var 11 cm. dyp. I det søndre rum var en åregrue i sydøstre del, 1,16 x 0,90 m., 13 cm. dyp. Her var også 2 heller overfor hverandre, rimeligvis underlag for stolper. På skrå gjennom det meste av tuften på langs gikk en rekke med 36 stener med en samlet lengde av 18 m. som lå helt nede på grusbunnen og synes å måtte tilhøre et eldre anlegg enn tuften ellers. Også ellers lå der en rekke med større stener, dog bare i nordre rum, likesom her lå noen jordfaste stener i søndre del. Veggenes høide varierte mellom 28 og 69 cm. Oldsakene lå helst i østre halvdel av rummene, dessuten flere stykker i søndre enn i nordre rum. Om tidsbestemmelsen kan bare sies at huset vel må ha vært beboddi folkevandringstiden, men at bebyggelsen her rimeligvis går ennu lengere tilbake. Innberetning med fotos og plan i Top. ark. (5940)	Eigne beskrivningar: S5940 1) Skjeskraper av flint. Katalogteksten stemmer. Ser ingen teikn til eldslagning. Det som kunne vert merke etter eldslagning har alt for avlange avspaltninger til at dei kunne ha vert frå eldslagning. Det er ikkje merker etter rust heller på kantane. Skjeiskraparen er heil og ikkje fragmentarisk. Den er såpas stor at det ville vert lett å få auge på den. Moglegheit for symbolsk meining Andre funn frå same kontekst: a) Leirkar (hankekar) av keramikk/jern , var. R361. Antall: 18 b) Bryne av kvartsitt , var. R157. c) Bryne av kvartsitt , var. R157. Antall fragmenter: 1 d) Slipeplate av kvartsitt . e) Leire (brent) av leire . Antall fragmenter: 2 f) Avlstein av bergart . g) Kvernstein (emne) av bergart . h) Slagg av slagg . Antall: 12 . i) Trekullprøve av trekull/never . Antall: 7 k) Kjernesideavslag av flint . l) Skraper (skaftskraper) av flint , var. skjeformet. m) Avslag av flint . Antall: 2 . "Flintflekke og stykke avslått flint (n) Leirkar (spannformet) av kleber/leire . Antall: 2 . (o) Fragment av jern .
Litteratur: -	

Bilete: S 5940 I)

I.

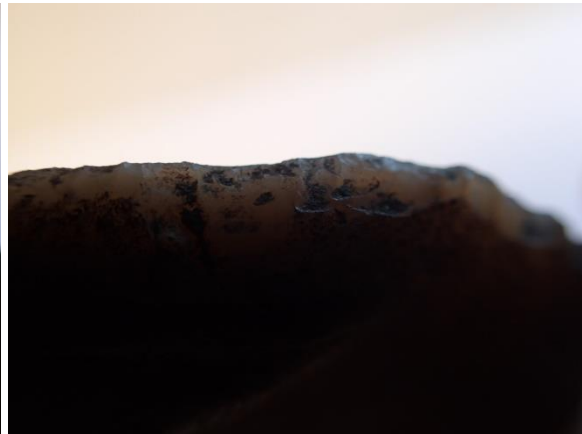
II.

III.

IV.

V.

VI.

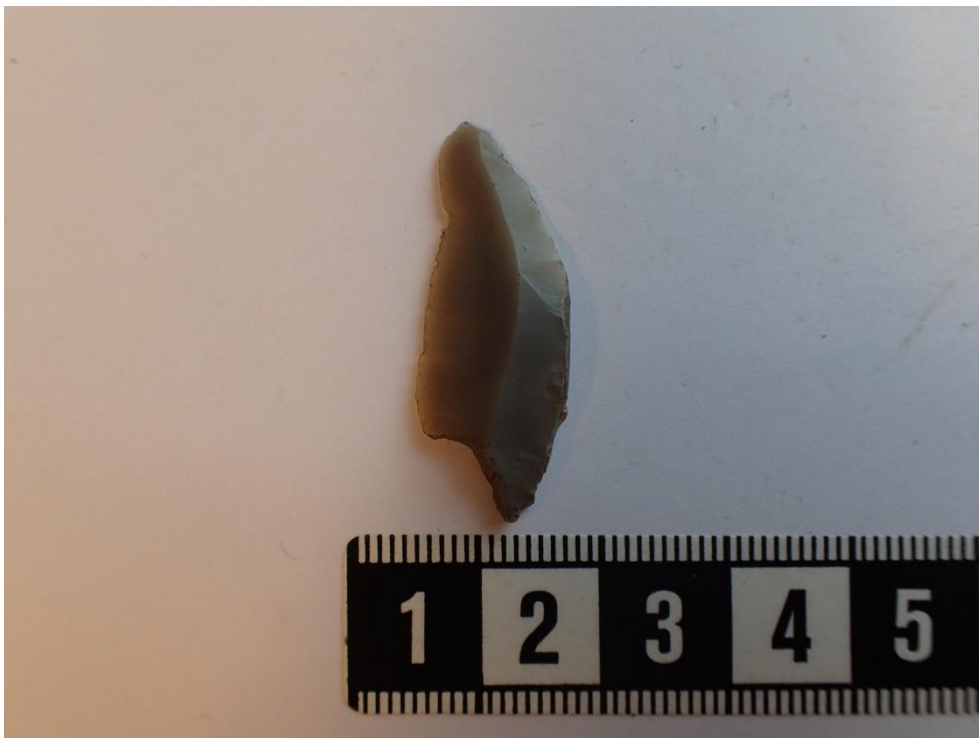
Museumsnummer: S6030 s)	
Fylke: Rogaland Kommune: Time Gards og bruksnummer: gnr. 43, bnr. 2,7, 11, 12 Askeland ID: - Funnet/innlevert til museet i år: - Funnet i faglig utgravning av: Jan Petersen Funne av privatperson: -	Gjenstand: tangespiss av flint Kontekst: Rom III-V i tuft 1 frå gardsanlegg Datering av kontekst: folkevandringstid, vikingtid og mellomalder. Har stått hus på same staden i fleire periodar. Prioritet ved søknad til musea: 2 Analysert statistisk: nei
Tekst frå tilvekstkatalog/unimus: S6030 s) s) Pilspiss tangespiss av flint, var. A1. Opprinnelig katalogtekst: "Pilespiss av grå flint av Garnestypen, 3,1 om lang, 1,1 cm bred (Gamle gårdsanlegg 1936, pl. XLVII, fig. 5)." Ny beskrivelse etter revisjon: Tangespiss av lys grå flint, med A1-retusj. Mål: Stl: 3,2 cm. Stb: 1,2 cm. Datering: 4000-2300 F.KR. Funnomstendighet: Faglig utgravning av gårdsanlegget Lyngaland. Funn fra rom III-V i tuft 1 på Lyngaland av Sæland, gnr. 43, bnr. 2,7, 11, 12, Time s og p	Eigne beskrivningar: S6030 s) Tangespiss med litt korteks på. Gråbrun flint. Katalogteksten stemmer. Finner ingen eldslaging på spissen. Kan kanskje sjå ut som ein pilspiss for nokon som levde i jernalderen og. Kanskje for liten til at nokon har forholdt seg aktivt til den, men kan ikkje utelukke det. 3,1 om lang, 1,1 cm bred Andre funn frå same kontekst: a) Spinnehjul, rett basis, rett topp av sandstein, var. II C. b) Spinnehjul, rett basis, rett topp av kleber, var. II F. Antall fragmenter: 1 c) Spinnehjul, rett basis, rett topp av leire, var. II C. d) Bryne, knokkelformet av kvartsitt. Antall fragmenter: 2 e) Bryne, rektangulært tversnitt av skifer. f) Bryne av kvartsitt, var. R157. Antall fragmenter: 1 g) Bryne av kvartsitt. Antall fragmenter: 1 h) Malestein av granitt. i) Malestein av granitt. k) Uviss gjenstand, sylformet av skifer. l) Leirkar av keramikk. Antall: 70. Gjenstandsdel: skår. Antall fragmenter: 1485 m) Slagg, jernslag. Antall: 80. Datering: 400-550 E.KR. n) Beslag, rektangulært av jern/organisk materiale. Antall: 2 o) Leire, brent. Antall: 95 p) Bakstehelle av kleber. Antall: 2 q) Bein brent Datering: 400-550 E.KR. r) Nøtteskall av hasselnøtt. Antall: 2. s) Pilspiss tangespiss av flint, var. A1. t) Avslag av flint. Antall: 5. u) Malestein av bergart. v) Malestein av bergart. w) Kvernstein dreskvern av bergart. Gjenstandsdel: overfligger. x) Kvernstein skubbekvern av bergart. Gjenstandsdel: underfligger. y) Kvernstein skubbekvern av bergart. Gjenstandsdel: underfligger. z) Kjerne uregelmessig av bergkrystall. Opprinnelig katalogtekst: "Stykke bergkrystall." Ny beskrivelse etter revisjon: Uregelmessig kjerne av bergkrystall, sm.: 20 mm. aa) Stein standstein av bergart, var. glattestein. Opprinnelig katalogtekst: "Oval rullesten med spor efter slit på den ene bredside, 5,3 cm lang, 8,3 cm bred. Funnet i brønnen. o) Treullprøve aa) Hoggjern. 30) Leirkar av keramikk, var. finere bordkar. Gjenstandsdel: skår. 32) Leirkar buket av keramikk. Antall fragmenter: 4 33) Leirkar rettvegget av keramikk. 34) Leirkar spannformet av kleber/leire. Antall: 18. 35) Naiv av jern. 36) Ring av jern. 37) Nagle av jern. Antall: 10. 38) Tange av jern/leire. 39) Kleberkar. 40) Kleberstein bearbeidet av kleber. Antall fragmenter: 3 41) Skive av keramikk. 42) Leire brent. 43) Smeltedigel av leire. 44) Kjerneideavslag av flint. Stm: 1,6 cm. 45) Kjerne kjernefragment av flint. 4,8 cm. 46) Neverprøve av never/bark, bjørk. Antall: 29
Litteratur: «Som i fleire av de andre hustuftene både frå eldre og yngre jernalder blev der også på Lyngaland funnet flint, i tuft 1 rum 2 en flintflekke med retusj til den ene side og i rummet ved siden av huset en pilespiss av Garnestupe, elles i rum 2-5 til saman 13 flintstykker, deriblant et kjernestykke, elles mere ubestemmelig, men sannsynligvis for det meste avfall frå stenaldersarbeide. Også i tuft 2 lå en flintflekke. Ingen av disse flintstykker lå noe dypere enn de andre saker, men de må vel allikevel regnes for efterlatenskaper frå stenalderstid.» (Petersen, Jan 1936: 57) - Petersen, Jan (1936) Gamle Gårdsanlegg i Rogaland: Fortsettelse: Utsira, Lyngaland, Håvodl, Birkelandstølen, Hanaland, Oslo, Aschehoug. s 51-58	

Bilete: S6030 s)

I.

II.

Museumsnummer: S6185 qq)	
Fylke: Rogaland Kommune: Strand Gards og bruksnummer: 32/5 Askeland ID: 72265 Funnet/innlevert til museet i år : 1934 Funnet i faglig utgravning av: Jan Petersenad Funne av privatperson: -	Gjenstand: Øks av grønstein Kontekst: Brent mannsgrav i hellesatt gravkammer i gravhaug. Datering av kontekst: 900 talet Prioritet ved søknad til musea: 1 Analysert statistisk: ja
Tekst frå tilvektskatalog/unimus: S6185 qq) Fragment av nakken til en slipt øks eller økseemne av svartgrønn grunnstein. Funnomstendighet: faglig utgravning Gravfund fra yngre vikingetid (10 årh.) fra Strand (gn. 32,5), Strand s. og p. Om gravskikken og fundomstendighetene vedkommende dette fund, er der i forrige årshäfte i artikkelen: "Et gravfund fra vikingetiden fra Strand i Ryfylke" gitt så utførlige opplysninger at der her kan henvises til denne artikkel. (6185) /Brent mannsgrav i hellesatt gravkammer i gravhaug fra 900-950 E.KR./	Eigne beskrivningar: S6185 qq): Fragment av nakken til slipt øks eller økseemne. Katalogteksten stemmer. Sannsynligvis meir sannsynligvis fragent av nakken til om ei slipt øks enn eit økseemne. Finner ingen furer. Belegg av rusta jern mange stader. Nokre stader er det tjukke rustmerker som gjer inntrykk av at den har i lang tid loge i nærleiken av gjenstander av jern som har rusta. På den sørste glatte sida kan ein sjå stripete slitasjemerker som kan tyde på sekundær bruk som bryne. Mogleg det berre et etter ei type friksjon. Steinen er finkorna, der dei glatte sidene er, så er det så glatt at den kanskje ikkje passer til bruk som bryne. Storleik: L: 7,8 cm. B: 3,3 cm T: 3 cm. BildeID: 100 0575- 100 0660 Andre funn frå same kontekst: a) Sverd tve-egget av jern/sølv, var. type O. Antall fragmenter: 13 "Stykker av tveegget sverd av typen Jan Petersen I. c., fig. 106 (type O). b) Spydspiss av jern, var. type VII. 2c. c) Øks av jern, var. type H. d) Pilspiss m. tange av jern, var. R539. Antall: 9. Antall fragmenter: 3 e) Skjoldbule av jern, var. R562. Antall: 4. Antall fragmenter: 4 f) Tang smitang av jern/tre, var. R391. Antall fragmenter: 3 g) Hammer smedhammer av jern h) Hammer smedhammer av jern, var. R395. i) Saumlo av jern. k) Holkøks av jern, var. R402. l) Ildstål av jern, var. R426. Antall fragmenter: 4 m) Sigd av jern, var. Redskaper 83. Antall fragmenter: 2 n) Kniv av jern. Antall: 2. Antall fragmenter: 5 o) Saks bøylesaks av jern. Antall: 1. Antall fragmenter: 4 p) Bissel trinsebit av jern, var. R567. q) Bissel trinsebit av jern, var. R575. Antall fragmenter: 4 r) Stigbøyle av jern, var. R588. Antall: 2. Antall fragmenter: 3 s) Beslag seletøysbeslag av jern, var. R578. t) Beslag rembeslag av jern, var. R604. Antall fragmenter: 9 u) Beslag remendebeslag av jern. Antall: 4. Antall fragmenter: 8 v) Remspenne enkeltspenne av jern, var. D-formet spenneramme. w) Ring av jern. Antall: 4. Antall fragmenter: 2 x) Beslag seletøysbeslag av jern, var. R579. Antall: 3. y) Remspenne av jern, var. oval spenneramme. Antall fragmenter: 1 z) Beslag av jern. Antall fragmenter: 1 æ) Beslag beslagplater av jern. Antall: 7. Antall fragmenter: 10 ø) Ten av jern. Antall fragmenter: 1 aa) Skjøve av jern, var. R411. Antall fragmenter: 2 bb) Beslag båndformet av jern. Antall fragmenter: 15 dd) Kleberkar bolleformet av kleber/jern, var. R729. ee) Hankefeste av jern. Antall: 3. Antall fragmenter: 6 ff) Bryne rektangulært tverrsnitt av skifer. gg) Bryne rektangulært tverrsnitt av skifer. Antall fragmenter: 3 hh) Søkke snøresøkke av kleber, var. båtformet. ii) Bardunstrammer av bein, var. Redskaper 153. kk) Spillebrikke av bein, var. R474. Antall: 6. ll) Kam trelagskam av bein, gevir. Antall fragmenter: 6 mm) Bein bearbeidet av bein. Antall: 3. nn) Klinknagle av jern. Antall: 185. Antall fragmenter: 297 pp) Trekull av trekull/never, lind, or, furu. qq) Øks av grunnstein. Gjenstandsdel: nakke. rr) Bein ubrent av bein. (ss) Lær av lær/tekstil. Antall fragmenter: 4 (tt) Hank rektangulært tverrsnitt av jern. Antall fragmenter: 6 (uu) Fragment av jern. Antall fragmenter: 17
Litteratur: - Samdal, Magne (2000) Amuletter: gjenstander med amulettkarakter i vestnorske graver i tidsrommet 350-1000 e.Kr, Universitetet i Bergen, s 143 i Funnkatalog	

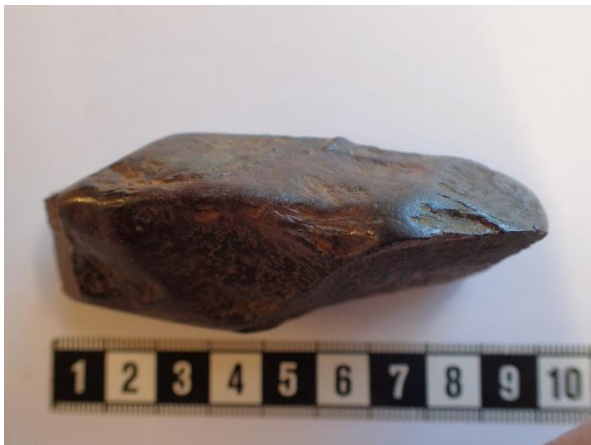
I.

II.

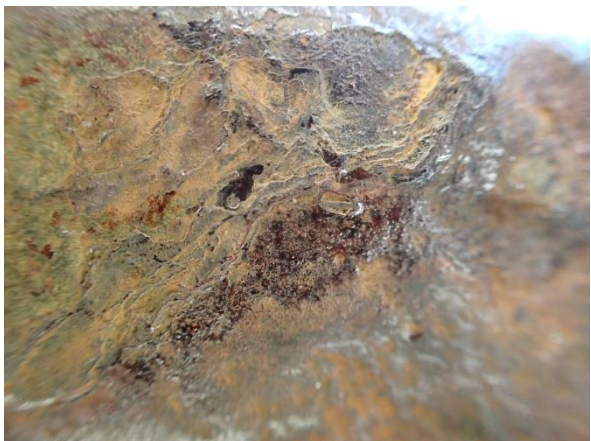
III.

IV.

V.

VI.

Museumsnummer: S6509 c)	
Fylke: Rogaland Kommune: Hå Gards og bruksnummer: gn. 45 Askeland ID: 72265 Funnet/innlevert til museet i år : 1937 Funnet i faglig utgravning av: - Funne av privatperson: Elling Ånestad	Gjenstand: 6 avslag flint Kontekst: gravfunn Datering av kontekst: Romersk jernalder/folkevandringstid Prioritet ved søknad til musea: 2 Analysert statistisk: nei
Tekst frå tilvekstkatalog/unimus: S6509 c) c) Kjerne av flint . Antall: 6 . "Noen flinter og et par stener som skal være fra samme haug." Ny beskrivelse etter revisjon: En kjerne med to motstående plattformer, to kjerner med én plattform, to makroavslag med retusj og et avslag av flint. Kjerne med to plattformer, sth: 74 mm, stbr: 47 mm.Mål: Stl: 0 cm. Stb: 0 cm. Stt: 0 cm. Sth: 0 cm. Diam: 0 cm. Datering: 1-550 E.KR. Funnomstendighet: usakkyndig fremgravd. Rest av gravfund fra eldre jernalder fra Anestad (gn. 45), Varhaug s., Hå p. Funnet ved rydning i tomten etter en gravhaug. Gave fra Elling Anestad ved preparant Aksdal. (6509).	Eigne beskrivningar: S6509 c) Kjerne av flint (og 6 avslag). Katalogteksten stemmer ikkje. Antall gjenstander og type gjenstander stemmer ikkje. Ein (nr.1) proksimaldel av 1 brunpatinert makroflekk utan eldslaging (3,7 cm), ein (nr. 2.) tjukk uregelmessig avslag med påskreve museumsnummer på den venstrale sida og nokre moglege merker etter eldslaging (6,2 cm), 1 (nr. 3.) tjukk uregelmessig vannrulla og patinert avslag og med moglege merker etter eldslaging (3,7 cm), (nr. 4.) ein brun-patinert flintstein som kan vera ei uregelmessig slitt kjerne eller naturforma flintstein utan moglege merkjer etter eldslaging (7,4 cm), så tilstutt to (nr. 5. og 6.) vannrulla og patinert små flintsteiner som kan både vera forma av menneskjer og av naturen med eit par rustflekkar på og moglege merkjer etter eldslaging (3,2 cm og 2,1 cm). Dei bør ha bli funne saman i ein god kontekst, for at det kan vera mogleg å tolke dei symbolsk. Veldig mogleg at nokon eller alle er tilfeldig framkome eller vert depot for eldf Flint. Andre funn frå same kontekst: a) Sverd (tve-egget) av jern/tre . Gjenstandsdel: klinger Antall fragmenter: 3 "Fire stykker av tveegget sverd av jern fra eldre jernalder b) Bryne (rektangulært tverrsnitt) av kvartsitt . Antall: 2 c) Kjerne av flint . Antall: 6 . (d) Plate av leire
Litteratur: - Samdal, Magne (2000) Amuletter: gjenstander med amulettkarakter i vestnorske graver i tidsrommet 350-1000 e.Kr, Universitetet i Bergen s 143 i Funnkatalog	

1.:

I.

II.

2.:

I.

II.

3.

I.

II.:

4.:

I

II.

5.:

I.

II.

6.:

I.

II.

Museumsnummer: S6491 b)	
Fylke: Rogaland Kommune: Vindafjord Gards og bruksnummer: gn. 22 Askeland ID: 54512 Funnet/innlevert til museet i år : 1934 Funnet i faglig utgraving av: Jan Petersen0 Funne av privatperson: -	Gjenstand: lod som kanskje var ei øks Kontekst: hustuft Datering av kontekst: sannsynligvis middelsalder Prioritet ved søknad til musea: 1 Analysert statistisk: nei
Tekst frå tilvekstkatalog/unimus: S6491 b) (lod el. øks) b) Lodd av bergart . "Stort grovt firsidet stenlodd med bærehull. 18,7 cm. l., 13 cm. b." Ny beskrivelse etter revisjon: Stort lodd av bergart, i samsvar med beskrivelsen. Vekt: 1790 g.Mål: Stl: 18,7 cm. Stb: 13 cm. Stt: 0 cm. Sth: 0 cm. Diam: 0 cm. Datering: 1050-1537 E.KR. Funnomstendighet: faglig utgraving gårdsanlegg. Hustuffund sannsynligvis fra middelalderen fra lokaliteten "Låkabø" av Apeland (gn. 22), Sandeid s., Vikedal p. Disse saker blev funnet i en mindre hustuft N.N.V.-S.S.O	Eigne beskrivningar: Ikkje blitt observert og sannsynligvis ikkje lett å finne i magasinet. Mogleg feil tilveksten eller i dei litterære kjeldene nemnt litt lenger nedanfor. Andre funn frå same kontekst: a) Vevlodd (triangulært) av kleber . Antall: 2 . "To vevlodder av klebersten av typen R. 437 b) Lodd av bergart . "Stort grovt firsidet stenlodd med bærehull.. c) Jernkar (kjele) av jern . Antall fragmenter: 2. d) Beslag av jern . e) Bryne (rektangulært tverrsnitt) av skifer . f) Tann av ku
Litteratur: Myhre, Bjørn (1980) Gårdsanlegget på Ullandhaug. 1 : Gårdshus i jernalder og tidlig middelalder i Sørvest-Norge = Die eisenzeitliche Siedlung auf dem Ullandhaug. 1 : Die Häuser der eisenzeitlichen und frühmittelalterlichen Höfe in Südwestnorwegen, Stavanger, Arkeologisk museum i Stavange: 359 = steinøks «Inne i tufta fann han eit stykkje av ei malmgryte, eit stykkje av ein jarnholk og av alle ting ei steinøks» Petersen, Jan (1973-75) Frå haug ok heidni, Låkabø s 282	
Bilete: S6491 b)	
Ingen	

Museumsnummer: S6698 e)	
Fylke: Rogaland Kommune: Time Gards og bruksnummer: gn. 54 Askeland ID: - Funnet/innlevert til museet i år : 1939 Funnet i faglig utgravning av: Harald Egenæs Lund, Funne av privatperson:-	Gjenstand: nakkefragment av trinnøks av bergart Kontekst: hustuft Datering av kontekst: Merovingertid Prioritet ved søknad til musea: 2 Analysert statistisk: ja
Tekst frå tilvektskatalog/unimus: S6698 e) e) Øks (trinnøks) av bergart , var. spissnakk. Gjenstandsdel: nakkefragment "Endestykke av avlang stein med nesten sirkelrundt tverrsnitt, tilspisset i den ene enden. 6,1 x 3,3 cm." Ny beskrivelse etter revisjon: Nakkefragment, trolig av en spissnakk trinnøks av bergart. Stl: 63 mm, stbr: 34 mm, stt: 28 mm.Mål: Stl: 6,1 cm. Stb: 3,3 cm. Stt: 0 cm. Sth: 0 cm. Diam: 0 cm. Datering: 8000-4000 F.KR. Funnomstendighet: faglig utgravning. Hustuftfunn fra eldre jernalder fra Fosse (gn. 54), Time s. og p. Disse saker er funnet i en hustuft, N.V.-S.O. Tuften var 20 m. l. og 7,80 m. b. på midten. Gulvet var omtrent horisontalt, med en stigning fra N.V.-S.O. av bare 18 cm. Der var brolagte innganger i begge langveggene, men i hver sin del av tuften. Der var også 14 stolpehuller forholdsvis regelmessig. plasert i to rekker. Midt i rommet var et hellelagt ildsted, 1,75 X 0,85 m. med kantsatte heller og andre steiner på sidene. I søndre ende av dette var et rundt ildsted, en slags tilføyelse til hovedildstedet. Ellers også var der et par mindre åregruer i tuften og enkelte jordfaste steiner. (6698).	Eigne beskrivningar: S6698 e): Nakkefragment av trinnøks av bergart. Katalogteksten stemmer. Vil legge til at gjenstanden er slipt men noko ruglete. Den er prikk hogd og ikkje glatt. Mogleg frostsprengt frå resten av øksa, knust ved uhell, evt øydelagt ved primær bruk. Ser ingen teikn til furer, eller anna som kan tyde på sekundær bruk som bryne. Andre funn frå same kontekst: a) Leirkar (buket) av keramikk . Antall fragmenter b) Bryne (rundt tverrsnitt) av kvartsitt c) Bryne (rektangulært tverrsnitt) av kvartsitt d) Ildslagningsstein av kvartsitt , var. m. fure. f) Stein (rund) av bergart . g) Kvernstein (dreiekværn) av bergart h) Kvernstein (dreiekværn) av bergart . i) Helle (rund) av bergart (k) Trekullprøve av trekull .
Litteratur: -	

I.

II.

III.

IV.

V.

Museumsnummer: S6782 dd) ee)	
Fylke: Rogaland Kommune: Rennesøy Gards og bruksnummer: gnr. 4 Askeland ID: 14998 Funnet/innlevert til museet i år : 1940 Funnet i faglig utgravning av: Jan Petersen Funne av privatperson: -	Gjenstand: dd) flekke av mørk grå flint og ee) Tynn flekke av lysare og grovare flint. Kontekst: gravfunn i haug. Gjenstandene lå spreidd. Mesteparten av gjenstandene av jern og flinten var i den søraustre delen av gravhaugen, medan dei brendte beina låg i aust. Datering av kontekst: vikingtida Prioritet ved søknad til musea: 2 Analysert statistisk: ja
Tekst frå tilvekstkatalog/unimus: S6782 dd) ee) dd) "Eiendommelig flat tilhugget flekke av mørk grå flint. Stykket er 5,1 cm. langt. Det har et lengere bredere og et kortere smalere parti med en innsnevring i mellom. Det smalere parti er defekt, idet et stykke er avslått, men det har rimeligvis vært sirkelrundt. Det bredeste parti har en bredde av 4,1 cm., innsnevringen 1,7 cm. og det smalere parti er 2,3 cm. b. I kantene var der tilhugning, retusj som en skraperegg. Dette stykke lå inne mellom jernsakene. (Avb. SMÅ 1938-40, fig. 8)." I samsvar med beskrivelsen. ee) Tynn flekke av lysere gråbrun, tarvelig flint uten tilhugning i kantene, 6 x 4,5 cm. Funnet i RENNESØY på HEGREBERG, gnr. 43. 6782. Gravfund fra vikingetiden fra Heigreberg (gn. 3), Mosterøy s., Rennesøy p. Disse saker ble funnet i en ganske lav haug som lå i skråningen på sydsiden av vestre del av Vestre Åmøy. Haugen lå temmelig høyt oppe i skråbakken og var 7 x 6,50 m. i tverrmål, hevet seg 29-31 cm over bakken omkring. Stigningen av bakken gikk fra vest oppover mot øst, og der var en stigning fra haugens nedre til øvre kant på 1,37 m. - I nedre del av haugen, bare 75 cm. fra kanten, lå en rekke med 8 delvis større steiner. Denne rekke dannet en lengde av 4 m. Midt i haugen vor et brent lag 2,80 m. l. N-S og 1,50 m. b. O-V. Her i dette lag lå da de funne oldsaker, enkelte båtsaum dog litt utenfor det egentlige gravlag. Oldsakene lå temmelig spreidd, bronsekjestykkene og sølvnålen i den nordøstre del, den ovale spenne lengst i SO, de brente bein samlet på midten i østre del, og den store mengde av jernsaker og flintene i den SV fjerdedel. - Haugen ble undersøkt på grunn av nydyrking. Undersøkelsen ble foretatt av Jan Petersen. Det jorde hvor haugen lå, eies av hr. Ordin Øvrebø, Heigreberg, som har skjenket sakene til Museet. Innberetning med plan i Top.ark.	Eigne beskrivingar: S6782: Katalogteksten stemmer dd): Beskrivinga stemmer. Retusjeringa er flateretusjering, og heilt sikkert ikkje eldslagning. Nokre rustflekker på den dorsale sida, som sannsynligvis kjem av at den har loge i lag lenge med jernsakene den blei funne med. Kanskje har den hatt symbolsk betydning, eller vert på lur som eldf Flint i etterlivet for den gravlagde. ee): Flekke av kvartsitt som i revidert katalogtekst og ikkje som flint som i den gamle katalogteksten. På den dorsale sida har den ei overflate som virkar noko polert eller slipt, og den har eit lite snev av rustfarge og ein liten prikk rustflekk. Kanskje den har blitt brukt som bryne av noko slag? Ved den diestale kanten på den venstrale sida kan ein og sjå merke som kanskje kjem av sliping på jern. Kva ein skulle oppnå med dette er ikkje godt å vete. Eldslagning? Bryne? Andre funn frå same kontekst: a) Nål sølv b) Ten sølv c) Ring sølv d) Mynt sølv e) Mynt sølv f) Ten sølv g) Vektlodd bly h) Bronsekar i) Spenne av messing k) Sverd l) Øks jern m) Tang jern n) Hammer jern o) Hammer jern p) Ambolt jern q) Saumlo av jern r) Beslag jern s) Ildstål jern t) Ildstål jern u) Kniv jern v) Hank jern w) Klinknagle jern x) Fragment jern y) Søkke bly z) Søkke bly Æ) Bryne av skifer Ø) Bryne av skifer aa) Spinnehjul av kleber bb) Søkke leire cc) Avslag ff) Bein gg) Never hh) Netteskall
Litteratur: -	

Bilete: S6782 dd) ee)

dd)

I.

II.

III.

IV.

ee)

I.

II.

Museumsnummer: S6940 c) d) m) n)	
<p>Fylke: Rogaland Kommune: Rennesøy Gards og bruksnummer: gn. 14, 11 Askeland ID: 44675 Funnet/innlevert til museet i år : 1943 Funnet i faglig utgravning av: Jan Petersen, Funne av privatperson:</p>	<p>Gjenstand: a) Uvist reiskap av bergart, b) Uvist reiskap av same bergart som a), c) skiveskraper, d) 4 makroavslag som kan vera av same flint og n) Lite avslag av flint Kontekst: Funn fra ein låg gravhaug, som gjenstandene låg spredt i. Datering av kontekst: eldre jernalder Prioritet ved søknad til musea: 2 Analysert statistisk: ja</p>
<p>Tekst frå tilvekstkatalog/unimus: S6940 a) b) m) n) c) Skraper (skiveskraper) av flint . Opprinnelig katalogtekst: Rundskraper av grå flint, sl. Gjessing l. c. fig. 249, 4,8 x 4,4 cm. Ny beskrivelse etter revisjon: Skiveskraper av flint.Mål: Stl: 4,8 cm. Stb: 4,4 cm. Datering: 500 F.KR.-550 E.KR. d) Makroavslag (m. kantretusj) av flint . Antall: 4 . Opprinnelig katalogtekst: 5 større flintskjerver av grå eller gråbrun flint. Ny beskrivelse etter revisjon: Fire makroavslag av flint med retusj og bruksspor. Stm. 7,1 cm. Mål: Stm: 7,1 cm. Datering: 500 F.KR.-550 E.KR. (m) Makroflekk (m. kantretusj) av flint . Makroflekk av flint med retusj og bruksspor. Stl. 8,7 cm, stb. 3,4 cm.Mål: Stl: 8,7 cm. Stb: 3,4 cm. Datering: 500 F.KR.-550 E.KR. (n) Avslag av flint . Et lite avslag av grå flint. Stl: 20 mm, stbr: 10 mm.Datering: 8000-500 F.KR.</p> <p>Funnomstendighet: faglig utgravning. Funn fra en haug på Fjøløynå på et annet bruk (gn. 14, 11), Mosterøy s., Rennesøy p. Funnet i en rund, lav, vid haug som lå oppe på høyden vestenfor "Øygarden", på Arne Njås eiendom. Haugen var 15 x 13,70 m, 78 cm høy. Funnene av oldsakene ble gjort spredt i haugen. a-b lå sammen på nordsiden 4 1/4 m fra haugens kant, 3 m fra midten, c-d lå nærmere midten, 1 3/4 m fra denne på østsiden, de lå også sammen, e lå bare 2 1/2 m fra haugens østre kant, f 1 1/2 m S.S.O. for flintene. Alle disse funn lå i bunnen av haugen. Ca. 2 m S.S.O. for haugens sentrum lå g-h. De lå under østre del av en helle hvis overkant lå 16 cm under haugoverflaten. Hellen var 11 cm tykk. Beinene og leirkarstykkene lå 16 cm over haugbunnen. På vestsiden av midtlinjen, ca. 1 1/2 m V.N.V. for sentrum lå i, bare 6 cm over bunnen, lå vel 4 m syd for sentrum. Langs sørøstre tredjedel av haugens ytterkant lå en fotkjede av tettlagte steiner. På fire plasser inne i haugen var der rekker av slike sammenlagte steiner, lengere og kortere. Den lengste rekke var 4 m lang. Bunnen av haugen dannedes for det meste av glatte fjellet. 6937-6940 er framkommet ved utgravning ledet av Jan Petersen i første halvdel av juli 1943. Innberetning med planer og fotos i Top. ark. Funnene er gaver fra Bernhard og Arne Njås.</p>	<p>Eigne beskrivingar: S6940 a-d, m, n. Katalogteksten stemmer. Flintgjenstandane er funne rundtom i haugen. Mogleg buplasspor? Evt. bevist nedlagt litt gjøymt? c) Skiveskraper. Retusjeringa ser ut til å vera den originale og ikkje eldslaging. Dei er dei retusjerte avspaltingane er alt for avlange til at dei kunne ha vort frå eldslaging og kantane på desse ser noko vannrulla ut. Knusemerkene er kvassare, men ser ut til å komme av små huhel eller slitasje i «brukstida» eller frostskaiding nede i jorda. Knusespora liknar ikkje knusespor frå eldslaging. Den eventuelle plattformen på kantane til ei evt. eldslaging er alt for kvass og utstikkande. Viss den hadde blitt slått ild på så hadde denne kanten blitt slått vekk . d) 4 makroavslag som kan vera av same flint. Dei er mogler frå same flintknoll. Ser ingen tydelige teikn på eldslaging. Det kom kunne vert små avspaltingar av litt eldslaging, er på så tynne kantar, som hadde blitt slått av ved eldslaging. Usannsynlig at nokon har slått ild med desse makroavslaga. m) Makroflekk. Litt patinert. Litt retusjering eller slitasje på sidekantane som kan vera frå eldslaging, men kan menst sannsynligvis berre vera slitasje. Sett frå den venstrale sida med proksimalenden peikande oppover og den diestale enden peika nedover så kan ein sjå noko skinnande belegg eller slitasje i kanten oppe til høgre og i kanten på venstre side i overgangen mellom den mediale og diestale delen av flekka. Kanskje dette kjem av noko metall. Ser ingen rust på dette «belegget». På den ventrale sida nede å den diestale delen er det og noko blank slitasje, polering eller bruksspor eg ikkje veit kva kjem av. Kanskje kan denne flekka vera sekundært brukt enten som eldfint eller symbolsk. Det er og mogleg den berre er bustadspor. n) Lite avslag av flint. Ulik patinering på. Ingen teikn til eldslaging. Sannsynligvis bustadspor.</p>

	<p>Andre funn frå same kontekst: e) nokre skår av eit kleberkar eit f) Leirkar (buket) av keramikk . g) Leirkar h) Bein (brent) i) Bein (brent) av bein . k) Bein (brent) av bein/tann . l) Trekullprøve av trekull . Antall: 4 .</p>
<p>Litteratur: -</p>	

c)

I.

II.

III.

IV.

d)

I.

II.

m)

I.

II.

III.

n)

I.

II.

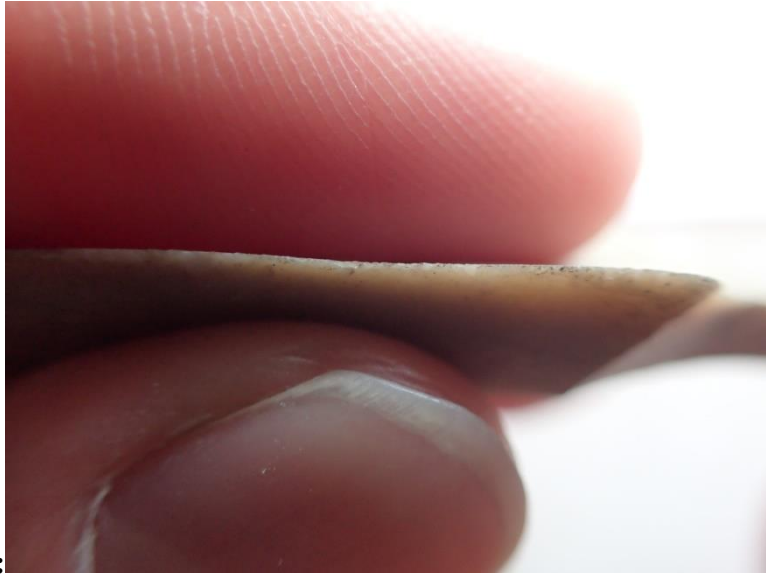

Museumsnummer: S7117 i)	
Fylke: Rogaland Kommune: Forsand Gards og bruksnummer: gn. 37, 13-14 Askeland ID: - Funnet/innlevert til museet i år : 1945 . Funnet i faglig utgravning av: - Funne av privatperson: Thorleif Hagen	Gjenstand: Avslag av flint/kvarts Kontekst: gravfunn Datering av kontekst: 400- talet, romersk jernalder Prioritet ved søknad til musea: 2 Analysert statistisk: ja
Tekst frå tilvektskatalog/unimus: S7117 i) i) Avslag av flint/kvarts . Antall: 3 . "3 stykker avfallsflint, deriblant en større skjerv." Ny beskrivelse etter revisjon: To makroavslag av flint, st. mål 79 og 54 mm, samt ett avslag av kvarts, stl.: 24 mm. Datering: 300-400 E.KR. Funnomstendighet: faglig ettergravning ved dyrking. Gravfunn fra slutten av yngre romertid fra Underberge (gn. 37, 13-14), Forsand s., Høgsfjord p. Disse saker er funnet i et gravrom i det S.V. hjørne av en haug, hvorav midtpartiet hadde vært bortkjørt for lengre tid tilbake. Gravrommet var 75x60 cm, 35 cm dypt. Det hadde vært dekket av en helle og på hver side av gravrommet lå en flat helle eller stein i samme høyde som dekkhellen, men der var ingen kantsatte heller og ingen bunnhelle. Den korsformete spenne a hadde ligget oppe på dekkhellen, de andre saker nede i gravrommet. Haugen hadde vært 13 1/2x11 m i tverrmål og lå like ved skolehuset på Forsandmoen, og ca. 250 m O.S.O. for husene til den gård som eide haugen. Etterundersøkelse ved Jan Petersen. Funnet er en gave fra eieren Thorleif Hagen. Innberetning med plan og fotos i Top. Ark. Revisjonsmerknad: Branngrav, ubestemt kjønn, folkevandringstid D1.	Eigne beskrivningar: S7117 i) Tre avslag av flint. Katalogteksten stemmer. Fin kontekst. Det på 7,9 cm: avslag, mulig frå økseproduksjon. Ser ikkje ut som ein vanlig stein, og kan sjå spesiell ut for eit menneske i jernalderen. Kantane er for tynne til at slite/retusjerings-merkene på den kunne vera frå eldslaging. Avslaget på 5,4 cm: =»= Avslaget på 2,4 cm: liten og sleten, og kunne at blitt sett på som ein vanleg stein. Noko krakelert. Andre funn frå same kontekst: a) Spenne (korsformet) av bronse . b) Pinsett av bronse . Antall fragmenter: 1 c) Spenne av bronse . Gjenstandsdel: hodeplate Antall fragmenter: 1 d) Jernfragment (båndformet) av jern . e) Leirkar (hankekar) , var. R361. Gjenstandsdel: skår Antall fragmenter: 42 f) Leirkar (hankekar) av keramikk , var. R364. Gjenstandsdel: skår Antall fragmenter: 32 g) Bein (brent) av bein h) Trekull av trekull . k) Stein (rund) av bergart . "Liten naturlig stein, pent avrundet 2,8 x 2,2 cm, lå i gravlaget
Litteratur:: «Liten naturlig stein (2,8 X 2,2), pent avrundet» - Samdal, Magne (2000) Amuletter: gjenstander med amulettkarakter i vestnorske graver i tidsrommet 350-1000 e.Kr, Universitetet i Bergen s 147	

Bilete: S7117 i)

Kant største:

Kant mellomste:

Museumsnummer: S7352	
Fylke: Rogaland Kommune: Klepp Gards og bruksnummer: - Askeland ID: - Funnet/innlevert til museet i år : 1948 Funnet i faglig utgravning av: - Funne av privatperson: Ola Erga	Gjenstand: bergartsøks med runer Kontekst: Lausfunn. Runerekka som sannsynligvis er av eldre futhark vert som består av 3 runer vil i denne studien reknast som ein klar og tydelig jernalderkontekst. Ein g-rune, ein a-rune og den siste er enten en w-rune, eller eventuelt en þ-rune. Datering av kontekst: Yngre romersk jernalder, folkevandringstid eller yngre jernalder. Prioritet ved søknad til musea: 1 Analysert statistisk: ja
Tekst frå tilvekstkatalog/unimus: S7352 (med runer) Løsfunn/uviss fra yngre steinalder fra ERGA gnr. 30, KLEPP K., ROGALAND. Opprinnelig katalogtekst: «Steinøks uten skafthull av Gotlandsk type, sl. Gutorm Gjessing: Norges steinalder s. 332 fig. 117. 10,9 cm lang, 4 cm bred. - På den ene bredside er innskåret tre runer: x F P.» Ny beskrivelse etter revisjon: Firsidig øks av bergart med svakt hvelvede bredsider, rettstilt egg og spiss nakke. På den ene breidsiden er det innskåret tre runer (X F P), mens det på den andre er innskåret et slags strekmønster. Datering: 4000-1800 F.KR. Funnomstendighet: Tilfeldig fremkommet i dyrket mark. Funnet i jorden på Erga (gn. 30), Orre s., Klepp p. Gave fra Ola Erga ved Peder Heskestad	Eigne beskrivningar: S7352: I utstillinga kuriositetar. Finnes ikkje bilete i fotoportalen. Oppdaterte katalogteksten stemmer. Lausfunn av steinøks utan skafthol, med runer på. Runene vert jernalderkonteksten. Her har nokon i jernalderen forholt seg til øksa aktivt på ein nøye gjennomtenkt måte. Har fått holdt i funnet og observere den ved ein tur til arkeologisk museum i mai. Øksa er godt bevart, og runene er tydelige. I den nye katalogteksten står det at dei tre runene er ein g-rune, ein a-rune og til slutt ein rune for enten w eller th. Dei høyrar vist til den eldre runerekka frå 1.-6./7. årh. e.Kr. Dermed har nokon i eldre jernalder forholt seg aktivt til den. Ut frå dårlig mobil-telefonbilete eg sjølv tok i mai, så ser eg ingenting som tyder på sekundær brynebruk. Andre funn frå same kontekst: -
Litteratur: - Grønbeck, Ingvild Aarstad, 2016, <i>En gave fra gudene?</i> , Frá haug ok heiðni NR. 4 2016 s 19-22	

Bilete: S7352 (bilete tatt av AM, UiS)

Framsida med runer:

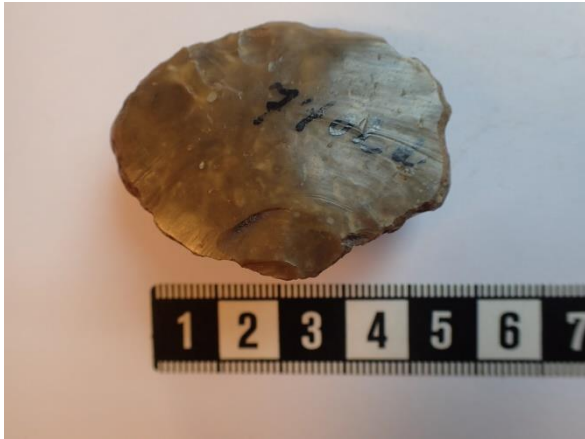

Baksida utan runer:

Museumsnummer: S7402 d)	
Fylke: Rogaland Kommune: Forsand Gards og bruksnummer: gn. 48, 2 Askeland ID: - Funnet/innlevert til museet i år : 1948 Funnet i faglig utgraving av: Odmund Møllerop Funne av privatperson: -	Gjenstand: Stort bladforma avslag med retusj og rest av cortex avslag som mulig er en vassrulla skrapar Kontekst: funnet på botnen i eit gravkammer ved ettergraving Datering av kontekst: Folkevandringstid Prioritet ved søknad til musea: 2 Analysert statistisk: ja
Tekst frå tilvekstkatalog/unimus: S7402 d) d) Avslag (m. kantretusj) av flint . "Tykkere stykke brun flint 4,5 x 3,5 cm." Ny beskrivelse etter revisjon: Stort, bladformet avslag med kantretusj av gulbrun flint med rest av cortex. Stl: 47 mm, stbr: 36 mm.Mål: Stl: 4,5 cm. Stb: 3,5 cm. Datering: 8000-500 F.KR. Funnomstendighet: faglig ettergraving. Rest av gravfunn fra folkevandringstiden fra Øvre Espedal (gn. 48, 2), Forsand s., Høgsfjord p. Disse saker er funnet i bunnen av et gravkammer i en rund gravrøys. Røysen hadde vært 13 x 14,5 m i tverrmål og vel opprinnelig 1-1 1/2 m høy. Gravkammeret var plasert omtrent midt i røysen, orientert O.-V. Det var 4,3 m langt og bare 0,50-0,60 cm bredt, ca. 0,40 m dypt. Det var mulig at det opprinnelig hadde vært både bredere og dypere. Veggene var bygget opp av runde steiner lagt oppå hverandre. I østligste ende lå en helle i bunnen, og kammeret hadde vært dekket av hele 12 heller, hvorav nå bare 3 lå på plass. De brente bein hadde ligget forholdsvis samlet i østre del av rommet, mens a-b lå spredt. Etterundersøkelse foretatt ved Odmund Møllerop som har levert innberetning med plan og fotos.	Eigne beskrivningar: S7402 d) Stort bladformet avslag med kantretusj av gulbrun flint med rest av cortex. Usikker på om den reviderte katalogteksten stemmer heilt. Vil sei at den enten er ein skrapar eller eit platformavslag. Moglegheit for både vannrulla/slitt retusjering langs kanten for å lage skrapar, og eit par stader sekundære kunsemerker med rust på som ser nyare ut som kan vere frå eldslaging. Behagelig storleik for eldslaging. Eit jernaldermenneskje kan tydelig sjå at dette ikkje er ein vanlig stein. Andre funn frå same kontekst: a) Leirkar (finere bordkar) av keramikk . Antall fragmenter: 11 b) Jernfragment (ten) av jern . Antall: 3 . Antall fragmenter: 5 c) Trekullprøve av trekull . Antall fragmenter: 2 (e) Leirkar (spannformet) av asbest/leire (f) Spydspiss (ubestemmelig) av jern . (g) Kniv av jern . Antall fragmenter: 2 (h) Beslag (båndformet) av jern .
Litteratur: -	

I.

II.

III.

IV.

V.

VI.

Museumsnummer: S7698 o)	
Fylke: Rogaland Kommune: Hå Gards og bruksnummer: gn. 18, 1 Askeland ID: - Funnet/innlevert til museet i år : 1950 Funnet i faglig utgravning av: Peder Heskestad, / Jan Petersen, / Odmund Møllerop Funne av privatperson: -	Gjenstand: Råknoll (syindrisk) av flint Kontekst: hustuft Datering av kontekst: folkevandringstid Prioritet ved søknad til musea: 2 Analysert statistisk: ja
Tekst frå tilvekstkatalog/unimus: S7698 o) o) Råknoll (syindrisk) av flint . "En omtrent cylindrisk flintknoll, muligens brukt som slagstein, avslått i den ene ende, 8,8 cm l., 3,9x3,6 cm b." I samsvar med beskrivelsen; kan ev. også ha vært brukt som morterstøt og/eller malestein da den ene kortenden er helt glattslipt med knusespor langs kanten. Mål: Stl: 8,8 cm. Stb: 3,9 cm. Datering: 350-550 E.KR. ... Funnomstendighet: faglig utgravning. Del av hustuft funn fra folkevandringstiden fra Hanabergshagen på Ødemotland (gn. 18, 1), Nærbø s., Hå p. Funnet i en hustuft som ligger på en plass som kalles Hanabergshagen, en 400 m ovenfor og vestenfor Klauhaugane. Tuften var 28 m l. og 7,80 m b., orientert N.O.-S.V. Tuften ikke ferdiggravet, oppmåling og tegning av den utsatt til neste år. Det ble konstatert to par stolpehuller i nedre del av rommet. Større ildsted konstatert i øvre del av det. Undersøkelsen ledet av Jan Petersen med assistanse av Peder Heskestad og Odmund Møllerop. Undersøkelsen her og på Klauhaugane foretatt med bidrag av Stavanger Museums Arkeologisk- Kulturhistoriske fond.	Eigne beskrivningar: S7698 o) Syindrisk råknoll av flint. Eg er ueinig i katalogteksten. Denne ser flinten ser bearbeida ut i form av sliping og så slitt av naturen. Den er delt i to av frostspreng eller liknande og så limt saman av konservator. Det ser ut som den har vert lengre, til dømes dobbelt så lang, pga avspaltningen i eine enden er heilt flat. Denne flate enden har noko som ser ut som rustbelegg. Ser ut som den kunne vere ein del av ei trinnøks. Har tidlegare ikkje høyrte om trinnøkser av flint. Eg skeptisk til at den har vert slagstein eller mort. Er einig i at den er av flint. Den ser ikkje ut som ein vanlig naturdanna stein. Kanskje symbolsk meinig for menneskjar i jernalderen? Andre funn frå same kontekst: a) Kniv av jern . Gjenstandsdel: tange Antall fragmenter: 1 b) Leirkar av keramikk . Gjenstandsdel: skår Antall fragmenter: 9 funnet blant den brente leiren fnr. 20.Fnr: 20, 22, 23, 24, 25, 29. Datering: 350-550 E.KR. c) Jernfragment (ubestemmelig) av jern . d) Slipestein av kvartsitt . Antall fragmenter: 2 e) Bryne (ovalt tverrsnitt) av kvartsitt . Antall fragmenter: 1 f) Slagstein av kvartsitt . g) Slagg av slagg . Antall: 2 . h) Leire (brent) av leire . i) Never (forkullet) av never . k) Trekullprøve av trekull . Antall: 10 l) Kvernstein (dreiekvern) av bergart , var. underligger. Antall fragmenter: 1 m) Kvernstein (dreiekvern) av bergart , var. overligger. Antall fragmenter: 1 n) Kvernstein (dreiekvern) av bergart , var. overligger. Antall fragmenter: 1 (p) Nagle av jern/tre . Gjenstandsdel: stilk Antall fragmenter: 1 (q) Leirkar (spannformet) av kleber/leire . Gjenstandsdel: skår Antall fragmenter: 3
Litteratur: -	

I.

II

III.

Museumsnummer: S7960 f)	
Fylke: Rogaland Kommune: Rennesøy Gards og bruksnummer: gn. 7,1 og 3 Askeland ID: 34660 Funnet/innlevert til museet i år : 1953 . Funnet i faglig utgravning av: Odmund Møllerop, Funne av privatperson: -	Gjenstand: øks av diabas Kontekst: hustuft Datering av kontekst: Folkevandringstid Prioritet ved søknad til musea: 1 Analysert statistisk: ja
Tekst frå tilvekstkatalog/unimus: S7960 f) f) Øks (firsidig) av diabas , var. vespestadøks. Antall fragmenter: 2 "Øks av diabas, nærmest av Vespestadtype, sl. H. Gjessing l. c. fig. 85. Avslått i eggen og noe skadd i nakken, ellers i to sammenhørende deler. Stykkets lengde 9,4 cm, bredde 5,3 cm." Ny beskrivelse etter revisjon: Vespestadøks av diabas i to sammenlimte fragmenter. Det meste av av eggen og litt av nakken mangler. Stl: 102 mm, stbr: 54 mm, stt: 34 mm.Mål: Stl: 9,4 cm. Stb: 5,3 cm. Datering: 4000-2300 F.KR. Funnomstendighet: faglig utgravning utmark. Rest av hustuffunn fra folkevandringstiden fra Vaula (gn. 7,1 og 3), Mosterøy s., Rennesøy p. Disse saker er funnet i samme hustuft som St. 7405 a-ø, 7550 a-r og 7699 a-e	Eigne beskrivningar: S7960 f): Øks av diabas. Vespestadøks? Katalogteksten stemmar. Den kvasse kanten av eggen manglar. Øksa er i to fragmenter som er blitt limt saman. Nokre hakk og små sprekker dukkar opp nokre stader, som sannsynligvis kjem av frostskafer, uhell eller ved bruk. Elles så er øksa heil og fin. Finner ingen furer eller rust, og derfor er det tvilsamt at øksa har blitt sekundært som bryne. Såg nokre meget små striper ved eggen, som sannsynligvis er bruksspor etter primær bruk eller slipespor frå produksjonen av gjenstanden. BildeID Andre funn frå same kontekst: a) Vevlodd av kleber . b) Spinnehjul c) Nagle av jern . d) Bein (bearbeidet) av bein . e) Neverprøve av never/tre . (g) Plate av jern . Antall: 2 (h) Ten av jern . Antall fragmenter: 1
Litteratur: -	

Bilete: S7960 f)

I.

II.

III.

IV.

Museumsnummer: S7961 f)	
Fylke: Rogaland Kommune: Rennesøy Gards og bruksnummer: gn. 7,1 og 3 Askeland ID: 34660 Funnet/innlevert til museet i år : 1953 Funnet i faglig utgravning av: Odmund Møllerop, Funne av privatperson: -	Gjenstand: Stjerneforma kølle Kontekst: i ein eldstad i ei hustuft Datering av kontekst: folkevandringstid Prioritet ved søknad til musea: 1 Analysert statistisk: ja
Tekst frå tilvektskatalog/unimus: S7961 f) f) Kølle (stjerneformet) av skifer , var. fem armer. "Liten stjerneformet kølle av klorittskifer med fem armer, den ene avbrukket ytterst. Størrelse 6,6 x 7 cm (fig. 6)." I samsvar med beskrivelsen.Mål: Stl: 7 cm. Stb: 6,6 cm. Datering: 7000-4000 F.KR. Funnomstendighet: faglig utgravning utmark. Rest av hustuftfunn fra folkevandringstiden fra samme gård Vaula (gn. 7,1 og 3), Mosterøy s. Rennesøy p. Disse saker er funnet i den største av tuftene på det annet gårdsanlegg på Vaula.	Eigne beskrivningar: S9761 f): Stjerneforma kølle. Fem armar. Katalogteksten stemmer. Finner nokre små furer, men usikker om dei kan ha vert frå sekundær brynebruk. Det er og eit rustbelegg som syner at den har loge i lag med rusta jernsaker i lang tid. Ser ikkje noko serlig til rust i dei små furene. Den sida funnummeret er påskreve er konkav, medan den andre sida er konveks. Kan den konkave sida ha blitt brukt som bryne? Andre funn frå same kontekst: a) Bryne (rektangulært tverrsnitt) av kvartsitt . Antall fragmenter: 1 b) Leirkar (spannformet) av kleber/leire . Gjenstandsdel: rand Antall fragmenter: 1 c) Trekullprøve av trekull . Antall: 4 . d) Blesterforing av leire . Antall fragmenter: 5 e) Klo av bein , var. ørn. "Liten klo av ørn. g) Trekullprøve av trekull/never . Antall: 3 (h) Slaggprøve av slagg/organisk materiale . (i) Bein (brent) av bein . Brente bein, vekt: 2,8 g. / (k) Slaggprøve av slagg/organisk materiale . Antall: 4 .
Litteratur: <ul style="list-style-type: none"> - Petersen, Jan (1954) Bosetningen i Rogaland i folkevandringstiden. Viking (Oslo : 1937- . . : trykt utg.). 18(1954), s. 18 - Møllerop, Odmund (1990) Gårdsanleggene på Vaule, Mosterøy. Frå haug ok heiðni 1990 nr 2, s. S. 67-70. - Thäte, Eva S. og Hemdorff, Olle H. (2009) Økser, amuletter og overtro: en steinalderøks i jernaldergrav på Avaldsnes, Karmøy. AmS-varia, 49 (Tverrfaglige perspektiver), s. S. 43-52. 	

Bilete: S7961 f)

I.

II.

III.

IV.

Museumsnummer: S8502	
Fylke: Rogaland Kommune: Tysvær Gards og bruksnummer: gnr. 58 Askeland ID: - Funnet/innlevert til museet i år : 1958 Funnet i faglig utgravning av: - Funne av privatperson: Bendik Kallavik	Gjenstand: Buttnakka trinnøks (av diabas?) Kontekst: usikker. Lausfonn Konteksten blir på ein måte slipefura som mogleg ikkje er frå steinalderen. Datering av kontekst: ingen datering på kontekst Prioritet ved søknad til musea: 2 Analysert statistisk: nei
Tekst frå tilvekstkatalog/unimus: S8502 løsfunn fra eldre steinalder/mellommesolitikum/senmesolitikum TYSVÆR K., ROGALAND: Øks (trinnøks) av bergart , var. buttnakket. "Buttnakket øks av stein (diabas) av noenlunde samme form som den sist beskrevne. Dette eksemplaret er imidlertid fasettslipt over det hele og skråeggen rekker helt til nakkepartiet. Lengde 11,5 cm. Største bredde 3,5 cm. (Fig. 8)." Ny beskrivelse etter revisjon: Buttnakket trinnøks med avrundet rektangulært tverrsnitt, formslipt over hele øksen med fasetter langs sidekantene og eggfasetten slipt til nakke (innrisset linje vinkelrett på egg på eggfasetten, moderne skade) , L: 11,2 cm, B: 3,5 cm, T: 2,9 cm.Mål: Stl: 11,5 cm. Stb: 3,5 cm. Datering: 8000-4000 F.KR. Funnomstendighet: tilfeldig fremkommet. Funnet siste høst i veigrusen utenfor Kallavik (gnr. 58), Førdesfjorden s. Avaldsnes pgd. Grusen er kommet fra Sandeid og en må rekne med at øksen kan være ført med derfra. Innlevert via Haugesund Museum av lærer Kasper Espeland, Førdesfjorden. Gave fra finneren veivokter Bendik Kallavik, Førdesfjorden	Eigne beskrivingar: Buttnakket trinnøks av bergart (diabas). Synes sjølv bergarten ser ut som grønstein. Øksa har to tydelige furer (sjå biletet I og II) som kanskje kjem av sekundær brynebruk. Utanom desse to furene, så har øksa 6 mindre skader, og derfor har den mange attributter godt bevart og vil vera lett å klassifisera. Lausfunn utan jernalderkontekst, men godt døme på korleis sekundær brynebruk på bergartsøks ser ut. I den lange fura som krysser eggen, så kan ein ennå sjå litt rester etter metall. Den andre fura er på ein sidekant og er kort. Begge furene er 1-1,5 mm breie. Andre funn frå same kontekst: -
Litteratur: -	

I.

II.

III.

IV.

IV

V.

IV

Museumsnummer: S8876	
Fylke: Rogaland Kommune: Rennesøy Gards og bruksnummer: gnr. 10,4 Askeland ID: dfhdfggd Funnet/innlevert til museet i år : 1962 . Funnet i faglig utgravning av: - Funne av privatperson: Lars Hodnefjell	Gjenstand: Skjaftholøks av bergart Kontekst: i underkant av gravhaug med funna S6880 a-d er funne Datering av kontekst: Blanda. Mogleg noko av konteksten er frå RJA eller FVT pga kleberforet spannforma leirkar. Prioritet ved søknad til musea: 2 Analysert statistisk: ja
Tekst frå tilvekstkatalog/unimus: S8876 løsfunn fra yngre steinalder/senneolitikum/eldre bronsealder RENNESØY K., ROGALAND: Øks (skafthulløks) av skifer , var. enkel. "Halvparten av skafthulløks av skifer av form nær Gjessing: Rog.st.a. fig. 143-144. Den er sprukket i to i øksens lengderetning, p. g. a. skiferens lagdeling som går den veien. Dermed er en sideflate bevart. P. g. a. slitasje er eggen rundere enn på typeeksemplaret. Hullets diameter er større ved sideflaten enn lenger inne. Overgangen fra sliteflate til sidekant er avrundet. Lengde 8,2 cm og større bredde 5,6 cm." I samsvar med beskrivelsen.Mål: Stl: 8,2 cm. Stb: 5,6 cm. Datering: 2300-1100 F.KR. Funnomstendighet: tilfeldig fremkommet. Funnet på Hodnefjell (gnr. 10,4) Mosterøy s., Rennesøy p. i underkant av den gravhaugen hvor S. 6880 a-d ble funnet. Øksen lå 30-40 cm dypt. Gave fra finneren Lars Hodnefjell, Mosterøy.	Eigne beskrivningar: *S8876 Skafttholøks av skifer. Eg er usikker på om bergartsklassifiseringa stemmer. Øksa ser ut til å ha vore dobbelt så stor, og ha blitt delt i to ved frostsprenging. Ser ingen teikn til sekundær slitting som t. dømes brynebruk. Andre funn frå same kontekst: S6880 a-d gravfunn fra yngre romersk jernalder (Usakkyndig utgravd) a) Pinsett av bronse . b) Leirkar (hankekar) av keramikk , var. R361, gruppe IVa. c) Leirkar (spannformet) av kleber/leire , var. rettvegget konisk. d) Trekull av trekull
Litteratur: -	

I.

II.

III.

Museumsnummer: S9267 m)	
Fylke: Rogaland Kommune: Sandnes Gards og bruksnummer: gnr. 69. bnr. 8 og 29 Askeland ID: 64776 Funnet/innlevert til museet i år: - Funnet i faglig utgravning av: X Funne av privatperson: -	Gjenstand: bryne som kunne vert ein gjennbrukt skiferpil. Kontekst: ubrent båtgrav Datering av kontekst: vikingtid Prioritet ved søknad til musea: 2 Analysert statistisk: nei
Tekst frå tilvekstkatalog/unimus: S9267 m) m) Bryne av skifer , var. R424. Et stort bryne av mørk skifer med rhombisk tverrsnitt og med slipeflater på alle sidene, jfr. Vikingetidens redskaper fig. 140. Lengde 26,7 cm, største bredde 3,6 cm. Mål: Stl: 26,7 cm. Stb: 3,6 cm. Datering: 800-1050 E.KR. Funnomstendighet: faglig utgravning. Gravfunn fra kommunegården Varatun av Lura (gnr. 69, 8 og 29) Høyland s. og p. på lokaliteten "Rossaland". Utgravning av en oval haug, Helliesen reg.nr. 37, som viste seg å inneholde en ubrent båtgrav. Undersøkt av Bjørn Myhre, Anna Egaas og Sveinung Bang Andersen. Innberetning fra Bjørn Myhre med fotos og plantegninger. I. Sentralt plassert langs midtaksen: a-c. II. Ø for midtaksen en tett ansamling oldsaker: d-q. III. I undergrunnen innenfor et område av spissoval utstrekning, orientert N-S : r.	Eigne beskrivningar: Ville sjå på dette funnet for å bekrefte eller avkrefte om det er ein skiferspiss gjennbrukt som bryne. Andre funn frå same kontekst: a) Perle (sylindrisk) av glass , var. mosaikkperle. b) Pilspiss (bladformet) av jern . Antall fragmenter: 5 c) Blad av jern/organisk materiale . Antall fragmenter: 69 d) Remspenne (dobbeltspenne) av jern , var. trapesoid spenneramme. Antall fragmenter: 4 e) Hammer (pennhammer) av jern , var. R394. f) Skive (trekantet) av jern . g) Jernfragment av jern . Antall: 2 . h) Kniv av jern . Gjenstandsdel: tange Antall fragmenter: 4 i) Beslag av jern . Antall fragmenter: 6 j) Ten av jern . k) Høveljern av jern , var. Redskaper 116. l) Plate av jern . Antall fragmenter: 4 n) Bryne av skifer . o) Kjerringrokk (emne) av skifer . p) Råknoll av flint . "Flintknoll med spor etter ildslagning. Største lengde 5,3 cm q) Avslag av flint . Antall: 3 . "3 små flintavslag uten ildslagningsspor. r) Klinknagle av jern/tre . Antall: 180
Litteratur: -	

Bilete: S9267 m)

bilde på Unimus:

Museumsnummer: S9643	
Fylke: Rogaland Kommune: Stavanger Gards og bruksnummer: - Askeland ID: - Funnet/innlevert til museet i år :- Funnet i faglig utgravning av: Bjørn Myhre Funne av privatperson: -	Gjenstand: -Flintdolke -håndtak frå flintdolke og -kvit rund stein . Kontekst: Gårdsanlegg frå folkevandringstid. Flintdolken og den kvite runde steinen vart beggefunne i god kontekst ved eldstad 7a i hustuft 3. Håndtaket av flintdolken er funnet like utafor tuft 2. Datering av kontekst: yngre romertid og folkevandringstid Prioritet ved søknad til musea: 1 Analysert statistisk: ja
Tekst frå tilvektskatalog/unimus: Restanse! Funn frå Bjørn Myhre si utgravning i 1967 og 1968, av eit gårdsanlegg frå romerke jernalder og folkevandringstid på Ullandhaug. Funna frå denne utgravinga er ikkje katalogisert, har ikkje undernummer som eg greier å oppdrive og dei ligger ikkje ute på unimus eller i tilvektskatalogen. -Flintdolke funne i eldstad -håndtak av flintdolke funne utafor hustuft -kvit rund stein funne i eldstad	Eigne beskrivningar: -Flintdolke funne i eldstad 7a i tuft 3: i utstillinga. Frå det eg kan sjå i utstillinga ser eg ikkje eldslagningmerke frå av typen eldslagning vanlig i jernalder. Mulig for stor til at den kan vera meget praktisk til eldslagning vanlig i jernalder. Kantene som er retusjerte ser såpass tynne ut, at dei ikkje ville kan ha blitt sått eld på med eldstål frå YJA. Sjå bilete I. og II. tatt av AM, UiS. -Kvit rund stein funne ved same eldstad som flintdolken: manglar. Ingen bileter. -Håndtaket på flintdolke funne utanfor hustuft 1.: funnummer:104. mesteparten av knusespora er misslykka flateretusjering, og ganske sikkert ikkje YJA-aktige eldslagning. Nokre av desse knusespora er gjort før nokre av dei vellykka flateretusjeringane, noko me blant anna kan sjå på knusespora i nærleiken av den store kvite flekken på eine sida. Nokre knusespor er like knusespor som ein ser på YJA- eldslagning, men det er berre små step-fracture og ikkje nok konkylieaktige små avspaltningar. Eg tviler på at dette er frå eldslagning, og trur heller at dei kjem av slitasje ved bruk og/eller etter til dømes små fall på harde underlag. Ser ingen synlig rust på kantene, eller andre stader. Kan ikkje 100 % utelukke eldslagning, men synes at eldslagning er lite sannsynlig sidan flint skjeldan vart brukt til eldslagning i eldre jernalder, og på grunn av at knusemerke og retusjeringa minner meir om slitasje og misslykka flateretusjering enn merkjer etter eldslagning. (ut frå egne erfaring med flateretusjering). Viss den har blitt brukt til eldslagning så har den blitt brukt til det i bronsealderen og ikkje med eldstål frå jernalder. Sjå bilete III. og IV. Andre funn frå same kontekst: -
Litteratur: - Myhre, Bjørn (1980) Gårdsanlegget på Ullandhaug. 1 : Gårdshus i jernalder og tidlig middelalder i Sørvest-Norge = Die eisenzeitliche Siedlung auf dem Ullandhaug. 1 : Die Häuser der eisenzeitlichen und frühmittelalterlichen Höfe in Südwestnorwegen, Stavanger, Arkeologisk museum i Stavanger. S 249-258	

Bilete:

Flintdolken:

I.

II.

Flintdolkhåndtaket:

III.

IV.

Ingen bilete av den kvite runde steinen. Den var bortkommen.

Museumsnummer: S10045 f)	
Fylke: Rogaland Kommune: Klepp Gards og bruksnummer: gnr. 25, bnr. 5 Askeland ID: - 24479 Funnet/innlevert til museet i år : <1975 Funnet i faglig utgravning av: Gordon Barclay Funne av privatperson: -	Gjenstand: øks av grønnstein Kontekst: gravfunn som er omrota grunna plyndring. Tilveksta si tolkninga av mogleg undeligande frå eldre buplass, er på grunn av den potensielle «toresteinane» grønnsteinsøksa og flintbitane. Datering av kontekst: eldre jernalder Prioritet ved søknad til musea: 2 Analysert statistisk: nei
Tekst frå tilvekstkatalog/unimus: S10045 f), gravfunn fra eldre jernalder KLEPP K., ROGALAND: f) Øks av grønnstein . Gjenstandsdel: fragment Antall fragmenter: 1 Fragment av grønnsteinsøks. (Fnr. 9.)Fnr: 9. gravfunn fra eldre jernalder KLEPP K., ROGALAND: Funnomstendighet: Arkeologisk utgravning. Eldre jernalders gravfunn fra "Storhaug", del av flyfotoreg.nr. 514 D6 R13, på Nese, gnr. 25, bnr. 5, Klepp k. Utgravd i 1975 vi Gordon Barclay. Haugen var sterkt skadd før utgravingen, særleg i S, og hadde då diam. ca. 11 m. Anlagt på naturleg høgd. Inneheldt to gravleggingar: den primære brannflakgrava i kvadrant IV med fin og grov keramikk, a-b), forutan grønnsteinsøks og flint (innblanding frå buplass under?), var plyndra og sterkt skada, og deler av innhaldet spreidd omkring. Sekundærgrava i kvadrant III (k-n) var brende bein omgitt av stein, som igjen låg inni ein større steinsetting, av utgravaren tolka som mogleg rituell plattform og/eller del av påtenkt parallellgrav til primærgrava. Innberetning, planar og foto i Top.ark.	Eigne beskrivningar: Ikkje obsertvert Andre funn frå same kontekst: a) Leirkar av keramikk. Skår av grov keramikk. b) Leirkar av keramikk. Skår av finare keramikk c) Bit av flint . Flint. (Fnr. 5.)Fnr: 5. d) Flekke av flint . Flekke av flint.. e) Bit av flint . Antall: 2 . To flintstykke. g) Slagg av jern . h) Bein (brent) i) Bein (brent) k) Kam av bronse/bein . Antall fragmenter: 3 l) Bein (brent) m) Bein (brent) av bein n) Trekull av trekull .
Litteratur: - Samdal, Magne (2000) Amuletter: gjenstander med amulettkarakter i vestnorske graver i tidsrommet 350-1000 e.Kr, Universitetet i Bergen s157 i Funnkatalog	
Bilete: S 10045 f)	
Ikkje framfunne	

Museumsnummer: S10458 q)	
Fylke: Rogaland Kommune: Rennesøy Gards og bruksnummer: gnr. 21, bnr. 1 Askeland ID: - Funnet/innlevert til museet i år : 1990 Funnet i faglig utgraving av: Hans Skov, / Kirsten Juhl Funne av privatperson: -	Gjenstand: 3 avslag av flint Kontekst: gravrøys utanfor gravkammeret. Grava har vert plyndra. Datering av kontekst: eldre romersk jernalder Prioritet ved søknad til musea: 2 Analysert statistisk: nei
Tekst frå tilvekstkatalog/unimus: S10458 q) gravfunn fra eldre romertid fra NR. 2 RENNESØY K., ROGALAND: q) Avslag av flint . Antall: 3 . q) Tre afslag af flint, heraf to almindelige afslag og eet makroafslag. (Fnr. 16d og 22d).Mål: Stl: 0 cm. Stb: 0 cm. Stt: 0 cm. Sth: 0 cm. Diam: 0 cm. Datering: 1-150 E.KR. Funnomstendighet: faglig utgraving. Ældre romertidsfund fra gravrøse, flyfoto/reg.nr. 4427 G8 R11 nr. 2, Nordbø, gnr. 21, bnr. 1, Rennesøy. Fundet 1990 v/ Kirsten Juhl og Hans Skovs undersøgelse af en mindre, tidligere plyndret, uregelmæssigt cirkulær røse, diam. ca. 6.50 m, højde 1.35 m, bygget op med udgangspunkt i en lille fjeldknold. Røsen indeholdt en hellekiste uden bevarede dækheller. Lagfølge i kisten var fra bunden eet planeringslag, eet sort, stærkt trækulsholdigt lag med ildskørnede sten, antagelig fra en kremation, der dog er foregået andetsteds, eet udrensningsslag og muld/tørvelaget. Røsen var bygget op af mindre blokke og hovedstore sten uden struktur. Hellekisten var orienteret SSØ-NNV og placeret acentralt i røsen. Den var bygget af to sideheller og to endeheller, mandslang og bredest i NNV-enden, indvendige mål 1.85 x 0.50-0.80 m, d. 0.40-1.05 m. Kremationen i kisten kan være en sekundær anvendelse af denne. i) og m) stammer fra kremationslaget i kisten, d) fra fyldmassen i hellekisten generelt. l) og o) stammer fra en 0.10 x 0.10 m stor koncentration ca. 0.9 m N for hellekistens N hjørne, men sammenhørende med k). p) stammer fra henholdsvis planeringslag og muld i hellekisten. Alle øvrige fund stammer fra røsen generelt og er antageligt udrensning fra kisten ved plyndring. Randskåret b) kan henføres til ældre romertid. Osteologisk rapport v/ Berit J. Sellevold, Universitetet i Oslo, indberetning, planer og foto i Top.ark. Høgestøl & Juhl 1992.	Eigne beskrivningar: S10458 q) Katalogtekst stemmer. Tre avslag av flint. Ingen teikn til praktisk bruk. Ingen teikn til eldslagning. Lysebrunt avslag: Stor nok til å bli lett oppdaga. Ser ikkje ut som ein normal stein. sl: 5,3 cm. Sjå bilete I. og II. Flagtehogga avslag: Kanskje for lite til å bli lagt merkje til? Ser ikkje ut som ein normal stein. sl: 1,8 cm. Sjå bilete III. og IV. Vassrulla avslag: Kanskje for lite til å bli lagt merskje til? Kan sjå ut som ein normal stein. sl: 1,5 cm. IV. og V. Andre funn frå same kontekst: a) Beslag av jern . Antall fragmenter: 12 b) Leirkar av keramikk . Antall: 3 . Gjenstandsdel: rand-, sideskår c) Leirkar av keramikk . Gjenstandsdel: randskår d) Leirkar av keramikk bunn/sideskår e) Leirkar av keramikk . Antall: 30 bunnskår f) Leirkar av keramikk . Antall: 3 bukskår g) Leirkar av keramikk . Antall: 13 sideskår h) Leirkar av keramikk . Antall: 83 i) Tetningskitt av harpiks . k) Bein (brent) av bein , var. menneske. l) Bein (brent) av menneske. m) Bein (brent) av menneske n) Trekullprøve av trekull . Antall: 2 o) Trekullprøve av trekull . p) Trekullprøve av trekull . q) Avslag av flint . Antall: 3
Litteratur: -	

Bilete: S10458 q)

Lysebrunt avslag

I.

II.

Avslag etter flatehugging

III.

IV.

Vassrulla avslag:

V.

VI.

Museumsnummer: S11111 e)	
Fylke: Rogaland Kommune: Forsand Gards og bruksnummer: gnr. 41 bnr. 3 Askeland ID: - Funnet/innlevert til museet i år : 1990 Funnet i faglig utgravning av: Olle Hemdorff og Trond Løkens Funne av privatperson: -	Gjenstand: avslag av grønnstein Kontekst: husstruktur Datering av kontekst: folkevandringstida Prioritet ved søknad til musea: 2 Analysert statistisk: nei
Tekst frå tilvekstkatalog/unimus: S11111 e) e) Avslag av grønnstein . Ett avslag av grønnstein. L. 62 mm, br. 38 mm, t. 11 mm (Fnr. 3.)Mål: L: 6,2 cm. B: 3,8 cm. T: 1,1 cm. Funnomstendighet: Arkeologisk utgravning. Funn fra boplass med hus fra folkevandringstid ved Forsand kirke, Forsand gnr. 41/3 m.fl., Forsand. Funnet 1990 v/Olle Hemdorff og Trond Løkens undersøkelse av boplassområde på Forsand gnr. 41 bnr. 3 m.fl., Forsand mellom stikkveien til gården og gjerdet på SV-siden av Forsand kirke. Det ble funnet spor etter takbærende stolper til et NV-SØ orientert, mer enn 20 m langt treskipet langhus med et sentralildsted i NV-enden av hustomten, som her var delvis ødelagt ved anleggelsen av moderne fjøs. Trekull fra ildstedet er datert til 1605 ±65 B.P. Dessuten fantes flere andre omrotete ildsteder. Funnene a)-b)-g)-h) er gjort i to av disse ildstedene. Innberetning, plan- og profiltegninger, funn- og fotoliste i top.ark. Hemdorff 1990.	Eigne beskrivningar: Avslag av grønnstein. Bilete I.-III. Ser noko spesiell n, men er usikker på om den ser spesiell nok til at eit menneskje frå jernalder vil leggje til symbolske assosiasjoner til den. For ein arkeolog ser denne ut som eit avslag, men kan sjå ut som ein vanlig stein for ein vanlig person. Har nok tynt rystbelegg på seg (Bilete III.) Andre funn frå same kontekst: a) Leirkar av keramikk/organisk materiale skår Antall 17 b) Leirkar av keramikk/organisk materiale sideskår Antall 32 c) Leirkar av keramikk d) Jernfragment av jern f) Ett stykke brent leirklining g) Trekullprøve av trekull h) Trekullprøve av trekull j) Trekullprøve av trekull.
Litteratur: -	

I.

II.

III.

Museumsnummer: S11715 j)	
Fylke: Rogaland Kommune: Suldal Gards og bruksnummer: BNR: 36, 41 Askeland ID: Funnet/innlevert til museet i år: - Funnet i faglig utgravning av: X Funne av privatperson: -	Gjenstand: Skaft av flintdolk Kontekst: 240 anleggspor med minst seks hus er identifisert. Fem hus har vært treskipede langhus. Usikkert var gjenstanden er funnet i disse strukturane Datering av kontekst: Strukturere frå neolitikum/bronsealder til folkevandringstida Prioritet ved søknad til musea: 1 Analysert statistisk: nei
Tekst frå tilvekestkatalog/unimus: S11715 j) (l, m, n) j) Dolk av flint. Gjenstandsdel: skaft. Antall fragmenter: 0 Et skaft til flintdolk eller en tange til flintspyd, flaterretursert, avbrukket, gulgrå, sekundært brukt som ildslagningsflint, St. l. 45 mm, (Fnr. 40). Mål: Stl: 4,5 cm. Datering: 500 F.KR.-1050 E.KR Funnomstendighet: faglig utgravning åker. Funnet i 1999 v/ Kjersti Dahls forundersøkelse, 1999 med metalldetektor og i 1999 v/ Øystein Lias hovedundersøkelse av boplassområde på engmark omtrent 150 m øst for Sand sentrum på "Marvikstykket/Trehesten". Undersøkelsesfeltet ligger 17-19 m.o.h, på ei flate rett vest for moreneryggen Løhaugen. Ved søkesjaktning ble det avdekket åtte sjakter (1-6) på ca. 100 kvm, til hovedundersøkelsen ble det ytterligere åpnet 1810 kvm. Totalt ble 1900 kvm avdekket med maskin. Det ble funnet til sammen 240 anleggspor. Minst seks hus er identifisert. Fem hus har vært treskipede langhus. Hus F, kan ha hatt funksjon som smie. Et hus har vært toskipet. Av daterbare gjenstander er det funnet en flateretursjert tange til et flintspyd eller et flateretursjert skaft til en flintdolk (S11715j). Denne gjenstanden var sekundært brukt som ildslagningsflint. En nedre datering på boplassområdet kan forventes å være neolitikum/bronsealder. Videre ble det funnet to potteskår, et fra spannforma leirkar (S11715h), og et fra et hankekar (S11715h). Disse kan dateres til romertid/folkevandringstid. Fra pløyselaget ble det med metalldetektor funnet jernnagler (S11715d, f-g) trolig fra yngre jernalder. En jernsigd (S11715b) og en jernkniv (S11715) ble også funnet med detektor. Trolig stammer disse, sammen med naglene, fra minst en utpløyd gravhaug fra yngre jernalder. Jordprøvenes nat.vit. prøvejournal jnr. er 99/705/1-206. Nat.vit. prøve nr. 99/602-1 er datert til 1495+/-55 (Tua-2690), 99/705 til 1315+/-60 (Tua-2689), 99/602-5 til 1440+/-80 BP (T-14793) og prøve 99/602-13 til 1380+/-80 (T14794). Innberetning, plantegninger, foto og katalog v/ Øystein Lia i Top. Ark.	Eigne beskrivningar: S11715 j) (l, m, n.): Skaft av flintdolk. Mangler/Tapt Andre funn frå same kontekst: a) Beslag av bronse. Antall fragmenter: 4 b) Sigd av jern. c) Klinknagle av jern. Antall: 6. d) Nagle av jern. Antall: 10. e) Klinknagle av jern. Antall: 6. Gjenstandsdel: hode. f) Nagle av jern. Antall: 3. g) Nagle av jern. h) Leirkar spannformet av leire/kleber. Antall: 2. skår i) Kleberkar av kleber. Antall fragmenter: 1 Et skår av klebersteinkar, hull etter hank eller sekundært brukt som vevtyngde eller fiskesøk, St. m. 84 mm, (Fnr. 263) Mål: Stl: 8,4 cm. Datering: 500 F.KR.-1050 E.KR. j) Dolk av flint. Gjenstandsdel: skaft. Antall fragmenter: 0 Et skaft til flintdolk eller en tange til flintspyd, flaterretursert, avbrukket, gulgrå, sekundært brukt som ildslagningsflint, St. l. 45 mm, (Fnr. 40). Mål: Stl: 4,5 cm. Datering: 500 F.KR.-1050 E.KR. k) Slagg av jernslag, var. smieslagg. Antall: 10. Ti biter smieslagg, gråsvart, St. m. 91 mm, samla vekt 611,98g (Fnr. 10, 15, 46-48, 54, 63, 209, 246). Mål: Stl: 9,1 cm. Vekt: 611,98 gram. Datering: 500 F.KR.-1050 E.KR. l) Avslag av flint. Antall: 2. St. m. 17 mm, m) Avslag av bergkrystall. St. m. 28 mm, n) Flekke av rhyolitt. St. m. 44 mm, (Fnr. 12). o) Leirklining av leire. Antall: 2. p) Bein brent av bein. Antall: 35. q) Korn forkullet av korn. Antall: 115. r) Trekullprøve av trekull. Antall: 16. s) Makrofossilprøve av makrofossil. Antall: 206.
Litteratur:	
Bilete: S 11715 j) Mangler	

Museumsnummer: S12222 f)	
Fylke: Rogaland Kommune: Karmøy Gards og bruksnummer: gnr. 86 bnr. 1 Askeland ID: dfhdfggd Funnet/innlevert til museet i år : 2005 Funnet i faglig utgravning av: Henriette Hafsaas, Funne av privatperson: -	Gjenstand: trinnøks av buttnakket grønnstein Kontekst: grav frå jernalder. Mogleg brukt både i folkevandringstida og vikingtida Datering av kontekst: folkevandringstid og evt vikingtid og. Prioritet ved søknad til musea: 1 Analysert statistisk: ja
Tekst frå tilvektskatalog/unimus: S12222 f) gravfunn fra jernalder fra KONGSHAUGEN KARMØY K., ROGALAND f) Øks (trinnøks) av grønnstein , var. buttnakket. f. Buttnakket trinnøks av grønnstein. L. 116 mm, br. 36 mm, t. 37 mm. (Fnr. 12).Mål: Stl: 11,6 cm. Stb: 3,6 cm. Stt: 3,7 cm. Sth: 0 cm. Diam: 0 cm. Datering: 8000-4000 F.KR Funnomstendighet: prøvegravning/forundersøk beitemark. Funnene fremkom ved Henriette Hafsaas' forundersøkelse i 2005 og 2006 i forbindelse med forskningsundersøkelsene til Avaldsnesprosjektet på Avaldsnes gnr. 86 bnr. 1, Karmøy kommune. I 2005 ble en steinlegging med diameter på mellom 17 og 19 m avdekket på den sørlige delen av Kongshaugen, sørvest for Olavskirken på Avaldsnes. Selv steinleggingen dateres sannsynligvis til eldre jernalder, og det er blitt undersøkt to antatte sekundære gravlegginger. I 2005 ble en sekundær branngrav gravd ut sør for steinleggingen (fnr. 27-37, 46, 47, 49, 52-54, 56, 60 og 62). Noe vest for midten av steinleggingen ble det avdekket et område på rundt 2 m i diameter uten steiner, men omrotede jordmasser med funn fra nyere tid. Det ble derfor åpnet en sjakt på 1 x 1,2 m i 2005, og denne viste at det antakelig var snakk om en plyndret grav. Tre glassperler ble funnet (fnr. 57, 59 og 63), samt noe brent bein (fnr. 58 og 64). I 2006 ble plyndringsjakten totalgravd, og ytterligere syv glassperler kom for dagen (fnr. 5, 43, 49, 80, 82, 83 og 84). I tillegg ble det funnet en mesolitisk buttnakket trinnøks av grønnstein (fnr. 12) og mer brent bein (fnr. 4). Utgravningen avdekket et hulrom i steinleggingen på 1,84 x 0,8 m orientert nord-sør som trolig viser omrisset av en ubrent grav. Stratigrafien og J. K. Christies beretning fra 1842 indikerer at graven ble plyndret rundt 1840. Alle funnene med unntak av én glassperle ble gjort i de omrotede jordmassene i plyndringsjakten. Den ene glassperlen (fnr. 63) ble funnet i jordhaugene, men stammer trolig fra samme sted. Christie opplyser at det ble funnet et "simpelt" jernsverd (tapt) i steinleggingen - trolig i forbindelse med plyndringen. Dette har trolig vært et vevsverd. Glassperlene kommer sannsynligvis fra et perlekjede som også har vært en del av gravgodset. Trinnøkser har nok også vært en gravgave, ettersom steinalderøkser har blitt funnet i andre graver fra yngre jernalder. Økser har trolig vært tillagt magiske egenskaper og kanskje vært sett på som en tordenkile. De samlede opplysningene tyder på at den plyndrede graven har vært en ubrent kvinnegrav fra yngre jernalder. I 2005 ble en gullbarre (fnr. 39) og en sølvmynt fra 1767 (fnr. 40) funnet med metalldetektor i påførte jordmasser over den nordlige delen av steinleggingen. Gullbarren er trolig fra eldre jernalder, men ble ikke funnet i sin opprinnelige kontekst. Ifølge Christie ble steinleggingen tildekket med jord kort tid før 1842. Innberetning, plan- og profiltegninger, fotolister og funnlisterv/Henriette Hafsaas (2005 og 2006) i Top.ark. Se også S6810, S12221 Orienteringsoppgave: Kongshaugen er et langstrakt nord-sør orientert høydetrug som ligger 150 meter sørvest for Olavskirken på Avaldsnes. Vegetasjonen består av gress og strå, og området blir brukt til beite. I 2005 ble steinleggingen med sekundærgraver avdekket ved maskinell flateavdekking	Eigne beskrivningar: S12222: I utstillinga Nordvegen på Karmøy. Studerer ut frå bilete i fotoportalen til Unimus. Den har to parallelle linjer , som kan vera naturlig «ugjevnhet» i steinen, sidan dei ikkje er like bein ved nærare augnesyn. /ved forstørtra bilete. Øksa ser stor sett velbevart ut, utanom nokre skader som kan ha kome av frost og små fall på hardt underlag. Ser ei stripe med rust på same side som dei moglege furene var. Ruststripa ser ut å fortsette på andre sida. Noko rustbelegg ved nakkedelen. Andre funn frå same kontekst: a) Barre av gull . Barre av gull. L. 14 mm, br. 4 mm, t. 3 mm. Vekt 1,8 g b) Perle (avrundet) av glass , var. m. parallelle sider. b. Flattrykt kuleformet mosaikkperle av blågrønt, translucent glass dekorert med gule og hvite glasstråder c) Perle (konisk) av glass . c. Konisk perle av lysegult, opakt glass med rødlig marmorering. d) Perle (avrundet) av glass , var. m. parallelle sider. Antall: 6 . d. Seks tønneformede perler av oransje, opakt glass. e) Perle (avrundet) av glass , var. m. parallelle sider. Antall: 2 . e. To tønneformede perler av grønt, opakt glass. g) Bein (brent) h) Uviss av keramikkk i) Mynt av sølv . Antall fragmenter: 1
Litteratur: - Thäte, Eva S. og Hemdorff, Olle H. (2009) Økser, amuletter og overtro: en steinalderøks i jernaldergrav på Avaldsnes, Karmøy. AmS-varia, 49 (Tverrfaglige perspektiver), s. S. 43-52.	

Bilete: S12222 f)

I.

II.

Museumsnummer: S12983 (12) (13)	
Fylke: Rogaland Kommune: Forsand Gards og bruksnummer: gnr. 37 bnr. Askeland ID: 115663. Funnet/innlevert til museet i år : 2013 Funnet i faglig utgraving av: Barbro I. Dahl Funne av privatperson:-	Gjenstand: Rettegga øks (12) og Tynnakka øks (13) Kontekst: rester etter ti langhus fra perioden eldre bronsealder til Merovingertid. Ingen informasjon i tilvekstkatalogen/unimus om kvar øksene av bergart vart funne i konteksten Datering av kontekst: bronsealder til merovingertid Prioritet ved søknad til musea: 2 Analysert statistisk: nei
Tekst frå tilvekstkatalog/unimus: S12983 (12) (13) 12) Rettegget øks med firesidig tverrsnitt. Eggen har avslagsarr, nakken mangler. På baksiden en avskalling, trolig langs en svakhetssone i materialet. L. 7,5 cm, eggens bredde 5,1 cm. (Fnr. 16933.) 13) Tynnakket bergartsøks. Eggdel som utgjør en tredjedel av øksa. L. 5,5 cm, br. 5 cm, t. 2,3 cm. (Fnr. 20279.) Funnet i 2013 ved Barbro I. Dahls undersøkelse av felt 1 i Bergevik, Berge gnr. 37 bnr. 1, i forbindelse med reguleringsplan for boligutbygging. Anleggssporene i dyrka mark ble registrert av Rogaland fylkeskommune i 1998. Utgravinga ble gjennomført i tidsrommet 02.09.–01.11.2013. Lokaliteten ligger på ei terrasseflate avgrenset mot NV av bratt stup som følge av gammelt masseuttak ned mot fjorden. Felt 1 grenser til felt 4 i øst (jf. S12984). Lokaliteten er avgrenset av vei mot V, mot S vei og boligfelt. Fra den høytliggende terrassen var det vid utsikt utover fjorden, mot Lauvvik og Oanes. På felt 1 ble det avdekket et areal på 3417 m ² hvor det ble påvist rester etter ti langhus fra perioden eldre bronsealder til merovingertid.	Eigne beskrivningar: *S12983 (12) (13): (12) Rettegget øks. Bergart. Katalogteksten stemmer. Slipt i produksjonen før primær bruk. Ser ingen teikn til sekundær brynebruk. (13) Eggdel av tynnakka bergartsøks. Katalogtekst stemmer. Slipt i produksjonen før primær bruk. Ser ingen teikn til sekundær brynebruk. Andre funn frå same kontekst: 1) Tretti leirkarskår. Grovmagra og udekorerte. Tre randskår. Skårene anslås å være fra fjorten kar 2) Spinnehjul av kleber. Rett basis og hvelvet topp. 3) Mulig emne til spinnehjul. Rund, bearbeidet fyllitt. 4) Ti biter brent leire fra vevlodd. 5) Glattestein. Godt rundet oval stein med knakkespor i hver ende. 6) Oval stein av bergart med flat under- og overside. Sterkt skjørbrant. Mulig bakestein. 7) Fem bryner av skifer. Fragmenterte. Ett med rektangulært tverrsnitt 8) Stein av bergart med bearbeidet fure. Mulig vevlodd eller fiskesøkke 9) Del av jernstav med rundt tverrsnitt. Festet i treskaft. Mulig syl. 10) Tre fragmenterte jernnagler 11) Åtte jernfragmenter. 14) Retusjert skraper av flint. Oval. Steil retusj i front og på ene siden, noe mer skrå retusj på andre siden. Kun partiet ved slagbullen er uretusjert. L. 3,7 cm 15) Retusjert bit av flint. Fin, rett retusj langs en 2,5 cm lang kant. L. 4,3 cm. 16) Uregelmessig kjerne av flint. St. m. 6 cm. 17) Avslag av rhyolitt. L. 4,7 cm, br. 2 cm. 18) Nitten avslag av flint. Ett brent. 19) Pimpstein uten bruksspor. 20) Hundre og nittito biter jernslag, hvorav ti er renneslagg. 21) Hundreogti biter brent leire. 22) Brente bein. Samlet vekt 245,96 g 23) Ti biter brent hasselnøttskall. 24) Hundreogfemtifire kombinerte kull- og makrofossilprøver.
Litteratur: -	

12:

13:

Museumsnummer: S13270 (78) (79)	
Fylke: Rogaland Kommune: Sola Gards og bruksnummer: gnr. 33/8 Askeland ID: - Funnet/innlevert til museet i år : <fgdfgdffd Funnet i faglig utgravning av: <dsgdg Funne av privatperson: -	Gjenstand: Øks av bergart (78) og trinnøks av grønstein (79) Kontekst: Avfallsdyngne med kjeramikk frå bronsealder og jernalder Datering av kontekst: bronsealder og jernalder Prioritet ved søknad til musea: 2 Analysert statistisk: nei
Tekst frå tilvekstkatalog/unimus: S13270 (78) (79) (80) (81) 78) Øks av bergart. Gjenstandsdel: nakke. Antall fragmenter: 1 Slipt nakkefragment av en øks i bergart. Fnr: 15. Mål: L: 5,6 cm. B: 4,6 cm. T: 4,6 cm. Datering: Yngre steinalder. 79) Øks trinnøks av grønstein, var. trinnøks. Antall fragmenter: 1 Slipt trinnøks i grønstein. Fnr: 102. Mål: L: 8,4 cm. B: 3,6 cm. T: 2,2 cm. Datering: Yngre steinalder. . Funnomstendighet: Ved undersøkelse av avfallsdyngne/mødding i forbindelse med arkeologisk utgravning av boplassområde på Einargården, Sande gnr. 33/8, Sola kommune. Avfallsgropen inneholdt store mengder keramikk fra bronsealder og eldre jernalder	Eigne beskrivningar: *S13270 (78) (79): (78) Nakkedel av trinnøks av bergart. Prikkhogd. Ser ut til å ha vore frostsprengd. Har antydning til eint rustlag på den originale flata. Ser ingen teikn til sekundær brynebruk. Katalogtekst stemmer. (79) Trinnøks av grønstein. Katalogtekst stemmer. Nokre brotskadar, som kanskje kjem av fall. Finner to furer på 0,5 mm, men usikkert om dei kjem av sekundær brynebruk. Andre funn frå same kontekst: 1) - 77) Leirkarskår av keramikk. Med datering frå bronsealder til eldre jernalder 80) Avslag av flint. Antall: 9. Mål: L: 3,4 cm. B: 1,8 cm. T: 0,6 cm. 81) Stein av bergart, var. glattstein. 82) Bein brent av bein. Antall fragmenter: 20 83) Bein . Antall: 23. Gjenstandsdel: tenner. 84) Jordprøve . 85) Trekullprøve .
Litteratur: -	

Bilete: S 13270 (78) (79)

78:

79:

